

ОСНОВНА МУЗИЧКА ШКОЛА
“НЕВЕНА ПОПОВИЋ”

Деловодни број: 708

Датум: 24. јун 2022. године

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ
ОСНОВНЕ МУЗИЧКЕ ШКОЛЕ
„НЕВЕНА ПОПОВИЋ“ ЗА ПЕРИОД
ОД 2022/23. ДО 2025/26. ГОДИНЕ

Београд, јун 2022. године

САДРЖАЈ

1. ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ОСНОВНЕ МУЗИЧКЕ ШКОЛЕ „НЕВЕНА ПОПОВИЋ“	5
1.1. СПЕЦИФИЧНОСТ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА.....	5
1.2. ЦИЉЕВИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА	6
1.3. ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ И РЕГУЛАТИВА	7
1.4. САДРЖАЈ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА.....	7
1.5. КРАТАК ИСТОРИЈАТ ШКОЛЕ	8
1.6. ЈЕЗИК НА КОМЕ СЕ ОСТВАРУЈЕ НАСТАВА	8
1.7. ЦИЉЕВИ, ЗАДАЦИ И ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ НАСТАВЕ У ОСНОВНОЈ МУЗИЧКОЈ ШКОЛИ	9
1.8. ПРОГРАМИ ОРИЈЕНТИСАНИ НА ИСХОДЕ И ПРОЦЕС УЧЕЊА	10
1.9. ПРЕПОРУКЕ ЗА ПЛАНИРАЊЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНЕ ПРАКСЕ И ПРАЋЕЊЕ НАПРЕДОВАЊА И ОЦЕЊИВАЊЕ ПОСТИГЊУЋА УЧЕНИКА.....	10
2. НАСТАВНИ ПЛАН ЗА ОСНОВНО МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ	11
2.1. ОСНОВНИ ОБЛИЦИ ИЗВОЂЕЊА ПРОГРАМА	14
2.2. ОРГАНИЗАЦИЈА НАСТАВЕ.....	15
3. ОРГАНИЗАЦИЈА И РЕАЛИЗАЦИЈА ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА ПО ПОСЕБНОМ ПРОГРАМУ ЗА РАД У УСЛОВИМА ПАНДЕМИЈЕ ВИРУСА КОВИД-19.....	15
4. ПРОГРАМИ НАСТАВНИХ ПРЕДМЕТА.....	19
4.1. ШЕСТОГОДИШЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ	19
4.1.1. <i>Заједнички предмети за шестогодишње образовање</i>	19
4.1.2. <i>Клавир</i>	43
4.1.3. <i>Хармоника</i>	62
4.1.4. <i>Виолина</i>	75
4.1.5. <i>Виолончело</i>	91
4.1.6. <i>Гитара</i>	106
4.1.7. <i>Флаута</i>	120
4.2. ЧЕТВОРОГОДИШЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ	135
4.2.1. <i>Солфеђо</i>	135
<i>одсек за српско традиционално певање</i>	135
4.2.2. <i>Теорија музике</i>	147
4.2.3. <i>Упоредни клавир</i>	149
4.2.4. <i>Српско традиционално певање</i>	160
4.2.5. <i>Групно певање</i>	170
5. НАЧИН ОСТАВАРИВАЊА ПРОГРАМА ИНДИВИДУАЛНЕ И ГРУПНЕ НАСТАВЕ	177
5.1. НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ВОКАЛНО-ИНСТРУМЕНТАЛНЕ НАСТАВЕ	177
5.2. НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА НАСТАВЕ СОЛФЕЂА И ТЕОРИЈЕ МУЗИКЕ	178
5.3. НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА НАСТАВЕ ОРКЕСТРА, ХОРА И КАМЕРНЕ МУЗИКЕ.....	179
5.4. НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА НАСТАВЕ УПОРЕДНОГ КЛАВИРА	179
6. ОСТВАРИВАЊЕ ИНДИВИДУАЛНИХ ОБРАЗОВНИХ ПЛАНОВА.....	180
7. ПРИПРЕМНИ РАЗРЕД ОСНОВНЕ МУЗИЧКЕ ШКОЛЕ „НЕВЕНА ПОПОВИЋ“	181
7.1. НАЧИН ПРИЛАГОЂАВАЊА ПРОГРАМА НАСТАВНОГ ПРЕДМЕТА ПРИПРЕМНОГ РАЗРЕДА	184
8. ИСПИТИ У ОСНОВНОЈ МУЗИЧКОЈ ШКОЛИ.....	185
Пријемни испит	185

Годишњи испити	185
Поправни испит	186
Разредни испит	186
9. ФАКУЛТАТИВНИ ПРЕДМЕТИ, ВАННАСТАВНЕ И СЛОБОДНЕ АКТИВНОСТИ	187
9.1. ФАКУЛТАТИВНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	187
9.2. ОБАВЕЗНЕ ВАННАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ.....	187
9.3. ФАКУЛТАТИВНЕ ВАННАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ.....	187
10. ПРОГРАМИ ВАННАСТАВАННАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ У ШКОЛИ	187
10.1. ПРОГРАМ РАДА НОВИНАРСКЕ СЕКЦИЈЕ	188
10.3. ПИЛОТ ПРОЈЕКАТ „ОБОГАЂЕНИ ЈЕДНОСМЕНСКИ РАД“	191
10.3.1. „Хорски ансамбли“.....	191
10.3.2. „Мали бендови“.....	194
10.3.3. „Свирање у хору флаута“.....	198
10.3.4. „Музичка маштаоница“.....	202
11. ПОСЕБНИ ПРОГРАМИ	206
11.1. ПРОГРАМ ДОДАТНЕ, ДОПУНСКЕ И ПРИПРЕМНЕ НАСТАВЕ	206
<i>Додатна настава</i>	206
<i>Програм допунске наставе</i>	206
<i>Припремна настава</i>	206
11.2. ПРОГРАМ КУЛТУРНЕ И ЈАВНЕ ДЕЛАТНОСТИ ШКОЛЕ	206
11.3. ПРОГРАМ ПРОФЕСИОНАЛНЕ ОРИЈЕНТАЦИЈЕ.....	207
11.3.1. <i>Улога родитеља у професионалној оријентацији</i>	207
11.4. ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ УЧЕНИКА ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ, НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА	208
<i>Појам и врсте насиља</i>	208
<i>Основни принципи и циљеви програма заштите ученика од насиља</i>	210
11.5. ПРОГРАМИ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДРУГИХ ОБЛИКА РИЗИЧНОГ ПОНАШАЊА – МАЛОЛЕТНИЧКА ДЕЛИКВЕНЦИЈА	223
11.6. ПРОГРАМ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ	225
11.6.1. <i>Програм превенције упореве дрога</i>	225
11.6.2. <i>План превенције упореве дрога</i>	226
11.7. ПРОГРАМ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ	227
11.8. ПРОГРАМ ВАСПИТНОГ РАДА СА УЧЕНИЦИМА	228
11.9. ПРОГРАМ КОРЕКТИВНОГ РАДА СА УЧЕНИЦИМА.....	230
11.10. ПРОГРАМ ИНКЛУЗИВНОГ ОБРАЗОВАЊА.....	230
11.11. ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	231
11.12. ПРОГРАМ АКТИВНОСТИ КОЈИМА СЕ РАЗВИЈАЈУ СПОСОБНОСТИ ЗА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА, КОМУНИКАЦИЈА, ТИМСКИ РАД, САМОИНИЦИЈАТИВА И ПОДСТИЦАЊЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ У ПРЕДУЗЕТНИЧКОГ ДУХА	232
11.12.1. <i>Програм оријентације ка општим међупредметним компетенцијама ученика</i>	236
11.13. ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ДРУШТВЕНОМ ЗАЈЕДНИЦОМ	242
11.14. ПРОГРАМ САРАДЊЕ ПОРОДИЦЕ И ШКОЛЕ	243
11.15. ПРОГРАМ РАДА ШКОЛСКЕ НОТТЕКЕ/МЕДИЈАТЕКЕ.....	246
11.16. ПРОГРАМ БЕЗБЕДНОСТИ И ЗДРАВЉА НА РАДУ.....	253
11.17. ПРОГРАМ ЗА ОБЕЗБЕЂИВАЊЕ КВАЛИТЕТА И РАЗВОЈА УСТАНОВЕ	257
11.18. ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ МАРКЕТИНГА	258
12. НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ДРУГИХ ОБЛАСТИ РАЗВОЈНОГ ПЛАНА ШКОЛЕ КОЈИ УТИЧУ НА ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНИ РАД	259
13. НАЧИН ПРАЋЕЊА ОСТВАРИВАЊА ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА	268

1. ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ОСНОВНЕ МУЗИЧКЕ ШКОЛЕ „НЕВЕНА ПОПОВИЋ“

Школски програм је програмски документ, који доноси Школски одбор на сваке четири године, најкасније два месеца пре почетка школске године. Школски програм припремају и израђују чланови стручног актива за развој школског програма, а разматра га и Савет родитеља. Овај документ израдили су чланови Стручног актива за развој школског програма у сарадњи са свим наставницима.

Стручни актив за развој школског програма чине следећи чланови:

- ✓ Александра Стевановић, помоћник директора
- ✓ Соња Дабић, педагог
- ✓ Јована Стајић, наставник клавира
- ✓ Бојана Ђукић, наставник солфеђа
- ✓ Јован Цинцар Костић, наставник виолине
- ✓ Ана Јовановић, наставник српског традиционалног певања
- ✓ Мирко Јеремић, нототекар
- ✓ Бранка Ивковић-Петронић, координатор стручног актива

Овај школски програм чине сви садржаји, процеси и активности који имају за циљ остваривање образовно-васпитних задатака и сврху развијања знања, вештина, садржаја и вредности које оспособљавају ученика да успешно задовољава сопствене потребе и интересе, развија сопствену личност и потенцијале, поштује интересе и потребе других.

1.1. Специфичност школског програма

Школски програм се ослања на Правилнике о наставном плану и програму, али се не своди на пуко преписивање наставних садржаја. Програми обавезних предмета прилагођени су од стране стручних већа на начин који одговара потребама наших ученика.

Наша школа, пратила је новине које је уводило Министарство просвете Републике Србије и у складу са тим организовала свој рад. Главно полазиште за израду садржаја програма јесу потребе и интереси наших ученика, родитеља и локалне заједнице.

У изради програма обавезних предмета учествовали су:

- ✓ Стручно веће за клавир: Маја Вучковић, Бојана Вујашковић, Милан Медошевић, Катарина Фаркаш, Андријана Ђокић, Нина Косанић, Марина Башић;
- ✓ Стручно вече за упоредни клавир: Јована Стајић, Стефан Антонијевић, Ана Стругар
- ✓ Стручно веће за гитару: Милош Зубац, Бранко Тријић, Богдан Благојевић, Невена Манојловић, Нина Ђурђевић, Ђорђе Станковић, Вук Драгичевић;
- ✓ Стручно веће за гудачке инструменте: Светлана Мандић, Јован Цинцар Костић, Надежда Димитријевић, Марија Цвејић, Анамарија Илић, Данило Недељковић;
- ✓ Стручно веће за флауту: Александра Стевановић, Миња Марчетић, Тијана Јовев, Емилија Гавриловић;
- ✓ Стручно веће за хармонику: Драган Станојевић, Драгана Стевановић, Марко Кончаревић, Александар Бијић, Сузана Вуковић Пејић;
- ✓ Стручно веће за теоријске предмете: Бранислава Тријић, Бојана Ђукић, Александар Радовановић, Александар Гајић, Сенка Рајшић, Петар Швабић, Игор Стојановић, Јелена Лончар

Приликом израде Школског програма чланови Стручног већа руководили су се Извештајем о самовредновању и Извештајем о реализацији Школског развојног плана.

1.2. Циљеви школског програма

- ✓ Омогућавање остваривања Развојног плана Школе за основно музичко образовање;
- ✓ Доношење програмске основе за израду и реализацију Годишњег плана рада школе;
- ✓ Остваривање и прилагођавање Наставних планова и програма;
- ✓ Остваривање циљева и задатака наставе;
- ✓ Унапређивање квалитета наставног процеса;
- ✓ Оспособљавање ученика да промишљено и одговорно доносе одлуке које се тичу уметничког развоја;
- ✓ Развој стваралачких способности, креативности, естетске перцепције и укуса, као и изражавање на језицима различитих уметности;
- ✓ Развијање позитивног односа ученика према школи и учењу;
- ✓ Уважавање и повезивање искустава и знања које ученици стичу ван школе са садржајима наставе;
- ✓ Задовољавање потреба, уважавање индивидуалних карактеристика ученика у процесу стицања знања и вештина;
- ✓ Остваривање хоризонталне и вертикалне повезаности у оквиру наставних предмета и између различитих наставних предмета;
- ✓ Обезбеђивање једнаких услова за живот и рад у школи, како за ученике, тако и за наставнике;
- ✓ Укључивање ученика у културне активности, не само Школе, већ и локалне заједнице;
- ✓ Подстицање здравствених и физичких активности ученика, развој здравствене и социјалне заштите ученика;
- ✓ Развијање негативног става према насиљу;
- ✓ Заштита ученика од насиља, злостављања и занемаривања;
- ✓ Развијање свести о друштвеној одговорности и припадности, усвајање вредносних ставова и подстицање индивидуалне одговорности;
- ✓ Оспособљавање ученика за доношење избора о даљем образовању;
- ✓ Развој здравог начина живота, свести о важности сопственог здравља, еколошке свести и очувања животне средине;
- ✓ Развој свести о значају друштвене одговорности и улога, као и учествовања у животу локалне заједнице;
- ✓ Развој осећања припадности друштву и култури као целини и осећање припадности ширем европском друштвеном и културном простору;
- ✓ Усвајање и изградња општекултурних и цивилизацијских вредносних ставова који произилазе из националне, европске и светске културне баштине, уз очување и преношење властитог културног наслеђа и неговање традиције;
- ✓ Активна укљученост у живот заједнице, односно породице;
- ✓ Усмеравање и учење ученика да користе различите ресурсе;
- ✓ Оспособљавање за решавање проблема, развој свести о себи, самоиницијативе, тимског и предузетничког духа;

1.3. Полазне основе и регулатива

- ✓ Закон о основама система образовања и васпитања („Сл.гласник РС" бр. 88/2017, 27/2018 - др. закони, 10/2019, 6/20, 129/21)
- ✓ Закон о основном образовању и васпитању (“Сл. гласник РС“ 55/2013, 101/2007, 27/2018-др. закони, 10/2019, 129/21)
- ✓ Закон о уџбеницима и другим наставним средствима („Службени гласник РС“ бр. 27/2018);
- ✓ Правилник о плану и програму наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање (“Сл. Гласник РС“ -Просветни гласник бр.5/2019)
- ✓ Правилник о изменама и допунама Правилника о плану и програму наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање („Сл. Гласник РС – Просветни гласник бр. 9/2020)
- ✓ Правилник о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање („Сл. гласник РС“ бр. 46/2019);
- ✓ Правилник о вредновању квалитета рада установе („Сл.гласник РС“ бр.10/2019);
- ✓ Правилник о стандардима квалитета рада установе („Сл.гласник РС“-Просветни гласник бр.14/2018)

1.4. Садржај Школског програма

Школски програм доноси се на основу Наставног плана и програма, односно програма одређених облика стручног образовања.

Школским програмом обезбеђује се остваривање принципа, циљева и стандарда постигнућа, према потребама ученика и родитеља, односно старатеља и локалне заједнице.

Школски програм садржи:

- ✓ циљеве школског програма;
- ✓ назив, врсту и трајање свих програма образовања и васпитања које школа остварује и језик на коме се остварује програм;
- ✓ обавезне предмете по циклусима и разредима;
- ✓ начин остваривања принципа и циљева образовања и стандарда постигнућа, начин и поступак остваривања прописаних наставних планова и програма, програма других облика стручног образовања и врсте активности у образовно-васпитном раду;
- ✓ друга питања од значаја за школски програм.
- ✓ Школски програм садржи и посебне програме:
  - програм допунске и додатне наставе;
  - програм културних активности школе;
  - програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања и програми превенције других облика ризичног понашања;
  - програм слободних активности ученика;
  - програм међупредметних компетенција и предузетништва;
  - програм професионалне оријентације;
  - програм здравствене заштите;
  - програм социјалне заштите;
  - програм заштите животне средине;

- програм сарадње са локалном самоуправом;
  - програм сарадње са породицом;
  - програм безбедности и здравља на раду;
  - програм рада школске библиотеке;
  - начин остваривања других области развојног плана школе који утичу на образовно- васпитни рад, друге програме од значаја за школу
- ✓ Индивидуални образовни планови свих ученика који се образују по индивидуалном образовном плану чине прилог школског програма.

1.5. Кратак историјат школе

Наша школа је започела са радом 6. октобра 1988. године као издвојено одељење Основне музичке школе „Владимир Ђорђевић“ из Београда. Настава се одвијала у Основној школи „Вучко Милићевић“ (данас „Илија Гарашанин“) у Гроцкој. Радило је 4 наставника инструменталне наставе – виолине, клавира, гитаре и хармонике и један наставних теоријских предмета, док је школу похађало око 60 ученика.

На јесен 1994. година школа се одваја од тадашње матице, а 11. новембра 1994. добија Решење о оснивању самосталне Школе за основно музичко образовање „Др Милоје Милојевић“, под вођством директора Јадранке Црногорац. Повећава се број класа виолине, клавира, хармонике и гитаре, допуњујући се класама дувачких инструмената – флауте и кларинета.

У октобру 1995. ШОМО „Др Милоје Милојевић“ отвара издвојено одељење у Врчину, где за рад користи просторије Основне школе „Мирослав Јовановић Церовац“ (данас „Свети Сава“), у којој се настава одржава до данашњих дана.

Школске 2007/08. године, одлуком Општинског већа и председника општине Гроцка Блаже Стојановића, Основна музичка школа добија на коришћење зграду у Булевару револуције 19. На 180 квадратних метара школе простире се 5 учионица за индивидуалну наставу, једна за наставу теоријских предмета, зборница (које је по потреби мала концертна сала), као и канцеларијске и пратеће просторије. У Врчину је адаптиран простор у поткровљу где су добијене две учионице које одговарају захтевима наставе.

Успели смо да проширимо капацитете наше школе отварањем и верификовањем (од 12. септембра 2015. год.) издвојеног одељења у Винчи, у Месној заједници “Винча” у улици Професора Васића број 174. Кренуло је 109 ученика, од тога 94 првака.

Већ следеће године, школа се још више шири отварањем и верификовањем (од 14. септембра 2016. год.) издвојеног одељења у Умчарима, у просторијама ОШ „Мића Стојковић“. Школу је уписало 106 ученика, од тога 102 првака.

Протеклих година кроз школу је прошло преко 2.600 ученика, а сведочанства је добило њих преко 500.

1.6. Језик на коме се остварује настава

Школски програм се остварује на српском језику.

1.7. Циљеви, задаци и очекивани исходи наставе у основној музичкој школи

Циљ наставе у основној музичкој школи је оспособљавање ученика за наставак школовања у средњој музичкој школи, а истовремено и за самостално, аматерско бављење музиком, на нивоу основношколског знања и искуства.

Задаци наставе музичкој школи су:

- ✓ Оспособљавање ученика за јавне наступе, сваку врсту јавне презентације, самостално, као и у различитим ансамблима;
- ✓ Иновативна корелација међу одсецима у слободном садржају наставе;
- ✓ Интензиван и континуиран рад на развоју ученикових музичких способности слуха, ритма, музичке меморије;
- ✓ Упознавање ученика са грађом, акустичким својствима и изражајним могућностима одабраног инструмента (ученика који су одабрали српско традиционално певање – са својствима људског гласовног апарата);
- ✓ Овладавање техникама свирања на одабраном инструменту (за ученике српског традиционалног певања – вокалном техником);
- ✓ Упознавање са елементарним агогичким знацима и значењем универзалних музичких изражајних средстава (темпа, ритма, метра, динамике, артикулације, акцентуације);
- ✓ Усвајање вештина течног читања и писања нота у разним кључевима, као континуиран рад на развоју вештине свирања или певања;
- ✓ Усвајање основних знања из области музичке теорије;
- ✓ Стицање самосталности у процесу учења и вежбања;
- ✓ Изградња навике редовног слушања уметнички вредне музике, развијање и профилирање естетских музичких критеријума;
- ✓ Развијање афирмативних етичких ставова у односу на општељудске вредности, националну и светску културну баштину, значај музичке уметности у светској култури, професију музичара и важност његове улоге у друштву;
- ✓ Успостављање веза и комуникације са локалном заједницом и њихово информисање о активностима школе преко свих доступних електронских и писаних средстава (часописа које школа издаје, сајта школе, концерата који се организују);

Очекивани исходи

Након и за време остваривања процеса учења у основној музичкој школи „Невена Поповић“, а у складу са Законом о основама система образовања и васпитања, очекује се да ће ученици моћи да:

- ✓ усвајају и изграђују знање, примењују и размењују стечено знање;
- ✓ науче како да уче и да користе свој ум;
- ✓ овладају знањима и вештинама потребним за наставак школовања;
- ✓ идентификују и решавају проблеме и доносе одлуке користећи критичко и креативно мишљење;
- ✓ раде ефикасно са другима као чланови тима, групе, организације и заједнице;

- ✓ одговорно и ефикасно управљају собом и својим активностима;
- ✓ прикупљају, анализирају, организују и критички процењују информације;
- ✓ ефикасно комуницирају користећи се разноврсним вербалним, визуелним и симболичким средствима;
- ✓ ефикасно и критички користе научна и технолошка знања, уз показивање одговорности према свом животу, животу других и животној средини;
- ✓ схватају свет као целину повезаних система и приликом решавања конкретних проблема разумеју да нису изоловани;
- ✓ покрећу и спремно прихватају промене, преузимају одговорност и имају предузетнички приступ и јасну оријентацију ка остварењу циљева и постизању успеха.

Остваривање општих исхода образовања и васпитања обезбеђује се укупним образовно- васпитним процесом на свим нивоима образовања, кроз све облике, начине и садржаје рада.

1.8. Програми оријентисани на исходе и процес учења

Структура програма свих наставних предмета је конципирана на исти начин. На почетку се налази циљ наставе и учења предмета за ниво основног образовања и васпитања. У табели која следи, у првој колони, дефинисани су предметни исходи за крај разреда, у другој колони дате су области и/или теме, а у трећој се налазе предметни садржаји. Иза табеле налазе се препоруке за остваривања наставе и учења конкретног предмета под насловом Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма.

На путу остваривања циља и исхода кључна је улога наставника који добија значајан простор за слободу избора и повезивање садржаја, метода наставе и учења и активности ученика. Оријентација на процес учења и исходе брига је не само о резултатима, већ и начину на који се учи, односно како се гради и повезује знање у смислене целине, како се развија мрежа појмова и повезује знање са практичном применом.

Наставни програми су наставницима полазна основа и педагошко полазиште за развијање образовно-васпитне праксе: за планирање годишњих и оперативних планова, непосредну припрему за рад као и оквир за преиспитивање праксе развијања планова, остваривања и вредновања наставе и учења кроз сопствена промишљања и разговор са колегама.

1.9. Препоруке за планирање образовно-васпитне праксе и праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика

Образовно-васпитна пракса је сложена, променљива и не може се до краја и детаљно унапред предвидети. Она се одвија кроз динамичну спрегу међусобних односа и различитих активности у социјалном и физичком окружењу. Зато, уместо израза реализовати програм, боље је рећи да се на основу датог програма планира и остварује настава и учење које одговара конкретним потребама ученика.

Инструмент	2	70	2	70	2	70	2	70	2	70	2	66
Солфеђо	2	70	2	70	2	70	2	70	2	70	2	66
Теорија музике	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	33
Хор и камерна музика	-	-	-	-	-	-	2	70	2	70	2	66
СВЕГА	4	140	4	140	4	140	6	120	6	120	7	231

Обавезни предмети у оквиру одсека за класичну музику Основне музичке школе „Невена Поповић“ су: клавир, хармоника, виолина, виолончело, гитара, флаута, солфеђо, теорија музике, камерна музика и хор.

Трајање извођења програма је 6 година.

Изборни предмети нису прописани наставним планом и програмом о ОМШ.

Одсек за српско традиционално певање – четворогодишње образовање и васпитање

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	Први циклус				Други циклус			
	I разред		II разред		III разред		IV разред	
	Фонд часова							
	недељно	годишње	недељно	годишње	недељно	годишње	недељно	годишње
Главни предмет-инструмент/ СТП	1	35	1	35	1	35	1	33
Групно певање	1	35	1	35	1	35	1	33
Солфеђо	2	70	2	70	2	70	2	66
Теорија музике	-	-	-	-	-	-	1	33
Упоредни клавир	1	35	1	35	1	35	1	33
СВЕГА	5	175	5	175	5	175	6	198

Обавезни предмети у оквиру одсека за српско традиционално певање Основне музичке школе су: српско традиционално певање, групно певање, солфеђо, теорија музике и упоредни клавир.

Трајање извођења програма је 4 године.

Изборни предмети нису прописани наставним планом и програмом за ОМШ.

Трајање часова обавезних предмета

Трајање часа главног предмета – Инструмента – 2 часа недељно		Трајање часа главног предмета Српско традиционално певање – 1 час недељно	
I циклус	II циклус	I циклус	II циклус
I, II и III разред	IV, V и VI разред	I, II разред	III, IV разред
30 мин	45 мин	30 мин	45 мин
Трајање часа солфеђа – 2 часа недељно			
I, II и III разред	IV, V и VI разред	I, II разред	III, IV разред
45 мин	45 мин	45 мин	45 мин

Трајање часа теорије музике – 1 час недељно			
I, II, III, IV и V разред	VI разред	I, II, III разред	IV разред
-	45 мин	-	45 мин
Трајање часа клавирске сарадње - корепетиције за ученике гудачког и дувачког одсека			
I циклус	II циклус	I, II разред	III, IV разред
15 мин	30 мин	-	-
Трајање часа упоредног клавира за ученике српског традиционалног певања – 1 час недељно			
I циклус	II циклус	I, II разред	III, IV разред
-	-	45 мин	45 мин
Трајање часа камерне музике, групног певања, хора и оркестра:			
I циклус	II циклус – хор, камерна музика, оркестар – 2 часа недељно	I, II разред Групно певање 1 час недељно	III, IV разред Групно певање 1 час недељно
-	45 мин	30 мин	45 мин
Трајање часа припремног разреда Основне музичке школе „Невена Поповић“:			
2 пута недељно по 45 минута			
Трајање часова је у складу са Правилником о плану и програму наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање – Сл. Гласник РС- Просветни гласник број: 5 од 27.05.2019. год.			

Школа има 63 запослених од чега је 52,35 наставника и то:

Клавир – 8 класа

Виолина – 6 класа

Виолончело – 1 класа

Хармоника – 5 класа

Српско традиционално певање – 3 класе

Корепетиција – 3 класе

Упоредни клавир – 3 класе

Гитара – 7 класа

Флаута – 3 класе

Теоријски предмети – Солфеђо, теорија музике, Хор, Припремни разред, Камерна музика – 8,35 класа

Обавезни садржаји у оквиру обавезних предмета у основној музичкој школи :

- организовање школских и ваншколских ученичких јавних наступа и концерата (појединци, ансамбли, оркестри и хорови)
- активности везане за организовање ученичког учешћа на домаћим и међународним музичким такмичењима (за појединце, камерне ансамбле, оркестре и хорове), смотрема, фестивалима и сличним манифестацијама, као и за самостално организовање оваквих манифестација;

Слободни садржаји у оквиру обавезних предмета основне музичке:

- Организација концерата у локалној средини, чиме је школа организатор
- Организација новогодишњих, јесењих, пролећних, годишњих и хуманитарних концерата у матичној школи и издвојеним одељењима
- Организација међународне концертне и културне сарадње и размене
- Организација Школског такмичења вокално-инструменталних класа
- Организација Школског такмичења „Волим солфеђо“
- Организација семинара и различитих видова стручног усавршавања
- Учешће на свим видовима такмичења

2.1. Основни облици извођења програма

✓ Редовна настава

Индивидуална настава: главни предмет-инструмент, српско традиционално певање и клавир као упоредни на одсеку за српско традиционално певање

Групна настава: Настава солфеђа и теорије музике, групног певања, хора и камерне музике. Групе солфеђа и теорије музике имају до 10 ученика у групи, групног певања од 2 до 8 ученика, хора до 50 ученика у групи и камерна музика 3 ученика у групи.

✓ **Додатна настава:** Организује се за ученике који се истичу својим талентом, знањем и напредовањем.

✓ **Допунска настава:** Организује се за ученике који у учењу имају тешкоће због којих не постижу задовољавајући успех.

Организовање додатне и допунске наставе предлажу стручна већа предмета.

Припремна настава: за ученике који су упућени на разредни или поправни испит; за ученике завршних разреда основне школе, као вид припреме за наставак школовања у средњој школи.

ОБЛИК ОБРАЗОВНО- ВАСПИТНОГ РАДА	I	II	III	IV	V	VI
	разред	разред	разред	разред	разред	разред
	часова	часова	часова	часова	часова	часова
Час одељенског старешине	35	35	35	35	35	33
Додатна настава*	до 30	до 30	до 30	до 30	до 30	до 30
Допунска настава*	до 30	до 30	до 30	до 30	до 30	до 30
Припремна настава*	до 30	до 30	до 30	до 30	до 30	до 30

* Ако се укаже потреба за овим облицима извођења програма

2.2. Организација наставе

✓ **Настава главног предмета** - инструмента, односно српског традиционалног певања.

Током првог циклуса образовања шестогодишњег (у I, II и III разреду), и четворогодишњег (у I и II разреду) основног музичког образовања и васпитања, час траје 30 минута, а у свим осталим разредима 45 минута.

Настава главног предмета и **упоредног клавира** је индивидуална у свим разредима. Час упоредног клавира за четворогодишњу школу, односно одсек за српско традиционално певања траје 45 минута.

Часови солфеђа и теорије музике трају по 45 минута, у свим разредима и на свим одсецима.

Часови групног певања првог циклуса четворогодишњег образовања српског традиционалног певања (у I и II разреду) трају по 30 минута, а у другом циклусу (у III и IV разреду) трају 45 минута.

✓ **Настава оркестра, хора и камерне музике**

Настава хора је обавезна за ученике IV, V и VI разреда клавира, флауте, гитаре, виолине, виолончела и хармонике. Настава оркестра је такође обавезна за ученике IV, V и VI разреда уколико је школа у могућности да састави гудачки или неки други оркестар. С обзиром да наша школа по разноврсности инструмената и територијалној разуђености то није у могућности, ученици наше школе - инструменталисти обавезни су да похађају наставу хора или камерне музике.

Настава камерне музике организује се за ученике другог циклуса шестогодишњег образовања. Камерни ансамбли се формирају према бројном стању ученика и предвиђају се годишњим планом рада.

Часови хора и камерне музике трају по 45 минута.

✓ **Клавирска сарадња - корепетиција**

Часове корепетиције имају ученици гудачких и дувачких инструмената. Корепетиција за ученике првог циклуса (од 1. до 3. разреда) траје 15 минута недељно, а за ученике другог циклуса (од 4. до 6. разреда) траје 30 минута недељно.

Клавирски сарадник - корепетитор држи ученику наставу у присуству његовог наставника главног предмета и самостално као припрему за јавни наступ.

3. ОРГАНИЗАЦИЈА И РЕАЛИЗАЦИЈА ОБРАЗОВНО-ВАСПТНОГ РАДА ПО ПОСЕБНОМ ПРОГРАМУ ЗА РАД У УСЛОВИМА ПАНДЕМИЈЕ ВИРУСА КОВИД-19

Узимајући у обзир стручна упутства Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, и специфичности музичких школа израђен је оперативни план извођења наставе у основној музичкој школи „Невена Поповић“ у Гроцкој који је обухватио следеће: **Модел организације наставе који се примењује у првом циклусу**

У школској 2021/2022. години настава у Основној музичкој школи „Невена Поповић“ ће се реализовати у оквиру индивидуалне и групне наставе (групе од 2, 3, 7, 9 и 12 ученика) и мањим делом у оквиру већих ансамбала хора и камерног састава (у групама од 8-15 ученика).

Индивидуална настава у основној музичкој школи „Невена Поповић“ може се несметано реализовати непосредним радом са учеником у школи, уз поштовање свих препоручених мера. Ученицима ће часови бити организовани по распореду који ће договорити са наставником, у складу са обавезама које имају у основној или у средњој школи коју похађају поред основне музичке школе. Индивидуална настава за ученике првог циклуса траје 30, а за ученике другог циклуса 45 минута (*Правилник о програму наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање - „Службени гласник РС–Просветни гласник“*, број: 5 од 27.05.2019. године)

Групна настава у оквиру група од 2, 3, 7, 9 и 12 ученика реализоваће се кроз непосредни рад у учионици уз поштовање свих препоручених мера. Час групне наставе се реализује у трајању од 45 минута. Након сваког часа планира се пауза од 5 минута за проветравање и брисање учионице у којој се настава одвија. Имајући у виду чињеници да сваки разред има наставу по распореду и у преподневној и поподневној смени, да постоји две или више група за сваки предмет, овај модел ће се комбиновати у оквиру постојећег распореда који је у школи усвојен, уз могућност флексибилног кориговања.

Модел организације наставе који се примењује у другом циклуса

У школској 2021/2022. години настава у Основној музичкој школи „Невена Поповић“ ће се реализовати у оквиру индивидуалне и групне наставе (групе од 2, 3, 7, 9 и 12 ученика) и мањим делом у оквиру већих ансамбала хора и камерног састава (у групама од 8-15 ученика).

Индивидуална настава у основној музичкој школи „Невена Поповић“ може се несметано реализовати непосредним радом са учеником у школи, уз поштовање свих препоручених мера. Ученицима ће часови бити организовани по распореду који ће договорити са наставником, у складу са обавезама које имају у основној или у средњој школи коју похађају поред основне музичке школе. Индивидуална настава за ученике првог циклуса траје 30, а за ученике другог циклуса 45 минута (*Правилник о програму наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање - „Службени гласник РС–Просветни гласник“*, број: 5 од 27.05.2019. године)

Групна настава у оквиру група од 2, 3, 7, 9 и 12 ученика реализоваће се кроз непосредни рад у учионици уз поштовање свих препоручених мера. Час групне наставе се реализује у трајању од 45 минута. Након сваког часа планира се пауза од 5 минута за проветравање и брисање учионице у којој се настава одвија. Имајући у виду чињеници да сваки разред има наставу по распореду и у преподневној и поподневној смени, да постоји две или више група за сваки предмет, овај модел ће се комбиновати у оквиру постојећег распореда који је у школи усвојен, уз могућност флексибилног кориговања.

Имајући у виду делатност музичке школе, за одређене предмете потребно је и неопходно омогућити певање ученика на часу групне наставе (првенствено се мисли на часове солфеђа и групне наставе). Трећину часа наставник ће искористити за индивидуално певање ученика, уз предвиђене мере заштите и у последњих 10 минута часа, након чега се учионица проветрава 5 минута. Док нам климатски услови дозвољавају прозори у учионицама ће бити константно отворени.

Настава хора ће се реализовати у мањим, камерним групама, по гласовима или комбинацијом гласова, такође у камерној форми (од 8 до 15 ученика). Настава камерне музике ће се одржавати у једној групи од 8 ученика, као што је иначе пракса у нашој школи. Ови часови ће се организовати у концертној сали основних школа где су наша подручна

одељења или у великим учионицама, да би били задовољени услови који подразумевају прописано растојање.

Смотре које ученици имају предвиђене и прописане Правилником о плану и програму наставе и учења, реализују се у присуству комисије, уз поштовање свих предвиђених мера заштите и прописаном растојању, по утврђеном распореду за сваког ученика.

Јавни наступи, који су обавезни део процеса наставе и учења у музичким школама, организоваће се у концертној сали или великој учионици, са ограниченим бројем учесника и присутних у сали. У складу са величином наше матичне школе, као и подручних школа, јавни и интерни часови ће се реализовати у оквиру класе, групе класа, стручног већа, по разредима и слично, а све у зависности од величине школе, делатности коју обавља и првенствено уз поштовање прописаних мера. Тако смо у школској 2020/21. години организовали наведене активности тако што су ученици који су били учесници интерних/јавних часова једни другима били публика и подршка, а родитељима смо достављали видео материјал и фотографије. На тај начин смо успели да реализујемо предвиђене и прописане активности, а прописане мере су, на веома високом нивоу, доследно испоштоване.

Важно је напоменути да у нашој школи, због организације наставе која је великим делом индивидуална и у мањим групама у односу на остале основне и средње школе, никада у школи није присутно више од 30% ученика у исто време. У складу са овим чињеницама наша школа је направила оквирни план образовно-васпитног рада за почетак школске 2021/22. године, у којем су наставници распоређени по школама – матичној школи и издвојеним одељењима и којима је додељен распоред рада.

Назив платформе која ће се користити као допунска подршка ученицима у учењу или током онлајн наставе је платформа G suite

Онлајн настава

За потребе наставе на даљину одлучено је да платформа која ће се користити буде Google учионица, док ће се за потребе наставе инструмената користити и додатне апликације које подразумевају комуникацију са ученицима у реалном времену (Skyp, Viber, Discord сл.). Особа која је задужена да помогне наставницима око сналажења на одабраној платформи је Мирко Јеремић, нототекар. Настава на даљину изводиће се по распореду који ће бити усклађен са обавезама ученика у току дана предвиђених за наставну у музичкој школи.

Наставници су дужни да воде евиденцију одржаним часовима, уредно воде педагошку документацију.

Провере ученика вршиће се у школи, уз договор са родитељима/старатељима ученика.

Распоред одржавања наставе

Урађен је распоред смена наставника у основној школи по устаљеној шеми, док је среда резервисана за интерну делатност, допунску и додатну наставу. Распореди за индивидуалну наставу израђује је се за сваког ученика посебно и усклађује се са обавезама у основним школама сваког ученика 1. септембра

Начин праћења и вредновања постигнућа ученика: формативно и сумативно оцењивање
Додатни начини пружања подршке ученицима у складу са специфичним потребама и у односу на породични контекст

Ове школске године нашу школу не похађа ни један ученик са сметњама и тешкоћама у развоју. За остале ученике додатни начин пружања подршке реализоваће се кроз непосредни образовно-васпитни рад у школи, али и он-лајн подршком.

Додатни ресурси ван школе који се користе (волонтери, спољна подршка...)

Школа учествује у реализацији пројекта обогаћеног једносменског рада, наставници учествују у раду републичких секција за области предмета преко Заједнице музичких и балетских школа Србије, преко којих се врши додатна размена материјала, снимљених часова, квизова, презентација и друго.

Начин праћења остваривања оперативног плана активности

Испуњење активности постављених планом контролисаће се кроз увид у испуњеност норме наставника и кроз степен реализације наставне материје, предвиђене предметним програмом, а реализоване кроз извештај о месечном раду и припремама за час. Такође, контрола плана ће се огледати кроз праћење постигнућа учинка, провере у којој су мери и колико ученици успешно усвојили одговарајућа знања, вештине и ставове, а огледаће се кроз интерне и јавне часове и смотре ученика. Овом контролом ће се бавити руководство школе и стручни сарадници, иако најбитнија улога у контроли предвиђеног рада припада самим наставницима. Вредност самоконтроле огледа се у објективној анализи процеса наставе, сагледавању пропуста и недостатака, тражењу могућности за побољшање метода рада, за организацијом ОВ рада у отежаним условима која подиже квалитет процеса наставе и учења. То ће се све сагледати кроз наведене извештаје о реализацији ОВ рада и припреме за час, које су припремили стручни сарадници школе.

4. ПРОГРАМИ НАСТАВНИХ ПРЕДМЕТА

4.1. Шестогодишње образовање

4.1.1. Заједнички предмети за шестогодишње образовање

4.1.1.1. Солфеђо

Одсек: Клавир, хармоника, виолина, виолончело, гитара, флаута – шестогодишње образовање

Правилник о плану и програму наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање – Сл. Гласник РС- Просветни гласник број: 5 од 27.05.2019. године

ЦИЉ учења предмета Солфеђо је да код ученика развију знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Задаци:

Развијање музичких способности

Развој читања, писања и схватања музике и музичког писма са развојем музичког мишљења

Усађивање збучних представа и њихово везивање са сликом, односно слике са звуком

Упознавање музичке литературе, интерпретације и основних елемената музичких стилова

Остамостаљивање ученика и развој њихових креативних способности

Облик рада

Групни

Недељни фон часова и трајање часа

2 часа недељно, 45 минута

Годишњи фонд часова

70 часова за ученике од 1. до 5. разреда

66 часова за 6. разред

Први разред

Област	Садржаји	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
	Кључни појмови садржаја: слушање, покрет, игра, импровизација, мелодија, ритам, музички бонтон		
Слушање музике	Слушање музике уз покрет. Слушање музике уз цртање. Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова.	- Оспособљавање ученика за читање и репродукцију нотног музичког текста; - Развијање звучних представа и музичких способности. - Представљање ритмичких фигура преко мелодијских клишеа и песама са текстом за усвајање метричких врта и ритмичких фигура	- Активно укључивање ученика у рад (индивидуални, рад у пару и групни рад) и ангажовање на часу кроз демонстративну и дијалошку методу - Практичан рад на часу - Подстицање свесности и одговорности према задацима и развијање критичког мишљења према сопственим постигнућима - Усмена провера наставног садржаја - Писмена провера наставног садржаја - Самостално извођење задатака - Домаћи задаци
Мелодика	Песмице и мелодијски примери примерени инструменталној литератури за први разред кроз Це-дур, Ге-дур, Еф-дур (певање). Звучна слика дурског тонског рода. Именовање и интонирање лествичног и терцног кретања, скокова у: тонику, доминанту, вођицу и тонични трозвук. Функције главних ступњева. Песмице у молским тоналитетима (певање). Развој музикалности. Нотни систем: од велике октаве до треће октаве у зависности од врсте инструмента.	- Оспособљавање ученика да усвојене мелодијске садржаје примењују, препознају, репродукују и записују. - Развијање музичке меморије. Разумевање музичког градива и нотног материјала, а у корелацији са наставом солфеђа и инструмента.	
Музичка писменост	Нотне вредности и одговарајуће паузе: цела, половина, половина с тачком, четвртина и осмина. Хроматски знаци: повисилице и снизилице. Појмови: такт, тактица, завршна тактица, предтакт, узмах. Именовање нота солмизацијом и музичком абecedом. Лествични појмови : лествица, тетраход, степен, полустепен, ступњеви. Музичке ознаке: понављање, прима и секунда волта, корона. Основне ознаке за динамику (форте, пиано, мецофорте, мецопиано, крешендо и декрешендо). Основне ознаке за темпо (анданте, модерато, алетро, виво). Основне ознаке за артикулацију (легато, стакато). Опажање и интонирање тонова и мотива у тоналитету. Записивање појединачних тонова, групе тонова и мотива. Записивање ритмичке окоснице. Мелодијске и ритмичке импровизације у складу са пређеним градивом. Импровизација мелодије на текст бројалице или дечије песмице. Врсте такта: 2/4, 3/4, 4/4.		

Опажање, интонирање, диктати	Препознавање ритма у примерима. Начини извођења ритма (куцање или тактирање или мануелна техника). Четвртина као јединица бројања. Равномерно читање. Ритмичке фигуре: синкопа, пунктирана и обрнуто пунктирана на две јединице бројања.		
Музичко стваралаштво	Покрет у функцији ритма. Знаци за продужавање трајања тона: тачка, лук, корона.		
Ритам	Ритмичко читање.		
Музички бонтон	Слушање и уважавање извођача.		
Исходи	<p>По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. слуша дечије и народне песме и примере из литературе уз покрете; 2. изрази доживљај музике коју слуша цртањем; 3. препозна елементе музичке писмености кроз једноставне примере за слушање; 4. пева по слуху и солмизацијом песмице у Це-дуру, Ге-дуру, Еф-дуру; 5. звучно препозна карактер дура; 6. пева и препозна лествично и терцно кретање, скок у тонику, доминанту и вођицу и тонични трозвук у Це-дуру, Ге-дуру, Еф-дуру; 7. чује и именује главне ступњеве; 8. пева по слуху и препозна мол; 9. опише својим речима доживљај музике различитог жанра и карактера; 10. пише и чита ноте солмизацијом и музичком абецедом у виолинском и бас кључу; 11. изводи и записује нотне вредности и одговарајуће паузе; 12. препозна и примени предзнаке: повисилицу и снизилицу у мелодијском примеру; 13. објасни својим речима појмове: такт, тактица, завршна тактица, предтакт и узмах; 14. објасни својим речима лествичне појмове; 15. примени музичке ознаке за понављање, динамику и темпо; 16. примени најчешће начине извођења у музичким примерима (повезано и кратко); 17. опажа и пева тонове и мотиве; 18. препозна и запише ритам у мелодијском примеру; 19. запише појединачне тонове, групе тонова и мотиве; 20. мења и допуњава мелодију и ритам научених песмица; 21. смишља мелодију на текст бројалице или дечије песмице; 22. пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице; 23. препозна и изведе четвртинске тактове; 24. изведе бројалице, пева песме по слуху и песме различитих жанрова; 25. изводи ритам на различите начине; 26. одржи ритмички пулс; 27. равномерно чита ноте у виолинском и бас кључу; 		

	<p>28. визуелно сагледава и изводи као целину: синкопу, пунктирану и обрнуто пунктирану ритмичку фигуру на два откуцаја;</p> <p>29. изводи ритам уз покрет;</p> <p>30. препознаје и изводи знаке за продужавање трајања тона;</p> <p>31. чита ритам солмизацијом.</p>
Литература	<p>- В. Цветковић и Ј. Михаљица: <i>Солфеђо за први разред шестогодишње основне музичке школе</i>, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.</p> <p>- Б. Поповић: <i>Солфеђо за I разред основне музичке школе</i>, Удружење музичких и балетских педагога Србије</p> <p>- В. Јовановић – <i>Солфеђо I</i></p> <p>- З. М. Васиљевић: <i>Солфеђо – ритам</i> за I и II разред школе за основно музичко образовање, Нота, Књажевац.</p> <p>- С. Смиљанић-Марковић и Б. Цветковић: <i>Распевани ритам</i> за 1. разред основне музичке школе; Нота, Књажевац</p> <p>- Радни материјал по избору наставника</p> <p>- Лавињак: Збирка</p>
Смотра	<p><u>Прва смотра</u> (у првој недељи децембра):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мелодијска вежба у Це-дуру 2. Равномерно читање 3. Ритмичка вежба у такту 2/4 са осминама, четвртинама, половинама и четвртинском паузом
	<p><u>Друга смотра</u> (на крају школске године (годишња)):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мелодијска вежба у обрађеним тоналитетима 2. Равномерно и ритмичко читање нота
Јавни час	Извођење научених песмица које обухватају програм првог разреда

Други разред

Област	Садржаји	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
	Кључни појмови садржаја: слушање , покрет, игра, импровизација, мелодија, ритам, музички бонтон.		
Слушање музике	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма.	- Рад на развоју слуха и интонативних способности.	- Активно укључивање ученика у рад (индивидуални, рад у пару и групни рад) и ангажовање на часу кроз демонстративну и дијалошку методу
Мелодика	Тоналитети: Це-дур, Ге-дур, Еф-дур (утврђивање). Функционални односи у тоналитету. Песмице и мелодијски примери примерени инструменталној литератури за други разред (а-мол, де-мол и е-мол). Звучна слика молског тонског рода. Поставка штима.	-Оспособљавање ученика за изражајно певање и разумевање	- Практичан рад на часу

	<p>Именовање и интонирање лествичног и терцног кретања, скок у тонику и доминанту и тонични трозвук у а-молу, д-молу и е-молу.</p> <p>Природни, хармонски и мелодијски мол.</p> <p>Функције главних ступњева.</p> <p>Развој музикалности</p>	<p>музичког садржаја.</p> <p>- Континуирано развијање ритмичких способности, као и усвајање, разумевање и примена нових ритмичких фигура у настави солфеђа и инструмента.</p> <p>- Оспособљавање ученика да усвојене мелодијске садржаје примењују, препознају, репродукују и записују.</p> <p>- Развијање музичке меморије.</p> <p>- Проширивање знања из музичке терминологије.</p> <p>- Проширивање знања из теорије музике, разумевање музичког градива и нотног материјала, а у уској вези са наставом солфеђа и инструмента.</p>	<p>- Подстицање свесности и одговорности према задацима и развијање критичког мишљења према сопственим постигнућима</p> <p>- Усмена провера наставног садржаја</p> <p>- Писмена провера наставног садржаја</p> <p>- Самостално извођење задатака</p> <p>- Домаћи задаци</p>
Опажање, интонирање, диктати	<p>Опажање и певање тонова и мотива у обрађеним дурским и молским тоналитетима.</p> <p>Записивање ритмичке окоснице.</p> <p>Записивање појединачних тонова, групе тонова и мотива.</p> <p>Писмени мелодијски диктат. Аутодиктат.</p> <p>Опажање и певање мале и велике терце и чисте квинте са тенденцијом везивања за тоналитет.</p> <p>Опажање и интонирање дурског, молског и хармонског тетрахорда.</p> <p>Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада.</p> <p>Опажање метра.</p>		
Музичко стваралаштво	<p>Мелодијске и ритмичке импровизације.</p> <p>Импровизација мелодије на текст бројалице или дечије песмице.</p>		
Ритам	<p>Врста такта: 2/4, 3/4, 4/4.</p> <p>Осмина као јединица бројања: 2/8, 3/8, 4/8.</p> <p>Звучна припрема основних ритмичких фигура у такту 6/8.</p> <p>Начини извођења ритма (уз куцање или тактирање или мануелном техником).</p> <p>Ритам у примерима од звука ка нотној слици.</p> <p>Покрет у функцији ритма.</p> <p>Равномерно читање: четвртина и осмина као јединица бројања.</p> <p>Четвороделна подела јединице бројања.</p> <p>Ритмичке фигуре: пунктирана и обрнуто пунктирана фигура на ритмичкој јединици – увод и припрема.</p> <p>Примена лукова, пауза, узмаха и предтакта.</p> <p>Ритмичко читање ауторских примера и примера из инструменталне литературе.</p> <p>Записивање и препознавање обрађених лествица и тетрахорада.</p>		
Теорија музике	<p>Интервали до квинте (мала и велика секунда, мала и велика терца, чиста кварта и чиста квинта), дурски и молски квинтакорд на основним тоновима.</p> <p>Проширивање знања из музичке терминологије (лествица, ступањ, степен/полустепен, тетрахорд, главни ступњеви, вођица, тонични трозвук, интервали).</p>		
Музички бонтон	<p>Слушање и уважавање извођача</p>		

<p>Исходи</p>	<p>По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. слуша дечије и народне песме и примере из литературе уз покрете; 2. изрази доживљај музике коју слуша цртањем; 3. препозна елементе музичке писмености кроз једноставне примере за слушање; 4. звучно препозна карактер дура и мола; 5. слушно разликује и пева различите врсте мола – горњи тетрахорд молских тоналитета; 6. пева песмице по слуху и препозна лествично и терцно кретање, скок у тонику, доминанту и вођицу и тонични трозвук; 7. чује и именује главне ступњеве; 8. опише својим речима доживљај музике различитог жанра и карактера; 9. пише и чита ноте солмизацијом и музичком абецедом у виолинском и бас кључу; 10. изводи и записује нотне вредности и одговарајуће паузе; 11. препозна и примени предзнаке: повисилицу и снизилицу у мелодијском примеру; 12. објасни својим речима појмове: такт, тактица, завршна тактица, предтакт и узмах; 13. објасни својим речима лествичне појмове; 14. примени музичке ознаке за понављање, динамику и темпо; 15. примени најчешће начине извођења у музичким примерима (повезано и кратко); 16. опажа и пева тонове и мотиве; 17. препозна и запише ритам у мелодијском примеру; 18. запише појединачне тонове, групе тонова и мотиве; 19. мења и допуњава мелодију и ритам научених песмица; 20. смишља мелодију на текст бројалице или дечије песмице; 21. пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице; 22. препозна и изведе четвртинске тактове; 23. изведе бројалице, пева песме по слуху и песме различитих жанрова; 24. изводи ритам на различите начине; 25. одржи ритмички пулс; 26. равномерно чита ноте у виолинском и бас кључу; 27. визуелно сагледава и изводи као целину: синкопу, пунктирану и обрнуто пунктирану ритмичку фигуру на два откуцаја; 28. изводи ритам уз покрет; 29. препознаје и изводи знаке за продужавање трајања тона; 30. чита ритам солмизацијом.
<p>Литература</p>	<ul style="list-style-type: none"> - В. Цветковић и Ј. Михаљица: <i>Солфеђо за други разред шестогодишње основне музичке школе</i>, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд. - Б. Поповић: <i>Солфеђо за II разред основне музичке школе</i>, Удружење музичких и балетских педагога Србије - В. Јовановић: <i>Солфеђо II</i> - З. М. Васиљевић: <i>Солфеђо – ритам</i> за I и II разред школе за основно музичко образовање, Нота, Књажевац. - С. Смиљанић-Марковић и Б. Цветковић: <i>Распевани ритам</i> за 2. разред основне музичке школе; Нота, Књажевац - Радни материјал по избору наставника - Лавињак: Збирка
	<p><u>Прва смотра:</u></p>

Смотра	1. Мелодијске вежбе у обрађеним тоналитетима 2. Ритмичко читање: у бас кључу, јединица бројања четвртина са обрађеним фигурама 3. Тест из теорије музике са обрађеним градивом
	<u>Друга смотра:</u> 1. Мелодијске вежбе у обрађеним тоналитетима 2. Ритмичко читање: у бас кључу са обрађеним фигурама четвороделне поделе и четвртином и осмином као јединицом бројања 3. Тест из теорије музике са обрађеним градивом

Трећи разред			
Област	Садржаји	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
	Кључни појмови садржаја: слушање , покрет, игра, импровизација, мелодија, ритам, музички бонтон		
Слушање музике	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма.	-Оспособљавање ученика за разумевање музичког тока и садржаја; фиксирање тонских висина и функција у новим тоналитетима.	- Активно укључивање ученика у рад (индивидуални, рад у пару и групни рад) и ангажовање на часу кроз демонстративну и дијалогску методу - Практичан рад на часу - Подстицање свесности и одговорности према задацима и развијање критичког мишљења према сопственим постигнућима
Мелодика	Обнављање градива (из претходних разреда). Функционални односи у тоналитету. Песмице и мелодијски примери који одговарају инструменталној литератури за трећи разред (Де-дур, ха-мол, Бе-дур и ге-мол). Штимови. Једноставне песмице по слуху и мелодијски примери у дуру и истоименом молу и обрнуто (а-мол/А дур, де-мол/Де-дур). Горњи тетраорди у све три врсте мола: природни, хармонски и мелодијски мол. Развој музикалности. Двогласно певање.	- Утврђивање обрађених фигура, као и усвајање нових метричких врста. -Оспособљавање ученика да усвојене ритмичке фигуре препознаје	
Опажање, интонирање, диктати	Опажање и певање тонова и мотива у обрађеним дурским и молским тоналитетима. Записивање ритмичке окоснице. Записивање и интонитање појединачних тонова, групе тонова и мотива. Писмени мелодијски диктат – записивање по двотактима.		

	<p>Опажање и певање: мале и велике секунде, мале и велике терце, чисте кварте и чисте квинте обрађених кроз песмице и примере из литературе.</p> <p>Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада.</p> <p>Интонирање доминантног септакорда у обрађеним тоналитетима са разрешењем у тонику.</p> <p>Опажање метра.</p>	<p>и изводи у настави солфеђа и инструмента.</p> <p>-Оспособљавање ученика да усвојене мелодијске садржаје примењују, препознају, репродукују и записују.</p> <p>- Развијање музичке меморије.</p> <p>- Проширивање знања из музичке терминологије.</p> <p>- Проширивање знања из теорије музике, разумевање музичког градива и нотног материјала, а у корелацији наставе солфеђа и наставе инструмента.</p>	<p>- Усмена провера наставног садржаја</p> <p>- Писмена провера наставног садржаја</p> <p>- Самостално извођење задатака</p> <p>- Домаћи задаци</p>
Музичко стваралаштво	<p>Мелодијске и ритмичке импровизације.</p> <p>Импровизација мелодије на текст бројалице или дечије песмице.</p> <p>Музичко дидактичке игре.</p>		
Ритам	<p>Половина као јединице бројања: 2/2, 3/2, 4/2.</p> <p>Основне фигуре у такту 6/8 уз примену лукова и паузи.</p> <p>Начини извођења ритма (уз куцање или тактирање или мануелном техником).</p> <p>Ритам у примерима – од звука ка нотној слици.</p> <p>Покрет у функцији ритма.</p> <p>Равномерно читање уз повећање брзине читања и обележен темпо у зависности од инструмента.</p> <p>Четвороделне поделе јединице бројања: пунктирана и обрнуто пунктирана, синкопа на јединици бројања, паузе, лукови...</p> <p>Поставка триоле.</p> <p>Ритмичко читање ауторских примера и примера из инструменталне литературе.</p>		
Теорија музике	<p>Интервали до квинте (мала и велика секунда, мала и велика терца, чиста кварта и чиста квинта) дурски и молски квинтакорд на основним тоновима.</p> <p>Квинтакорди на главним ступњевима у обрађеним тоналитетима.</p> <p>Утврђивање знања из музичке терминологије.</p> <p>Ознаке за темпо: ленто, анданте, модерато, алетро, виво.</p>		
Музички бонтон	<p>Слушање и уважавање извођача.</p>		
Исходи	<p>По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. препозна елементе пређеног градива кроз једноставне примере за слушање; 2. слуша дечије и народне композиције, примере из литературе уз покрет; 3. изражава утиске о слушаном делу цртањем; 4. препозна разлике и пева мелодијске примере у дуру и молу; 5. пева и препозна однос тонике и доминанте, и скокове у све ступњеве; 6. пева по слуху и солмизацијом песмице и мелодијске примере; 7. пева штимове обрађених дурских и молских лествица; 8. звучно разликује дур и све врсте мола; 9. опише својим речима доживљај музике различитог жанра и карактера; 10. пева двогласне примере и композиције са клавијирском пратњом; 		

	<ol style="list-style-type: none"> 11. опажа и пева тонове и мотиве; 12. запише ритам у мелодијском примеру; 13. запише појединачне тонове, групе тонова и мотиве; 14. запише мелодијске диктате; 15. опажа и пева дурски и молски квинтакорд; 16. опажа и пева интервале до квинте; 17. пева доминантни септакорд у песмама и мелодијским примерима; 18. препозна врсту такта; 19. мења и допуњава мелодију и ритам научених песмица; 20. смишља мелодију на текст бројалице или дечије песмице; 21. примени знања и вештине уз игру; 22. пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице; 23. поштује правила понашања на концерту; 24. препозна и изводи тактове са половином као јединицом бројања; 25. визуелно сагледава и изводи као целину основне фигуре, паузе и лукове у такту 6/8 уз певање одговарајућих песмица; 26. изводи ритам кроз покрет; 27. изведе ритам певајући песме по слуху и песме различитих жанрова; 28. равномерно чита ноте у виолинском, бас кључу у једном и два линијска система; 29. изводи ритмичке фигуре четвороделне поделе јединице бројања; 30. препозна и изводи триолу; 31. чита ритам солмизацијом; 32. запише и препозна интервале до квинте; 33. запише и препозна дурски и молски квинтакорд на основним тоновима и квинтакорде на главним ступњевима у обрађеним тоналитетима; 34. објасни својим речима појмове: лествица, ступањ, степен/полустепен, тетракорд, главне ступњеве и вођицу, тонични трозвук, интервали.
<p>Литература</p>	<ul style="list-style-type: none"> - А. Јовић - Милетић и З. Николић: <i>Солфеђо за трећи разред шестогодишње основне музичке школе</i>, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд. - Б. Поповић: <i>Солфеђо за III разред основне музичке школе</i>, Удружење музичких и балетских педагога Србије - В. Јовановић: <i>Солфеђо III</i> - З. М. Васиљевић: <i>Солфеђо – ритам</i> за III и IV разред школе за основно музичко образовање, Нота, Књажевац - С. Смиљанић-Марковић и Б. Цветковић: <i>Распевани ритам</i> за 3. разред основне музичке школе; Нота, Књажевац - Ноел-Галон: <i>Диктати</i> - Ладухин: <i>Мелодијски диктати</i> - Радни материјал по избору наставника - Лавињак: Збирка
<p>Смотра</p>	<p>Прва недеља децембра месеца. Захтеви:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мелодијске вежбе у обрађеним тоналитетима 2. Ритмичко читање: у виолински/бас кључ са обрађеним метром и ритмичким фигурама 3. Мелодијско-ритмички диктат у тоналитету до једног предзнака

Испит	Писмени део:	Усмени део:
	- Мелодијски диктат у тоналитетима до 2 предзнака;	- Мелодијски пример (тоналитети пређени у I, II и III разреду) уз анализу мелодијског примера: лествице, тетракорди, имена и врста интервала до квинте, дурски и молски квинтакорд и лествични квинтакорди на главним ступњевима обрађених лествица. - Ритмичко читање: виолински/бас кључ (пређено градиво из I, II и III разреда).

Четврти разред			
Област	Садржаји	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
	Кључни појмови садржаја: функције, синкопа на један, троделни ритам, развој музичке меморије.		
Слушање музике	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма.	-Оспособљавање ученика за разумевање музичког тока садржаја, фиксирање тонских висина и функција у новим тоналитетима	- Активно укључивање ученика у рад (индивидуални, рад у пару и групни рад) и ангажовање на часу кроз демонстративну и дијалошку методу
Мелодика	Обнављање градива (из претходних разреда). Функционални односи у тоналитету. Песме и мелодијски примери примерени инструменталној литератури за четврти разред (А-дур, фис-мол, Ес-дур, це-мол, Е-дур, цис-мол). Штимови. Једноставне песме по слуху и мелодијски примери у дуру и истоименом молу и обрнуто – мутација . Хроматске скретнице и пролазнице у пређеним тоналитетима. Развој музикалности. Двогласно певање. Композиције са клавирском пратњом.	- Утврђивање обрађених ритмичких фигура, као и усвајање нових метричких врста и фигура.	- Практичан рад на часу - Подстицање свесности и одговорности према задацима и развијање критичког мишљења према сопственим постигнућима
Опажање, интонирање, диктати	Опажање и певање тонова и мотива у обрађеним дурским и молским тоналитетима. Записивање и интонирање појединачних тонова, групе тонова и мотива. Писмени мелодијски диктат – записивање по двотактима. Записивање ритмичке окоснице	-Оспособљавање ученика да усвојене	- Усмена провера наставног садржаја - Писмена провера наставног садржаја

	<p>Опажање и певање: мале и велике секунде, мале и велике терце, чисте кварте и чисте квинте и мале и велике сексте обрађених кроз песмице и примере из литературе.</p> <p>Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада са обрађенима.</p> <p>Опажање и интонирање доминантног септакорда.</p>	<p>ритмичке фигуре препознаје и изводи у настави солфеђа и инструмента.</p> <p>-Оспособљавање ученика да усвојене мелодијске садржаје примењују, препознају, репродукују и записују.</p> <p>-Развијање музичке меморије.</p> <p>- Развијање хармонског слуха.</p> <p>-Проширивање знања из теорије музике, разумевање музичког градива и нотног материјала у корелацији наставе солфеђа са наставом инструмента.</p>	<p>- Самостално извођење задатака</p> <p>- Домаћи задаци</p>
Музичка импровизација	<p>Мелодијске и ритмичке импровизације.</p> <p>Импровизација мелодије научене песме или мелодијског примера.</p> <p>Музичко дидактичке игре.</p>		
Ритам	<p>Обрађене врсте такта.</p> <p>Синкопа на јединици бројања.</p> <p>Сложена подела тродела у такту 6/8 без примене лукова и шенаестинских пауза.</p> <p>Информативно упознавање врсте такта 9/8 и 12/8.</p> <p>Начини извођења ритма</p> <p>Ритам у примерима – од звука ка слици.</p> <p>Равномерно читање.</p> <p>Обрађене ритмичке фигуре четвороделне поделе јединице бројања и синкопа на јединици бројања, паузе, лукови...</p> <p>Триола у оквиру четвороделне поделе јединице бројања.</p> <p>Ритмичко читање ауторских примера и примера из инструменталне литературе.</p>		
Теорија музике	<p>Лествице и тетракорди.</p> <p>Интервали до сексте (чисти, велики и мали).</p> <p>Квинтакорди на главним ступњевима у обрађеним тоналитетима.</p> <p>Доминантни септакорд.</p> <p>Ознаке за различите врсте темпа.</p>		
Музички бонтон	<p>Пажљиво слушање и уважавање извођача.</p> <p>Присуство концерту.</p>		
Исходи	<p>По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. пева и препозна лествично кретање и скокове у све ступњеве 2. пева по слуху и солмизацијом песме различитих жанрова и мелодијске примере; 		

3. пева штимове обрађених дурских и молских лествица;
4. препозна и пева дурски и молски тонски род;
5. пева хроматске скретнице и пролазнице у мелодијским примерима;
6. пева изражајно мелодије различитих жанрова и карактера;
7. пева двогласне примере (у пару или групи) и композиције са клавирском пратњом;
8. опажа и пева тонове и мотиве;
9. запише појединачне тонове, групе тонова и мотиве;
10. запише лакше мелодијске диктате;
11. запише ритам у мелодијском примеру
12. опажа и пева интервале до сексте;
13. опажа и пева дурски и молски квинтакорд са обртајима;
14. опажа и пева доминантни септакорд;
15. мења и допуњава мелодију и ритам научених песмица;
16. смишља мелодију на научену песму или мелодијски пример;
17. примени знања и вештине уз игру;
18. препозна елементе пређеног градива кроз једноставне примере за слушање;
19. препозна и изводи четвртинске, осминске и половинске тактове;
20. препозна и изводи синкопу на јединици бројања;
21. визуелно сагледава и изводи сложену поделу у такту 6/8;
22. изводи такт 9/8 и 12/8
23. пева песме по слуху и песме различитих жанрова;
24. равномерно чита ноте у виолинском и бас кључу у једном или два линијска система;
25. изводи ритмичке фигуре четвороделне поделе јединице бројања;
26. ритмички прочита триолу и четири шеснаестине;
27. чита ритам солмизацијом;
28. запише и препозна обрађене дурске и молске лествице и тетракорде;
29. запише и препозна интервале до сексте;
30. запише и препозна квинтакорде на главним ступњевима у обрађеним тоналитетима;
31. запише и препозна доминантни септакорд;
32. објасни различите врсте темпа;
33. пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице;
34. поштује правила понашања на концерту.

Литература

- А. Јовић – Милетић, Г. Стојановић и З. Николић: *Солфеђо за четврти разред шестогодишње основне музичке школе*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- Б. Поповић: *Солфеђо за IV разред основне музичке школе*, Удружење музичких и балетских педагога Србије
- В. Јовановић: *Солфеђо IV*
- З. М. Васиљевић: *Солфеђо – ритам* за III и IV разред школе за основно музичко образовање, Нота, Књажевац

	<p>- С. Смиљанић-Марковић и Б. Цветковић: <i>Распевани ритам</i> за 4. разред основне музичке школе; Нота, Књажевац</p> <p>- Ноел-Галон: <i>Диктати</i></p> <p>- Ладухин: <i>Мелодијски диктати</i></p> <p>- Радни материјал по избору наставника</p> <p>- Лавињак: Збирка</p>
Смотра	<p><u>Прва смотра</u> – у првој недељи децембра месеца:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мелодијско-ритмички диктат 2. Тест из теорије музике са обрађеним градивом 3. Мелодијске вежбе у обрађеним тоналитетима 4. Парлато важбе: у бас кључу са обрађеним фигурама
	<p><u>Друга смотра</u> - на крају школске године (годишња):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мелодијско-ритмички диктат 2. Тест из теорије музике са обрађеним градивом 3. Мелодијске вежбе у обрађеним тоналитетима 4. Парлато важбе: у бас кључу са обрађеним фигурама

Пети разред			
Област	Садржаји	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
	Кључни појмови садржаја: функционалност, интерпретација, хармонски слух, метар, ритам, меморија, креативност, импровизација, музички бонтон.		
Слушање музике	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма.	-Оспособљавање ученика за разумевање музичког тока и садржаја, фиксирање тонских висина и функција у новим тоналитетима.	- Активно укључивање ученика у рад (индивидуални, рад у пару и групни рад) и ангажовање на часу кроз демонстративну и дијалогску методу
Мелодика	Обнављање градива из претходних разреда. Функционални односи у тоналитету. Нови тоналитети: Ас-дур, еф-мол, Ха-дур, Дес-дур и бе-мол. Остали тоналитети са 5 и 6 предзнака – информативно. Штимови. Пева мелодије у истоименом дуру и молу. Звучна поставка модулације. првог квинтног сродства. Хроматске скретнице и пролазнице у пређеним тоналитетима.	-Оспособљавање ученика за разумевање и	- Практичан рад на часу - Подстицање свесности и одговорности према

	<p>Мешовито сложени тактови 5/8 и 7/8. Развој музикалности. Ознаке за темпо и карактер: ленто, анданте, модерато, алегро, виво, кантабиле. Двогласни примери и канони. Композиције са клавирском пратњом.</p>	<p>интерпретацију промене тоналитета, односно тонског рода. -Очување традиције кроз извођење народних песама. -Утврђивање обрађених ритмичких фигура, као и усвајање нових метричких врста и фигура. -Рад на прецизној и тачној пулсацији, посебно у метаритмовима. -Оспособљавање ученика да усвојене ритмичке фигуре препознаје и изводи у настави солфеђа и инструмента. -Оспособљавање ученика да усвојене мелодијске садржаје примењују, порепознају, репродукују и записују. -Развијање музичке меморије. -Развијање хармонског слуха. -Проширивање знања из теорије музике, разумевање музичког градива и нотног материјала, у корелацији наставе солфеђа и</p>	<p>задацима и развијање критичког мишљења према сопственим постигнућима - Усмена провера наставног садржаја - Писмена провера наставног садржаја - Самостално извођење задатака - Домаћи задаци</p>
Опажање, интонирање, диктати	<p>Записивање појединачних тонова, група тонова и мотива. Писмени мелодијски диктат – записивање по двотактима. Записивање ритмичке окоснице. Опажање и интонирање интервала до октаве. Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада са обртајима. Опажање и интонирање умањеног и прекомерног квинтакорда са разрешењем и везивањем за тоналитет. Опажање и интонирање доминантног и умањеног септакорда у тоналитету.</p>		
Музичко стваралаштво	<p>Мелодијске и ритмичке, импровизације. Импровизација мелодије научених песама или мелодијских примера. Савремена технологија у функцији наставе.</p>		
Ритам	<p>Обрађене врсте такта. Триола на половини јединице бројања. Сложена подела тродела у такту 6/8 уз примену лукова без шеснаестинских пауза. Пунктиране фигуре троделног ритма: сичилијана и тирана. Начини извођења ритма. Ритам кроз примере из литературе и песме различитих жанрова. Врсте такта: 5/8 и 7/8. Покрет у функцији ритма, тело као инструмент. Равномерно читање нота. Четвороделна подела јединице бројања. Триола у оквиру четвороделне поделе јединице бројања. Двоструко пунктиране и обрнуто пунктиране ритмичке фигуре на две јединице бројања – информативно. Ритмичко читање ауторских примера и примера из литературе.</p>		
Теорија музике	<p>Лествице и тетрахоради. Интервали до октаве (мали, велики и чисти интервали). Дурски и молски квинтакорд са обртајима и умањени и прекомерни квинтакорд. Доминантни септакорд са обртајима.</p>		
Музички бонтон	<p>Пажљиво слушање и уважавање извођача.</p>		

	Присуство концерту.	инструмента и других предмета	
Исходи	<p>По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. пева мелодијске примере у дуру и молу; 2. пева и препозна лествично кретање и скокове у све ступњеве; 3. пева мелодијске примере солмизацијом као и примере из литературе различитих жанрова; 4. пева штимове обрађених дурских и молских тоналитета; 5. пева и препозна истоимене тоналитете у мелодијском примеру; 6. пева песме различитих жанрова са модулацијом у доминантни дурски тоналитет и паралелни мол; 7. пева хроматске скретнице и пролазнице у мелодијским примерима; 8. пева народне мелодије са текстом у тактовима 5/8 и 7/8; 9. пева изражајно мелодије различитог жанра и карактера; 10. примени ознаке за различите врсте темпа и карактера; 11. пева двогласне примере (у пару или групи), каноне и композиције са клавирском пратњом; 12. запише појединачне тонове, групе тонова и мотиве; 13. запише мелодијске диктате; 14. запише ритам у мелодијском примеру; 15. опажа и пева интервале до октаве; 16. опажа и пева дурски и молски квинтакорд са обртајима; 17. опажа и пева умањени и прекомерни квинтакорд са разрешењем и везивањем за тоналитет; 18. опажа и пева доминантни и умањени септакорд; 19. мења и допуњава мелодију и ритам научених примера; 20. смишља мелодију на научену песму или мелодијски пример; 21. користи самостално или уз помоћ одраслих доступне носиоце звука; 22. препозна елементе пређеног градива кроз примере за слушање; 23. својим речима изражава утиске о слушаном делу 24. изводи четвртинске, осминске и половинске тактове; 25. препозна и изводи малу триолу; 26. визуелно сагледава и изводи сложену поделу у такту 6/8 уз примену лукова и пауза; 27. препозна и изводи ритмичку фигуру: сичилијану и тирану 28. изводи ритам уз куцање или тактирање или мануелном техником; 29. пева народне мелодије у тактовима 5/8 и 7/8; 30. приказује ритам кроз покрет; 31. равномерно чита ноте у виолинском и бас кључу у једном или два линијска система; 32. изводи ритмичке фигуре четвороделне поделе јединице бројања; 33. ритмички прочита триолу и четири шеснаестине; 34. препозна двоструко пунктирану и обрнуто пунктирану ритмичку фигуру на две јединице бројања; 35. чита ритам солмизацијом; 36. запише и препозна обрађене дурске и молске лествице и тетраорде; 		

	<p>37. запише и препозна интервале до октаве; 38. запише и препозна дурски и молски квинтакорд са обртајима и умањени и прекомерни квинтакорд; 39. запише и препозна доминантни септакорд са обртајима; 40. пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга – другарице; 41. поштује правила понашања на концерту.</p>
Литература	<p>- Б. Поповић: <i>Солфеђо за V разред основне музичке школе</i>, Удружење музичких и балетских педагога Србије - В. Јовановић: <i>Солфеђо V</i> - З. М. Васиљевић: <i>Солфеђо – ритам</i> за V и VI разред, Нота, Књажевац. - С. Смиљанић-Марковић и Б. Цветковић: <i>Распевани ритам</i> за 5. разред основне музичке школе; Нота, Књажевац - Ноел-Галон: <i>Диктати</i> - Ладухин: <i>Мелодијски диктати</i> (једногласни, двогласни и трогласни) - Радни материјал по избору наставника - Лавињак: Збирка</p>
Смотра	<p><u>Прва смотра</u> – у првој недељи децембра месеца: 1. Мелодијско-ритмички диктат 2. Тест из теорије музике са обрађеним градивом 3. Мелодијске вежбе у обрађеним тоналитетима 4. Парлато важбе: у бас кључу са обрађеним фигурама</p> <p><u>Друга смотра</u> - на крају школске године (годишња): 1. Мелодијско-ритмички диктат 2. Тест из теорије музике са обрађеним градивом 3. Мелодијске вежбе у обрађеним тоналитетима 4. Парлато важбе: у бас кључу са обрађеним фигурама.</p>

Шести разред

Област	Садржаји	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
	Кључни појмови садржаја: Функционалност, корелација, ритам, меморија, креативност, импровизација, музички бонтон.		
Слушање музике	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма. Савремена технологија у функцији наставе.	- Оспособљавање ученика за разумевање музичког тока и садржаја, фиксирање тонских висина и функција у новим тоналитетима.	- Активно укључивање ученика у рад (индивидуални, рад у пару и групни рад) и ангажовање на часу кроз демонстративну и дијалошку методу
Мелодика	Обнављање градива из претходних разреда. Тоналитети са 7 предзнака – информативно (да осете боју тоналитета). Функционални односи у тоналитету. Штимови. Мутација. Модулација првог квинтног сродства. Хроматске скретнице и пролазнице у пређеним тоналитетима које воде ка разрешевајућем лествичном тону. Мешовито сложени тактови 5/8 и 7/8. Неговање музичке традиције. Развој музикалности. Двогласни примери, канони и композиције са клавирском пратњом. Записивање ритмичке окоснице. Писмени мелодијски диктат – записивање по двотактима. Транспоновање мотива.	- Оспособљавање ученика за разумевање и интерпретацију промене тоналитета, односно тонског рода. - Оспособљавање ученика за тачно извођење алтерација. - Очување традиције кроз извођење народних песама. - Утврђивање обрађених ритмичких фигура, као и усвајање нових метричких врста и фигура. Рад на прецизној и талној пулсацији, посебно у метаритмовима.	- Практичан рад на часу - Подстицање свесности и одговорности према задацима и развијање критичког мишљења према сопственим постигнућима - Усмена провера наставног садржаја - Писмена провера наставног садржаја - Самостално извођење задатака - Домаћи задаци
Опажање, интонирање, диктати	Опажање и интонирање интервала до октаве (велики, мали и чисти, као и опажање прекомерне кварте и умањене квинте). Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада са обртајима. Опажање и интонирање умањеног и прекомерног квинтакорда са разрешењем и везивањем за тоналит. Опажање доминантног септакорда са обртајима и умањеног септакорда.	- Оспособљавање ученика да усвојене ритмичке фигуре препознаје и изводи у	
Музичко стваралаштво	Мелодијске и ритмичке импровизације.		

Ритам	<p>Обрађене врсте такта. Сложена подела тродела и пређене фигуре троделног ритма. Начини извођења ритма. Ритам кроз примере из литературе и песме различитих жанрова. Покрет у функцији ритма, тело као инструмент . Ритмичко читање етида инструменталног типа – градиво VI разреда. Ритмичко читање ауторских примера и примера из инструменталне литературе.</p>	<p>настави солфеђа и инструмента. - Проширивање знања из теорије музике, разумевање музичког градива и нотног материјала, у корелацији наставе солфеђа са инструменталном наставом</p>	
Теорија музике	Пређено градиво из теорије музике.		
Музички бонтон	<p>Пажљиво слушање и уважавање извођача. Присуство концерту.</p>		
Исходи	<p>По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. пева мелодијске примере у дуру и молу; 2. пева и препозна лествично кретање и скокове у све ступњеве ; 3. пева штимове обрађених дурских и молских тоналитета; 4. препозна истоимене тоналитете у мелодијском примеру; 5. пева песме различитих жанрова и мелодијске примере са модулацијом; 6. пева хроматске скретнице и пролазнице у мелодијским примерима; 7. пева народне мелодије са текстом у тактовима 5/8 и 7/8; 8. пева српске песме и песме других националности; 9. пева изражајно мелодије различитих жанрова и карактера; 10. пева двогласне примере, каноне и композиције са клавирском пратњом; 11. запише ритам у мелодијском примеру; 12. запише мелодијске диктате; 13. пева научен мотив у другом тоналитету; 14. опажа и пева интервале до октаве; 15. опажа и пева дурски и молски квинтакорд са обртајима; 16. опажа и пева умањени и прекомерни квинтакорд са разрешењем и везивањем за тоналитет; 17. опажа и пева доминантни септакорд са обртајима и умањени септакорд; 18. мења и допуњава мелодију и ритам научених примера; 19. смишља мелодију на научену песму или мелодијски пример; 20. користи самостално или уз помоћ одраслих доступне носиоце звука; 21. препозна елементе пређеног градива кроз примере за слушање музике; 22. својим речима изражава утиске о слушаном делу; 23. препозна и изводи четвртинске, осминске и половинске тактове; 24. изводи и препозна пређене ритмичке фигуре троделног ритма; 25. изводи ритам уз куцање или тактирање или мануелном техником; 26. изводи примере из литературе као и песме различитих жанрова; 27. приказује ритам кроз покрет; 		

	<p>28. ритмички чита етиде инструменталног типа – градиво 6. разреда; 29. чита ритам солмизацијом 30. разуме и објасни својим речима музичке појмове; 31. пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга – другарице; 32. поштује правила понашања на концерту.</p>	
Литература	<p>- В. Цветковић и Ј. Михаљица: <i>Солфеђо за шести разред шестогодишње основне музичке школе</i>, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд. - З. М. Васиљевић: <i>Солфеђо – ритам</i> за V и VI разред, Нота, Књажевац. - Б. Поповић: <i>Солфеђо за VI разред школе за основно музичко образовање</i>, Удружење музичких и балетских педагога Србије - С. Смиљанић-Марковић и Б. Цветковић: <i>Распевани ритам</i> за 6. разред основне музичке школе; Нота, Књажевац - В. Јовановић: <i>Солфеђо VI</i> - Ноел-Галон: <i>Ритмичке етиде и мелодијски диктати</i> - Ладухин: <i>Мелодијски диктати</i> (једногласни, двогласни и трогласни) - Радни материјал по избору наставника - Лавињак: Збирка</p>	
Смотра	<p>У првој недељи децембра месеца – захтеви: 1. Мелодијско-ритмички диктат 2. Мелодијске вежбе у обрађеним тоналитетима 3. Парлато важбе: у бас кључу са обрађеним фигурама</p>	
Испит	Писмени део:	Усмени део:
	- Диктат до 4 предзнака	- Мелодијска вежба - тоналитети до 4 предзнака, са скретницама и пролазницама ; - Парлато – бас кључ пређено градиво

4.1.1.2. Хор

Правилник о плану и програму наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање – Сл. Гласник РС- Просветни гласник број: 5 од 27.05.2019. године

Циљ учења предмета Хор је да код ученика развије интересовање и љубав према заједничком музицирању и музици кроз музичко искуство којим се подстиче развијање осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за јавни наступ и наставак уметничког школовања

Задачи:

- Оспособљавање за даље музицирање;
- Усаглашавање индивидуалног са групним музицирањем;
- Усаглашавање интонације и артикулације са осталим члановима у групном раду;
- Развијање интонације и артикулације у складу са осталим члановима у групном раду и слушање других;
- Оспособљавање за даљи рад и школовање у оквиру наставе групног музицирања.

Облик рада	Групни
Недељни фонд часова и трајање часа	2 часа по 45 минута
Годишњи фонд часова	70 часова – четврти и пети разред
	66 – шести разред

Четврти, пети и шести разред

Област	Садржаји	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
	Кључни појмови садржаја: тон, певање, слушање, интонација, музички бонтон		
Извођење музике	<ul style="list-style-type: none"> - Хор и карактеристике певања у хору. - Правилан начин певања – држање тела и дисање. - Дикција – значај правилне и јасне дикције, изговарање брзалица и бројалица. - Хармонски слух – развој. - Комуникација са диригентом. - Интонација – значај чисте интонације и начини постизања. - Композиције различитог карактера. - Музички бонтон. - Слушање дела помоћу доступних носиоца звука. - Музички бонтон. 	<ul style="list-style-type: none"> - Вежбама правилног дисања и импостације ученици се упознају са основним елементима хорске технике. - Анимирање и оспособљавање ученика за групно музицирање. - Усавршавање интонације и артикулације свих ученика у свим видовима групног рада. 	<ul style="list-style-type: none"> - Активно укључивање ученика у рад на часу кроз демонстративну, дијалошку и друге методе, уз коришћење одређених наставних средстава и различитих облика рада, као и уз практичан рад. - Начин провере: усмена провера (индивидуално, дуо, трио или квартет) са и без клавирске пратње.
Исходи	По завршеној теми/области ученик ће бити спреман да: <ul style="list-style-type: none"> - Користи знања из области теорије музике, приликом читања и интерпретације музичког дела 		
Обавезан минимум програма	<ol style="list-style-type: none"> 1. Једна народна песма, 2. Једна уметничка композиција, 3. Једна трогласна композиција 		
Јавни наступ	<ul style="list-style-type: none"> – јавни часови у школи, – концерт поводом Дана школе, – различита домаћа и међународна такмичења, – сарадња са локалном заједницом 		

4.1.1.3. Камерна музика

Правилник о плану и програму наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање – Сл. Гласник РС- Просветни гласник број: 5 од 27.05.2019. године

Циљ:

- Анимирати и оспособити ученике за групно музицирање;
- Усагласити индивидуално извођење са потребама групног;
- Усагласити интонацију и артикулацију свих ученика у свим видовима групног музицирања;
- Развијати перцепцију слушања осталих чланова;
- Развијати жељу за успехом и радом у групном музицирању.

Задаци:

- Оспособљавање за даље музицирање;
- Усаглашавање индивидуалног са групним музицирањем;
- Усаглашавање интонације и артикулације са осталим члановима у групном раду;
- Развијање интонације и артикулације у складу са осталим члановима у групном раду и слушање других;
- Оспособљавање за даљи рад и школовање у оквиру наставе групног музицирања.

Облик рада

групни

Недељни фонд часова и трајање часа

2 часа у трајању од 45 минута

Годишњи фонд часова

70 часова – четврти и пети разред

66 часова – шести разред

Четврти, пети и шести разред

Област	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
Техничке вежбе	-Прецизно интонирање и прилагођивање јачине и боје тона осталим члановима ансамбла.	-Демонстративна метода, рад у пару и у групама - усклађивање интонације и боје тона у односу на сродни и несродни инструмент.
Интерпретација композиција различитих жанрова	- Оспособљавање ученика за групно музицирање као и за сарадњу између учесника у интерпретацији одређене композиције. - Упознавање ученика са лепотама и добробитима групног музицирања, као и приближавање класичне музике и ширење њиховог репертоара композицијама различитих стилова.	<u>Начин провере:</u> - Свирање деониоца посебно и у групама. - Јавни наступи. - Активно укључивање ученика у рад на часу као и рад по групама, дијалогска метода. <u>Начин провере:</u> - Свирање деониоца посебно и у групама. - Јавни наступи.
Исходи	По завршеној области ученик ће бити у стању да:	

	<ol style="list-style-type: none"> 1. усагласи индивидуално свирање са групним свирањем 2. усагласи интонацију са осталим члановима камерног састава 3. усагласи артикулацију са осталим члановима камерног састава 4. усагласи динамичке ознаке са осталим члановима састава 5. дефинише своју улогу у камерном саставу 6. примени различита изражајна средства у зависности од карактера музичког примера 7. комуницира са осталим члановима камерног састава кроз музику 8. учествује у јавним наступима 9. испољи самопоуздање у току јавног наступа 10. покаже спремност за тимски рад 11. користи самостално или уз помоћ одраслих доступне носиоце звука 12. поштује договорена правила у оквиру ансамбла
Обавезан минимум програма	<ul style="list-style-type: none"> - две композиције из периода барока или једно дело из периода преткласицизма, класицизма, романтизма и савремене музике - или три комада из различитих стилских епоха.
Јавни наступ	– Најмање два јавна наступа годишње

4.1.1.4. Теорија музике

одсек: клавир, хармоника, виолина, гитара, виолончело, флаута

Правилник о плану и програму наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање – Сл. Гласник РС- Просветни гласник број: 5 од 27.05.2019. године

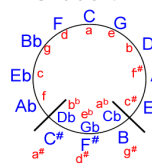
Циљ учења предмета Теорија музике је да ученици стичу знања која подразумевају музичко описмењавање и спознају елемената музике а све то ради ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Задаци:

- Познавање музичких појмова
- Владање законитостима теорије музике
- Остваривање функционалних задатака – стицање брзине у схватању тонских односа
- Владање музичком ортографијом

Circle of 5^{ths}

Облик рада

групни

Недељни фонд часова и трајање часа

1 час недељно, 45 минута

Годишњи фонд часова

35

Шести разред

Област	Садржаји	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
Појмови	Музички појмови и термини.	<ul style="list-style-type: none"> - Упознавање ознака и њихово повезивање са музичким садржајима, што ће олакшати ученицима да правилно интерпретирају и препознају музички материјал - Оспособљавање ученика за теоријску изградњу свих дијатонских лествица, - владање законитостима квинтних кругова - Развијање способности идентификације одређених интервалских односа како у самим интервалима тако и у оквиру тоналитета. - Развијање способности идентификације одређених акордских односа како у самим трозвучима тако и у оквиру једног или више тоналитета. - Схватање конструкције свих врста септакорада и њихово везивање за тоналитет 	<p><u>Облици рада:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - активан рад ученика на часу, - индивидуални рад, - практичан рад, - групни рад. <p><u>Методе рада:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - демонстративна, - дијалогска, - активан рад на часу. <p><u>Практичан рад на часу:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Писмена вежбања, - писмене провере, - домаћи задаци, - 15-минутне провере, - писмене провере.
Тоналитети	Теоријско обнављање свих дијатонских лествица, упоређивање истоимених и паралелних тоналитета, карактеристични лествични интервали, лествични интервали и квинтакорди, доминантни и умањени септакорд у тоналитету.		
Интервали	Прости интервали.		
Акорди	Трозвучи: обнављање консонантних квинтакорада и њихових обртаја и умањени и прекомерни квинтакорд. Четворозвучи: седам врста септакорада, мали дурски септакорд с обртајима.		
Ортографија	Правилно писање.		
Исходи	<p>По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. објасни музичке појмове и термине: тонски и нотни систем од велике до треће октаве, виолински и бас кључ, особине тона, метар и метричке ознаке, музичку фразу, агогику, артикулацију, динамику и темпа. Основни украси и фигуре (информативно); 2. запише и препозна лествице, лествичне интервале и квинтакорде, доминантни и умањени септакорд у тоналитету; 3. запише и препозна врсте интервала до октаве (по узору на лествичне); 4. запише и препозна дурски и молски квинтакорд са обртајима и умањени и прекомерни квинтакорд; 5. запише и препозна све врсте септакорада и мали дурски септакорд с обртајима; 6. правилно пише ноте, паузе и нотне вредности у различитим тактовима. 		
Литература	<ul style="list-style-type: none"> - Дробни и Васиљевић: Теорија музике, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд. - Д. Деспић: Теорија музике, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд. - М. Тајчевић: Теорија музике - В. Јовановић, Теорија музике - Радни материјал наставника школе 		
Испит	<ul style="list-style-type: none"> - Писмени део испита: - Музички појмови, интервали, лествице, акорди и ортографија 		

4.1.2. Клавир

Правилник о плану и програму наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање – Сл. Гласник РС- Просветни гласник број: 5 од 27.05.2019. године

Циљ учења предмета Клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Задаци су овладање технике свирања на клавиру, музичко описмењавање, и развијање и профилирање естетских музичких критеријума.

Облик рада	индивидуални
Недељни фонд часова и трајање часа	2 часа недељно - 30 минута у првом циклусу, 45 минута у другом циклусу
Годишњи фонд часова	70 часова за ученике од 1. до 5. разреда
	66 часова – за ученике шестог разреда

Први разред

Област	Садржаји	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини ровере остварености циљева
Извођење музике	<p>Положај за клавиром. Поставка руку и прстију. Вежбе за опуштање.</p> <p>Вежбе за правилно ритмизирање.</p> <p>Неговање музичке меморије. Привикавање ученика на самоконтролу звука и схватање музичког облика.</p> <p>Основне врсте удара: портато, легато, стакато. Вежбе за гипкост зглоба (свирање интервала).</p> <p>Динамичке ознаке: пијано, мецофорте, форте, крешендо и диминуендо.</p> <p>Ознаке за темпо: анданте, модерато, алетро.</p> <p>Појам лука.</p> <p>Појам фразе.</p> <p>Скале и трозвуци</p> <p>Дурске скале по квинтном кругу (почевши од тона ЦЕ) до четири повисилице у размаку једне октаве, у четвртинама, у паралелном и супротном смеру од истог тона.</p> <p>Дурски трозвук разложено и истовремено – основни положај и два обртаја трогласно у четвртинама.</p>	<p>Упознавање са механизмом производње звука на клавиру.</p> <p>Правилна поставка тела за клавиром (руке, прстију, правилно седење за клавиром).</p> <p>Стицање почетних знања о различитим ознакама за темпа, карактер, динамику и артикулацију свирања.</p> <p>Развијање метрички тачног и ритмичног свирања.</p> <p>Развијање способности повезивања нотног текста са добијеним звуком.</p>	<p>- Демонстрација,</p> <p>- дијалог,</p> <p>- практични рад,</p> <p>- преслушавање,</p> <p>- смотра</p> <p>- јавни наступ</p> <p>- корелација са наставом солфеђа</p> <p>- размена мишљења између наставника инструмента</p>
Исходи	<p>По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. опише својим речима делове клавира и начин добијања тона на клавиру; 2. правилно седи за клавиром; 3. изражајно пева, а потом самостално или уз пратњу наставника свира кратке и лаке песмице по слуху; 4. примени основне елементе нотне писмености у свирању и чита нотни текст у виолинском и бас кључу; 5. препозна основне ознаке за темпо, динамику, понављање, артикулацију и опише их својим речима; 6. опише својим речима појмове канон, имитација; 7. примени различита музичка изражајна средства у складу са карактером музичког дела; 8. самостално свира кратке композиције напамет; 9. самостално и уз помоћ наставника контролише квалитет звука; 10. учествује на јавним наступима у школи и ван ње; 11. испољи самопоуздање у току јавног наступа; 12. поштује договорена правила понашања при извођењу музике; 13. користи уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука. 		

Литература	<ul style="list-style-type: none"> – Једна од почетних школа за клавир – Томсон, Јела Кршић, Николајев – Бајер: Школа за клавир – од вежбе 85 и даље – Диверноа: Етиде оп. 76 – основне вежбе за клавир – Черни: Оп. 599, оп. 139, 1. свеска – Гњесина: Клавирска абецеда, избор – Лешхорн: Мелодичне етиде оп. 192, избор – М. Лили Петровић: Школица за клавир Ниво А и Ниво Б – М. Лили Петровић: Увођење у музику и свирање на клавиру са професором – А. Артабаљевскаја: Први сусрет са музиком – и друге композиције одговарајуће тежине
Обавезан минимум програма	<ul style="list-style-type: none"> – лествице и трозвучи по програму – тридесетпет композиција – вежбе, етиде и разни комади
Смотра	<p><u>1. смотра</u> - на полугодишту из пређеног градива</p> <ul style="list-style-type: none"> - Једна лествица, - Композиција по слободном избору (по избору) <p><u>2. смотра</u> – на крају школске године</p> <ul style="list-style-type: none"> - Три композиције различитих карактера по слободном избору <p>Програм се изводи напамет.</p>
Јавни наступи	<p>Два јавна наступа у току године.</p>

Други разред

<i>Област</i>	<i>Садржаји</i>	<i>Циљеви наставне области</i>	<i>Планирани поступци у реализацији наставне области и начини ровере остварености циљева</i>
Извођење музике	<p>Технички и музички захтеви</p> <p>Повезивање прсторедних група навише и наниже (развијање спретности прстију кроз активно осмишљавање, слушање и свирање техничких вежби, лествица и егида).</p> <p>Вежбе за гипкост зглоба шаке кроз свирање интервала.</p> <p>Вежбе за легато свирање.</p> <p>Увођење у основне елементе форме – мотив, реченица, облик песме, сонатина.</p> <p>Упознавање са законима метрике – разне врсте тактова, слаб и јак део такта, акценти.</p> <p>Динамичко нијансирање лествица – пиано, пианисимо и мецопиано.</p> <p>Диференцирање мелодије од пратње, рад на полифонији.</p> <p>Увођење у педализацију – вежбе.</p> <p>Свирање четвороручно.</p> <p>Скале и трозвуци</p> <p>Молске скале по квинтном кругу до четири повисилице (почевши од тона А) у осминама у размаку две октаве, паралелно.</p> <p>Трозвуци, разложено и истовремено, у размаку две октаве – завршетак секстакордом.</p>	<p>Развијање спољашњег и унутрашњег слуха.</p> <p>Развијање музичке фантазије.</p> <p>Допуњавање стечених знања о различитим ознакама за темпа, карактер, динамику и артикулацију свирања.</p> <p>Развијање метрички тачног и ритмичног свирања</p> <p>Развијање способности повезивања нотног текста са добијеним звуком.</p> <p>Стицање знања о основним музичким облицима</p> <p>Развијање навике континуираног самосталног вежбања.</p> <p>Коришћење педала у делима једноставније фактуре.</p> <p>Течно читање нота у виолинском и бас кључу.</p> <p>Самостално свира композиције напамет.</p> <p>Јасно дистанцира у свом извођењу мелодијску линију од пратње.</p> <p>Упознавање са вишегласјем.</p>	<p>- Демонстрација</p> <p>- дијалог</p> <p>- практични рад</p> <p>- преслушавање</p> <p>- смотра</p> <p>-корелација са наставом солфеђа</p> <p>-размена мишљења између наставника инструмента</p>

<p>Исходи</p>	<p>По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. чита течно нотни текст у виолинском и бас кључу; 2. опише својим речима и одсвира основне елементе музичке форме: мотив, реченица, облик песме, облик сонатине; 3. препозна и примени основне законе метрике, слаб и јак део такта; 4. користи педал у делима једноставније фактуре; 5. уочи у нотном тексту и примени у извођењу акценте; 6. чује и примени више динамичких нивоа пијанисимо, мецопијано, фортисимо, мецофорте; 7. јасно дистанцира у свом извођењу мелодијску линију од пратње; 8. осмисли уз помоћ наставника и примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког дела; 9. самостално и/или по потреби уз помоћ наставника контролише квалитет звука; 10. повезује прсторедне групе подметањем и пребацивањем палца уз слушну контролу самостално и уз помоћ наставника; 11. развија спретност целокупног апарата уз помоћ наставника; 12. свира са наставником или другим учеником дела за клавир четвороручно; 13. самостално, изражајно свира композиције напамет; 14. учествује на јавним наступима у школи и ван ње; 15. развија и испољи самопоуздање у току јавног наступа; 16. поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.
<p>Литература</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Јела Кршић: Клавирска читанка за други разред – М. Лили Петровић Школица за клавир Ниво Ц – М. Лили Петровић Канон за почетнике – Диверноа: Оп. 176 – Лемоан: Дечије етиде оп. 37 – Гњесина: Мале етиде, И део – Беренс: Оп. 70 – Черни: Оп. 139, 24 етиде – М. Живковић: Међумурје мало, Текла вода Карашица – Лаковицкаја: Редакција зборника полифоних композиција (Хендл, Корели, Кригер и други) – Ј. С. Бах: Мале композиције, избор лакших – Хендл: Избор композиција у редакцији Јеле Кршић – Избор сонатина: Ванхал, Хаслингер, Плејел, Бетовен, Хор, Рајнеке. Сонатине домаћих аутора и других композитора одговарајуће тежине – Збирка „Наши композитори за младе пијанисте” – З. Христић: Тачкице – Р. Петровић: Игра, Украјинска игра – С. Хофман: Две басне – Б. Предић: Прича моје лутке – М. Тајчевић: За мале – В. Миланковић: Дечје приче, 25 мијатура за 1. и 2. разред

	<ul style="list-style-type: none"> - Избор лаких композиција (Просвета, Београд) - Шуман: Оп. 68 - Гречанинов: Оп. 99 - Гедике: Оп. 36 - Гурлит: Оп. 82 - Раули: Оп. 36 и 37 - Б. Барток: За децу – Клавирска музика за почетнике, Микрокосмос 1, избор - Мајкапар: 24 лаке композиције оп. 16 - Кабалевски: Оп. 30 - Скот: Кутија играчака - Композиције за свирање четвороручно - Избор из Почетне школе Јеле Кршић. - Избор из школа Николајева и Соколова. - Дијабели: Мелодијске вежбе оп. 149 - Дијабели: Сонатине оп. 24 - Дијабели: оп. 163 - И друге композиције одговарајуће тежине
Обавезан минимум програма	<ul style="list-style-type: none"> - лествице и акорди по програму; - десет композиција по слободном избору од чега обавезно 5 виртуозног карактера (етиде или композиције виртуозних захтева); - две полифоне композиције; - Два става из различитих сонатина (сонате) или један став сонатине (сонате) и варијације.
Смотра	<p><u>1. смотра</u> - на крају првог полугодишта:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Једна лествица <p><u>2. смотра</u> - на крају школске године:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Једна етида - Две композиције по слободном избору <p>Програм се изводи напамет.</p>
Јавни наступи	<p>Два јавна наступа у току године.</p>

Трећи разред

Област	Садржаји	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини ровере остварености циљева
Извођење музике	<p>Читање с листа.</p> <p>Унапређивање основних врста удара – легато, стакато из подлактице, из прста, нон легато, портато, репетиција.</p> <p>Даљи рад на техници зглоба кроз свирање интервала до квинте.</p> <p>Техничке вежбе са ритмичким варијантама и хроматским транспозицијама.</p> <p>Шире нијансирање у динамици, истицање мелодије и диференцирање десне и леве руке.</p> <p>Детаљнија анализа облика уз тумачење значења и конструкције дела која се обрађују – сонатина, менует, гавота, марш ...</p> <p>Шире упознавање са елементима полифоније – држани тонови, свирање двоухвата, истицање гласова, динамизирање деоница.</p> <p>Употреба истовременог и синкопираног педала.</p> <p>Упознавање са украсима и припремне вежбе: дуги и кратки предудар, пралтрилер и краћи трилер.</p> <p>Свирање у дуу.</p> <p>Техничке вежбе</p> <p>Вежбе за: правилно низање тонова, изједначавање удара, учвршћивање прстију, различиту артикулацију.</p> <p>Скале и трозвучи</p> <p>Дурске скале по квартном кругу до четири предзнака (почевши од тона ЕФ) у распону две октаве у осминама паралелно и супротно.</p> <p>Хроматске скале у распону две октаве, паралелно.</p> <p>Трозвук четворогласно кроз две октаве разложено.</p> <p>Читање с листа лаганих вежби, одвојено и заједно.</p>	<p>Усавршавање вештине читања нота.</p> <p>Развијање спољашњег и унутрашњег слуха.</p> <p>Развијање музичке фантазије.</p> <p>Допуњавање стечених знања о различитим ознакама за темпа, карактер, динамику и артикулацију свирања.</p> <p>Развијање метрички тачног и ритмичног свирања.</p> <p>Развијање способности повезивања нотног текста са добијеним звуком.</p> <p>Развијање техничких способности и целокупног извођачког апарата.</p> <p>Проширивање знања о музичким облицима.</p> <p>Развијање навике континуираног самосталног вежбања.</p> <p>Развијање способности свирања у клавирском дуу.</p> <p>Упознавање и унапређивање са различитим врстама удара украса.</p> <p>Развијање способности коришћења синкопираног и акцентног педала.</p> <p>Даље развијање способности слушања више гласова у исто време.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Демонстрација - дијалог - практични рад - преслушавање - смотра - корелација са наставом солфеђа - размена мишљења између наставника инструмента

<p>Исходи</p>	<p>По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. свира с листа лакше вежбе са обе руке или одвојено уз помоћ наставника; 2. јасно разликује и доследно изводи различите врсте удара; 3. транспонује хроматски лакше мотиве или реченице; 4. примени више динамичких нијанси у свирању; 5. негује културу тона; 6. објасни својим речима значења термина музичке форме и конструкције дела; 7. свира двохвате са јасним диференцирањем мелодијске линије; 8. свесно користи директан и синкопирани педал; 9. јасно разликује врсте украса и може да одсвира краћи трилер; 10. препознаје музичке елементе у свирању других клавириста; 11. свира у дуу са наставником или са другим учеником.
<p>Литература</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Јела Кршић: Клавирска вежбанка за трећи разред – Лемоан: Дечје етиде оп. 37 – Черни: Оп. 849, избор – Бертини: 25 етида оп. 100, избор – Диверноа оп. 176 – Гедике: Оп. 32 и 47, број 5, 6 и 8 – Лак: Оп. 172 Друге етиде одговарајуће тежине. – Ј. С. Бах: Мале композиције – Ј. С. Бах: Мали прелудијуми – Јела Кршић: Клавирска вежбанка, избор – Иванов – Радкевич: Осам полифоних двогласних комада, избор – Хендл: Избор композиција, у редакцији Јеле Кршић – Педагошки репертоар за децу – Кригер, Кунау, Пахелбел, Фишер, Фробергер Друге композиције одговарајуће тежине. – Клементи, Дијабели, Кулау, Дусик, Хајдн (лакше) као и сонатине домаћих и других аутора одговарајуће тежине. – Гњесина: Тема и шест малих варијација – Кабалевски оп. 51: Варијације Еф-дур – Сорокин: Тама са варијацијама а-мол – Кулау: Варијације Ге-дур – Кршић и Шишмановић: Збирка Наши композитори за младе пијанисте – Логар, Рајичић и Илић: За мале клавиристе – Рајичић: Дечја збирка, избор – Тајчевић: Дјеци и 1. мала свита – Душан Радић: Рондино – Лотка-Калински: Међумурје мало – Шкерјанц: 24 прелудијума, избор лакших – Р. Мац: Стара ура игра полку

	<ul style="list-style-type: none"> – Чајковски: Албум за младе, оп. 39, избор – Шуман: Албум за младе, оп. 68, избор – Б. Барток: Деци, Микрокосос ИИ – Гречанинов: Дечја књига оп. 98 – О. Шин: Од јутра до сумрака – Шите: Из веселог дечјег доба, избор – Хајдн: Мале игре, избор – Моцарт: 14 дечјих композиција – Скот: Животиње, избор – Сарауер: Слике из дечјег доба – Хачатуријан: Андантино – Лутославски: 12 малих комада – Мајкапар оп. 33: Минијатуре – Вилалобос: Изабрани лаки комади – Јела Кршић: Клавирска вежбанка, избор – Раули: 19 малих комада, избор – Поцоли: Мали комади – И друге композиције одговарајуће тежине <p>Композиције за свирање четвороручно:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дијабели: Две сонатине. – Стравински: Пет малих комада. – Беренс: Мелодијске вежбе. – Ржиковски: Од ступња ступњу, Сонатина, оп. 79. – Бинг: Из дечјег света. - Лили Петровић ниво Ц - Филмска музика (избор) – И друге композиције одговарајуће тежине.
Обавезан минимум програма	<ul style="list-style-type: none"> – лествице и акорди по програму; – десет композиција по слободном избору од чега обавезно 5 виртуозног карактера (етиде или композиције виртуозних захтева); – две полифоне композиције; – Два става из различитих сонатина (соната) или варијације и један став сонатине (сонате) или два циклуса варијација; – једна композиција за четвороручно свирање
Смотра	<p>На крају првог полугодишта:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Једна лествица <p>Програм се изводи напамет.</p>
Испит	<ol style="list-style-type: none"> 1. Једна етида 2. Једна полифона композиција 3. Један став из сонатине или варијације 4. Једна композиција по слободном избору

	Програм се изводи напамет.
Јавни наступи	Два јавна наступа у току године.

Четврти разред			
Област	Садржаји	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини ровере остварености циљева
Извођење музике	<p>Решавање техничких и музичких проблема.</p> <p>Вежбе за:</p> <ul style="list-style-type: none"> – јачање прстију (нарочито 4. и 5. прста); – подметање палца и брзо низање и промену прсторедних група; – повећање распона шаке. <p>Припремне вежбе за веће интервале.</p> <p>Израђивање технике двогласа у полифоним композицијама.</p> <p>Проширење динамичке лествице као рад на упознавању елемената правилне интерпретације.</p> <p>Примена педала.</p> <p>Анализа облика – дводелна песма, троделна песма, прелудијум ...</p> <p>Украи – двоструки предудар, групето, трилер.</p> <p>Читање с листа лаких композиција.</p> <p>Свирање у клавирском дуу.</p> <p>Скале и трозвуци се изводе у осминама и шеснаестинама</p> <p>Молске скале по квартном кругу (почевши од тона ДЕ) до пет предзнака кроз четири октаве у паралелном кретању.</p> <p>Хроматске скале кроз четири октаве у паралелном кретању.</p> <p>Велико разлагање трозвука (арпеђо) у осминама, кроз две октаве.</p> <ul style="list-style-type: none"> – критички прати сопствени развој; – самостално вежба по плану који је утврдио са наставником; 	<p>Усавршавање вештине читања нота.</p> <p>Развијање спољашњег и унутрашњег слуха.</p> <p>Развијање музичке фантазије.</p> <p>Допуњавање стечених знања о различитим ознакама за темпа, карактер, агогику, динамику и артикулацију свирања.</p> <p>Развијање техничких способности и целокупног извођачког апарата.</p> <p>Стицање знања о већим музичким формама.</p> <p>Развијање способности свесног меморисања музичког дела.</p> <p>Развијање навике јавног наступања.</p> <p>Развијање навике континуираног самосталног вежбања.</p> <p>Развијање способности свирања у клавирском дуу.</p> <p>Упознавање и унапређивање са различитим врстама удара украса.</p> <p>Развијање и унапређивање способности коришћења синкопираног и акцентног педала.</p> <p>Даље развијање и унапређивање способности слушања више гласова у исто време.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Демонстрација - дијалог - практични рад - преслушавање - смотра - корелација са наставом солфеђа - размена мишљења између наставника инструмента

	<p>– поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. Доминантни и умањени септакорд (арпеђо) у осминама, кроз две октаве.</p>		
<p>Исходи</p>	<p>По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. чита и свира течно с листа лакше вежбе са обе руке или одвојено; 2. самостално изведе различите врсте артикулације које се захтевају у музичком делу; 3. примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања; 4. коригује лоше извођење у току свирања; 5. у свирању примени више динамичких нијанси и јасно диференцира мелодијску линију од пратње; 6. појасни конструкцију дела и да својим речима објасни значења термина музичке форме; 7. јасно разликује врсте украса и може да одсвира различите врсте трилера; 8. негује културу тона кроз критичко слушање свог и туђег свирања; 9. свирањем у клавирском дуу примени принцип узајамног слушања и сарадње; 10. учествује на јавним наступима у школи и ван ње; 11. пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); 12. критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и музичку освешћеност; 		
<p>Литература</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Јела Кршић: Клавирска хрестоматија за 4. разред – Беренс: Оп. 61, 1. и 2. свеска, избор од бројева 2, 3, 8, 10, 13,15, 16, 19 и 21 – Черни: Оп. 849, избор од бројева 13, 15, 25 и 26 – Черни: Оп. 299, 1. и 2. свеска, избор од бројева 1, 2, 4, 5, 8,11, 12, 13, 14, 15, 17, 18 и 20 – Хелер: Етиде 1. и 2. свеска, оп. 47, сизбор – Друге етиде одговарајуће тежине. – Ј. С. Бах: Мали прелудијуми (6 и 12), избор – Хендл: Избор композиција, у редакцији Јеле Кршић – Глинка: Четири двогласне фуге – Мјасковски оп. 78: Двогласне фуге де-мол и ге-мол – Друге полифоне композиције. – Хајдн: Сонатине и сонате – Моцарт: Бечке сонатине – Кулау: Сонатине – теже – Клементи: Сонатине – Бетовен: Сонатина оп. 49, Ге-дур – Кабалеvски: Варијације де-мол на словачку тему – Николајев: Мале варијације у класичном стилу – Мајкапар: Варијације на руску тему оп. 8 – Бетовен: Варијације Еф-дур на швајцарску тему – Друге варијације по избору. – Рајичић: Свита де-мол, Мала клавирска свита – Ј. Бандур: Успаванка 		

	<ul style="list-style-type: none"> – М. Тајчевић: Дјеци, 2. мала свита – Наши композитори за младе пијанисте. – Лотка–Калински: Стари далматински плесови – Козина: Дивертимента – Готовац: Минијатуре – Григ: Лирски комади, избор – Кабалеvски: Дечје композиције, избор – Черепњин: Десет веселих комада, избор – Гречанинов: Оп. 99–119, 123, 127, избор – Шуман: Албум за младе, избор, Сонатина Ге-дур – Прокофјев: Музика за децу – Дворжак: Два бисера – Мусоргски: Суза – Кулак: Дечји живот – Шостакович: Игра лутака, избор – Карганов: Албум за младе, оп. 21, избор – Пахуљски: Прелудијум це-мол – Глијер оп. 31: Дванаест лаких комада – Скарлати: Пет лаких комада – Драгои: Минијатуре – Кодаљ: Дечје игре – Бетовен: За Елизу – И друге композиције одговарајуће тежине <p>Композиције за свирање четвороручно</p> <ul style="list-style-type: none"> – Вебер: Тема с варијацијама Ге-дур оп. 10, Шест лаких комада – Ј. К. Бах: Рондо Еф-дур – Шуман: Оригинални четвороручни комади оп. 85 – Шуберт: Варијације е-мол оп. 10 – Шите: Шпанске ноћи оп. 144 – Бертини: 25 етида оп. 97 – Дијабели: Соната оп. 73 – Ржиковски: Албум за младе оп. 22 - И друге композиције одговарајуће тежине. - Филмска музика (избор)
<p>Обавезан минимум програма</p>	<ul style="list-style-type: none"> – лествице и акорди по програму; – десет композиција по слободном избору од чега обавезно пет виртуозног карактера (етиде); – две полифоне композиције; – два става из различитих сонатина (соната) или варијације и један став сонатине (сонате) или два циклуса варијација; – једна композиција домаћег аутора.

Смотра	На крају првог полугодишта: - Једна лествица - Једна виртуозна етида Програм се изводи напамет.
Испит	1. Једна полифона композиција или барокни комад 2. Једна етида 3. Један став сонатине или циклус варијације 4. Једна композиција по слободном избору Програм се изводи напамет.
Јавни наступи	Два јавна наступа у току године.

Пети разред			
Област	Садржаји	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини ровере остварености циљева
Извођење музике	<p>Решавање и усавршавање сложених техничких захтева (техника скокова), припрема за свирање октава, тремола...</p> <p>Ознаке за динамику са свим ступњевима у диференцирању јачине свирања, употреба више термина за брзину.</p> <p>Полиритмија – решавање основних проблема.</p> <p>Детаљнији рад на елементима полифоније – глас, тема, имитација, одговор, инверзија, инвенција ...</p> <p>Увођење ученика у самосталност у погледу примене прстореда и других дисциплина, као и оспособљавање ученика да сагледа тешкоће и сам нађе средства и начин да их реши.</p> <p>Свирање у клавирском дуу.</p> <p>Скале и трозвуци</p> <p>Изводе се у осминама и шеснаестинама.</p> <p>Четири дурске и шест молских скала у размаку октаве по избору, у паралелном и супротном кретању кроз четири октаве.</p> <p>Хроматске скале у паралелном кретању кроз четири октаве.</p>	<p>Усавршавање вештине читања нота.</p> <p>Развијање спољашњег и унутрашњег слуха.</p> <p>Развијање музичке фантазије.</p> <p>Допуњавање стечених знања о различитим ознакама за темпа, карактер, агогику, динамику и артикулацију свирања.</p> <p>Даље развијање техничких способности и целокупног извођачког апарата.</p> <p>Стицање знања о већим музичким формама.</p> <p>Развијање способности свесног меморисања музичког дела.</p> <p>Развијање навике јавног наступања.</p> <p>Развијање навике континуираног самосталног вежбања.</p> <p>Упознавање са основама полиритмије.</p> <p>Даље развијање истовременог слушања више мелодијских линија.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Демонстрација - дијалог - практични рад - преслушавање - смотра - корелација са наставом солфеђа - размена мишљења између наставника инструмента

	<p>Велико разлагање трозвука (арпеђо) кроз четири октаве, у осминама, паралелно.</p> <p>– Велико разлагање доминантног и умањеног септакорда (арпеђо), кроз четири октаве у осминама.</p>	<p>Даље развијање самосталног рада.</p> <p>Даље развијање способности свирања у клавирском дуу.</p>	
<p>Исходи</p>	<p>По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања; 2. самостално изведе различите врсте артикулације које се захтевају у музичком делу; 3. коригује лоше извођење у току свирања; 4. у свирању примени динамичке нијансе и јасно диференцира мелодијску линију од пратње; 5. негује културу тона; 6. појасни конструкцију дела и да својим речима објасни значења термина музичке форме; 7. јасно разликује врсте украса и може да одсвира различите врсте трилера; 8. учествује на јавним наступима у школи и ван ње; 9. пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); 10. критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и музичку освешћеност; 11. самостално вежба по плану који је утврдио са наставником; 12. критички прати сопствени развој; 13. свирањем у клавирском дуу примени принцип узајамног слушања и сарадње; 14. користи носиоце звука за слушање музике; 15. препознаје музичке елементе у свирању других; 16. поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 		
<p>Литература</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Черни: Оп. 299, 3. и 4. свеска, избор од 21, 22, 24, 25, 27, 29, 31, 33, 35, 36, 38 и 40 – Крамер и Билон: Етиде 1. свеска, избор од 1, 2, 6, 8, 10 и 11 – Кршић и Ранковић: Збирка за савлађивање техничких проблема 1. и 2. свеска – Беренс: Оп. 61, 3. и 4. свеска, избор – Лешхорн: Оп. 38 1. и 2. свеска, избор – Ј. С. Бах: Мали прелудијуми – Ј. С. Бах: Двогласне инвенције – Хендл: Избор композиција – Јасковки: У старом стилу, оп. 43 – Хајдн: Де-дур, Бе-дур и А-дур – Хајдн: Прва свеска А-дур бр. 5, Е-дур бр. 4 . Це-дур бр. 2, Ге-дур бр. 1, Ге-дур бр. 8. (редакција Раух) – Моцарт: Це-дур КВ 545, Еф-дур без ознаке, Де-дур КВ 283, Ес-дур КВ 282 – Бетовен: Соната ге-мол оп. 49 и друге сонате – Бетовен: Шест варијација Ге-дур „Нел кор пју нон ми сенто” – Хајдн: Избор оригиналних композиција – Вебер: Анданте с варијацијама оп. 3 – Кабалевски: Лаке варијације бр. 3 и 4, оп. 51 – Лукомски: Варијације еф-мол 		

- Сорокин: Песма са варијацијама
- Беркович: Варијације
- Друге варијације одговарајуће тежине.
- С. Рајичић: Мала свита
- Славенски: Игре и песме са Балкана 1. и 2. свеска, избор лакших
- В. Мокрањац: Мала свита
- Кромбхолц: Дан емпропти
- Кршић и Шишмановић: Наши композитори за младе пијанисте
- Логар: Два менуета
- Друга дела одговарајуће тежине.
- Менделсон: Песме без речи, избор
- Григ: Лирски комади, избор
- Шуберт: Два скерца
- Прокофјев: Музика за децу
- Дебиси: Мали црнац
- Дусик: Матине
- Мартину: Лутке, избор лакших
- Душкин: Краљ вилењака, Вашар
- Грациоли: Соната Ге-дур
- Чимароза: Сонате, избор
- Кабалевски: Оп. 27
- Лутославски: Народне мелодије
- Б. Барток: За децу, Микрокосмос 3. и 4. свеска
- Пинтарић и Станковић: Композиције за клавир, избор
- Лотка-Калински: Мала балканска свита, Сонатина ин Еф
- И друге композиције одговарајуће тежине
- Композиције за свирање четвороручно
- Рајнеке: Оп. 24, Варијације на Бахову сарабанду
- Моцарт: Оригиначне четвороручне композиције – сонате Де-дур, Бе-дур, Еф-дур, Це-дур – Фантазија еф-мол
- Шуберт: Оригиначне четвороручне композиције – соната це-мол
- Мушковски: Оп. 23
- Јенсен: Оп. 45
- Дворжак: Багателе оп. 47
- Ферстер: Виола адората, Роса мистика
- Ј. К. Бах: Соната Еф-дур
- Ј. К. Бах: Мали комади
- Шуман: 12 комада за клавир оп. 85
- И друге композиције одговарајуће тежине
- Филмска музика (избор)

Обавезан минимум програма	<ul style="list-style-type: none"> – лествице и акорди по програму; – десет композиција по слободном избору од чега обавезно пет виртуозног карактера (етиде); – две полифоне композиције; – два става из различитих сонатина (соната) или варијације и један став сонатине (сонате) или два циклуса варијација; – једна композиција за четвороручно свирање
Смотра	<p>На крају првог полугодишта:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Једна лествица - Једна виртуозна етида <p>Програм се изводи напамет.</p>
Испит	<ol style="list-style-type: none"> 1. Једна етида; 2. Једна полифона композиција; 3. Један став сонатине (сонате) или варијације; 4. Једна композиција по слободном избору <p>Програм се изводи напамет.</p>
Јавни наступи	Два јавна наступа у току године.

Шести разред

<i>Област</i>	<i>Садржаји</i>	<i>Циљеви наставне области</i>	<i>Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева</i>
Извођење музике	<p>Читање с листа.</p> <p>Унапређивање технике у смислу хитрине прстију и издржљивост, ритмичке стабилности, кантилене, јасне хармонизације. Течно извођење технички сложенијих композиција са поштовањем свих задатих параметара.</p> <p>Вођење техничког и музичког развоја ученика као нераздвојне целине.</p> <p>Технике свирања удвојених интервала: терце, октаве.</p> <p>Врсте меморије – фотографска, аудитивна, меморија прстију, ради сигурнијег учења напамет.</p> <p>Основни појмови и стилови у вези с композицијама које се изводе – динамика, фраза, израз, темпо, агогика и остали елементи интерпретације као одлике стилских периода: барок, класицизам, XX век.</p> <p>Једноставније импровизације пратње, свирање каденци.</p> <p>Скале и трозвучи</p>	<p>Усавршавање вештине читања нота.</p> <p>Развијање спољашњег и унутрашњег слуха.</p> <p>Развијање способности самосталног изражавања музичке фантазије.</p> <p>Допуњавање стечених знања о различитим ознакама за темпа, карактер, агогику, динамику и артикулацију свирања.</p> <p>Развијање техничких способности и целокупног извођачког апарата.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Демонстрација - дијалог - практични рад - преслушавање - смотра - корелација са наставом солфеђа - размена мишљења између наставника инструмента

	<p>Четири дурске и четири молске лествице које нису рађене у петом разреду у размаку октаве у паралелном и супротном кретању, у осминама и шеснаестинама, кроз четири октаве. Хроматске лествице у размаку октаве паралелно, у осминама и шеснаестинама кроз четири октаве. Велико разлагање трозвука (арпеђо) у паралелном кретању кроз четири октаве у шеснаестинама. Велико разлагање доминантног и умањеног септакорда, кроз четири октаве паралелно у шеснаестинама.</p>	<p>СТИЦАЊЕ ЗНАЊА О ВЕЋИМ МУЗИЧКИМ ФОРМАМА. Вежбање разноврсних начина меморисања нотног текста. Упознавање са хармонизацијом једноставног мелодијског материјала.</p>	
<p>Исходи</p>	<p>По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. чита и свира течно с листа са обе руке; 2. повеже знање из теорије музике са елементима интерпретације; 3. препозна период настанка одређене композиције; 4. спретно изведе технички захтевније композиције; 5. самостално хармонизује једноставни тематски материјал; 6. појасни конструкцију дела и да објасни значења термина музичке форме; 7. својим речима објасни и користи одговарајуће врсте меморије; 8. учествује на јавним наступима у школи и ван ње; 9. критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и музичку освешћеност; 10. негује културу тона; 11. критички прати сопствени развој и самостално опредељује средства за његово побољшање; 12. самостално вежба по плану који је утврдио 13. поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; 14. користи носиоце звука за слушање музике. 		
<p>Литература</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Черни: Оп. 299, 3. и 4. свеска, теже – Черни: Оп. 740, И и ИИ свеска, избор 1, 2, 3, 5, 7, 8, 11, 12, 13,14, 17, 21 и 23 – Крамер и Билор: Етиде 1. и 2. свеска, избор од 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24 и 30 – Бил: Октавне етиде – лакше – Лешхорн: Етиде оп. 66, бр. 11, 15, 17, 24 и 28 – Мошковски: Етиде оп. 18, бр. 3, 8, 10 и 11 – Рутхард: Етиде за трилер оп. 40 - Друге етиде одговарајуће тежине. – Ј. С. Бах: Двогласне инвенције, Трогласне инвенције, избор – Ј. С. Бах: Француске свите – лакше, поједини ставови – Хендл: Избор композиција за клавир – Хајдн: Еф-дур бр. 10, Де-дур бр. 17, е-мол бр. 14, Де-дур бр.16, Де-дур бр. 3, цис-мол (редакција Раух) – Моцарт: Еф-дур КВ 280, Це-дур КВ 330, Це-дур КВ 309, Еф-дур КВ 332, Бе-дур КВ 333, Де-дур КВ 311, Бе-дур КВ 570, А-дур КВ 331, Ес-дур КВ 282, Ге-дур КВ 283. – Бетовен: Варијације Ге-дур на оригиналну тему 		

- Беркович: Варијације на тему Паганинија, Варијације на руску тему
- Кабалевски: Лаке варијације Бе-дур оп. 40
- Бетовен: Рондо Це-дур, Багателе оп. 33, Екосезе
- Моцарт: Рондо Де-дур, Фантазија де-мол
- Хендл: Концерт Еф-дур, 1. став
- Ј. Кр. Бах: Концер Де-дур, Бе-дур 1. став
- Друге варијације одговарајуће тежине.
- Тајчевић: Српске игре
- М. Логар: Композиције за клавир 2. и 3. свеска
- Д. Деспић: Сонатина ин Еф
- Наши композитори за младе пијанисте, избор.
- Ј. Славенски: Игре и песме са Балкана
- З. Јовановић: Минијатуре за клавир 1. и 2. свеска, Бела сонатина, Црна сонатина, Мини кончертино, Дечји кончертино
- Шулек: Музика за малишане
- Кунц: Младо лишће, избор
- Шкерјанц: 12 варијација без теме
- Дакен: Кукавица, Ласта
- Рамо: Тамбурен, Два ригодона
- Менделсон: Песме без речи
- Шуман: Албум за младе, избор,
- Григ: Лирски комади 3. и И4. свеска, избор
- Шуберт: Два скерца, Музички тренуци еф-мол и цис-мол
- Турина: Минијатуре
- Северак: На одмору
- Черепњин: Багателе
- Гречанинов: Пастели оп. 3, 1. свеска
- Глинка: Тарантела
- Ибер: Истуар, избор
- Казела: 11 дечјих комада, избор
- Галупи: Сонате, избор
- Чимароза: Сонате, избор
- Ј. К. Бах: Сонате
- Регер: 10 малих комада оп. 44
- Хачатуријан: Дечји албум, избор
- Чајковски: Годишња доба, избор лакших
- Бородин: Мала свита
- Дворжак: Силуете оп. 8
- Дворжак: Валцери оп. 54, избор

	<ul style="list-style-type: none"> – Збирка клавирских композиција од 21. века до данас: 1, 2. и 3. свеска (редакција Ружице Ранковић), избор – Музика преткласичара, Музика класичара, Музика за клавир, (редакција Вере Богдановић), избор – 100 година музике за клавир: 1, 2, 3 и 4. свеска (редакција Миланке Мишевић), избор – Лутке у клавирској музици XX века (редакција Миланке Мишевић), избор – И друге композиције одговарајуће тежине Композиције за свирање четвороручно: <ul style="list-style-type: none"> – Шуберт: Оригиналне четвороручне композиције – Шуман: Оп. 66 – Стравински: Три лака комада – Моцарт: Оригиналне четвороручне композиције – Бетовен: Пет лаких комада за четири руке – Равел: Моја мајка гуска – Респиги: Шест малих комада – Казела: Пупацетио – Сметана: Рондо за два клавира – осморучно (избор) - Филмска музика (избор) - и друге композиције одговарајуће тежине
Обавезан минимум програма	<ul style="list-style-type: none"> – шест дурских и шест молских лествица и акорди по програму; – десет композиција по слободном избору од чега обавезно пет виртуозног карактера (етиде и композиције виртуозних захтева); – две полифоне композиције; – два прва става из различитих соната или сонатине; – једна композиција домаћег аутора.
Смотра	<p>На крају првог полугодишта:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Једна лествица - Једна виртуозна етида <p>Програм се изводи напамет.</p>
Испит	<ol style="list-style-type: none"> 1. Једна етида; 2. Једна полифона композиција или барокни комад; 3. Први став сонате или сонатине; 4. Једна композиција по слободном избору. <p>Програм се изводи напамет.</p>
Јавни наступи	<p>Два јавна наступа у току године.</p>

4.1.3. Хармоника

Правилник о плану и програму наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање – Сл. Гласник РС- Просветни гласник број: 5 од 27.05.2019. године

Циљ учења предмета Хармоника је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.

Задаци:

- Упознавање са инструментом и деловима инструмента.
- Овладавање поставком инструмента.
- Овладавање техником интерпретације и основним врстама артикулације.
- Оспособљавање за самосталност у раду.
- Стицање основних елемената музичке писмености.
- Развијање осећаја за фразу, музички облик, карактер и стил композиције.
- Развијање музичког укуса.
- Извођење дурских и молских лествица, трозвука и четворозвука са одговарајућим захтевима.
- Упознавање метрике и ритма.
- Упознавање и анализа различитости интерпретације.
- Развијање интересовања за нове задатке и садржаје у области интерпретације на хармоници.

Облик рада	Индивидуални
Недељни фонд часова и трајање часа	2 часа недељно, трајање 30 минута у првом циклусу, 45 минута у другом
Годишњи фонд часова	70 часова годишње за ученике од 1. до 5. разреда
	66 часова годишње – за ученике шестог разред

Први разред

Област	Садржај	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
	Кључни појмови садржаја: <i>хармоника, тон, музичка фраза, нотне вредности, јавни наступи</i>		
Извођење музике	<p>Карактеристике инструмента. Седење и држање инструмента. Поставка леве и десне руке. Мех. Виолински и бас кључ. Основне ознаке. Артикулација. Регистри. Музичка меморија. Јавни наступи. Понашање на јавном наступу Це-дур, Ге-дур, Де-дур, Еф-дур (паралелно у четвртинама, трозвук-мало разлагање и симултано)</p>	<p>- Делови инструмента - развијање музичке фантазије - упознавање са механизмом производње звука на хармоници - правилна поставка тела (руке, прстију, правилно седење и држање инструмента) - стицање почетних знања о различитим ознакама за темпа, карактер, динамику и артикулацију свирања - развијање метрички тачног и ритмичног свирања развијање способности повезивања нотног текста са добијеним звуком и поставка правилног прстореда</p>	<p>- Предавање - Демонстрација</p> <p><u>Начин провере:</u> Усвојено градиво се провера периодично, путем преслушавања у оквиру часова и на годишњој смотри.</p>
Исходи	<p>По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. опише својим речима карактеристике хармонике и начин добијања тона; 2. правилно седи и држи инструмент; 3. правилно поставља руке на обе клавијатуре; 4. правилно води и мења мех; 5. примени основне елементе нотне писмености, чита виолински и бас кључ; 6. препозна основне ознаке за темпо, динамику, акценте, понављање; 7. примени означену артикулацију и обликује фразу; 8. употреби регистре у циљу промене боје и висине тона; 9. самостално свира соло кратке композиције напамет; 10. учествује на јавним наступима у школи и ван ње; 11. поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 		

Литература	<ul style="list-style-type: none"> – З. Ракић: Хармоника за 1.разред основне музичке школе (уџбеник); – З. Ракић: Хрестоматија за хармонику; – З. Ракић: Композиције за хармонику; – В. В.Терзић: Школа за хармонику , 1. свеска; – А. Факин: Школа за хармонику, 1. свеска; – Л. Међери: Избор композиција за хармонику, 1.свеска; – М. Барачков: Избор композиција за хармонику, 1. свеска; - Ши́ра литература по избору наставника, а у складу са програмом
Обавезан минимум програма	<ul style="list-style-type: none"> – Це-дур, Ге-дур, лествице (паралелно у четвртинама, трозвук-мало разлагање и симултано); – тридесет техничких вежби-етида (са различитим техничким захтевима); – осам комада, песмица;
Смотра	<p>1. смотра – на крају првог полугодишта Једна етида или комад по избору</p>
	<p>2. смотра – Годишња (на крају школске године) Једна лествица, Једна етида, Две композиције (по слободном избору). Програм се изводи напамет</p>
Јавни наступ	Два јавна наступа током школске године

Други разред

Област	Садржај	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
	Кључни појмови садржаја: тон, нотне вредности, такт, техника, регистри, јавни наступи.		
Извођење музике	<p>Мотив и реченица. Шеснаестина, пунктирана осмина и триоле. Динамичко нијансирање – пиано, мецопиано, мецофорте, форте, крешендо и декрешендо. Легато и интервали. Техника леве и десне руке. Врсте такта: 4/8, 2/2, 3/2, 4/2. Нове ознаке за темпо. Мелодијска кретања. Акцентирање мехом. Регистри. Јавни наступи. Понашање на јавном наступу.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Усвајања уједначеног рада прстију десне и леве и руке - укрштање басова - упознавање са свим акордским басовима - интервали терце и сексте - артикулација - праћење фразе - праћење различитих мелодијских линија у оквиру полифоне композиције - Усвајање обликовање тона, - фразе - динамичке ознаке (pp, p, mf, f, ff) - упознавање са темпом 	<ul style="list-style-type: none"> - Предавање - демонстрација - објашњавање - Начин провере: Усвојено градиво се провера периодично, путем преслушавања у оквиру часова и на годишњој смотри.
Исходи	<p>По завршеној области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. одсвира мотив и реченицу уз јасно диференцирање мелодије од пратње; 2. свира шеснаестине, пунктиране осмине и триоле; 3. примени основне елементе динамичког нијансирања; 4. свира хармонске интервале и легато помоћу заједничког тона; 5. уједначи технику леве и десне руке; 6. свира у тактовима 4/8, 2/2, 3/2, 4/2; 7. примени ознаке за темпо: алетро, андантино, адађо, ленто; 8. изводи једноставнија мелодијска кретања на обе клавијатуре, као увод у полифонију; 9. примени акцентирање тона мехом; 10. користи све регистре који су на располагању; 11. учествује на јавним наступима у школи и ван ње; 12. поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 		

Литература	<ul style="list-style-type: none"> - З. Ракић: Хармоника за 2.разред основне музичке школе(учбеник); - З. Ракић: Хрестоматија за хармонику; - З. Ракић: Композиције за хармонику; - В. В.Терзић: Школа за хармонику, 2.свеска; - А.Факин: Школа за хармонику, 2.свеска; - Л. Међери: Избор композиција за хармонику, 1.свеска; - М. Барачков: Избор композиција за хармонику, 1.свеска; - Шира литература по избору наставника, а у складу са програмом
Обавезан минимум програма	<ul style="list-style-type: none"> - лествице и трозвуци по програму; - петнаест техничких вежби-етида (са различитим техничким захтевима); - шест композиција различитих епоха и садржаја;
Смотра	<ul style="list-style-type: none"> 1. смотра – на крају првог полугодишта - једна лествица - једна етида по слободном избору
	<ul style="list-style-type: none"> 2. смотра – Годишња (на крају школске године) - једна лествица - једна етида - једна полифона композиција - једна композиција по слободном избору <p>Програм се изводи напамет!</p>
Јавни наступ	Два јавна наступа током школске године

Трећи разред

<i>Област</i>	<i>Садржај</i>	<i>Циљеви наставне области</i>	<i>Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева</i>
	<i>Кључни појмови садржаја: музички облици, меморија, техника, артикулација, динамика, јавни наступи</i>		
Извођење музике	<p>Техника леве и десне руке. Свирање подметањем и пребацавањем прстију. Репетиција тона. Украси: дуги и кратки предудар, мордент, пралтрилер и краћи трилер. Динамичко нијансирање. Регистри. Музички облици. Музичка меморија. Јавни наступи. Понашање на јавном наступу. Скале и трозвуци Дурске и молске скале до три предзнака паралелно у четвртинама, осминама и шеснестинама, трозвук-мало разлагање и симултано</p>	<p>- Усвајање уједначеног рада прстију десне и леве и руке - Усвајање украса: савладаних врста артикулације кроз одговарајући стил и карактер композиције - Усвајање: одговарајућих врста артикулације, агогике, регистара у односу на стил и карактер композиције -усавршавање вештине читања нота -развијање спољашњег и унутрашњег слуха -развијање музичке фантазије -допуњавање стечених знања о различитим ознакама за темпа, мех, карактер, динамику и артикулацију свирања -развијање метрички тачног и ритмичног свирања -развијање способности повезивања нотног текста са добијеним звуком -развијање техничких способности и целокупног извођачког апарата -проширивање знања о музичким облицима развијање навике континуираног самосталног вежбања</p>	<p>- Предавање - демонстрација - објашњавање - Начин провере: Усвојено градиво се провера периодично, путем преслушавања у оквиру часова и на годишњој смотри.</p>
Исходи	<p>По завршеној области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. испољи техничку спретност леве и десне руке; 2. свира хармонске интервале са подметањем и пребацавањем прстију десне руке; 3. примени репетицију тона десном и левом руком са разним комбинацијама прстореда; 4. примени украсе; 5. примени динамичко нијансирање; 		

	<p>6. примени регистре у односу на стил и карактер композиције;</p> <p>7. примени знања из музичких облика при тумачењу нотног текста;</p> <p>8. меморише музички текст;</p> <p>9. учествује на јавним наступима у школи и ван ње;</p> <p>10. поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.</p>
Литература	<p>– З. Ракић: Хармоника за 3. разред основне музичке школе (уџбеник);</p> <p>– З. Ракић: Хрестоматија за хармонику;</p> <p>– З. Ракић: Композиције за хармонику;</p> <p>– В. В. Терзић: Школа за хармонику, 3. свеска;</p> <p>– З. Вукосављевић: Избор композиција за хармонику за 3. и 4. разред – 1. и 2. свеска;</p> <p>– А. Факин: Школа за хармонику, 2. свеска;</p> <p>– Ј. Међери: Избор композиција за хармонику, 2. свеска;</p> <p>– М. Барачков: Избор композиција за хармонику, 2. свеска;</p> <p>- Шира литература по избору наставника, а у складу са програмом</p>
Обавезан минимум програма	<p>– лествице по програму;</p> <p>– десет техничких вежби – етида;</p> <p>– пет композиција различитих епоха и садржаја;</p>
Смотра	<p>1. Једна лествица</p> <p>2. Једна етида по слободном избору</p> <p>Програм се изводи напамет!</p>
Испит	<p>1. Једна лествица (четвртина= 66)</p> <p>2. Једна етида</p> <p>3. Једна полифона композиција</p> <p>4. Једна композиција по слободном избору</p> <p>Програм се изводи напамет!</p>
Јавни наступ	<p>Два јавна наступа током школске године</p>

Четврти разред

Област	Садржај	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
	Кључни појмови садржаја: <i>техника, артикулација, динамика, регистри, јавни наступи</i>		
Извођење музике	Техника десне и леве руке. Прстореди. Регистри. Украси. Скокови на обе клавијатуре. Музички облици. Јавни наступи. Скале и трозвицо Дурске и молске скале до четири предзнака кроз две октаве у паралелном и супротном кретању у четвртинама, осминама и шеснаестинама, а одговарајуће молске скале кроз две октаве у паралелном кретању у четвртинама, осминама и шеснаестинама Дурски и молски трозвуци четворогласно у малом разлагању и симултано Свирање октава симултано и разложено	- Усвајање уједначеног рада прстију десне и леве и руке, двоухвата у дисканту и басу, репетиције тона, пунктираног ритма, хроматике, акорада у дисканту - Усвајање украса, савладаних врста артикулације кроз одговарајући стил и карактер композиције, упознавање са облицима полифоније, примене и промене регистара у односу на стил и карактер композиције - Усвајање једноставнијих композиција цикличног облика (сонатина, свита и варијације) - Усвајање одговарајућих врста артикулације, агогика, регистара у односу на стил и карактер композиције -усавршавање вештине читања нота -развијање спољашњег и унутрашњег слуха -допуњавање стечених знања о различитим ознакама за темпа, карактер, мех (кратак мех, вибрато), агогику, динамику и артикулацију свирања -развијање техничких способности и целокупног извођачког апарата -развијање способности свесног меморисања музичког дела -развијање навике јавног наступања развијање навике континуираног самосталног вежбања	- Предавање - демонстрација - објашњавање Начин провере: Усвојено градиво се провера периодично, путем преслушавања у оквиру часова, на смотри и годишњем испиту
Исходи	По завршеној области ученик ће бити у стању да: 1. испољи техничку спретност десне и леве руке при свирању композиције са елементима полифоније; 2. примени различите прстореди при свирању интервала и акорада; 3. користи различите регистре у зависности од стила и карактера композиције;		

	<p>4. свира једноставније композиције цикличног облика, сонатине, свите;</p> <p>5. примени украсе, двоструки предудар, групето и трилер;</p> <p>6. учествује на јавним наступима у школи и ван ње;</p> <p>7. поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.</p>
Литература	<p>– З. Ракић: Хармоника за 4. разред основне музичке школе (уџбеник);</p> <p>– З. Ракић: Хрестоматија за хармонику;</p> <p>– З. Ракић: Композиције за хармонику;</p> <p>– В. В. Терзић: Избор етида и композиција, 1. свеска;</p> <p>– З. Вукосављевић: Избор композиција за хармонику за 3. и 4. разред – 1. и 2. свеска;</p> <p>– А. Факин: Школа за хармонику, 3. свеска;</p> <p>– Ј. Међери: Избор композиција за хармонику, 2. свеска;</p> <p>– М. Барачков: Избор композиција за хармонику, 2. свеска;</p> <p>- Широка литература по избору наставника, а у складу са програмом;</p>
Обавезан минимум програма	<p>– лествице по програму;</p> <p>– осам техничких вежби-етида;</p> <p>– четири композиције различитих епоха и садржаја;</p> <p>– једна циклична композиција</p>
Смотра	<p>На крају првог полугодишта</p> <p>- Две композиције по слободном избору;</p> <p>Програм се изводи напамет!</p>
Испит	<p>1. Једна лествица;</p> <p>2. Једна етида;</p> <p>3. Једна полифона композиција;</p> <p>4. Једна циклична композиција или две композиције различитог карактера;</p> <p>Програм се изводи напамет!</p>
Јавни наступ	<p>Два јавна наступа током школске године</p>

Пети разред

Област	Садржај	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
	Кључни појмови садржаја: <i>техника, артикулација, динамика, прстореди, јавни наступи</i>		
Извођење музике	Музички облици. Цикличне композиције. Ознаке и за динамику и темпо. Техника десне и леве руке. Регистри. Прстореди. Артикулација и мех. Јавни наступи. Понашање на јавном наступу. Скале и трозвуци Дурске и молске скале до пет предзнака кроз две октаве у паралелном и супротном кретању. Дурски и молски трозвуци у великом разлагању и симултано. Доминантни септакорд у малом разлагању и симултано, октаве симултано и разложено.	<ul style="list-style-type: none"> - Самостално решавање у примени прстореди, разних начина извођења појединих врста артикулације, вођење меха и примене регистара - Усвајање: знања о елементима полифоније (глас, тема, имитације...) и техничких средстава којима се она остварује. - Усвајање знања о анализи облика - Усвајање: сложенијих техника вођења меха, већег броја ознака за динамику и темпо -развијање спољашњег и унутрашњег слуха -развијање музичке фантазије -допуњавање стечених знања о различитим ознакама за темпа, карактер, агогику, темпо, вођење меха, динамику и артикулацију свирања -развијање техничких способности и целокупног извођачког апарата -стицање знања о већим музичким формама -развијање способности свесног меморисања музичког дела -развијање навике јавног наступања - развијање навике континуираног самосталног вежбања 	<ul style="list-style-type: none"> - Предавање - демонстрација - објашњавање - Начин провере: Усвојено градиво се провера периодично, путем преслушавања у оквиру часова, на смотри и годишњем испиту
Исходи	<p>По завршеној области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. примени знања из музичких облика у делима са елементима полифоније; 2. свира композиције цикличног карактера: тема са варијацијама, свита, сонатина, сонатни облик; 3. примени ознаке за динамику и темпо; 4. испољи техничку спретност десне и леве руке; 5. користи различите регистре у зависности од стила и карактера композиције; 		

	<p>6. самостално решава лакше проблеме у примени прстореда;</p> <p>7. самостално решава извођење појединих врста артикулације и писања ознака за мех;</p> <p>8. испољи креативност у реализацији музичке фантазије и естетике;</p> <p>9. критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај;</p> <p>10. учествује на јавним наступима у школи и ван ње;</p> <p>11. поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.</p>
Литература	<p>– З. Ракић: Хармоника за 5. разред основне музичке школе(уџбеник);</p> <p>– З. Ракић: Хрестоматија за хармонику;</p> <p>– З. Ракић: Композиције за хармонику;</p> <p>– В. В.Терзић: Избор етида и композиција, 1.и 2. свеска;</p> <p>– З. Вукосављевић: Избор композиција за хармонику за 5. и 6. разред – 1. и 2. свеска;</p> <p>– З. Ракић: Хармоника-албум за младе;</p> <p>– А.Факин: Марљиви хармоникаш;</p> <p>– Л. Међери: Избор композиција за хармонику, 3. свеска;</p> <p>– М. Барачков: Избор композиција за хармонику, 3. свеска;</p> <p>- Шира литература по избору наставника, а у складу са програмом;</p>
Обавезан минимум програма	<p>– лествице по програму</p> <p>– осам етида</p> <p>– четири композиције различитих епоха и садржаја</p> <p>– једна циклична композиција</p>
Смотра	<p>На крају пвог полугодишта:</p> <p>1. једна лествица</p> <p>2. једна етида по слободном избору</p> <p>Програм се изводи напамет</p>
Испит	<p>1. Једна лествица</p> <p>2. Једна етида;</p> <p>3. Једна полифона композиција;</p> <p>4. Једна циклична композиција;</p> <p>Програм се изводи напамет</p>
Јавни наступ	<p>Два јавна наступа током школске године</p>

Шести разред

Област	Садржај	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
	<i>Кључни појмови садржаја: стилови, техника, артикулација, динамика, јавни наступи</i>		
Извођење музике	Музички стилови – основне карактеристике. Технички и музички елементи Регистри. Артикулација и динамика. Читање са листа. Јавни наступи. Понашање на јавном наступу. Скале и трозвуци Дурске и молске скале до шест предзнака кроз две октаве у паралелном и супротном кретању. Дурски и молски трозвуци у малом, великом разлагању и симултано. Доминантни и умањени септакорди у малом, великом разлагању и симултано кроз две октаве у паралелном кретању. Октаве симултано и разложено Хроматска скала у паралелном кретању.	- Самостално решавање у примени прстореда, разних начина извођења појединих врста артикулације, вођење меха и примене регистара - Усвајање знања о елементима полифоније (глас, тема, имитације...) и техничких средстава којима се она остварује - Усвајање знања о анализи облика - Усвајање сложенијих техника вођења меха, већег броја ознака за динамику и темпо -развијање спољашњег и унутрашњег слуха -развијање способности самосталног изражавања музичке фантазије -допуњавање стечених знања о различитим ознакама за темпа, карактер, агогику, динамику, мех и артикулацију свирања -развијање техничких способности и целокупног извођачког апарата	- Предавање - демонстрација - објашњавање - Начин провере: Усвојено градиво се провера периодично, путем преслушавања у оквиру часова, на смотри и годишњем испиту
Исходи	По завршеној области ученик ће бити у стању да: 1. примени основне карактеристике музичких стилова кроз одговарајућу литературу; 2. повеже техничке и музичке елементе у интерпретацији композиције; 3. користи регистре без предходне припреме и усаврши транспоноване регистрима; 4. примени артикулацију и динамику у зависности од стила и карактера композиције; 5. чита са листа лакше комаде и етиде; 6. учествује на јавним наступима у школи и ван ње; 7. испољи креативност у реализацији музичке фантазије и естетике; 8. критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; 9. поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		

Литература	<ul style="list-style-type: none"> – З. Ракић: Хармоника за 6.разред основне музичке школе (уџбеник); – З. Ракић: Хрестоматија за хармонику; – З. Ракић: Композиције за хармонику; – В. В.Терзић: Избор етида и композиција, 2. и 3. свеска; – З. Вукосављевић: Избор композиција за хармонику за 5. и 6. разред – 1. и 2. свеска; – З. Ракић: Хармоника – албум за младе; – А. Факин: Марљиви хармоникаш; – Л. Међери: Избор композиција за хармонику, 3. свеска; – М. Барачков: Избор композиција за хармонику, 3. свеска; - Шири литература по избору наставника, а у складу са програмом
Обавезан минимум програма	<ul style="list-style-type: none"> – лествице по програму; – шест етида; – четири композиције различитих епоха и садржаја; – једна циклична композиција;
Смотра	<p>На крају првог полугодишта:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. једна лествица 2. једна етида по слободном избору <p>Програм се изводи напамет</p>
Испит	<ol style="list-style-type: none"> 1. Једна лествица; 2. Једна етида; 3. Једна полифона композиција; 4. Једна циклична композиција; 5. Једна композиција виртуозног карактера; <p>Програм се изводи напамет</p>
Јавни наступ	<p>Два јавна наступа током школске године</p>

4.1.4. Виолина

Правилник о плану и програму наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање – Сл. Гласник РС- Просветни гласник број: 5 од 27.05.2019. године

Циљ учења предмета Виолина је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Задаци:

- Формирање психомоторних извођачких релација
- Овладавање основном техником свирања у складу са индивидуалним, анатомским, психофизичким и уметничким могућностима ученика.
- Развијање критичког односа према основним елементима музичког извођења и извођење композиција квалитетним тоном интонативно тачно, ритмички тачно
- Постизање разумевања значења и важности универзалних музичких изражајних средстава
- Музичко описмењавање
- Развијање стваралачко-извођачких способности. Развијање креативности у складу са музичким, емоционалним и интелектуалним способностима појединца.
- Умеравање ученика за самостално бављење инструментом (формирање радних навика).
- Извођење програма у целини, напамет.
- Самостално увежбавање задате композиције.
- Самостално читање непознатог нотног текста.
- Учествовање ученика у раду оркестра, камерних састава и осталих облика групног музицирања.
- Активно учешће у музичком животу средине у којој живи.

Облик рада

индивидуални

Недељни фонд часова и трајање часа

2 часа недељно, трајање 30 минута у првом циклусу, 45 минута у другом

Годишњи фонд часова

70 часова годишње за ученике од 1. до 5. разреда

66 часова годишње за ученике шестог разреда

Први разред

Област	Садржај	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
	<p>Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, певање, пицикато, свирање, музички бонтон.</p>		
<p>Извођење музике</p>	<p>Карактеристике инструмента. Начин добијања тона. Поставка леве и десне руке. Техника десне руке: – квалитет звука на празним жицама; – држање и вођење гудала по једној жици; – прелазак са жице на жицу; – основне динамичке различитости по једној жици; – расподела гудала. Основни потези: деташе, легато, маркато (2 и 4 ноте на једном гудалу). Техника леве руке: – поставка прве позиције; – разлика степена и полустепена; – прва позиција, распореди прстију (полустепен 2-3 и 1-2 прст); – поставка прстију и упоређивање полустепена у односу на суседне жице. Једноставне вежбе за развој моторике прстију леве руке. Музички бонтон. Скале и трозвуци Дурске и молске скале са трозвуком у једној октави.</p>	<p>- Усвајање назива делова инструмента - правилно држање виолине и гудала - правилно држање и вођење гудала на жици (празне жице са прелазима гудала на другу жицу) - прилагођавање леве руке инструменту - усвајање основне поделе гудала - савладавање основних елемената музичке писмености и усвајање основних елемената технике леве и десне руке - усвајање прве позиције - даље усавршавање основних елемената технике леве и десне руке - рад на развијању музичког слуха, добијању звука, интонацији и ритму - развијање љубави према музици - свирање песмица различитог карактера</p>	<p><u>Поступци:</u> - индивидуални облик рада - демонстративни, дијалогски и метод самосталног и активног рада ученика <u>Начин провере:</u> - формативно оцењивање, редовно месечно проверавање постигнућа ученика на часу у току савладавања школског програма (описна оцена) - сумативно оцењивање, на крају програмске целине или за класификациони период (описна оцена)</p>
<p>Исходи</p>	<p>По завршеној области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. опише својим речима карактеристике виолине и начин добијања тона; 2. правилно стоји и држи инструмент и гудало; 3. изводи пицикато и основне потезе гудалом; 4. самостално поставља прсте леве руке на хватник у првој позицији на свим жицама; 		

	<p>5. изражајно пева а потом самостално или уз пратњу наставника свира кратке и лаке песмице по слуху;</p> <p>6. интонативно и ритмички правилно контролише и чита нотни текст;</p> <p>7. примени основне елементе нотне писмености у свирању нотног текста у виолинском кључу;</p> <p>8. примени што богатију музичку фантазију коју је развио путем приче и игре са наставником у свирању;</p> <p>9. користи различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника;</p> <p>10. свира кратке композиције напамет, соло и уз пратњу клавира;</p> <p>11. учествује на јавним наступима у школи и ван ње;</p> <p>12. испољи самопоуздање у току јавног наступа;</p> <p>13. активно слуша часове и јавне наступе других ђака</p> <p>14. поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.</p>
Литература	<p>– А. С. Шаљман: Бићу виолиниста (И свеска А)</p> <p>– К. Тахтациев: Виолина 1</p> <p>– Фортунатов: Млади виолиниста (И свеска)</p> <p>– М. Гарлицкиј, К. Родионов, Ј. Уткин, К. Фортунатов: Хрестоматија И–II разред</p> <p>– Б. Ферара: Школа за виолину</p> <p>– Ј. Јорданова: Буквар за мале виолинисте</p> <p>– З. Мемедовић: Учим да свирам виолину</p> <p>– Д. Марковић: Почетна школа за виолину и свеска</p>
Обавезан минимум програма	<p>- три дурске, односно молске лествице са трозвучима;</p> <p>- двадесет вежбица, етида;</p> <p>- десет малих комада песмица.</p>
Смотра	<p>1. смотра – у марту месецу:</p> <p>- комад по избору</p> <p>Програм се изводи напамет.</p> <p>2. смотра – Годишња (на крају школске године)</p> <p>- једна лествица са потезима и трозвуком</p> <p>- једна етида или једна композиција по слободном избору.</p> <p>Програм се изводи напамет!</p>
Јавни наступ	<p>Два јавна наступа током школске године</p>

Други разред

Област	Садржај	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
	Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, певање, пицикато, свирање, музички бонтон.		
Извођење музике	<p>Усавршавање технике свирања на виолини.</p> <p>Темпо (анданте, модерато, аллегро, престо...).</p> <p>Динамика (пиано, мецо пиано, мецофорте, форте, диминуендо, крешендо...).</p> <p>Техника десне руке:</p> <ul style="list-style-type: none"> – квалитет звука кроз динамичке промене; – динамичко нијансирање; – јасна расподела гудала уз различите ритмичке јединице; – место и количина гудала у односу на врсту потеза, динамику и темпо...; – повезивање свих жица кроз потезе легата. <p>Потези: деташе, легато (4 и 8 нота на једно гудало), стакато, маркато и мартеле.</p> <p>Техника леве руке:</p> <ul style="list-style-type: none"> – прва позиција, сви распореди прстију; – поставка првог прста уз пражих; – лака хроматика у првој позицији; – глисанда до III позиције на свим жицама; – поставка прстију у односу на суседне жице кроз легато потез (припрема за једноставне акорде). 	<ul style="list-style-type: none"> - правилно интонирање скала са новом поставком, усвајање полустепена између првог и другог прста, и трећег и четвртог - усавршавање и обрада потеза деташе, легато и мартеле - упознавање са релативним трајањем нота (целих, половина, четврти на, осмина и шеснаестина и њима одговарајућих пауза) и значењем пунктирања - даље усавршавање технике леве и десне руке, усвајање и усавршавање полустепена између трећег и четвртог прста - усавршавање вештине читања нота са циљем успостављања трајне навике упражњавања ове активности - развијање љубави према музици и инструменту - даљи рад на развоју слуховних способности - упознавање са значењем најчешћих ознака за темпо (andante, moderato, allegro, presto...) - упознавање са значењем основних динамичких ознака (piano, forte, mezzoforte, diminuendo, crescendo...) - извођење композиција квалитетним тоном, интонативно и ритмички тачно 	<p><u>Поступци:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - индивидуални облик рада - демонстративни, дијалогски и метод самосталног и активног рада ученика <p><u>Начин провере:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - формативно оцењивање, редовно месечно проверавање постигнућа ученика на часу у току савладавања школског програма - сумативно оцењивање, на крају програмске целине или за класификациони период

	<p>Вежбе за развој моторике прстију леве руке. Музички бонтон. Скале и трозвуци Дурске и молске скале са дурским или молским трозвуком кроз једну или две октаве у првој позицији.</p>	<p>- наставак рада на развијању музичке фантазије путем игре и приче - упознавање са појмом мисаоне целине (фраза)</p>	
Исходи	<p>По завршеној области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. изражајно пева и свира песмице на виолини; 2. интонативно и ритмички правилно контролише и чита нотни текст; 3. примени основне елементе нотне писмености у свирању задатог нотног текста у виолинском кључу; 4. примени ознаке за динамику и темпо; 5. пренесе музичку фантазију коју је развио у раду са наставником кроз свирање; 6. самостално свира композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; 7. учествује на јавним наступима у школи и ван ње; 8. покаже самопоуздање у току јавног наступа; 9. активно слуша часове и јавне наступе других ђака; 10. уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације; 11. поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 		
Литература	<ul style="list-style-type: none"> - Грегоријан: Скале - Х. Шрадик: Школа виолинске технике (I свеска) - „Изабране етиде” различитих аутора I–II разреда (издање Москва, „Музика”) - А. С. Шаљман: Бићу виолиниста (I свеска А) - К. Тахтациев: Виолина 2 - Фортунатов: Млади виолиниста (I свеска) - М. Гарлицкиј, К. Родионов, Ј. Уткин, К. Фортунатов: - Хрестоматија I–II разред и II–III разред - Б. Ферара: Школа за виолину - Ј. Јорданова: Буквар за мале виолинисте - Д. Марковић: Почетна школа за виолину, I и II свеска 		
Обавезан минимум програма	<ul style="list-style-type: none"> - четири дурске, односно молске једнооктавне или двооктавне скале са трозвучима - шест етида са различитом проблематиком - четири комада различитог карактера 		
Смотра	<ol style="list-style-type: none"> 1. смотра – децембар - Једна лествица са потезима и трозвучима - Етида или комад по избору 		
	<ol style="list-style-type: none"> 2. смотра – у марту месецу: - Лествица са потезима и трозвучима - Етида 		

	3. смотра - Годишња (на крају школске године) - Два комада или став кончертина или варијације Програм се изводи напамет!
Јавни наступ	Два јавна наступа током школске године

Трећи разред			
Област	Садржај	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
	Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, певање, пицикато, свирање, музички бонтон.		
Извођење музике	Музичка меморија – неговање и развијање. Самостално вежбање – планирање и процедуре. Држање инструмента и гудала (контрола) Квалитет тона – уједначеност у различитим позицијама и у комбинацији са техничким захтевима. Слушање и интонација. Усавршавање технике свирања на виолини. Темпо (ларго, виваће, sforzando, глисандо, ритенуто, аћелерандо...) Техника десне руке: – вођење гудала на две жице истовремено, деташе; – увод у акорде наниже на три жице; – место и количина гудала у односу на врсту потеза, динамику и темпо... Потези: деташе, легато (3, 4, 6, 8 нота на једно гудало), стакато, маркато, мартеле, спикато. Техника леве руке:	- даље усавршавање основне технике свирања у складу са индивидуалним могућностима ученика - правилно интонирање скала са новом поставком, усвајање полустепена између празне жице и првог прста, поставка треће позиције у зависности од индивидуалних могућности и потреба ученика - усавршавање потеза деташе, легато, мартеле - почетни рад на формирању навике самосталног вежбања и принципа јединства слуховне и механичке компоненте - даље усавршавање могућности извођачког апарата, технике леве и десне руке - почетни рад на формирању навике самосталног вежбања и принципа јединства слуховне и механичке компоненте - обрада 3/8 , 6/8 такта - почетак рада на поступку свесног меморисања музичког дела	Поступци: - индивидуални облик рада - демонстративни, дијалошки и метод самосталног и активног рада ученика Начин провере: - формативно оцењивање, редовно месечно проверавање постигнућа ученика на часу у току савладавања школског програма - сумативно оцењивање, на крају програмске целине или за класификациони период (смотра, испит

	<ul style="list-style-type: none"> – коришћење бар две различите позиције без прелаза; – почетне вежбе вибрата; – хроматика; – природни флажолети; – једноставни двозвуци са коришћењем једног прста и празних жица; – једноставни акорди на три жице; <p>Музички бонтон. Скале и трозвуци Дурске и молске скале са трозвучима (дурски или молски квинтакорд и квартсектакорд) у једној позицији, кроз једну или две октаве.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - проширивање знања о ознакама темпа, карактера, динамике и агогике - наставак рада на развоју музичко – слушних представа усложњавањем тешкоћа савладаних у претходном разреду - извођење композиција квалитетним тоном, интонативно и ритмички тачно са циљем да серазвије музички укус, склад и лепота звука - почетак рада на поступку свесног меморисања музичког дела - наставак рада на развијању музичке фантазије асоцијативно подстицајним разговорима и буђење интересовања за креативно музичко изражавање 	
Исходи	<p>По завршеној области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. свесно меморише нотни текст; 2. контролише интонацију и квалитет тона при промени позиција са и без глисанда; 3. прати интонацију и коригује се; 4. примењује ознаке темпа, карактера, динамике и агогике; 5. користи вибрата на дужим нотама; 6. изводи правилно техничке вежбе за промену позиције и покретљивост уз помоћ наставника; 7. самостално и свакодневно вежба; 8. активно слуша часове и јавне наступе других ђака 9. уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације; 10. учествује на јавним наступима у школи и ван ње; 11. прати музичку фразу у току јавног наступа; 12. поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 		
Литература	<ul style="list-style-type: none"> – Х. Шрадик: Школа виолинске технике (I свеска) – Грегоријан: Скале – А. С. Шаљман: Бићу виолиниста (I свеска Б) – К. Тахтациев: Виолина 2 – Фортунатов: Млади виолиниста (I свеска) – М. Гарлицкиј, К. Родионов, Ј. Уткин, К. Фортунатов: – Хрестоматија II –III разред – Б. Ферара: Школа за виолину – Т. Балашова – М. Кесељман: Изабране етиде (II свеска) – Изабране етиде различитих аутора I–III разреда (издање Москва, „Музика”) – З. Багиров: Романса 		

	<ul style="list-style-type: none"> – Д. Кабалевски: Кловнови – Варијације (Н. Бакланова, Комаровски, Хендл) – А. Комаровски: Кончертино Ге-дур (I став) – О. Ридинг: Кончертина ха-мол, Ге-дур (I став) – П. Николић: Кончертино Ге-дур (I став)
Обавезан минимум програма	<ul style="list-style-type: none"> – четири скале кроз две октаве и разлагања; – шест етида са различитом проблематиком; – четири комада различитог карактера.
Смотра	1. Смотра децембар - Лествица кроз две октаве са разлагањем - Етида
	2. смотра – у марту месецу: - Лествица кроз две октаве са разлагањем - Етида
Испит	Два комада или варијације или став концерта (кончертина) Програм се изводи напамет!
Јавни наступ	Два јавна наступа током школске године

Четврти разред

Област	Садржај	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
	<i>Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, певање, пицикато, свирање, музички бонтон.</i>		
Извођење музике	<p>Читање с листа. Метричко и ритмичко свирање уз метроном. Слушање и интонација Развијање музичке фантазије кроз одговарајућу литературу. Музичка меморија – неговање и развијање. Заједничко свирање (наставник–ученик, ученик–ученик). Развој извођачког апарата. Техника десне руке: – уједначеност звука кроз различите потезе; – свирање истовремено на две жице деташе и легато; – свирање акорада на три и четири жице (навише и наниже). Потези: деташе, легато (3, 4, 6, 8, 9, 16 нота на једно гудало), стакато, мартеле, спикато. Техника леве руке: – коришћење прве, друге треће и четврте позиције са прелазима; – вибрато; – хроматске скале у првој позицији; – разложене терце; – природни и вештачки флажолети; – једноставни двозвуци у првој позицији (сексте, терце, кварте); – једноставни акорди на три и четири жице у првој позицији. Скале и трозвуци Дурске и молске скале (4, 8, 16 на једно гудало) са различитим потезима, кроз две октаве са прелазима;</p>	<p>- правилно интонирање задатих скала, поставка или усавршавање треће позиције, обрада и поставка друге позиције, и повезивање научених позиција у складу са индивидуалним могућностима ученика - континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања - даље усавршавање ефикасности извођачког апарата радом на композицијама сложенијих техничких захтева - оспособљавање ученика да одсвира композицију написану у другој или трећој позицији, да препозна и успешно прочита задати прсторед - обрада природних флажолета - континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања</p>	<p><u>Поступци:</u> - индивидуални облик рада - демонстративни, дијалогски и метод самосталног и активног рада ученика</p> <p><u>Начин провере:</u> - формативно оцењивање, редовно месечно проверавање постигнућа ученика на часу у токусавладавања школског програма - сумативно оцењивање, на крају програмске целине или за класификациони период (смотре, испит)</p>

	Дурски и молски трозвуци (квинтакорд, сектакорд и квартсектакорд - деташе и три легато) кроз две октаве са прелазима;		
Исходи	<p>По завршеној области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. самостално чита сложенији музички материјал; 2. брже меморише дужи нотни текст; 3. користи метроном приликом вежбања; 4. штимује се уз мању помоћ наставника; 5. примењује вибрато у свирању; 6. контролише интонацију и квалитет тона при промени позиција и коригује се; 7. учествује на јавним наступима у школи и ван ње; 8. пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); 9. критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; 10. активно слуша часове и јавне наступе других ђака у школи и ван ње; 11. у заједничком свирању примени принцип узајамног слушања; 12. примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом самосталног вежбања и свирања; 13. самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације; 14. поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 		
Литература	<ul style="list-style-type: none"> – Х. Шрадик: Школа виолинске технике (I свеска) – Скале по избору наставника – А. С. Шаљман: Бићу виолиниста (II свеска) – К. Тахтациев: Виолина 3 – Фортунатов: Млади виолиниста (II свеска) – М. Гарлицкиј, К. Родионов, Ј. Уткин, К. Фортунатов: – Хрестоматија III–IV разред – Т. Балашова – М. Кесељман: Изабране етиде (II свеска) – Изабране етиде различити аутори (II свеска), издање Москва, „Музика“ – Ј. Коњус: Мале етиде дуплих нота – Волфарт: 60 етида, оп. 45 – Кајзер: 36 етида, оп. 20 (I свеска) – Е. Џенкинсон: Игра – А. Јаншинов: Преслица – Ђ. Б. Перголези: Арија – П. И. Чајковски: Стара песма – Бакланова: Сонатина Бе-дур – З. Фибих: Сонатина – А. Јаншинов: Кончертино оп. 35 – Кихлер: Кончертино у стилу Вивалдија, Де-дур (I или II и III став) – А. Вивалди: Концерт Ге-дур (I став) – Ф. Зајц: Концерт бр. 1, 2 (I став) 		

Обавезан минимум програма	<ul style="list-style-type: none"> – четири скале кроз две октаве и разлагања; – осам етида са различитом проблематиком; – четири комада (или тема са варијацијама) различитог карактера. – први или други и трећи став концерта (или кончертина) један или два става сонате
Смотра	1. смотра – децембар - Лествица кроз две октаве са разлагањем - Етида
	2. смотра – у марту месецу: - Лествица кроз две октаве са разлагањем - Етида
Испит	1. Комад 2. Први или други и трећи став из концерта или варијације или став сонате Програм се изводи напамет!
Јавни наступ	Два јавна наступа током школске године

Пети разред

<i>Област</i>	<i>Садржај</i>	<i>Циљеви наставне области</i>	<i>Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева</i>
	Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, певање, пицикато, свирање, музички бонтон.		
Извођење музике	Читање с листа. Метричко и ритмичко свирање. Квалитет тона – уједначеност у различитим позицијама и у комбинацији са техничким захтевима. Слушање, интонација и штимовање инструмента. Музичка меморија – неговање и развијање. Камерно музицирање (наставник–ученик, ученик–ученик). Развој извођачког апарата и музичке фантазије кроз рад над одговарајућом	- интензиван рад на даљем развоју могућности извођачког апарата, путем савлађивања свих врста техничких тешкоћа (у варијантама прилагођеним индивидуалним могућностима ученика) - правилно интонирање задатих скала, повезивање научених позиција, обрада и поставка четврте позиције у складу са индивидуалним потребама и могућностима ученика - уз одређене скале и етиде обрадити нове потезе	<u>Поступци:</u> - индивидуални облик рада - демонстративна, дијалогска и метода самосталног и активног рада ученика <u>Начин провере:</u> - формативно оцењивање,

	<p>литературом и композицијама сложенијих техничких захтева.</p> <p>Музичка меморија – неговање и развијање.</p> <p>Музички бонтон.</p> <p>Техника десне руке:</p> <ul style="list-style-type: none"> – владање комплетним звуком на инструменту; – свирање двозвука са једноставним прелазима како деташе тако и легато, стакато..; – свирање акорада на три и четири жице (навише и наниже) у различитим позицијама. <p>Потези:</p> <p>деташе, легато (3, 6, 9, 12, 4, 8, 16, 24 нота на једно гудало), стакато, мартеле, спикато, сотије</p> <p>Техника леве руке:</p> <ul style="list-style-type: none"> – коришћење првих пет позиција са прелазима; – вибрато; – хроматске скале на све четири жице кроз позиције; – разложене терце; – коришћење природних и вештачких флажолета; – једноставни двозвуци у различитим позицијама (сексте, терце, октаве, кварте); – једноставни акорди на три и четири жице у различитим позицијама. <p>- Скале и трозвуци:</p> <p>Дурске и молске скале (4, 8, 16, 24 на једно гудало) са различитим потезима, кроз две и три октаве са прелазима;</p> <p>Дурски и молски трозвуци (квинтакорд, сектакорд и квартсектакорд – деташе, три и шест легато) кроз две и три октаве са прелазима;</p>	<ul style="list-style-type: none"> - континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања интензиван рад на даљем развоју могућности извођачког апарата, путем савлађивања свих врста техничких тешкоћа (у варијантама прилагођеним индивидуалним могућностима ученика) - стално усвајање нових знања из области музичке теорије (повезано са композицијама које ученик изучава у току године) - континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања - континуирани рад на развоју музичке фантазије - развијање креативности у складу са музичким, емоционалним и интелектуалним способностима ученика - развијање критичког односа према основним елементима музичког извођења - разликовање карактера композиције и развијање одређених начина интерпретације - континуирано употпуњавање знања о ознакама темпа и карактера, у зависности од ознака на које ученик наилази током изучавања задатих композиција - примењивање свих научених елемената музичке интерпретације - постизање разумевања значења и важности универзалних музичких изражајних средстава (темпа, динамике, ритма, агогике, артикулације..) и изградња способности њихове адекватне стилске употребе у процесу извођења - примењивање свих научених елемената музичке интерпретације - развијање креативности у складу са музичким, емоционалним и интелектуалним способностима ученика 	<p>редовно месечно проверавање постигнућа ученика на часу у току савладавања школског програма</p> <p>- сумативно оцењивање, на крају програмске целине или за класификациони период (смотра, испит)</p>
--	---	---	--

	- Компликованије вежбе за развој моторике прстију леве руке у односу на предходни разред	- развијање критичког односа према основним елементима музичког извођења	
Исходи	<p>По завршеној области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. самостално штимује свој инструмент; 2. самостално вежба и поступа по процедури која се примењује у стицању технике леве и десне руке; 3. контролише интонацију ритам и квалитет тона при промени позиција и коригује се; 4. истражује начине добијања чистог тона и поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; 5. користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; 6. пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); 7. испољи креативност у остварењу музичке фантазије и естетике; 8. критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; 9. свирањем у ансамблу примени принцип узајамног слушања; 10. самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације; 11. користи првих пет позиција; 12. користи хармонски слух; 13. влада једноставнијом двозвучном и акордском техником у програму; 14. свира задате композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; 15. учествује на јавним наступима у школи и ван ње; 15. активно слуша часове и јавне наступе других ђака у школи и ван ње; 16. поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 		
Литература	<ul style="list-style-type: none"> – Х. Шрадик: Школа виолинске технике (I свеска) – Скале по избору наставника – А. С. Шаљман: Бићу виолиниста (II свеска) – К. Тахтациев: Виолина 4 – Фортунатов: Млади виолиниста (II свеска) – М. Гарлицкиј, К. Родионов, Ј. Уткин, К. Фортунатов: - Хрестоматија IV–V разред и V–VI разред – Т. Балашова – М. Кесељман: Изабране етиде (II свеска) – Изабране етиде различити аутори (II свеска), издање Москва, „Музика“ – Ј. Коњус: Мале етиде дуплих нота – Волфарт: 60 етида, оп. 45 – Кајзер: 36 етида, оп. 20 (II свеска) – Мазас: Етиде оп. 36, I свеска – Донт: Етиде оп. 37 – избор – Н. Рубинштајн: Преслица – Ђ. Б. Перголези: Сицилијана – А. Вивалди: Концерт а-мол (I став) – А. Комаровски: Концерт бр. 2 – Ш. Берно: Концерт а-мол 		

Обавезан минимум програма	<ul style="list-style-type: none"> – две двооктавне дурске и молске скале са разлагањима са променом позиција – осам етида различите проблематике; – два комада различитог карактера; или варијације; – Први или други и трећи став концерта и један или два става сонате
Смотра	1. смотра – децембар - Једна лествица кроз две октаве са променом позиција и разлагањем - Етида
	2. смотра – у марту месецу: - Једна лествица кроз две октаве са променом позиција и разлагањем - Етида Програм се изводи напамет!
Испит	1. Комад 2. Први или други и трећи став из концерта или варијације или став сонате Програм се изводи напамет!
Јавни наступ	Два јавна наступа током школске године

Шести разред

<i>Област</i>	<i>Садржај</i>	<i>Циљеви наставне области</i>	<i>Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева</i>
	Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, певање, пицикато, свирање, музички бонтон.		
Извођење музике	Читање с листа. Метричко и ритмичко свирање уз метроном. Слушање и интонација Развијање музичке фантазије кроз одговарајућу литературу. Музичка меморија – неговање и развијање. Камерно музицирање (наставник–ученик, ученик–ученик). Развој извођачког апарата Техника десне руке: – владање комплетним звуком на инструменту; – свирање разложених двозвука у скали, деташе и легато; – свирање акорада на три и четири жице (навише и наниже) у различитим позицијама.	- интензиван рад на даљем усавршавању ефикасности извођачког апарата - оспособити ученика да изведе све предвиђене штрихове и да их употреби при извођењу скале и других композиција - интензиван рад на даљем усавршавању ефикасности извођачког апарата - развијањепокретљивости леве руке, припрема и усвајање пасажне технике	<u>Поступци:</u> - индивидуални облик рада - демонстративна, дијалогска и метода самосталног и активног рада ученика <u>Начин провере:</u> - формативно оцењивање, редовно месечно проверавање постигнућа

	<p>Потези: деташе, легато (3, 6, 9, 12, 4, 8, 16, 24 нота на једно гудало), стакато, мартеле, спикато, сотије, рикоше.</p> <p>Техника леве руке: – коришћење првих седам позиција са прелазима; – различите врсте вибрата; – хроматске скале на све четири жице кроз позиције; – коришћење природних и вештачких флажолета; – лака пициката левом руком; – једноставни двозвуци разложено или спојено у различитим позицијама (сексте, терце, октаве, кварте); – једноставни акорди на три и четири жице у различитим позицијама.</p> <p>Скале и трозвуци Дурске и молске скале (4, 8, 16, 24 на једно гудало) са различитим потезима, кроз две и три октаве са прелазима; Дурски и молски трозвуци (квинтакорд, сектакорд и квартсектакорд – деташе, три и шест легато) кроз две и три октаве са прелазима; Сложеније вежбе за развој моторике прстију леве руке у односу на предходни разред</p>	<ul style="list-style-type: none"> - континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања - оспособљавање ученика за самостално развијање музичке фантазије - континуирано употпуњавање знања о ознакама темпа и карактера, у зависности од ознака на које ученик наилази током изучавања задатих композиција - композицијама писаним за тај инструмент - правилна интерпретација композиција, нагласак ставити на музичку изражајност, обликовање фразе - користити све научене елементе музичке интерпретације - упознавање са особеностима и изражајним могућностима инструмента 	<p>ученика на часу у току савладавања школског програма</p> <ul style="list-style-type: none"> - сумативно оцењивање, на крају програмске целине или за класификациони период (смотра, испит)
<p>Исходи</p>	<p>По завршеној области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. самостално штимује свој инструмент; 2. самостално вежба и поступа по процедури која се примењује у стицању технике леве и десне руке; 3. контролише интонацију ритам и квалитет тона при промени позиција и коригује се; 4. користи метроном приликом вежбања; 5. истражује начине добијања чистог тона; 6. користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; 7. пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); 8. критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; 9. свирањем у ансамблу примени принцип узајамног слушања; 10. самостално чита нотни текст и примењује различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања; 11. користи првих седам позиција; 12. користи хармонски слух; 13. влада двозвучном и акордском техником у програму; 14. свира задате композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; 15. учествује на јавним наступима у школи и ван ње; 16. активно слуша часове других ђака и примењује на себи искуства стечена на тај начин; 17. самоиницијативно посећује концерте и друге музичке манифестације; 18. самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације; 		

	19. поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике
Литература	<ul style="list-style-type: none"> – Х. Шрадик: Школа виолинске технике (I свеска) – Скале по избору наставника – М. Гарлицкиј, К. Родионов, Ј. Уткин, К. Фортунатов: – Фортунатов: Млади виолиниста (III свеска) – Хрестоматија IV–V разред и V–VI разред – Т. Балашова – М. Кесељман: Изабране етиде (II свеска) – Изабране етиде различити аутори (III свеска), издање Москва, Музика – Ј. Коњус: Мале етиде дуплих нота – Волфарт: 60 етида, оп. 45 – Кајзер: 36 етида, оп. 20 (II свеска) – Мазас: Етиде оп. 36, I свеска – Донт: Етиде оп. 37 – избор – Р. Кројцер: почетне етиде – Ш. Данкл: Варијације – А. Вивалди: Концерт а-мол (II и III став) – Ј. Б. Аколај: Концерт а-мол – Ш. Берио: Балетске сцене – А. Комаровски: Концерт е-мол – Ј. С. Бах: Концерт а-мол – Г. Б. Виоти: Концерт оп. 23 – Д. КабалеВСки: Омладински концерт
Обавезан минимум програма	<ul style="list-style-type: none"> – две трооктавне дурске или молске скале са разлагањима; – шест етида различите проблематике; – два комада различитог карактера; или варијације; – Први или други и трећи став концерта и два или сви ставови сонате
Смотра	<p>1. смотра – децембар</p> <ul style="list-style-type: none"> - Једна лествица кроз три октаве са променом позиција и разлагањем - Етида <p>2. смотра – у марту месецу:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Једна лествица кроз три октаве са променом позиција и разлагањем - Етида <p>Програм се изводи напамет!</p>
Испит	<ol style="list-style-type: none"> 1. Етида 2. Комад или варијације 3. Први или други и трећи став из концерта <p>Програм се изводи напамет!</p>
Јавни наступ	Два јавна наступа током школске године

4.1.5. Виолончело

Правилник о плану и програму наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање – Сл. Гласник РС- Просветни гласник број: 5 од 27.05.2019. године

Циљ учења предмета Виолончело је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Задаци:

- Формирање психомоторних извођачких релација у којима водећу улогу треба да има асоцијативни доживљај звучне материје (унутрашњи слух). Развој појединца зависи од професионалног школовања музичког слуха који мора да води и организује извођачке покрете по принципу "од представе ка њеној реализацији", односно "од доживљаја звука према покрету".
- Овладавање основном техником свирања у складу са индивидуалним, анатомским, психофизичким и уметничким могућностима ученика.
- Развијање критичког односа према основним елементима музичког извођења и извођење композиција квалитетним тоном интонативно тачно, ритмички тачно
- Постизање разумевања значења и важности универзалних музичких изражајних средстава (темпа, ритма, метра, динамике, агогике, артикулације, акцентуације и инструментације) и изградња способности њихове адекватне стилске употребе у процесу извођења музичког дела.
- Музичко описмењавање - постизање вештине течног читања и писања нота у и разумевање значења најчесталијих (нумеричких, графичких и вербалних) темповских, карактерних, метричких, динамичких, агогичких, акцентних и артикулационих ознака у нотном тексту.
- Развијање стваралачко-извођачких способности. Развијање креативности у складу са музичким, емоционалним и интелектуалним способностима појединца.
- Усмеравање ученика за самостално бављење инструментом (формирање радних навика).
- Извођење програма у целини, напамет.
- Самостално увежбавање задате композиције.
- Самостално читање непознатог нотног текста.
- Учествовање ученика у раду оркестра, камерних састава и осталих облика групног музицирања.
- Активно учешће у музичком животу средине у којој живи

Облик рада

индивидуални

Недељни фонд часова и трајање часа

2 часа недељно - трајање 30 минута у првом циклусу, 45 минута у другом

Годишњи фонд часова

70 часова годишње

66 часова за шести разред

Први разред

Област	Садржаји	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
	Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, вођење гудала, свирање, музички бонтон.		
Извођење музике	<p>Карактеристике инструмента. Начин добијања тона. Поставка леве и десне руке. Техника десне руке: – држање и вођење гудала; – расподела гудала; – место и количина гудала у односу на врсту потеза, динамику и темпо... Основни потези: детапе и легато. Поставка леве руке. Техника леве руке: – уски став, прва и четврта позиција – широки став, прва позиција Скале и трозвучи: Це, Ге, Де и Еф-дур у једној октави. Це-дур кроз две октаве. Ге-дур кроз две октаве</p>	<p>-усвајање назива делова инструмента - правилно држање виолончела и гудала - правилно држање и вођење гудала на жици (празне жице са прелазима гудала на другу жицу) - прилагођавање леве руке инструменту - усвајање основне поделе гудала - савладавање основних елемената музичке писмености и усвајање основних елемената технике леве и десне руке - усвајање прве позиције - рад на развијању музичког слуха, добијању звука, интонацији и ритму - развијање љубави према музици - рад на добијању звука, интонацији и ритму - рад на развијању музичког слуха - свирање песмца различитог карактера</p>	<p><u>Поступци:</u> - индивидуални облик рада - демонстративни, дијалогски и метод самосталног и активног рада ученика</p> <p><u>Начин провере:</u> - формативно оцењивање, редовно месечно проверавање постигнућа ученика на часу у току савладавања школског програма (описна оцена) - сумативно оцењивање, на крају програмске целине или за класификациони период (описна оцена)</p>
Исходи	<p>По завршеној области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. опише својим речима карактеристике виолончела и начин добијања тона; 2. правилно седи и држи инструмент и гудало; 3. изводи основне потезе и пицicato; 4. самостално поставља прсте леве руке на хватник у затвореном ставу у првој и четвртој позицији; 5. изражајно пева а потом самостално или уз пратњу наставника свира кратке и лаке песмице по слуху; 6. изводи правилно техничке вежбе за промену позиције, интонацију и покретљивост уз помоћ наставника; 7. примени основне елементе нотне писмености у свирању и чита нотни текст у бас кључу; 8. препозна основне ознаке за темпо, динамику, понављање... 9. примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; 10. свира кратке композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; 11. учествује на јавним наступима у школи и ван ње; 12. испољи самопоуздање у току јавног наступа; 13. поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 		

Литература	<ul style="list-style-type: none"> – М. Симић: Избор етида за 1. годину – И. Мардеровски: Први часови виолончела – Сато: Чело школа, 1. свеска – Ф. Антал: Прва свеска – Гардијан: Школа за виолончело, 1. свеска – Пејшик: Абецеда виолончела – Хрестоматија од 1. до 4. разреда
Обавезан минимум програма	<ul style="list-style-type: none"> – 5 етида различитог типа технике – 5 кратких комада – 2 лествице
Смотра	<p>1. смотра – у марту месецу:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Комад - песмица <p>2. смотра – на крају школске године</p> <ul style="list-style-type: none"> - Једна лествица са трозвуком - Етида - Композиција по слободном избору <p>Програм се свира напамет!</p>
Јавни наступи	Два јавна наступа у току године.

Други разред			
<i>Област</i>	<i>Садржаји</i>	<i>Циљеви наставне области</i>	<i>Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева</i>
	Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, вођење гудала, свирање, музички бонтон		
Извођење музике	<p>Начин добијања тона.</p> <p>Вежбе за прецизност и флексибилност леве и десне руке.</p> <p>Композиције различитог карактера.</p> <p>Техника десне руке:</p> <ul style="list-style-type: none"> – држање и вођење гудала; – расподела гудала; – квалитет тона; 	<ul style="list-style-type: none"> - правилно интонирање скала са новом поставком, усвајање полустепена између првог и другог прста, и трећег и четвртог - усавршавање и обрада потеза деташе, легато и мартеле - затворени став IV позиције 	<p><u>Поступци:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - индивидуални облик рада - демонстративни, дијалогски и метод самосталног и активног рада ученика <p><u>Начин провере:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - формативно оцењивање, редовно месечно проверавање

	<p>– место и количина гудала у односу на врсту потеза, динамику и темпо...</p> <p>– вођење гудала при промени позиције;</p> <p>Основни потези: деташе, легато и стакато</p> <p>Техника леве руке:</p> <p>– уски став, прва и четврта позиција;</p> <p>– широки став, прва и четврта позиција;</p> <p>– вежбе за прелаз из једне у другу позицију, са и без глисанда.</p> <p>Музички бонтон.</p> <p>Скале и трозвучи:</p> <p>Це, А, Ес, Бе, Ге, Де и Еф-дур кроз две октаве.</p> <p>Вежбе за развој моторике прстију леве руке.</p>	<p>- упознавање са релативним трајањем нота (целих, половина, четвртина, осмина и шеснаестина и њима одговарајућих пауза) и значењем пунктирања</p> <p>- усавршавање вештине читања нота са циљем успостављања трајне навике упражњавања ове активности</p> <p>- рад на развијању музичког слуха, добијању звука и ритму</p> <p>- наставак рада на развијању музичке фантазије путем игре и приче</p> <p>- упознавање са појмом мисаоне целине (фраза)</p> <p>- проширивање знања у области динамике, артикулације, акцентуације</p>	<p>постигнућа ученика на часу у току савладавања школског програма (описна оцена)</p> <p>- сумативно оцењивање, на крају програмске целине или за класификациони период (описна оцена)</p>
<p>Исходи</p>	<p>По завршеној области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. правилно седи и држи инструмент и гудало; 2. изводи основне потезе и пицикато; 3. самостално поставља прсте леве руке на хватник у затвореном и отвореном ставу у првој и четвртој позицији; 4. изводи правилно техничке вежбе за промену позиције, интонацију и покретљивост уз помоћ наставника; 5. контролише квалитет тона у току свирања; 6. примени основне елементе нотне писмености и основне ознаке за темпо, динамику, понављање...у свирању; 7. течно чита нотни текст у бас кључу; 8. примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; 9. свира кратке композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; 10. учествује на јавним наступима у школи и ван ње; 11. испољи самопоуздање у току јавног наступа; 12. поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике 		
<p>Литература</p>	<p>– И. Мардеровски: Избор етида</p> <p>– Сато: Чело школа 2. свеска</p> <p>– Р. Мац: 25 етида</p> <p>– Ф. Антал: 2. свеска</p> <p>– Гардијан: 2. свеска</p> <p>– Хрестоматија</p> <p>– С. Ли: 40 лаких етида</p> <p>– А. Вивалди: Кончертино Це-дур</p> <p>– Бревал: Кончертино Де-дур</p> <p>– Волчков: Варијације</p> <p>– Сузуки: Чело школа бр. 2</p>		

Обавезан минимум програма	<ul style="list-style-type: none"> – 4 лествице – 10 кратких етида са применом основних потеза и ритмичких фигура – 10 кратких песмица уз пратњу клавира
Смотра	1. смотра –крајем првог полугодишта: - Лествица са трозвуком - Етида
	2. смотра – у марту месецу: - Лествица са трозвуком - Комад
	3. смотра – на крају школске године: - Једна етида (или композиција виртуозних извођачких захтева) - Комад Програм на смотри се изводи напамет!
Јавни наступи	Два јавна наступа у току године.

Трећи разред

<i>Област</i>	<i>Садржаји</i>	<i>Циљеви наставне области</i>	<i>Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева</i>
	<i>Кључни појмови садржаја: тон, интонација, вибрато, слушање музике, музичка фраза, музички бонтон.</i>		
Извођење музике	<p>Контрола држања гудала. Квалитет тона – уједначеност у различитим позицијама и у комбинацији са техничким захтевима. Слушање и интонација. Музичка меморија - неговање и развијање. Техника десне руке: – расподела гудала; – брзина гудала; – место и количина гудала у односу на врсту потеза, динамику и темпо..; – основни потези и ритмичке фигуре: деташе, легато, стакато и пунктирани ритам;</p>	<ul style="list-style-type: none"> - даље усавршавање основне технике свирања у складу са индивидуалним могућностима ученика - правилно интонирање скала са новом поставком, усвајање полустепена између празне жице и првог прста - усавршавање потеза деташе, легато, мартеле - почетни рад на формирању навике самосталног вежбања и принципа јединства -II и III позиција, затворени и отворени положај, полупозиција 	<p><u>Поступци:</u> - индивидуални облик рада - демонстративни, дијалогски и метод самосталног и активног рада ученика</p> <p><u>Начин провере:</u> - формативно оцењивање, редовно месечно проверавање постигнућа ученика на часу у току савладавања школског програма - сумативно оцењивање, на крају програмске целине или за</p>

	<p>– прелазак гудалом са жице на жицу у различитим тачкама гудала; Техника леве руке: – II и III позиција – уски и широки став и увођење у полу позицију; – вибрато. Музички бонтон. Скале и трозвуци Скале, трозвуци и разложене терце. Вежбе за развој моторике прстију леве руке (Косман и Фејер)</p>	<p>- проширивање знања о ознакама темпа, карактера, динамике и агогике-наставак рада на развоју музичко – слушних представа усложњавањем тешкоћа савладаних у претходном разреду - извођење композиција квалитетним тоном, интонативно и ритмички тачно са циљем да се развије музички укус, склад и лепота звука - почетак рада на поступку свесног меморисања музичког дела</p>	<p>класификациони период (смотра, испит)</p>
<p>Исходи</p>	<p>По завршеној области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. правилно седи и држи инструмент и гудало; 2. изводи основне потезе и ритмичке фигуре; 3. самостално поставља леву руку у II и III позицији; 4. контролише интонацију и квалитет тона при промени позиција са и без глисанда; 5. прати интонацију и коригује се; 6. изводи правилно техничке вежбе за промену позиције и покретљивост уз помоћ наставника; 7. користи вибрато; 8. примени основне елементе нотне писмености у свирању и течно чита нотни текст у бас кључу; 9. примени основне ознаке за темпо, динамику, понављање...; 10. примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; 11. свира кратке композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; 12. комуницира са корепетитором кроз музику; 13. учествује на јавним наступима у школи и ван ње; 14. испољи самопоуздање у току јавног наступа; 15. самостално и свакодневно вежба; 16. поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике 		
<p>Литература</p>	<p>Етиде – И. Мардеровски: избор етида – С. Ли: 40 лаких етида – Ф. Антал: Хрестоматија, III свеска – Ф. Доцауер: 113 етида Кончертина и концерти: – А. Вивалди: Це-дур – Бревал: Це-дур, Де-дур Сонате: – Ромберг: е-мол, Еф-дур – Хук: Ге-дур Друга литаратура по избору наставника, а у складу са захтевима програма и могућностима ученика.</p>		

Обавезан минимум програма	<ul style="list-style-type: none"> – 4 лествице – 8 етида различитог карактера – 3 комада уз пратњу клавира – концертно или концерт, соната или сонатина, варијације
Смотра	1. смотра –крајем првог полугодишта: - Лествица са трозвуком и потезима (минимум 3 потеза) - Етида
	2. смотра – у марту месецу: - Лествица са трозвуком и потезима (минимум 3 потеза) - Етида
Испит	1. Једна етида 2. Комад са клавиром или други и трећи став концертина, концерта, сонате, сонатине, варијације Програм се изводи напамет.
Јавни наступи	Два јавна наступа у току године.

Четврти разред

<i>Област</i>	<i>Садржаји</i>	<i>Циљеви наставне области</i>	<i>Планирани поступци у реализацији наставне области и начини ровере остварености циљева</i>
	<i>Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, вибрато, музичка фраза, музички бонтон</i>		
Извођење музике	<p>Штимовање.</p> <p>Метричко и ритмичко свирање уз метроном.</p> <p>Квалитет тона – уједначеност у различитим позицијама и у комбинацији са техничким захтевима.</p> <p>Слушање и интонација.</p> <p>Развијање музичке фантазије кроз одговарајућу литературу.</p> <p>Музичка меморија – врсте и развијање.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - даље усавршавање ефикасности извођачког апарата радом на композицијама сложенијих техничких захтева - правилно интонирање задатих скала, обрада и поставка друге позиције, усавршавање треће позиције и повезивање научених позиција у складу са индивидуалним могућностима ученика - оспособљавање ученика да одсвира композицију написану у другој или трећој позицији, да препозна и успешно прочита задати прсторед - континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања 	<p><u>Поступци:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - индивидуални облик рада - демонстративни, дијалогски и метод самосталног и активног рада ученика <p><u>Начин провере:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - формативно оцењивање, редовно месечно проверавање постигнућа

	<p>Читање с листа. Заједничко свирање (наставник–ученик, ученик–ученик). Музички бонтон. Развој извођачког апарата Техника десне руке: – расподела гудала; – место и количина гудала у односу на врсту потеза, динамику и темпо...; – основни потези и ритмичке фигуре: деташе, легато, стакато и пунктирани ритам ,мартеле; – прелазак гудалом са жице на жицу у различитим тачкама гудала. Техника леве руке: – полу позиција, II и III позиција – уски и широки став; – вибрато. Скале и трозвуци Скале, трозвуци, потези, разложене терце, Косман трилер вежбе.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - употпуњавање знања о ознакама темпа, карактера, динамике и агогике у зависности од ознака на које ученик наилази током изучавања прописаног репертоара - развијање критичког односа према основним елементима музичког извођења и извођење композиција квалитетним тоном, интонативно и ритмички тачно - оспособљавање ученика да користи све научене елементе музичке интерпретације - наставак рада на постпкпу свесног меморисања музичког дела - упознавање са украсима, припрема трилера - развијање стваралачко – извођачких способности ученика - развијање креативности у складу са музичким, емоционалним и интелектуалним способностима ученика - оспособљавање ученика да користи све научене елементе музичке интерпретације - наставак рада на развоју музичко – слушних представа даљим усложњавањем тешкоћа савладаних у претходном периоду - наставак рада на развијању музичке фантазије подстицајним разговорима поједностављеног садржаја примереног учениковом узрасту - употпуњавање знања о ознакама темпа, карактера, динамике и агогике, у зависности од ознака на које ученик наилази током изучавања прописаног репертоара - развијање критичког односа према основним елементима музичког извођења и извођење композиција квалитетним тоном, интонативно и ритмички тачно - самостално извођење програма у целини напамет 	<p>ученика на часу у току савладавања школског програма - сумативно оцењивање, на крају програмске целине или за класификациони период (смотра, испит)</p>
<p>Исходи</p>	<p>По завршеној области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. следи правила у примени процедура у стицању технике леве и десне руке; 2. контролише интонацију и квалитет тона при промени позиција и коригује се; 3. штимује се уз мању помоћ наставника; 4. повеже стечено знање из основа музичке писмености са техничким процедурама на инструменту; 5. користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; 6. користи одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције; 7. свира задате композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; 8. учествује на јавним наступима у школи и ван ње; 9. пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); 10. критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; 		

	<p>11. у заједничком свирању примени принцип узајамног слушања; 12. примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом самосталног вежбања и свирања; 13. самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације; 14. поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике</p>
Литература	<p>Етиде: – Симић: IV свеска – Ф. Антал: IV веска – И. Мардеровски: Избор етида – Ф. Доцауер: 113 етида – Хрестоматија – С. Ли: Мелодијске етиде Кончертина, концерти: Бревал: Еф-дур или Ге-дур или А-дур; Бодио: Це-дур Сонате/варијације: А. Вивалди: е-мол или а-мол; Јордан: Варијације а-мол</p>
Обавезан минимум програма	<p>– четири лествице; – осам етида различитог карактера; – три комада уз пратњу клавира; – кончертино/концерт или соната/сонатина или варијације</p>
Смотра	<p>1. смотра –крајем првог полугодишта: - Скала са трозвуком и потезима (минимум 5 потеза) - Етида</p> <p>2. смотра – у марту месецу: - Скала са трозвуком и потезима (минимум 5 потеза) - Етида</p>
Испит	<p>1. Етида 2. Комад са клавиром или други и трећи став кончертина, концерта, сонате, сонатине, варијација или два става барокне сонате</p>
Јавни наступи	<p>Два јавна наступа у току године.</p>

Пети разред

Област	Садржаји	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
	Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, вибрато, музичка фраза, музичка меморија, музички бонтон.		
Извођење музике	<p>Развој извођачког апарата радом на композицијама сложенијих техничких захтева.</p> <p>Метричко и ритмичко свирање.</p> <p>Квалитет тона – уједначеност у различитим позицијама и у комбинацији са техничким захтевима.</p> <p>Слушање, интонација и штимовање инструмента.</p> <p>Развијање музичке фантазије кроз одговарајућу литературу.</p> <p>Музичка меморија - неговање и развијање.</p> <p>Читање с листа.</p> <ul style="list-style-type: none"> – користи одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције – свира задате композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољи креативност у остварењу музичке фантазије и естетике; – критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; – у заједничком свирању примени принцип узајамног слушања; – самостално вежба поштујући процедуру; – истражује начине добијања чистог тона уз помоћ наставника или самостално; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; 	<ul style="list-style-type: none"> - интензиван рад на даљем развоју могућности извођачког апарата путем савлађивања техничких потешкоћа (у варијантама прилагођеним индивидуалним потребама ученика) - континуирано употпуњавање знања о ознакама темпа и музичког карактера - стално усвајање нових знања из области музичке теорије - континуирани рад на развоју музичке фантазије - континуиран рад на развоју самосталног вежбања - даљи рад на развијању критичког односа према основним елементима музичког извођења и извођење композиција квалитетним тоном, интонативно и ритмички тачно - самостално извођење програма у целини напамет - развијање стваралачко – извођачких способности ученика - развијање креативности у складу са музичким, емоционалним и интелектуалним способностима ученика 	<p><u>Поступци:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - индивидуални облик рада - демонстративни, дијалогски и метод самосталног и активног рада ученика <p><u>Начин провере:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - формативно оцењивање, редовно месечно проверавање постигнућа ученика на часу у току савладавања школског програма - сумативно оцењивање, на крају програмске целине или за класификациони период (мотра, испит)

	<p>– самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације. Заједничко свирање (наставник – ученик, ученик – ученик). Музички бонтон Техника десне руке: – расподела гудала; – место и количина гудала у односу на врсту потеза, динамику и темпо...; – основни потези и ритмичке фигуре: деташе, легато, стакато, портато, мартеле и пунктирани ритам; – прелазак гудалом са жице на жицу у различитим тачкама гудала. Техника леве руке: – полу позиција, 2. и 3. позиција – уски и широки став и увођење у палац позицију; – вибрато. Скале, трозвуци, техничке вежбе Скале, трозвуци, потези, разложене терце Косман трилер вежбе. Штаркер: Вежбе за леву руку. Шевчик: 40 варијација за десну руку</p>	<p>- оспособљавање ученика да користи све научене елементе музичке интерпретације - наставак рада на развоју музичко – слушних представа даљим усложњавањем тешкоћа савладаних у претходном периоду - наставак рада на развијању музичке фантазије подстицајним разговорима поједностављеног садржаја примереног учениковом узрасту - употпуњавање знања о ознакама темпа, карактера, динамике и агогике, у зависности од ознака на које ученик наилази током изучавања прописаног репертоара - развијање критичког односа према основним елементима музичког извођења и извођење композиција квалитетним тоном, интонативно и ритмички тачно - самостално извођење програма у целини напамет</p>	
Исходи	<p>По завршеној области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. поступа по процедури која се примењује у стицању технике леве и десне руке; 2. контролише интонацију и квалитет тона при промени позиција и коригује се; 3. штимује се уз мању помоћ наставника; 4. повеже стечено знање из основа музичке писмености са техничким процедурама на инструменту; 5. користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела 		
Литература	<p>Етиде: – Ф. Антал: 4. свеска – И. Мардеровски: Избор етида – Ф. Доцауер: 113 етида – Мерк – Хрестоматија – С. Ли: Мелодијске етиде Кончертина, концерти: – Бревал: Еф-дур или А-дур; Бодио: Це-дур; – Зокарини: Де-дур или А-дур; – А. Вивалди: а-мол. Сонате:</p>		

	<ul style="list-style-type: none"> – А.Вивалди: е-мол или а-мол; Марчело: Еф-дур или е-мол; – Ромберг: Бе-дур; – Јордан: Варијације а-мол.
Обавезан минимум програма	<ul style="list-style-type: none"> – шест етида различитог карактера; – два комада уз пратњу клавира; – концертино или концерт, соната или сонатина, варијације.
Смотра	1. смотра –крајем првог полугодишта: – Једна дурска или молска треооктавна лествица са трозвучима и потезима - Етида
	2. смотра – у марту месецу: - Једна дурска или молска треооктавна лествица са трозвучима и потезима - Етида
Испит	1. Скала – дурска или молска, трозвучи, потези; 2. Једна етида; 3. Комад уз пратњу клавира; 4. Два става барокне сонате или концертино, концерт I или II и III став, или варијације или соната или сонатина. (изводи се напамет)
Јавни наступи	Два јавна наступа у току године.

Шести разред

<i>Област</i>	<i>Садржаји</i>	<i>Циљеви наставне области</i>	<i>Планирани поступци у реализацији наставне области и начини ровере остварености циљева</i>
	<i>Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, вибрато, музичка фраза, музичка меморија, музички бонтон</i>		
Извођење музике	Развој извођачког апарата радом на композицијама сложенијих техничких захтева. Метричко и ритмичко свирање.	- интензиван рад на даљем развоју могућности извођачког апарата путем савлађивања техничких потешкоћа (у варијантама прилагођеним индивидуалним потребама ученика)	<u>Поступци:</u> -индивидуални облик рада

	<p>Квалитет тона – уједначеност у различитим позицијама и у комбинацији са техничким захтевима.</p> <p>Слушање, интонација и штимовање инструмента.</p> <p>Развијање музичке фантазије кроз одговарајућу литературу.</p> <p>Музичка меморија – неговање и развијање.</p> <p>Припрема за јавни наступ.</p> <p>Читање с листа и заједничко музицирање.</p> <p>Музички бонтон.</p> <p>Техника десне руке:</p> <ul style="list-style-type: none"> – расподела гудала; – место и количина гудала у односу на врсту потеза, динамику и темпо..; – основни потези и ритмичке фигуре: деташе, легато, стакато, мартеле, портато, сотије и пунктирани ритам; – прелазак гудалом са жице на жицу у различитим тачкама гудала. <p>Техника леве руке:</p> <ul style="list-style-type: none"> – палац позиција; – вибрато. – самоиницијативно посећује концерте и друге музичке манифестације; – самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. <p>Скале, трозвуци и техничке вежбе</p> <p>Скале, трозвуци, потези, разложене терце у обиму до три октаве.</p> <p>Косман: трилер вежбе, двогласи.</p> <p>Фејар: Вежбе за палац позицију, бр. 24, 25 и 26.</p> <p>Штаркер: Вежбе за леву руку.</p> <p>Шевчик: 40 варијација за десну руку.</p> <p>Р. Мац: Основи палчаника</p>	<ul style="list-style-type: none"> - континуирано употпуњавање знања о ознакама темпа и музичког карактера - стално усвајање нових знања из области музичке теорије - улазак у палчеву позицију - потези: стакато, спикато, мартеле, деташе, легато, комбиновани потези - континуирани рад на развоју музичке фантазије - континуиран рад на развоју самосталног вежбања - даљи рад на развијању критичког односа према основним елементима музичког извођења и извођење композиција квалитетним тоном, интонативно и ритмички тачно - развијање стваралачко – извођачких способности ученика - развијање креативности у складу са музичким, емоционалним и интелектуалним способностима ученика - оспособљавање ученика да користи све научене елементе музичке интерпретације - наставак рада на развоју музичко – слушних представа даљим усложњавањем тешкоћа савладаних у претходном периоду - наставак рада на развијању музичке фантазије подстицајним разговорима поједностављеног садржаја примереног учениковом узрасту - употпуњавање знања о ознакама темпа, карактера, динамике и агогике, у зависности од ознака на које ученик наилази током изучавања прописаног репертоара - развијање критичког односа према основним елементима музичког извођења и извођење композиција квалитетним тоном, интонативно и ритмички тачно - самостално извођење програма у целини напамет - правилна интерпретација композиција, нагласак ставити на музичку изражајност, обликовање фразе - користити све научене елементе музичке интерпретације - упознавање са особеностима и изражајним могућностима инструмента и композицијама писаним за тај инструмент 	<p>- демонстративни, дијалогски и метод самосталног и активног рада ученика</p> <p><u>Начин провере:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - формативно оцењивање, редовно месечно проверавање постигнућа ученика на часу у току савладавања школског програма - сумативно оцењивање, на крају програмске целине или за класификациони период (смотра, испит)
--	---	---	--

Исходи	<p>По завршеној области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. поступа по процедури која се примењује у стицању технике леве и десне руке; 2. контролише интонацију и квалитет тона при промени позиција и коригује се; 3. самостално се штимује; 4. повеже стечено знање из основа музичке писмености са техничким процедурама на инструменту; 5. користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; 6. користи одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције; 7. самостално свира задате композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; 8. учествује на јавним наступима у школи и ван ње; 9. испољи креативност у реализацији музичке фантазије и естетике; 10. критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; 11. свирањем у ансамблу примени принцип узајамног слушања; 12. примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом самосталног вежбања и свирања; 13. истражује начине добијања чистог тона
Литература	<p>Етиде:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ф. Антал: 6. свеска – И. Мардеровски: Избор етида – Ф. Доцауер: 113 етида – Ј.Мерк: Хрестоматија, етиде – С. Ли: Мелодијске етиде – Ф. Грицмахер: 1. свеска етида – А. Франком: 12 етида <p>Кончертина, концерти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Бревал: Де-дур или Ге-дур; Бодио: Це-дур; Зокарини: де-мол; – Вивалди: Де-дур; – Кленгел: Це-дур, Ге-дур или а-мол; – Штамиц: Це-дур; – Нелк: Де-дур, – Голтерман: Ге-дур. <p>Сонате и свите:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Вивалди: Еф-дур или Де-дур; Марчело: Ге-дур; – Самартини: Ге-дур; – Дипор: Ге-дур; – Ванхал: Варијације Це-дур – Ј. С. Бах: Соло свита, бр. 1, Ге-дур
Обавезан минимум програма	<ul style="list-style-type: none"> – скала једна молска једна дурска са потезима и трозвучима; – до шест етида различитог карактера; – композиција уз пратњу клавира (кончертино или концерт, соната или сонатина, варијације, комад).

Смотра	1. смотра –крајем првог полугодишта: - Скала – дурска или молска кроз три октаве, трозвуци, потези; терце и сексте кроз 2 октаве - Етида
	2. смотра – у марту месецу: - Скала – дурска или молска кроз три октаве, трозвуци, потези; терце и сексте кроз 2 октаве - Етида
Испит	– скала – дурска или молска кроз три октаве, трозвуци, потези; – две етиде или једна етида и Бах један став свите; – барокна соната, два става или кончertino или концерт – 1. или 2. и 3. став, или варијације, или соната, или сонатина. (изводи се напамет)
Јавни наступи	Два јавна наступа у току године.

4.1.6. Гитара

Правилник о плану и програму наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање – „Службени гласник РС - Просветни гласник“ број: 5 од 27.05.2019. године

Циљ учења предмета Гитара је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Задаци:

- Успостављање међусобног поверења између наставника и ученика.
- Формирање унутрашњих слуховних музичких представа и усвајање основних елемената музичке писмености.
- Овладавање основном техником свирања у складу са индивидуалним, анатомским, психо-физичким и уметничким могућностима ученика.
- Развијање критичког односа према основним елементима музичког извођења.
- Усмеравање ученика за самостално бављење инструментом (формирање радних навика).
- Оспособљавање ученика за наставак школовања.
- Развијање музичке писмености.
- Овладавање основним акордима и њихова примена кроз позиције на инструменту.
- Овладавање специфичним ознакама везаним за инструмент.
- Свирање лествица закључно са деветом позицијом користећи основне технике, као и основне прстореде (i, m, a, i, p, i
- Извођење комбинација арпеђа (p i m a, p a m i...).
- Коришћење великог и малог бареа.
- Коришћење једноструког и вишеструког легато.
- Извођење свих украса (од предудар до трилера).
- Развијање способности уочавања хармонских промена у току свирања.
- Препознавање: мотива, фразе, реченице, дводелне и троделне песме, варијација, сонатног облика.

Облик рада	Индивидуални
Недељни фонд часова и трајање часа	2 часа недељно, трајање 30 минута у првом циклусу, 45 минута у другом циклусу
Годишњи фонд часова	70 часова годишње
	66 часова годишње за шести разред

Први разред

Област	Садржаји	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
	Кључни појмови садржаја: тон, техника, мелодија, музички бонтон		
Извођење музике	<p>Делови инструмента и начин добијања тона.</p> <p>Правилно седење и држање инструмента.</p> <p>Празне жице и тонови ми, си, сол, ре, ла, ми.</p> <p>Називи прстију десне руке.</p> <p>Основни елементи нотне писмености – трајање нота.</p> <p>Апојандо техника свирања десне руке – свирање са наслоним.</p> <p>Тирандо техника свирања десне руке- чупкање.</p> <p>Ознаке за прсторед десне руке.</p> <p>Ознаке за прсторед леве руке.</p> <p>Техника леве руке – прва позиција.</p> <p>Двоглас, истовремено коришћење палца и прста.</p> <p>Извођење основне динамике (форте и пијано).</p> <p>Свирање у дуу... (наставник–ученик или два ученика).</p> <p>Музички бонтон</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Усвајање назива делова инструмента - правилно држање гитаре - правилно седење и положај леве и десне руке - прилагођавање леве руке инструменту - поставка основне технике свирања -Успостављање поверења између наставника и ученика -Усмеравање ученика на самостално бављење инструментом(формирање радних навика) -Усвајање основних елемената музичке писмености:основне ритмичке вредности,појам такта,абecedна имена тонова и тонови прве позиције на гитари. -Упознавање ученика са деловима инструмента,правилним седењем и положајем руку Упознавање са појмом музичке фразе и најједноставнијим димамичким контрастима - савладавање основних елемената музичке писмености и усвајање основних елемената технике леве и десне руке - усвајање прве позиције даље усавршавање основних елемената технике леве и десне руке - усвајање прве позиције - обрада 3/8 , 6/8 такта, почетак рада на поступку свесног меморисања музичког дела - рад на развијању музичког слуха, добијању звука, интонацији и ритму - развијање љубави према музици 	<ul style="list-style-type: none"> - <u>Поступци:</u> - индивидуални облик рада - демонстративни, дијалошки и метод самосталног и активног рада ученика - <u>Начин провере:</u> - формативно оцењивање, редовно месечно проверавање постигнућа ученика на часу у току савладавања школског програма (описна оцена) - сумативно оцењивање, на крају програмске целине или за класификациони период (описна оцена)

	- свирање песмица различитог карактера
Исходи	<p>По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. именује делове гитаре и опише својим речима начин добијања тона; 2. демонстрира како се правилно седи и како се држи гитара; 3. наведе тонове празних жица на гитари и називе прстију десне руке; 4. изводи апојандо технику свирања десне руке; 5. самостално поставља прсте леве руке на врат гитаре у првој позицији; 6. изводи тирандо технику свирања десне руке; 7. користи истовремено прсте леве и десне руке; 8. разликује гласно и тихо свирање, као и споро и брзо свирање; 9. пева мелодије које свира; 10. свира двоглас, мелодија уз пратњу баса; 11. примењује елементе нотне писмености у свирању; 12. самостално свира кратке композиције напамет; 13. свирањем у дуо примењује принцип узајамног слушања; 14. учествује на јавним наступима у школи и ван ње; 15. поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.
Литература	<ul style="list-style-type: none"> - Ј. Јовичић: Школа за гитару, I део - Ј. Јовичић: Почетница за гитару - М.Ђулијани: Техничке вежбе - Хуберт Кепел: Техничке вежбе - В. Андре: Збирка композиција за гитару - Едо Ђуга: избор композиција - Вера Огризовић: Збирка композиција Мој први концерт <p>Шира литература по избору наставника, а у складу са програмом</p>
Обавезан минимум програма	<ul style="list-style-type: none"> - 4 лествице у првој позицији - 4 етиде - 3 комада
Смотра	<ol style="list-style-type: none"> 1. смотра –крајем првог полугодишта: <ul style="list-style-type: none"> - Једна композиција по слободном избору 2. смотра – на крају школске године (Годишња): <ul style="list-style-type: none"> - Једна лествица - Једна етида или композиција виртуозног карактера - Две композиције, по слободном избору. <p>Програм се изводи напамет!</p>
Јавни наступи	Два јавна наступа у току године.

Други разред

<i>Област</i>	<i>Садржаји</i>	<i>Циљеви наставне области</i>	<i>Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева</i>
	<i>Кључни појмови садржаја: боја тона, музичка фраза, баре хват, музички бонтон</i>		
Извођење музике	<p>Примена нотне писмености на гитари. Технике свирања у десној руци – тирандо и апојандо. Поставка малог баре хвата. Ознаке прсторедa – читање и примена. Динамика (форте, фортисимо, пијано, пијанисимо). Боја тона (ординаре, тасто, понтичело). Свирање у дуу... (наставник – ученик или два ученика) Музички бонтон.</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Комплетно упознавање свих нота на свим жицама закључно са петом позицијом -Рад на дурским и молским лествицама до петог поља уз промену позиције -Поставка малог бареа -Даљи рад на коришћењу динамике и основе промене боје Учвршћивање техничких елемената научених у првом разреду (тирандо, апојандо техника и поставка инструмента) - правилно интонирање скала - упознавање са релативним трајањем нота (целих, половина, четвртина, осмина и шеснаестина и њима одговарајућих пауза) и значењем пунктирања - даље усавршавање технике леве и десне руке, усвајање и усавршавање полустепена између трећег и четвртог прста - усавршавање вештине читања нота са циљем успостављања трајне навике упражњавања ове активности - извођење композиција квалитетним тоном, интонативно и ритмички тачно - наставак рада на развијању музичке фантазије путем игре и приче - упознавање са појмом мисаоне целине (фраза) развијање љубави према музици и инструменту - даљи рад на развоју слуховних способности - упознавање са значењем најчешћих ознака за темпо (andante, moderato, allegro, presto...) 	<p><u>Поступци:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - индивидуални облик рада - демонстративни, дијалогски и метод самосталног и активног рада ученика <p><u>Начин провере:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - формативно оцењивање, редовно месечно проверавање постигнућа ученика на часу у току савладавања школског програма - сумативно оцењивање, на крају програмске целине или за класификациони период (смотра)

		<p>- упознавање са значењем основних динамичких ознака (piano, forte, mezzoforte, diminuendo, crescendo...)</p>	
<p>Исходи</p>	<p>По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. правилно седи и држи гитару; 2. чита ноте на свим жицама, закључно са петом позицијом самостално или уз помоћ наставнока; 3. разликује ознаке за прсторед, празне жице и римске бројеве за поља; 4. користи обе технике свирања у десној руци, апојандо, тирандо; 5. чита нови нотни текст, уз помоћ наставника и проналази тонове задате композиције; 6. обликује једноставну музичку фразу на нивоу захтева; 7. примењује елементе нотне писмености у свирању; 8. демонстрира најједноставнију промену боје; 9. примењује основне смернице за извођење малог баре хвата уз помоћ наставника; 10. самостално броји у циљу постизања метрички тачног и ритмичног свирања; 11. демонстрира правилан начин вежбања; 12. свирањем у дуу примењује принцип узајамног слушања; 13. учествује на јавним наступима у школи и ван ње; 		

	14. поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.
Литература	<ul style="list-style-type: none"> – Ј. Јовичић: Школа за гитару, I и II део – Вера Огризовић: Збирка композиција Мој први концерт – В. Андре: Збирка композиција за класичну гитару – Х. Сагрерас: Лекције за гитару – Хуберт Кепел: Техничке вежбе – М. Ђулијани: Техничке вежбе – Едо Ђуга: избор композиција Шири литература по избору наставника, а у складу са захтевима програма.
Обавезан минимум програма	<ul style="list-style-type: none"> - 4 лествице у првој позицији - 4 етиде - 3 комада
Смотра	1. смотра –крајем првог полугодишта: - Једна композиција по слободном избору 2. смотра – на крају школске године (Годишња): - Једна лествица - Једна етида или композиција виртуозног карактера - Две композиције, по слободном избору. Програм се изводи напамет!
Јавни наступи	Два јавна наступа у току године.

Трећи разред

Област	Садржаји	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
	Кључни појмови садржаја: вибрато, музички израз, баре хват, музички бонтон		
Извођење музике	<p>Вежбе за четврту, пету и седму позицију. Техника вибрата. Усавршавање технике десне руке, тирандо. Елементи музичке форме- двотакт, мотив. Динамика – форте, фортисимо, пијано, пијанисимо. Свирање у дуу... (наставник – ученик или два ученика) Музички бонтон Скале и трозвуци Двооктавне скале – промена позиције и рада на ритмичким варијантама Лествични интервали</p>	<p>- Упознавање врата гитаре закључно са седмом позицијом Увођење типских двооктавних лествица и почетак рада на ритмичким варијантама Постављање технике вибрата Почетак поставке великог бареа Одвајање мелодије и пратње уз помоћ динамике и различитих врста удара Даљи рад на коришћењу динамике, боје и развијање музичког израза као и критичког односа према основним елементима извођења - даље усавршавање основне технике свирања у складу са индивидуалним могућностима ученика - правилно интонирање скала - почетни рад на формирању навике самосталног вежбања и принципа јединства слуховне и механичке компоненте - даље усавршавање могућности извођачког апарата, технике леве и десне руке - почетни рад на формирању навике самосталног вежбања и принципа јединства слуховне и механичке компоненте - проширивање знања о ознакама темпа, карактера, динамике и агогике - наставак рада на развоју музичко – слушних представа усложњавањем тешкоћа савладаних у претходном разреду - извођење композиција квалитетним тоном, интонативно и ритмички тачно са циљем да се развије музички укус, склад и лепота звука - почетак рада на поступку свесног меморисања музичког дела</p>	<p><u>Поступци:</u> - индивидуални облик рада - демонстративни, дијалогски и метод самосталног и активног рада ученика</p> <p><u>Начин провере:</u> - формативно оцењивање, редовно месечно проверавање постигнућа ученика на часу у току савладавања школског програма - сумативно оцењивање, на крају програмске целине или за класификациони период (смотра)</p>

		- наставак рада на развијању музичке фантазије асоцијативно подстицајним разговорима и буђење интересовања за креативно музичко изражавање - поставка основе легато технике	
Исходи	По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да: 1. правилно седи и држи гитару; 2. препозна све ноте на свим жицама, закључно са седмом позицијом самостлно или уз помоћ наставника; 3. уз помоћ наставника чита нови нотни текст, проналази тонове задате композиције; 4. примењује задати прсторед; 5. примени основне смернице за правилно извођење вибрата; 6. изводи тирандо у једноставним акордским разлагањима уз већу стабилност десне руке; 7. уз помоћ наставника препозна и издвоји главну мелодију помоћу различите динамике и врсте удара; 8. самостално броји у циљу постизања метрички тачног и ритмичног свирања; 9. примени знања о елементима музичке форме у интерпретацији композиције; 10. демонстрира правилан начин вежбања; 11. уз помоћ наставника тежи за постизањем музичког израза уз употребу динамике и боје тона; 12. свирањем у дуу примењује принцип узајамног слушања; 13. учествује на јавним наступима у школи и ван ње; 14. поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		
Литература	– Ј. Јовичић: Школа за гитару, II део – Х. Сагрерас: Лекције за гитару – М. Ђулијани: Техничке вежбе – Хуберт Кепел: Техничке вежбе – В. Андре: Збирка композиција за гитару – Д. Богдановић: Шест дечјих комада – Едо Ђуга: избор композиција – Вера Огризовић: Свирајте Баха Шири литература по избору наставника, а у складу са програмом		
Обавезан минимум програма	- 4 лествице - 4 етиде - 3 комада		
Смотра	Крајем првог полугодишта: - Једна етида или Композиција по слободном избору Програм се изводи напамет!		
Испит	1. Једна лествица са каденцом и интервалима једна врста 2. Једна етида 3. Два комада		
Јавни наступи	Два јавна наступа у току године.		

Четврти разред

Област	Садржаји	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
	<p><i>Кључни појмови садржаја: легато, украси, агогика, полифонија</i></p>		
<p>Извођење музике</p>	<p>Девета позиција. Упознавање са украсима. Вежбе за легато технику. Усавршавање арпеђа. Увођење у поставку великог баре хвата. Анализа композиције (назив и врста, облик, темпо, карактер). Музички израз. Ознаке: карактер, динамика, агогика. Увод у полифонију. Читање с листа. Свирање у дуу... (наставник– ученик или два ученика) Музички бонтон. Скале и трозвуци Скале кроз две октаве</p>	<p>-Упознавање врата гитаре закључно са деветом позицијом -Рад на усавршавању двооктавних лествица и интервала -Читање с листа врло једноставних композиција -Оспособљавање ученика за самосталан рад анализирањем проблема и изналажењем начина путем којих се они могу решити -Поставка легато технике -Даље усавршавање арпеђа -Потпуна контрола ритма и пулсације -Упознавање са једноставним украсима -Увођење ознака карактера Даљи рад на музичком изразу и развијање критичког односа према основним елементима музичког извођења - правилно интонирање задатих скала, поставка или усавршавање треће позиције, обрада и поставка друге позиције, и повезивање научених позиција у складу са индивидуалним могућностима ученика - континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања - даље усавршавање ефикасности извођачког апарата радом на композицијама сложенијих техничких захтева - оспособљавање ученика да одсвира композицију написану у другој или трећој позицији, да препозна и успешно прочита задати прсторед - обрада природних флажолета - континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања - наставак рада на развијању музичког израза подстицајним разговорима поједностављеног садржаја примереног учениковом узрасту</p>	<p><u>Поступци:</u> - индивидуални облик рада - демонстративни, дијалогски и метод самосталног и активног рада ученика</p> <p><u>Начин провере:</u> - формативно оцењивање, редовно месечно проверавање постигнућа ученика на часу у току савладавања школског програма - сумативно оцењивање, на крају програмске целине или за класификациони период (смотра)</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - употпуњавање знања о ознакама темпа, карактера, динамике и агогике у зависности од ознака на које ученик наилази током изучавања прописаног репертоара - развијање критичког односа према основним елементима музичког извођења и извођење композиција квалитетним тоном, интонативно и ритмички тачно - оспособљавање ученика да користи све научене елементе музичке интерпретације - наставак рада на постпкпу меморисања музичког дела - упознавање са украсима, припрема трилера 	
Исходи	<p>По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. чита ноте закључно са деветом позицијом уз помоћ наставника или самостално; 2. чита са листа једноставне композиције; 3. примени легато у свирању; 4. изводи једноставне украсе, горњи и доњи предудар; 5. примени основне смернице за правилно извођење великог баре хвата; 6. свира техником арпеђа; 7. уз помоћ наставника користи ознаке за агогику и карактер у композицијама које изводи; 8. критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; 9. демонстрира правилан начин вежбања; 10. уз помоћ наставника тежи за постизањем музичког израза уз употребу артикулације, динамике и боје; 11. примењује елементе полифоније у извођењу; 12. свирањем у дуу примењује принцип узајамног слушања; 13. учествује на јавним наступима у школи и ван ње; 14. поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 	
Литература	<ul style="list-style-type: none"> – Ј. Јовичић: Школа за гитару, II део – Х. Сагрерас: Лекције за гитару – В. Андре: Збирка композиција за гитару – Д. Богдановић: Шест дечјих комада – Едо Ђуга: избор композиција – М. Ђулијани: 120 арпђа, оп. 1 – Хуберт Кепел: Техничке вежбе – Вера Огризовић: Свирајте Баха – Ј. Дауленд: Лаки комади – Ј. А. Логи: Партита – Ф. Сор: Етиде, оп.31/И и II <p>Шира литература по избору наставника, а у складу са програмом.</p>	
Обавезан минимум програма	<ul style="list-style-type: none"> - 4 лествице - 4 етида - 3 комада 	

Смотра	Крајем првог полугодишта: - Једна етида или Композиција по слободном избору Програм се изводи напамет!
Испит	1. Лествица са каденцом и интервалима - само једна врста 2. Етида 3. Два комада - један полифони
Јавни наступи	Два јавна наступа у току године.

Пети разред			
Област	Садржаји	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
	Кључни појмови садржаја: фраза, полифонија, музички израз, музички бонтон		
Извођење музике	Садржаји наставног плана Техничке вежбе за усавршавање легато технике, арпеђа, баре хвата. Веза између анализе облика и интерпретације дела. Музичко фразирање. Свирање у дуу... (наставник – ученик или два ученика) Полифоне композиције – приступ и реализација. Читање с листа. Музички бонтон. Скале и трозвуци Скале кроз три октаве промена позиције, скокови за леву руку.	-Проширивање репертоара ренесансним, барокним или модерним композицијама уз упознавање карактеристика стила -Даљи рад на промени позиције и скоковима леве руке -Усавршавање технике легата -Даљи рад на украсима-поставка двоструког предударара, мордента и пратрилера -Даљи рад на артикулацији и контроли трајања тонова -Усвајање технике великог бареа -Даљи рад на музичком изразу и развијање критичког односа према основним елементима музичког извођења - интензиван рад на даљем развоју могућности извођачког апарата, путем савлађивања свих врста техничких тешкоћа (у варијантама прилагођеним индивидуалним могућностима ученика) - повезивање научених позиција, обрада и поставка четврте позиције у складу са индивидуалним потребама и могућностима ученика - уз одређене скале и етиде обработити нове потезе - континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања - интензиван рад на даљем развоју могућности извођачког апарата, путем савлађивања свих врста техничких тешкоћа (у	<u>Поступци:</u> - индивидуални облик рада - демонстративни, дијалогски и метод самосталног и активног рада ученика <u>Начин провере:</u> - формативно оцењивање, редовно месечно проверавање постигнућа ученика на часу у току савладавања школског програма - сумативно оцењивање, на крају програмске целине или за класификациони период (смотра)

		<p>варијантама прилагођеним индивидуалним могућностима ученика)</p> <ul style="list-style-type: none"> - стално усвајање нових знања из области музичке теорије (повезано са композицијама које ученик изучава у току године) - континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања - континуирани рад на развоју музичког израза - развијање креативности у складу са музичким, емоционалним и интелектуалним способностима ученика - развијање критичког односа према основним елементима музичког извођења - разликовање карактера композиције и развијање одређених начина интерпретације - континуирано употпуњавање знања о ознакама темпа и карактера, у зависности од ознака на које ученик наилази током изучавања задатих композиција - примењивање свих научених елемената музичке интерпретације 	
Исходи	<p>По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. повеже стечено знање из основа музичке писмености са техничким процедурама на инструменту; 2. користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; 3. користи одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције; 4. чита са листа; 5. критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; 6. самостално вежба поштујући процедуру; 7. примењује основне елементе полифоније у свирању; 8. свирањем у дуу примењује принцип узајамног слушања; 9. учествује на јавним наступима у школи и ван ње; 10. поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 		
Литература	<p>Проширивање репертоара ренесансним, барокним или модерним композицијама уз упознавање са карактеристикама стила.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ј. Јовичић: Школа за гитару, II део – Х. Сагрерас: Лекције за гитару – В. Андре: Збирка композиција за гитару – Герхард Швертбергер: Збирка композиција – Едо Ђуга: избор композиција – М. Ђулијани: 120 арпђа, оп.1 – Хуберт Кепел: Техничке вежбе – Вера Огризовић: Свирајте Баха – Ј. Дауленд: Лаки комади – Ј.А. Логи: Партита – Ф. Сор: Етиде, оп.31/1 и 2 		

	- Шира литература по избору наставника, а у складу са програмом.
Обавезан минимум програма	- 2 трооктавне лествице са каденцом са променом позиција - 4 етиде - 3 комада
Смотра	Крајем првог полугодишта: - Једна етида или Композиција по слободном избору Програм се изводи напамет!
Испит	1. Лествица са каденцом и интервалима- само једна врста 2. Етида 3. Два комада- један полифони
Јавни наступи	Два јавна наступа у току године.

Шести разред			
Област	Садржаји	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
	Кључни појмови садржаја: фраза, полифонија, музички израз, музички бонтон		
Извођење музике	Садржај наставне области Тонов до 12 поља Природни и вештачки флажолети, трилери, украси, пицикато. Техничке вежбе: усавршавање легато технике, арпеђа, баре хвата. Анализа облика и интерпретација дела – сонатни облик. Музичко фразирање. Полифоне композиције – приступ и реализација. Штимовање. Меморисање нотног текста. Полифона композиција	-Рад на штимовању инструмента -Усавршавање украса -Увођење тремоло технике -Увођење октавних флажолета и различитих ефеката(тамборе,пицикато..) -Владање музичким изразом које подразумева захтеве у темпу,квалитету тона,динамици,агогици и боји. Даљи рад на музичком изразу и развијање критичког односа према основним елементима музичког извођења - интензиван рад на даљем усавршавању ефикасности извођачког апарата - интензиван рад на даљем усавршавању ефикасности извођачког апарата	<u>Поступци:</u> - индивидуални облик рада - демонстративни, дијалогски и метод самосталног и активног рада ученика <u>Начин провере:</u> - формативно оцењивање, редовно месечно проверавање постигнућа ученика на часу у току савладавања школског програма - сумативно оцењивање, на крају програмске целине или за класификациони период (смотра)

	<p>Свирање у дуу... (наставник – ученик или два ученика) Читање са листа. Скале и трозвуци Скале кроз три октаве Промена позиције, скокови за леву руку. Тремоло техника</p>	<ul style="list-style-type: none"> - развијање покретљивости леве и десне руке, припрема и усвајање пасажне технике - континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања - упознавање са тремоло техником - штимовање инструмента по слуху - оспособљавање ученика за самостално развијање музичког израза - континуирано употпуњавање знања о ознакама темпа и карактера, у зависности од ознака на које ученик наилази током изучавања задатих композиција - правилна интерпретација композиција, нагласак ставити на музичку изражајност, обликовање фразе - користити све научене елементе музичке интерпретације - упознавање са особеностима и изражајним могућностима инструмента и композицијама писаним за тај инструмент 	
Исходи	<p>По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. повеже стечено знање из основа музичке писмености са техничким процедурама на инструменту; 2. користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; 3. користи одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције; 4. чита са листа; 5. критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; 6. самостално вежба поштујући процедуру; 7. примењује основне елементе полифоније у свирању; 8. свирањем у дуу примењује принцип узајамног слушања; 9. учествује на јавним наступима у школи и ван ње; 10. поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 		
Литература	<ul style="list-style-type: none"> - Проширивање репертоара ренесансним, барокним или модерним композицијама уз упознавање карактеристика стила. - Ј. Јовичић: Композиције на фолклорне теме Балкана и Шпаније - В. Андре: Збирка композиција за гитару - Ф. Карули: Сонате - М. Ђулијани: Сонатине - Ф. Сор и Сеговија: 20 етида - Вера Огризовић: Свирајте Баха - Едо Ђуга: избор композиција 		

	<ul style="list-style-type: none"> - Хуберт Кепел: техничке вежбе - Шира литература по избору наставника, а у складу са програмом
Обавезан минимум програма	<ul style="list-style-type: none"> - 2 трооктавне лествице са каденцом и променом позиције - 2 етиде - 2 комада
Смотра	<p>Крајем првог полугодишта:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Једна етида или Композиција по слободном избору <p>Програм се изводи напамет!</p>
Испит	<ol style="list-style-type: none"> 1. Једна трооктавна лествица 2. Етида 3. Један став сонатине или сонате, свите или варијације 4. Један комад
Јавни наступи	Два јавна наступа у току године.

4.1.7. Флаута

Правилник о плану и програму наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање – „Службени гласник РС- Просветни гласник“ број: 5 од 27.05.2019. године

Циљ учења предмета Флауте је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Задаци:

- Развијање љубави према музици и унапређење музичке културе.
- Упознавање историјског развоја флауте, техничких могућности и примене.
- Стварање потребе код ученика за сталним стицањем нових сазнања у области флаутске музичке литературе.
- Развијање жеље за слушањем флаутске музике, као и за сталним праћењем флаутских токова, како у нашој земљи, тако и у свету.
- Развој креативности и индивидуалности.
- Стицање техничког и тонског нивоа у складу са учениковим способностима за успешан завршетак основне музичке школе.
- Стварање потребе код ученика да кроз свирање флауте искажу свој свет, способности и знање кроз разне видове јавних наступа.
- Постављање темеља за развој музичке и естетске личности.

Облик рада

индивидуални

Недељни фонд часова и трајање часа

2 часа недељно, трајање 30 минута у првом циклусу, 45 минута у другом

Годишњи фонд часова	70 часова годишње за ученике од 1. до 5. разреда
	66 часова годишње за ученике шестог разреда

Први разред			
Област	Садржаји	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
	<i>Кључни појмови садржаја: тон, дисање, поставка инструмента, слушање музике, свирање, музички бонтон.</i>		
Извођење музике	<p>Упознавање са флаутом, њеним карактеристикама и начином одржавања.</p> <p>Основно нотно описмењавање – упознавање са нотним вредностима и паузама.</p> <p>Основе технике дисања:</p> <p>-удисај и издисај уз подршку трбушних мишића (дијафрагме), без инструмента и са њим.</p> <p>Поставка усана (амбажура) на глави флауте.</p> <p>Емитовање (добиање) тона у првој октави (количина, брзина и правац ваздуха).</p> <p>Улога језика – атак.</p> <p>Правилно држање инструмента:</p> <p>– држање тела;</p> <p>– поставка леве руке – стабилан ослонац на кажипрст;</p> <p>– поставка десне руке – стабилан ослонац на палац и мали прст.</p> <p>Овладавање грифовима прве октаве.</p> <p>Основне артикулације: портато и легато.</p> <p>Музичка меморија – неговање и развијање.</p> <p>Издржавање тонова у оквиру савладаног тонског опсега.</p> <p>Камерно музицирање са наставником (дуо).</p> <p>Вежбе за развој покретљивости прстију тј. технике.</p> <p>Увођење у начине самосталног рада код куће.</p> <p>Музички бонтон.</p> <p>Скале и трозвуци</p>	<p>- Правилна поставка инструмента, техника дисања и емитовање тона, овладавање прсторедом из прве и део друге октаве.</p> <p>- Фокус тона, контрола ваздушног млаза, контрола и координација прстију</p> <p>- Рад на правилном изговору (та)</p> <p>- Контрола и синхронизација прстију</p> <p>- Остваривање техничког напретка ученика</p> <p>- Правилно дисање</p> <p>- Нотно описмењавање</p> <p>- Стицање почетних знања о различитим ознакама за темпа, карактер, динамику и артикулацију свирања</p> <p>- Развијање метрички тачног и ритмичног свирања</p> <p>- Развијање способности повезивања нотног текста са добијеним звуком</p> <p>- Развијање способности меморисања кратких композиција</p>	<p><u>Поступци:</u></p> <p>- индивидуални облик рада</p> <p>- демонстративни, дијалогски и метод самосталног и активног рада ученика</p> <p><u>Начин провере:</u></p> <p>- формативно оцењивање, редовно месечно проверавање постигнућа ученика на часу у току савладавања школског програма</p> <p>- сумативно оцењивање, на крају програмске целине или за класификациони период (смотре)</p>

	Упознавање са тоналитетима и њиховим трозвучима у оквиру савладаног тонског опсега у целим нотама, половинама и лаганим четвртинама (Ге и Еф- дур)	- Развијање осећаја за заједничко музицирање	
Исходи	<p>По завршеној области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. опише својим речима карактеристике флауте и начин добијања тона; 2. дише уз подршку трбушних мишића, уз помоћ и контролу наставника; 3. контролише положај тела при свирању; 4. правилно поставља и држи инструмент; 5. производи самостално тон; 6. самостално поставља прсте леве и десне руке са ослањањем на усник, кажипрст леве и палац десне руке; 7. правилно изводи вежбе за тон уз помоћ наставника; 8. учествује на јавним наступима у школи и ван ње; 9. користи предности дигитализације у слушању и извођењу; 10. покаже позитиван однос према заједничком свирању; 11. поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 		
Литература	<p>Школе и етиде за флауту</p> <ul style="list-style-type: none"> – М. Рикије: Мени не мањка даха – Т. Ваи: Почетна књига за флауту – Бантаи – Шипош: АВС – А. Кавчић Пуцихар: Свирамо флауту – М.Мојс: Флаутиста почетник – 1-3 – Љ. Димитријевић: Школа за флауту за први разред – избор – Тафанел – Гобер: Комплетна метода за флауту – избор - Гариболди: Етиде опус 33 <p>и друга литература сличног садржаја и тежине</p> <p>Композиције уз клавирску пратњу</p> <p>Избор комада из збирке Хрестоматија 1:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Руска народна песма: Топ-Топ, Кабалевски: Мала полка, Руска народна песма: Препелица.. – Ј. Хајдн: Ариета – Х. Персл: Ригодон – Чешка народна песма: Анушка – Пуцихар: Лунина песма – Е. Босвел: Мало магаре – Л. В. Бетовен: Шкотска игра – А. Гедике: Игра <p>и друге композиције сличног садржаја и тежине</p>		
Обавезан минимум програма	<ul style="list-style-type: none"> – Вежбе, етиде и комади сличног садржаја и тежине, прилагођени узрасту почетника – Избор неколико једноставних комада уз клавирску пратњу 		

Смотра	1. смотра - на крају првог полугодишта - Један комад по слободном избору
	2. смотра - на крају школске године (Годишња) - једна лествица - једна етида или композиција по слободном избору Програм се изводи напамет!
Јавни наступ	- Два јавна наступа током школске године

Други разред			
Област	Садржаји	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
	Кључни појмови садржаја: тон, дисање, поставка инструмента, слушање музике, свирање, музички бонтон.		
Извођење музике	<p>Правилно држање инструмента: – држање тела; – поставка леве руке – стабилан ослонац на кажипрст; – поставка десне руке – стабилан ослонац на палац и мали прст. Правилно дисање – контрола. Амбажура и њена контрола. Улога језика – атак. Овладавање грифовима прве и друге октаве. Основне артикулације: стакато и легато. Основни елементи музичке писмености. Основне ознаке темпа. Музичка меморија – неговање и развијање. Тонски опсег: д1 – д3. Изддржавање тонова у оквиру савладаног тонског опсега.</p>	<p>Контрола исправно постављене технике дисања и емитовања тона Развијање покретљивости ваздушног млаза Стабилизација тона у оквиру друге октаве и дела треће октаве. Развијање осећаја за стабилност у интонирању Развијање потребе за слушањем музике Допуњавање стечених знања о различитим ознакама за темпа, карактер, динамику и артикулацију свирања Стални рад на контроли исправно постављеног дисања Развијање способности повезивања нотног текста са добијеним звуком Техничко напредовање ученик развијање навике континуираног самосталног вежбања Контрола и синхронизација прстију,</p>	<p>Поступци: - индивидуални облик рада - демонстративни, дијалогски и метод самосталног и активног рада ученика</p> <p>Начин провере: - формативно оцењивање, редовно месечно проверавање постигнућа ученика на часу у току савладавања школског програма - сумативно оцењивање, на крају програмске целине или за</p>

	<p>Технике вежбе за развој покретљивости прстију. Самостално вежбање – начини и процедуре. Музички бонтон. Скале и трозвуци Дурске лествице до два предзнака, са тоничним квинтакордима, кроз две октаве. Лествице у оквиру савладаног тонског опсега</p>	<p>Развијање слуха за препознавање и карактеристике дурског и молског тоналитета Остваривање техничког напретка ученика, артикулације. Контрола и координација прстију Остваривање техничког напретка ученика -Правилно дисање, правилно усмеравање, фокус тона, динамичке ознаке, фразирање Упознавање са различитим стиловима -Развијање осећаја за заједничко музицирање</p>	<p>класификациони период (смотра)</p>
<p>Исходи</p>	<p>По завршеној области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. опише својим речима карактеристике флауте и начин добијања тона; 2. дише уз подршку трбушних мишића, уз помоћ и контролу наставника; 3. правилно изводи вежбе за тон уз помоћ наставника; 4. производи самостално тон; 5. самостално поставља прсте леве и десне руке са ослањањем на усник, кажипрст леве и палац десне руке; 6. примењује основне елементе музичке писмености приликом свирања и читања нотног текста у виолинском кључу; 7. учествује на јавним наступима у школи и ван ње; 8. испољава самопоуздање током јавног наступа; 9. користи предности дигитализације у слушању и извођењу; 10. испољи позитиван однос према заједничком музицирању; 11. поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 		
<p>Литература</p>	<p>Школе и етиде за флауту – М. Мојс: Флаутиста почетник – 3-7 вежбе – Љ. Димитријевић: Школа за флауту – избор – Тафанел – Гобер: Комплетна метода за флауту – избор – Г. Гариболди: Етиде опус 33 – избор и друга литература сличног садржаја и тежине Композиције уз клавирску пратњу – Композиције из збирке Хрестоматија 1 – В. А. Моцарт: Мајска песма, Песма пастира – Н. Бакланова: Хоровод – Е.Перишон : Рано јутро – Хамилтон: Песма дуги – Ј. Брамс: Успаванка – К. В. Глук: Плес духова – В. А. Моцарт: Арија Папагена – Е. Кронке: Моменто ђокозо – Е. Храдечки: Сунчани реге</p>		

	– М. Кесик: Пипова звона
Обавезан минимум програма	Вежбе, етиде и комади сличног садржаја и тежине, прилагођени узрасту почетника; избор неколико комада уз клавирску пратњу
Смотра	1. смотра - на крају првог полугодишта - Једна лествица - Један комад по слободном избору
	2. смотра - на крају школске године (Годишња) - једна лествица - једна етида или композиција по слободном избору Програм се изводи напамет!
Јавни наступ	- Два јавна наступа током школске године

Трећи разред

Област	Садржаји	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
	Кључни појмови садржаја: тон, динамика, темпо, дисање, поставка инструмента, слушање музике, свирање, музички бонтон		
Извођење музике	<p>Континуирана контрола исправно постављеног дисања. Контрола амбажуре. Тонски опсег: цe1- ге3. Грифови прве, друге и дела треће октаве. Атак : координација прста и језика. Основне динамичке разлике (f, p). Музичка фраза – елементи и обликовање. Свирање композиција различитих садржаја уз клавирску пратњу. Музичка меморија – неговање и развијање. Заједничко свирање (наставник–ученик; ученик– ученик). Музички бонтон. Скале и трозвуци Дурске и молске лествице до три предзнака, са тоничним квинтакордима у обртајима. Лествице у оквиру савладаног тонског опсега.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Контрола исправно постављене технике дисања и емитовање тона, - развијање покретљивости ваздушног млаза, - стабилизација тона у оквиру друге октаве и дела треће октаве. - Демонстрација - Контрола и координација прстију, - правилна поставка ваздушног млаза, - развијање слуха за препознавање и карактеристике дурског и молског тоналитета, - остваривање техничког напретка ученика, артикулације - Контрола и координација прстију, правилно дисање. - Остваривање техничког напретка ученика - Правилно дисање, правилно усмеравање, фокус тона, - динамичке ознаке, фразирање, упознавање са различитим стиловима. -Развијање осећаја за заједничко музицирање 	<p><u>Поступци:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - индивидуални облик рада - демонстративни, дијалогски и метод самосталног и активног рада ученика <p><u>Начин провере:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - формативно оцењивање, редовно месечно проверавање постигнућа ученика на часу у току савладавања школског програма - сумативно оцењивање, на крају програмске целине или за класификациони период (смотра)

Исходи	<p>По завршеној области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. правилно дише уз подршку трбушних мишића (дијафрагма), уз мању помоћ наставника; 2. кратко опише технику дисања коју користи при свирању; 3. користи проширен тонски опсег инструмента; 4. контролише позицију тела приликом свирања; 5. изводи правилно вежбе за развој и обликовање тона, уз помоћ наставника; 6. самостално свира кратке композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; 7. учествује на јавним наступима; 8. користи предности дигитализације у слушању и извођењу; 9. самостално вежба код куће 10. радо свира у камерном саставу. 11. поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.
Литература	<p>Школе и етиде за флауту</p> <ul style="list-style-type: none"> – М. Мојс: Флаутиста почетник – 7-10 – Љ. Димитријевић: Школа за флауту – избор – Тафанел – Гобер: Комплетна метода за флауту – избор – Г. Гариболди: Етиде опус 33 – избор <p>и друга литература сличног садржаја и тежине</p> <p>Композиције уз клавирску пратњу</p> <ul style="list-style-type: none"> – Избор композиција из збирке Хрестоматија 1 – В. Поп: Срећни дом – В. Поп: Шумско цвеће – Чичков: Скерцо; Скерцино – Госек: Гавота – Е. Храдецки: Сунчани реге – С. Џоплин: Забављач – Гедике: Игра – Р. Л. Каин: Прелудијим и игра – Г. Ф. Телеман: Менует II из Свите у а – молу – Ј. Л. Дусек: Менует – П. Николић: Андантино <p>и други комади сличног садржаја и тежине.</p>
Обавезан минимум програма	<p>– вежбе, етиде и комади сличног садржаја и тежине, прилагођени узрасту; избор неколико комада уз клавирску пратњу</p>

Смотра	1. смотра - на крају првог полугодишта - Једна дурска лествица са тоничним квинтакордом - једна етида по слободном избору
Испит	1. Једна дурска и једна молска лествица напамет са тоничним квинтакордима, у четвртинама и осминама; 2. Две етиде различитог карактера; 3. Једна композиција уз пратњу клавира по слободном избору
Јавни наступ	- Два јавна наступа током школске године

Четврти разред

<i>Област</i>	<i>Садржаји</i>	<i>Циљеви наставне области</i>	<i>Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева</i>
Извођење музике	<p>Контрола амбажуре. Интонација, слушање и штимовање инструмента. Тонске вежбе. Поставка вибрата. Уједначеност квалитета тона у свим регистрима инструмента. Овладавање грифовима прве, друге и дела треће октаве. Динамичко нијансирање (f, mf, mp, p). Основни украси (трилер, предудар, пралтрилер, мордент). Музичка меморија – неговање и развијање. Заједничко свирање (наставник–ученик; ученик–ученик). Музички бонтон. Скале и трозвуци Дурске и молске скале до четири предзнака, са тоничним квинтакордима и обртајима, у оквиру савладаног тонског опсега у различитим артикулацијама, у осминама и лаганим шеснаестинама, напамет. Дупле</p>	<p>- Контрола исправно постављене технике дисања и емитовање тона -Развијање покретљивости ваздушног млаза, стабилизација тона и овладавање целокупним регистром инструмента, вибрата, интонација. - Динамичко нијансирање. - Контрола и координација прстију, правилна поставка ваздушног млаза - Развијање слуха за препознавање и карактеристике дурског и молског тоналитета - Остваривање техничког напредка ученика, артикулације. - Контрола и координација прстију, правилно дисање. - Остваривање техничког напретка ученик - Развијање осећаја за заједничко музицирање - Правилно дисање, правилно усмеравање, фокус тона, динамичке ознаке, фразирање - упознавање са различитим стиловима, интонација, динамичко нијансирање.</p>	<p><u>Поступци:</u> - индивидуални облик рада - демонстративни, дијалошки и метод самосталног и активног рада ученика</p> <p><u>Начин провере:</u> - формативно оцењивање, редовно месечно проверавање постигнућа ученика на часу у току савладавања школског програма - сумативно оцењивање, на крају програмске целине или за класификациони период (смотра)</p>

	терце и терце у покрету. Скале свирати развијено.		
Исходи	<p>По завршеној области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. правилно поставља и држи инструмент; 2. контролише позицију тела приликом свирања; 3. правилно дише уз подршку трбушних мишића (дијафрагма), уз мању помоћ наставника; 4. изводи правилно вежбе за развој и обликовање тона, уз помоћ наставника; 5. користи проширен тонски опсег инструмента; 6. примењује различите артикулације и вибрато; 7. примењује основне ознаке за темпо и динамику; 8. учествује на јавним наступима; 9. самостално вежба код куће; 10. користи предности дигитализације у слушању и извођењу; 11. испољи позитиван однос према уметничкој музици и заједничком музицирању; 12. поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 		
Литература	<p>Школе и етиде за флауту</p> <ul style="list-style-type: none"> – М. Мојс: Флаутиста почетник – од 10 и даље – М. Мојс: 24 мале етиде – М. Мојс: Тонске вежбе – Љ. Димитријевић: Школа за флауту – избор – Тафанел – Гобер: Комплетна метода за флауту – избор – В. Поп: 30 лаких етида за флауту оп.320 – Г. Гариболди: Мињон етиде оп.131 – избор <p>и друга литература сличног садржаја и тежине</p> <p>Композиције уз клавирску пратњу</p> <ul style="list-style-type: none"> – В. Поп: Арабела – Г. Тихомиров: Мала корачница – В. Поп: Шпанска игра – В. А. Моцарт: Арија Тамина из опере Чаробна фрула – М. П. Мусоргски: Гопак – Л. Вајнер: Игра лисице – Вебер: Дудова колиба – К. Дебиси: Мали црнац <p>и други комади сличног садржаја и тежине.</p>		
Обавезан минимум програма	<ul style="list-style-type: none"> – техничке вежбе, етиде, комади сличног садржаја и тежине; – избор неколико комада уз клавирску пратњу 		

Смотра	на крају првог полугодишта: - Једна дурска лествица напамет са тоничним квинтакордом - једна етида по слободном избору
Испит	1. једна дурска и једна молска лествица напамет са тоничним квинтакордима, у осминама и лаганим шеснаестинама 2. две етиде различитог карактера; 3. једна композиција уз пратњу клавира, напамет
Јавни наступ	- Два јавна наступа током школске године

Пети разред			
Област	Садржаји	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
	Кључни појмови садржаја: тон, вибрато, дупли језик, интонација, динамика, темпо, дисање, циклични облици, слушање музике, свирање, музички бонтон		
Извођење музике	Контрола амбажуре. Тонске вежбе М. Мојса. Ширење тонског опсега. Тонски опсег : ce1- ха3 Поставка дуплог језика. Артикулације (стакато, портато, тенуто и легато). Разумевање нових агогичких ознака. Читање с листа. Динамичко нијансирање (ff, f, mf, mp, p, pp) Интонација, слушање и штимовање инструмента. Цикличне композиције. Музички бонтон. Скале и трозвучи Дурске и молске лествице до пет предзнака, са тоничним квинтакордима и обртајима, у	- Контрола исправно постављене технике дисања и емитовање тона, развијање покретљивости ваздушног млаза, стабилизација тона и овладавање целокупним регистром инструмента, вибрато, интонација. - Динамичко нијансирање. - Контрола и координација прстију, покретљив ваздушни млаз, остваривање техничког напретка, артикулације, хроматика. -Усвајање основа дуплог језика - Контрола и координација прстију, правилно дисање, фразирање и изражавање. - Остваривање техничког напретка ученика. - Правилно дисање, динамичке ознаке, фразирање. - Развијање осећаја за карактер композиција -Развијање осећаја за заједничко музицирање	<u>Поступци:</u> - индивидуални облик рада - демонстративни, дијалогски и метод самосталног и активног рада ученика <u>Начин провере:</u> - формативно оцењивање, редовно месечно проверавање постигнућа ученика на часу у току савладавања школског програма - сумативно оцењивање, на крају програмске целине или за класификациони период (смотра)

	<p>различитим артикулацијама, у обиму две октаве, у осминама и лаганим шеснаестинама. Вежбе за развој покретљивости прстију тј. технике</p>		
<p>Исходи</p>	<p>По завршеној области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. користи проширен тонски опсег инструмента; 2. користи вибрато; 3. препозна и изводи хроматику; 4. користи дупли језик у свирању; 5. изводи правилно тонске вежбе за развој и обликовање тона, уз помоћ наставника; 6. примењује основне ознаке за темпо и динамику; 7. се самостално штимује уз контролу наставника; 8. учествује на јавним наступима; 9. испољи позитиван однос према уметничкој музици и заједничком музицирању; 10. поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике 		
<p>Литература</p>	<p>Школе и етиде за флауту – М.Мојс: Тонске вежбе – М.Мојс: 25 мелодијских етида – Љ. Димитријевић: Школа за флауту – избор – Тафанел – Гобер: Комплетна метода за флауту – избор – Г. Гариболди: 20 малих етида, оп.132 и друга литература сличног садржаја и тежине Композиције уз клавирску пратњу – В. Поп: Шпанска серенада – В. Поп: Песма без речи – В. Поп: Шведска идила – М. Пот: Сичилиана – Р. Вебер: Цигански капричо – П. Пруст: Прелудијум и игра – Е. Келер: Пјероова игра – Е. Келер: Мазурка – М. Јеличанин: Ноктурно и Скерцо и други комади сличног садржаја и тежине. Сонате – Г. Ф. Телеман: Соната у Еф - дуру – Р. Валентајн: 12 соната – избор и друге сонате сличног садржаја и тежине.</p>		

Обавезан минимум програма	Техничке вежбе, етиде, комади сличног садржаја и тежине Избор неколико комада уз клавирску пратњу
Смотра	на крају првог полугодишта: - Једна дурска лествица са тоничним квинтакордом, у осминама и шеснаестинама - једна етида по слободном избору
Испит	1. једна дурска и једна молска лествица напамет са тоничним квинтакордима, у осминама и шеснаестинама; 2. две етиде различитог карактера; 3. једна композиција уз пратњу клавира, напамет
Јавни наступ	- Два јавна наступа током школске године

Шести разред			
<i>Област</i>	<i>Садржаји</i>	<i>Циљеви наставне области</i>	<i>Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева</i>
	Кључни појмови садржаја: тон, вибрато, дупли језик, интонација, динамика, темпо, дисање, циклични облици, слушање музике, свирање, музички бонтон.		
Извођење музике	Контрола амбажуре. Тонске вежбе. Ширење тонског опсега: Тонски опсег: це1- це4 Уједначеност квалитета тона у свим регистрима. Усавршавање дуплог језика. Овладавање грифовима прве, друге и треће октаве. – испољи позитиван однос према уметничкој музици и заједничком музицирању; – посећује концерте и друге музичке манифестације; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. Атак (координација прста и језика). Артикулације:(стакато, портато, тенуто и легато).	- Контрола исправно постављене технике дисања и емитовања тона, развијање покретљивости ваздушног млаза - Стабилизација тона и овладавање целокупним регистром инструмента; вибрато, интонација - Контрола и координација прстију, остваривање техничког напретка, хроматика. -Развијање прецизности у артикулацији - Усвајање доминантног и умањеног септакорда - Стицање контроле и координације прстију;	<u>Поступци:</u> - индивидуални облик рада - демонстративни, дијалогски и метод самосталног и активног рада ученика <u>Начин провере:</u> - формативно оцењивање, редовно месечно проверавање постигнућа ученика на часу у току савладавања школског програма

	<p>Динамичко нијансирање (ff, f, mf, mp, p, pp). Интонација, слушање и штимовање инструмента. Музички бонтон. Скале и трозвучи Дурске и молске скале (сви тоналитети) са тоничним квинтакордима и обртајима, доминантним и умањеним септакордима, у обртајима, у различитим артикулацијама, у обиму две октаве у шеснаестинама.</p>	<p>-Стицање осећаја за фразирање и изражавање. - Стицање осећаја за карактер композиција. -Развијање слуха за чисто интонирање -Усвајање осећаја за динамичко нијансирање -Развијање осећаја за заједничко музицирање</p>	<p>- сумативно оцењивање,на крају програмске целине или за класификациони период (смотра)</p>
<p>Исходи</p>	<p>По завршеној области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. користи цео тонски опсег инструмента; 2. изводи правилно тонске вежбе за развој и обликовање тона; 3. самостално се штимује уз контролу наставника; 4. користи дупли језик у свирању; 5. препознаје основне ознаке за темпо и динамику; 6. учествује на јавним наступима; 7. самостално вежба код куће; 8. испољи позитиван однос према уметничкој музици и заједничком музицирању; 9. посећује концерте и друге музичке манифестације; 10. поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 		
<p>Литература</p>	<p>Школе и етиде за флауту – М. Мојс: Тонске вежбе – Љ. Димитријевић: Школа за флауту – избор – Г. Гариболди: 20 распеваних етида оп. 88 и друга литература сличног садржаја и тежине Композиције уз клавирску пратњу – В. Поп: Руска циганска песма – Берлиоз: Арија и игра – Ф. Госек: Тамбурин – Г. Форе: Сичилијана – Е. Келер: Романса – Е. Келер: Шпански валцер – Р. Хофман: Скерцо – Синисало: Три мињатуре – К. В. Глук: Мелодија из опере „Орфеј и Еуридика” и други комади сличног садржаја и тежине. Сонате и свите – Б. Марчело: Соната Бе-дур или де-мол – Г. Ф. Телеман: Соната Еф-дур – Г. Ф. Хендл: Соната Еф-дур или ге-мол</p>		

	– Ј. С. Бах: Избор ставова из Свите бр. 2, у ха-молу и друге копозиције сличног садржаја и тежине.
Обавезан минимум програма	Техничке вежбе, етиде, комади сличног садржаја и тежине; избор неколико комада уз клавирску пратњу
Смотра	на крају првог полугодишта: - Једна дурска лествица напамет са тоничним квинтакордом, у осминама и шеснаестинама - једна етида по слободном избору
Испит	1. једна дурска и једна молска лествица напамет са тоничним квинтакордима, у осминама и шеснаестинама; 2. две етиде различитог карактера; 3. једна композиција уз пратњу клавира, напамет
Јавни наступ	- Два јавна наступа током школске године

4.2. Четворогодишње образовање

4.2.1. Солфеђо одсек за српско традиционално певање	
Правилник о плану и програму наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање – „Службени гласник РС- Просветни гласник“ број: 5 од 27.05.2019. године	
Циљ учења предмета Солфеђо је да код ученика развије знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.	
Задаци: Развијање музичких способности Развој читања, писања и схватања музике и музичког писма са развојем музичког мишљења Усађивање збучних представа и њихово везивање са сликом, односно слике са звуком Упознавање музичке литературе, интерпретације и основних елемената музичких стилова Остамостаљивање ученика и развој њихових креативних способности	
Облик рада	Групни
Недељни фон часова и трајање часа	Први циклус – 2 часа недељно, 45 минута
	Други циклус - 2 часа недељно, 45 минута
Годишњи фон часова	70 часова за ученике од 1. до 3. разреда
	66 часова за ученике четвртог разреда

Први разред

Област	Садржаји	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
	Кључни појмови садржаја: слушање, покрет, игра, импровизација, мелодија, ритам, музички бонтон		
Слушање музике	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма.	<ul style="list-style-type: none"> - Савладавање лествица преко учења песме по слуху, солмизацијом, приказивањем и теоријских тумачењем лествице. - Оспособљавање ученика за читање и репродукцију нотног текста. - Постављање звучних представа преко мелодијских клишеа и песама са текстом за усвајање метричких врста и ритмичких фигура. - Оспособљавање ученика да усвојене садржаје примењују, препознају, репродукују и записују. - Развијање музичке меморије. - Разумевање музичког градива и 	<ul style="list-style-type: none"> - Активно укључивање ученика у рад (индивидуални, рад у пару и групни рад) и ангажовање на часу кроз демонстративну и дијалогску методу - Практичан рад на часу - Подстицање свесности и одговорности према задацима и развијање критичког мишљења према сопственим постигнућима - Усмена провера наставног садржаја - Писмена провера наставног садржаја - Самостално извођење задатака - Домаћи задаци
Мелодика	<p>Песмице и мелодијски примери примерени инструменталној литератури за први разред (Це-дур, Еф-дур и Ге -дур а-мол, е-мол, де- мол).</p> <p>Звучна слика дурског и молског тонског рода.</p> <p>Функционални односи у тоналитету.</p> <p>Поставка штима.</p> <p>Функције главних ступњева.</p> <p>Именовање и интонирање лествичног и терцног кретања, скок у тонику и доминанту и тонични трозвук у обрађеним тоналитетима.</p> <p>- Природни, хармонски и мелодијски мол.</p> <p>Развој музикалности.</p>		
Музичка писменост	<p>Нотни систем: од велике октаве до треће октаве у зависности од врсте инструмента.</p> <p>Нотне вредности и одговарајуће паузе.</p> <p>Хроматски знаци: повисилице, снизителице и разрешителице.</p> <p>Појмови: такт, тактица, завршна тактица, предтакт, узмах.</p> <p>Именовање нота солмизацијом и музичком абecedом.</p> <p>Лествични појмови.</p> <p>Термини и појмови, без дефиниција, у оквиру садржаја програма.</p> <p>Основне ознаке за динамику (форте, пиано, мецофорте, мецопиано; крешендо и декрешендо).</p> <p>Основне ознаке за темпо (ленто, анданте, модерато, алегро, виво).</p> <p>Основне ознаке за артикулацију (легато, стакато, тенуто) и фразирање.</p>		
Опажање, интонирање, диктати	<p>Опажање и певање тонова и мотива у обрађеним дурским и молским тоналитетима.</p> <p>Записивање појединачних тонова, групе тонова и мотива.</p> <p>Аутодиктат.</p> <p>Писмени мелодијски диктат.</p> <p>Записивање ритмичке окоснице.</p> <p>Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада.</p>		

	Опажање и певање мале и велике терце и чисте квинте са тенденцијом везивања за тоналитет. Опажање и интонирање дурског, молског и хармонског тетрахорда. Опажање метра.	нотног материјала у корелацији наставе солфеђа и инструмената, као и других предмета. -Осамостаљивање ученика и развој њихових креативних способности.	
Музичко стваралаштво	Мелодијске и ритмичке импровизације.		
Ритам	Врсте такта: 2/4, 3/4, 4/4, 2/8, 3/8. Звучна припрема основних ритмичких фигура у такту 6/8. Начини извођења ритма. Ритам у примерима од звука ка слици. Покрет у функцији ритма. Равномерно читање: четвртина и осмина као јединица бројања у зависности од инструмента. Ритмичке фигуре: синкопа, пунктирана и обрнуто пунктирана фигура на две јединице бројања. Примена лукова, пауза, узмаха и предтакта. Ритмичко читање ауторских примера и примера из инструменталне литературе.		
Музички бонтон	Слушање и уважавање извођача.		
Исходи	По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да: <ol style="list-style-type: none"> 1. препозна елементе музичке писмености кроз једноставне примере за слушање; 2. слуша дечије и народне композиције и примере из литературе уз покрет; 3. изражава утиске о слушаном делу цртањем; 4. препозна и чита ноте у виолинском и бас кључу; 5. изводи и записује: нотна трајања: целу, половину с тачком, половину, четвртину, осмину ноте; 6. препозна и употреби предзнаке: повисилицу, снизилицу и разрешилицу; 7. препозна и својим речима објасни појмове: такт, тактица, завршна тактица, предтакт и узмах; 8. употреби солмизацију и музичку абецеду; 9. опише својим речима шта је лествица, тетрахорд, ступњеви и главни ступњеви; 10. употреби знаке за понављање, прима и сецонда волта, Da Capo al fine, корона; 11. примени основне динамичке ознаке (јако, тихо, умерено јако, умерено тихо, поступно појачавање и стишавање); 12. примени основне ознаке за темпо: спор, умерен и брзи; 13. примени најчешће начине извођења музичког дела (повезано, кратко и издржано) и музичке целине; 14. пева по слуху и солмизацијом песмице и мелодијске примере; 15. звучно препозна дур и мол; 16. пева: лествично и терцно кретање, скок у тонику, доминанту, тоничну терцу и вођицу и тонични трозвук; 17. пева штимове обрађених дурских и молских лествица; 18. чује и препозна главне ступњеве; 19. пева изражајно мелодије различитог жанра и карактера; 20. опажа и пева тонове и мотиве; 		

	<p>21. запише појединачне тонове, групе тонова и мотиве;</p> <p>22. запише напамет научене песме;</p> <p>23. запише мелодијске диктате по двотактима;</p> <p>24. запише ритам у мелодијском примеру;</p> <p>25. препозна врсту такта у певаним песмама са текстом;</p> <p>26. мења и допуњава мелодију и ритам научених песмица ;</p> <p>27. смишља мелодију или ритам на текст бројалице или дечије песмице;</p> <p>28. пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице;</p> <p>29. препозна и изводи двочетвртински; трочетвртински и четворочетвртински такт;</p> <p>30. препозна и изводи двоосмински, троосмински;</p> <p>31. препозна и изводи такт шестосмина са основном поделом јединице; бројања и без лукова и паузи;</p> <p>32. изводи бројалице;</p> <p>33. изводи ритам уз куцање или тактирање или мануелном техником;</p> <p>34. осећа ритмички пулс;</p> <p>35. равномерно чита ноте у виолинском и бас кључу;</p> <p>36. изводи четвртине; осмине, лукове и одговарајуће паузе;</p> <p>37. препозна и изводи као целину: синкопу, пунктирану и обрнуто пунктирану ритмичку фигуру на два откуцаја;</p> <p>38. препозна и изводи основне фигуре;</p> <p>39. приказује ритам кроз покрет;</p> <p>40. изводи знакове за продужавање трајања; тона: тачка, лук, корона;</p> <p>41. чита ритам солмизацијом;</p>
<p>Литература</p>	<p>- Пандуровић, Александровић и Јелић: <i>Солфеђо за 1 и 2 разред четворогодишње и 1. разред двогодишње основне музичке школе</i>, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд</p> <p>- Боривоје Поповић: <i>Солфеђо за 1. и 2. разред шестогодишње ниже музичке школе</i></p> <p>- Владимир Јовановић: <i>Солфеђо за 3. разред шестогодишње ниже музичке школе</i></p> <p>- Зорислава М. Васиљевић: <i>Солфеђо-ритам за 1. и 2. разред шестогодишње ниже музичке школе</i></p> <p>- Радни материјал</p>
<p>Смотра</p>	<p><u>Прва смотра</u> (у првој недељи децембра):</p> <p>- мелодијска вежба: у Це-дур, Ге-дур или Еф-дуру</p> <p>- парлато вежба са обрађеним ритмичким фигурама; четвртина као јединица бројања</p> <p><u>Друга смотра</u> (на крају школске године (годишња)):</p> <p>- мелодијска вежба: у а, де и е-молу</p> <p>- парлато вежба са обрађеним ритмичким фигурама; четвртина и осмина као јединица бројања</p>

Други разред

Област	Садржаји	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
	Кључни појмови садржаја: слушање, покрет, игра, импровизација, мелодија, ритам, музички бонтон		
Слушање музике	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма.	- Оспособљавање ученика за разумевање музичког тока и садржаја, за фиксирање тонских висина и функција у тоналитету.	- Активно укључивање ученика у рад (индивидуални, рад у пару и групни рад) и ангажовање на часу кроз демонстративну и дијалошку методу
Мелодика	Утврђивање пређеног градива. Функционални односи у тоналитету. Песмице и мелодијски примери примерени инструменталној литератури за други разред (Де-дур, ха-мол, Бе-дур, ге-мол, А-дур, фис-мол). Звучна слика молског тонског рода. Поставка штима. Именовање и интонирање лествичног и терцног кретања, скок у тонику и доминанту и тонични трозвук у пређеним тоналитетима. Природни, хармонски и мелодијски мол. Функције главних ступњева. Развој музикалности.	- Рад на развоју слуха и интонативних способности. - Континуирано развијање ритмичких способности, као и усвајање	- Практичан рад на часу - Подстицање свесности и одговорности према задацима и развијање критичког мишљења према сопственим постигнућима
Опажање, интонирање, диктати	- Опажање и певање тонова и мотива у обрађеним дурским и молским тоналитетима. Записивање ритмичке окоснице. Записивање појединачних тонова, групе тонова и мотива. Писмени мелодијски диктат. Аутодиктат. Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада. Опажање и певање мале и велике терце и чисте квинте са тенденцијом везивања за тоналитет. Опажање и интонирање дурског, молског и хармонског тетрахорда.	- Разумевање и примена нових ритмичких фигура у настави солфеђа - Оспособљавање ученика да усвојене мелодијске садржаје примењују, репродукују, препознају и записују.	- Усмена провера наставног садржаја - Писмена провера наставног садржаја - Самостално извођење задатака - Домаћи задаци
Музичко стваралаштво	Опажање метра. Мелодијске и ритмичке импровизације. Импровизација мелодије на текст бројалице или дечије песмице.	- Развијање музичке меморије. - Осамостаљивање ученика и развој њихових креативних способности	
Ритам	Обнављање пређених врста тактова и обрада такта: 4/8 и 2/2. Звучна припрема основних ритмичких фигура у такту 6/8 са луковима и паузама.		

	<p>Начини извођења ритма (уз куцање или тактирање или мануелном техником).</p> <p>Ритам у примерима од звука ка слици.</p> <p>Покрет у функцији ритма.</p> <p>Равномерно читање: четвртина и осмина као јединица бројања у зависности од инструмента. Четвороделна подела јединице бројања.</p> <p>Ритмичке фигуре: пунктирана и обрнуто пунктирана фигура на ритмичкој јединици.</p> <p>Примена лукова, пауза, узмаха и предтакта.</p> <p>Ритмичко читање ауторских примера и примера из инструменталне литературе.</p>		
Теорија музике	<p>Записивање и препознавање обрађених лествица и тетрахолада.</p> <p>Интервали до квинте (мали, велики и чисти) и дурски и молски квинтакорд на основним тоновима.</p> <p>Проширивање знања из музичке терминологије (лествица, ступањ, степен/полустепен, тетраход, главне ступњеве, вођицу, тонични трозвук, интервали).</p>		
Музички бонтон	<p>Слушање и уважавање извођача.</p>		
Исходи	<p>По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. слуша дечије и народне композиције и примере из литературе уз покрете; 2. изражава утиске о слушаном делу цртањем; 3. препозна елементе музичке писмености кроз примере за слушање; 4. пева и препозна скок у тонику, доминанту, субдоминанту и вођицу; 5. пева по слуху мелодијске примере солмизацијом и песмице у молу; 6. звучно препозна мол; 7. пева штимове обрађених дурских и молских лествица; 8. пева и препозна лествично и терцно кретање, тонични трозвук; 9. пева и препозна три врсте мола; 10. препозна и именује главне ступњеве; 11. изражајно пева мелодије различитог жанра и карактера; 12. опажа и пева тонове и мотиве; 13. запише ритам у мелодијском примеру; 14. запише појединачне тонове, групе тонова и мотиве; 15. запише мелодијске диктате; 16. запише напамет научене песме; 17. опажа и пева дурски и молски квинтакорд; 18. опажа и пева мале и велике терце и чисту квинту; 19. опажа и пева дурски, молски и хармонски тетраход; 20. препозна врсту такта у песмама са текстом и у примерима из литературе; 21. мења и допуњава мелодију и ритам научених песмица; 		

	<p>22. смишља мелодију или ритам на текст бројалице или дечије песмице;</p> <p>23. пажљиво слуша и коментарише извођење друга-другарице;</p> <p>24. изводи основне фигуре такта 6/8 уз певање одговарајућих песмица;</p> <p>25. изводи ритам уз куцање или тактирање или мануелном техником;</p> <p>26. изводи бројалице;</p> <p>27. приказује ритам кроз покрет и игру;</p> <p>28. равномерно чита ноте у виолинском, бас кључу у једном и два линијска система;</p> <p>29. визуелно сагледава и изводи као целину: основне фигуре; четвороделне поделе и пунктирану и обрнуто пунктирану фигуру на ритмичкој јединици;</p> <p>30. препозна и чита лукове, паузе, узмах и предтакт;</p> <p>31. чита ритам солмизацијом;</p> <p>32. запише и препозна обрађене дурске и молске лествице и тетракорде;</p> <p>33. запише и препозна интервале до квинте као и дурски и молски квинтакорд на основним тоновима;</p> <p>34. објасни својим речима појмове: лествица, ступањ, степен/полустепен, тетракорд, главне ступњеве, вођицу, тонични трозвук, интервале.</p>	
Литература	<p>- Пандуровић, Александровић и Јелић: <i>Солфеђо за 1 и 2 разред четворогодишње и 1. разред двогодишње основне музичке школе</i>, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд</p> <p>- Боривоје Поповић: <i>Солфеђо за 3. разред шестогодишње ниже музичке школе</i></p> <p>- Владимир Јовановић: <i>Солфеђо за 3. разред шестогодишње ниже музичке школе</i></p> <p>- Зорислава М. Васиљевић: <i>Солфеђо-ритам за 3. и 4. разред шестогодишње ниже музичке школе</i></p> <p>- Радни материјал</p>	
Смотра	<p>у првој недељи децембра:</p> <p>- усмено опажање кратког мотива у тоналитету мелодијског примера</p> <p>- мелодијска вежба: у обрађеним тоналитетима (Де-дур/ха-мол)</p> <p>- парлато вежба са обрађеним ритмичким фигурама; четвртина и осмина као јединица бројања</p>	
Годишњи испит	Писмени	- Мелодијски диктат до два предзнака (дурске лествице)
	Усмени	<p>- Мелодијска вежба: у обрађеним тоналитетима (Бе-дур/ге-мол и А-дур/фис-мол) уз анализу: лествица, тетракорди, интервали, дурски и молски квинтакорд.</p> <p>- Парлато вежба са обрађеним ритмичким фигурама; половина и осмина као јединица бројања</p> <p>- Теорија музике: лествице (писање, предзнаци), интервали до квинте (велики, мали и чисти), дурски и молски квинтакорд и ознаке за темпо.</p>

Трећи разред

<i>Област</i>	<i>Садржаји</i>	<i>Циљеви наставне области</i>	<i>Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева</i>
	Кључни појмови садржаја: слушање, покрет, игра, импровизација, мелодија, ритам, музички бонтон		
Слушање музике	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма.	<ul style="list-style-type: none"> - Савладавање лествица преко учења песме по слуху, солмизацијом, приказивањем и теоријских тумачењем лествице. - Оспособљавање ученика за читање и репродукцију нотног текста. - Постављање звучних представа преко мелодијских клишеа и песама са текстом за усвајање метричких врста и ритмичких фигура. - Оспособљавање ученика да усвојене садржаје примењују, препознају, репродукују и записују. - Развијање музичке меморије. 	<ul style="list-style-type: none"> - Активно укључивање ученика у рад (индивидуални, рад у пару и групни рад) и ангажовање на часу кроз демонстративну и дијалошку методу - Практичан рад на часу - Подстицање свесности и одговорности према задацима и развијање критичког мишљења према сопственим постигнућима - Усмена провера наставног садржаја - Писмена провера наставног садржаја - Самостално извођење задатака - Домаћи задаци
Мелодика	<p>Обнављање градива (све области). Функционални односи у тоналитету. Песме и мелодијски примери примерени инструменталној литератури за трећи разред (Ес-дур и це-мол, Е-дур, цис-мол Ас-дуру и еф-мол). Штимови. Једноставни примери по слуху и солмизацијом, као и мелодијски примери који садрже у себи мутацију. Звучна поставка модулације првог квинтног сродства. Хроматске скретнице и пролазнице у пређеним тоналитетима. Развој музикалности. Двогласни примери. Композиције са клавирском пратњом.</p>		
Опажање, интонирање, диктати	<p>Опажање и интонирање тонова и мотива у обрађеним дурским и молским тоналитетима. Записивање појединачних тонова, групе тонова и мотива. Писмени мелодијски диктат – записивање по двотактима. Записивање ритмичке окоснице. Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада са обрајима. Опажање и интонирање доминантног септакорда. Опажање и интонирање интервала до октаве обрађених кроз песме и примере из литературе.</p>		
Музичко стваралаштво	Мелодијске и ритмичке импровизације.		
Ритам	<p>Обрађене врсте такта. Сложена подела тродела у такту 6/8 уз примену лукова и осминских пауза. Пунктиране фигуре троделног ритма: сичилијана и тирана. Информативно упознавање врста такта 9/8 и 12/8. Мешовито сложени тактови: 5/8 и 7/8.</p>		

	<p>Начини извођења ритма. Триола у оквиру четвороделне поделе јединице бројања. Ритам кроз песме различитих жанрова. Покрет у функцији ритма, тело као инструмент. Равномерно читање уз повећање брзине читања и обележен темпо. Ритмичко читање ауторских примера и примера из инструменталне литературе.</p>	<p>- Разумевање музичког градива и нотног материјала у корелацији наставе солфеђа и инструмената, као и других предмета. - Осамостаљивање ученика и развој њихових креативних способности</p>	
<p>Теорија музике</p>	<p>Лествице и тетракорди. Интервали до октаве (чисти, велики и мали интервали). Дурски и молски квинтакорд са обртајима и прекомерни и умањени квинтакорд. Доминантни и умањени септакорда. Ознаке за темпо и карактер: Lento, Andante, Moderato, Allegro, Vivo.</p>		
<p>Музички бонтон</p>	<p>Пажљиво слушање и уважавање извођача. Присуство концерту</p>		
<p>Исходи</p>	<p>По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. пева и препозна лествично кретање и скокове у све ступеве; 2. пева по слуху и солмизацијом песме различитих жанрова као и примере из инструменталне литературе; 3. пева штимове обрађених дурских и молских лествица; 4. звучно препозна дурски и молски тонски род; 5. пева песме различитих жанрова са модулацијом у доминантни дурски тоналитет и паралелни мол; 6. пева хроматске скретнице и пролазнице у мелодијским примерима; 7. пева изражајно мелодије различитог жанра и карактера; 8. пева двогласне примере (у пару или групи) и композиције са клавирском пратњом; 9. опажа и пева и записује: тонове, групе тонова и мотиве; 10. запише мелодијске диктате; 11. запише ритам у мелодијском примеру; 12. опажа и пева дурски и молски квинтакорд са обртајима; 13. опажа и пева доминантни септакорд; 14. опажа и пева интервале до октаве; 15. мења и допуњава мелодију и ритам научених песама; 16. смишља мелодију или ритам на научену песму или мелодијски пример; 17. примени потребна знања и вештине уз игру; 18. препознаје елементе пређеног градива кроз примере за слушање; 19. својим речима изражава утиске о слушаном делу; 20. изводи сложену поделу у такту 6/8 уз примену лукова и пауза; 21. изводи ритмичке фигуре сичилијану и тирану; 22. изводи такт 9/8 и 12/8; 23. пева народне мелодије у тактовима 5/8 и 7/8; 		

	<p>24. изводи ритам уз куцање или тактирање или мануелном техником; 25. доживљава ритам кроз покрет; 26. равномерно чита ноте у виолинском и бас кључу у једном или два линијска система; 27. ритмички прочита триолу у четвороделној подели јединице бројања; 28. чита ритам солмизацијом; 29. запише и препозна обрађене дурске и молске лествице и тетра хорде; 30. запише и препозна интервале до октаве; 31. запише и препозна квинтакорде са обртајима у обрађеним тоналитетима; 32. запише и препозна доминантни и умањени септакорд; 33. објасни ознаке за различите врсте темпа и карактера; 34. пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице; 35. поштује правила понашања на концерту.</p>
<p>Литература</p>	<p>- Пандуровић, Александровић и Јелић: <i>Солфеђо за 3. и 4. разред четворогодишње и 2. разред двогодишње основне музичке школе</i>, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд - Боривоје Поповић: <i>Солфеђо за 4. разред шестогодишње ниже музичке школе</i> - Владимир Јовановић: <i>Солфеђо за 4. разред шестогодишње ниже музичке школе</i> - Зорислава М. Васиљевић: <i>Солфеђо-ритам за 5. и 6. разред шестогодишње ниже музичке школе</i> - Славица Смиљанић-Марковић: <i>Распевани ритам од 4. до 6. разреда шестогодишње ниже музичке школе</i> - Радни материјал</p>
<p>Смотра</p>	<p><u>Прва смотра</u> (у првој недељи децембра): - мелодијска вежба у обрађеним тоналитетима - парлато вежба: мешовити сложени тактови 5/8 и 7/8</p> <p><u>Друга смотра</u> (на крају школске године (годишња)): - мелодијска вежба у обрађеним тоналитетима са хроматским скретницама и пролазницама уз претходну анализу вежбе (теоријско тумачење) - парлато вежба са обрађеним ритмичким фигурама у тактовима са троделном поделом јединице бројања</p>

Четврти разред

Област	Садржаји	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
	Кључни појмови садржаја: слушање, покрет, игра, импровизација, мелодија, ритам, музички бонтон		
Мелодика	<p>- Обнављање градива из свих области.</p> <p>Нови тоналитети: Ха-дур, Дес-дур и бе-мол. Остали тоналитети са 5, 6 и 7 предзнака – информативно (да осете боју тоналитета). Функционални односи у тоналитету.</p> <p>Штимови.</p> <p>Мутација.</p> <p>Модулације првог квинтног сродства.</p> <p>Хроматске скретнице и пролазнице у пређеним тоналитетима.</p> <p>Мешовито сложени тактови: 5/8 и 7/8.</p> <p>Неговање музичке традиције.</p> <p>Развој музикалности.</p> <p>Двогласни примери, канони и композиције са клавирском пратњом.</p>	<p>- Оспособљавање ученика за разумевање музичког тока и садржаја, за фиксирање тонских висина и функција у тоналитету.</p> <p>- Рад на развоју слуха и интонативних способности.</p> <p>- Континуирано развијање ритмичких способности, као и усвајање</p>	<p>- Активно укључивање ученика у рад (индивидуални, рад у пару и групни рад) и ангажовање на часу кроз демонстративну и дијалошку методу</p> <p>- Практичан рад на часу</p> <p>- Подстицање свесности и одговорности према задацима и развијање критичког мишљења према сопственим постигнућима</p>
Опажање, интонирање, диктати	<p>Записивање ритмичке окоснице.</p> <p>Транспонованање мотива.</p> <p>Писмени мелодијски диктат – записивање по двотактима.</p> <p>Опажање и интонирање интервала до октаве (велики, мали и чисти) и опажање прекомерне кварте и умањене квинте.</p> <p>Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада са обрајајима.</p> <p>Опажање и интонирање умањеног и прекомерног квинтакорда са разрешењем и везивањем за тоналитет.</p> <p>Опажање доминантног септакорда са обрајајима и умањеног септакорда.</p>	<p>- разумевање и примена нових ритмичких фигура у настави солфеђа</p> <p>- Оспособљавање ученика да усвојене мелодијске садржаје примењују, репродукују, препознају и записују.</p>	<p>- Усмена провера наставног садржаја</p> <p>- Писмена провера наставног садржаја</p> <p>- Самостално извођење задатака</p> <p>- Домаћи задаци</p>
Музичко стваралаштво	<p>Мелодијске и ритмичке импровизације.</p> <p>Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова.</p>	<p>- Развијање музичке меморије.</p>	
Ритам	<p>Обрађене врсте такта.</p> <p>Сложена подела и ритмичке фигуре троделног ритма.</p> <p>Начини извођења ритма.</p> <p>Ритам у примерима – од звука ка слици.</p> <p>Покрет у функцији ритма, тело као инструмент.</p>	<p>- Осамостаљивање ученика и развој њихових креативних способности</p>	

	Ритмичко читање етида инструменталног типа из градива 4. разреда уз примену оба кључа.		
Теорија музике	Пређено градиво из теорије музике.		
Музички бонтон	Пажљиво слушање и уважавање извођача. Присуство концерту.		
Исходи	<p>По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. пева мелодијске примере солмизацијом као и примере из литературе; 2. пева и препозна лествично кретање и скокове у све ступњеве; 3. пева и опажа штимове обрађених дурских и молских лествица; 4. пева и препозна истоимене тоналитете у мелодијском примеру; 5. пева мелодијске примере различитих жанрова са модулацијом; 6. пева хроматске скретнице и пролазнице у мелодијским примерима; 7. пева народне песме са текстом у тактовима $5/8$ и $7/8$; 8. пева српске песме и песме других националности; 9. пева двогласне примере и каноне (у пари или групи) и композиције са клавирском пратњом; 10. запише ритам у мелодијском примеру; 11. пева научен мотив у другом тоналитету; 12. запише мелодијске диктате; 13. опажа и пева интервале до октаве; 14. опажа и пева дурски и молски квинтакорд са обртајима; 15. опажа и пева умањени и прекомерни квинтакорд са разрешењем и везивањем за тоналитет; 16. препозна доминантни септакорд са обртајима и умањени септакорд; 17. мења и допуњава мелодију и ритам научених примера; 18. смишља мелодију или ритам на научену песму или мелодијски пример; 19. примени потребна знања и вештине уз игру; 20. препозна елементе пређеног градива кроз примере за слушање; 21. својим речима изражава утиске о слушаном делу; 22. изводи ритам уз куцање или тактирање или мануелном техником; 23. доживљава ритам кроз покрет; 24. ритмички чита етиде инструменталног типа из градива 4. разреда; 25. разуме и објасни музичке појмове; 26. пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице; 27. поштује правила понашања на концерту; 		
Литература	<ul style="list-style-type: none"> - Пандуровић, Александровић и Јелић: <i>Солфеђо за 3. и 4. разред четворогодишње и 2. разред двогодишње основне музичке школе</i>, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд - Боривоје Поповић: <i>Солфеђо за 5. разред шестогодишње ниже музичке школе</i> - Владимир Јовановић: <i>Солфеђо за 5. разред шестогодишње ниже музичке школе</i> - Зорислава М. Васиљевић: <i>Солфеђо-ритам за 5. и 6. разред шестогодишње ниже музичке школе</i> - Славица Смиљанић-Марковић: <i>Распевани ритам од 4. до 6. разреда шестогодишње ниже музичке школе</i> - Радни материјал 		

Смотра	у првој недељи децембра: - мелодијска вежба у обрађеним тоналитетима са хроматским скретницама и пролазницама, мутацијом или модулацијом - парлато вежба са обрађеним ритмичким фигурама у обрађеним тактовима	
	Годишњи испит	
	Писмени	Мелодијски диктат до четири предзнака
	Усмени	- Мелодијска вежба до четири предзнака (са хроматским скретницама и пролазницама, мутацијом или модулацијом) - Парлато вежба: у бас кључу (пређени ритмички садржај)

4.2.2. Теорија музике

Правилник о плану и програму за основне музичке школе – „Службени гласник-Просветни гласник“ бр.5 од 27.05.2019. год.	
Циљ учења предмета Теорија музике је да ученици стичу знања која подразумевају музичко описмењавање и спознају елемената музике а све то ради ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.	
Задаци: - Познавање музичких појмова - Владање законитостима теорије музике - Остваривање функционалних задатака – стицање брзине у схватању тонских односа - Владање музичком ортографијом	
Облик рада	групни
Недељни фонд часова и трајање часа	1 час недељно, 45 минута
Годишњи фонд часова	35 часова

Четврти разред

Област	Садржаји	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
Појмови	Музички појмови и термини.	<ul style="list-style-type: none"> - Упознавање ознака и њихово повезивање са музичким садржајима, што ће олакшати ученицима да правилно интерпретирају и препознају музички материјал - Оспособљавање ученика за теоријску изградњу свих дијатонских лествица, - владање законитостима квинтних кругова - Развијање способности идентификације одређених интервалских односа како у самим интервалима тако и у оквиру тоналитета. - Развијање способности идентификације одређених акордских односа како у самим трозвучима тако и у оквиру једног или више тоналитета. - Схватање конструкције свих врста септакорада и њихово везивање за тоналитет 	<p><u>Облици рада:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - активан рад ученика на часу, - индивидуални рад, - практичан рад, - групни рад. <p><u>Методе рада:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - демонстративна, - дијалогска, - активан рад на часу. <p><u>Практичан рад на часу:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Писмена вежбања, - писмене провере, - домаћи задаци, - 15-минутне провере, - писмене провере.
Тоналитети	Теоријско обнављање свих дијатонских лествица, упоређивање истоимених и паралелних тоналитета, карактеристични лествични интервали, лествични интервали и квинтакорди, доминантни и умањени септакорд у тоналитету.		
Интервали	Прости интервали.		
Акорди	Трозвучи: обнављање консонантних квинтакорада и њихових обртаја и умањени и прекомерни квинтакорд. Четворозвучи: седам врста септакорада, мали дурски септакорд с обртајима.		
Ортографија	Правилно писање.		
Исходи	<p>По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. објасни музичке појмове и термине: тонски и нотни систем од велике до треће октаве, виолински и бас кључ, особине тона, метар и метричке ознаке, музичку фразу, агогику, артикулацију, динамику и темпа. Основни украси и фигуре (информативно); 2. запише и препозна лествице, лествичне интервале и квинтакорде, доминантни и умањени септакорд у тоналитету; 3. запише и препозна врсте интервала до октаве (по узору на лествичне); 4. запише и препозна дурски и молски квинтакорд са обртајима и умањени и прекомерни квинтакорд; 5. запише и препозна све врсте септакорада и мали дурски септакорд с обртајима; 6. правилно пише ноте, паузе и нотне вредности у различитим тактовима. 		
Литература	<ul style="list-style-type: none"> - Дробни и Васиљевић: Теорија музике, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд. - Д. Деспић: Теорија музике, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд. - М. Тајчевић: Теорија музике - В. Јовановић, Теорија музике - Радни материјал наставника школе 		
Испит	<ul style="list-style-type: none"> - Писмени део испита: - Музички појмови, интервали, лествице, акорди и ортографија 		

4.2.3. Упоредни клавир

Правилник о плану и програму наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање – „Службени гласник РС - Просветни гласник“ број 5 од 27.05.2019. године

Циљ учења предмета Упоредни клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Задаци:

Рад на усавршавању извођачке технике који треба да је у функцији потреба примене основног, тј. главног предмета који ученик изучава.

Облик рада	Индивидуални
Недељни фонд часова и трајање часа	1 час недељно у свим разредима - трајање 45 минута
Годишњи фонд часова	35 часова годишње од 1. до 3. разреда
	33 часа годишње у 4. разреду

Први разред

Област	Садржаји	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
Извођење музике	<p>Положај за клавиром и поставка руку и прстију. Вежбе за опуштање. Вежбе за правилно ритмизирање. Основне врсте удара: портато, легато, стакато. Динамичке ознаке: пиано, мецофорте, форте, крешендо и диминуендо. Ознаке за темпо: Adante, Moderato, Allegro и друге.. Појам лука. Појам фразе. Појам такта, двотакта, тротакта са одговарајућим нагласцима. Упознавање вредности ноте и паузе као и триоле, синкопе и пунктиране ноте. Увођење ученика у начине вежбања.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Развој унутрашњег и спољашњег слуха путем учења и изражајног певања кратких једноставних песмица у оквиру прве октаве, као и свирање истих ; - упознавање са клавијатуром; - Упознавање са трајањем нота, артикулацијских ознака и њиховог бележења, појмом метричке целине, појмом мисаоне целине; - Овладавање елементима технике свирања; - уједначено извођење низова тонова у различитим темпима; - Усвајање основа и извођење интервала и акорада у низу. 	<ul style="list-style-type: none"> - Усмена метода (метода разговора), дијалога; - Методом демонстрације нотног садржаја у циљу увођења нових музичких термина, правилног положаја тела, држања руку, прстореда или исправке извођачких грешака; индивидуалним практичним радом ученика (извођењем различитих композиција најпре вокално, а потом инструментално). - Провера остварености циљева врши се на часовима утврђивања, кроз полугодишњу и годишњу смотру ученика. Усменим методама – кроз фронтални облик рада у циљу представљања новог садржаја, као и дијалогом ради утврђивања разумевања изнетог садржаја; - методом демонстрације; радом у пару, као и индивидуалним радом на часу и код куће.

	<p>Читање нота, знаци за октаве, знаци за интервале. Остали знаци на које се наилази у литератури предвиђеној програмом. Контрола тона. Музичка меморија. Самоконтрола звука и разумевање музичког облика. Полифонија – канон, имитација. Скале и трозвици Скале до четири повисилице и једне снизилнице у размаку једне октаве, у четвртинама, у паралелном и супротном правцу од истог тона. Дурски трозвук разложено и истовремено – основни положај и два обртаја трогласно у четвртинама.</p>	<p>- Дурске лествице у обиму једне октаве, трозвуци разложено и истовремено, основни облик и два обртаја. - Усавршавање вештина свирања и коришћења правилног прстореда; - савладавање различитих техничких захтева у виртуозним композицијама - Развијање музичке слободе и фантазије за извођење композиције; - Оспособљавање ученика за правилно слушање сопственог извођења, као и за препознавање музичких мотива и фраза.</p>	<p>- Провера остварености циљева врши се на часовима утврђивања, кроз полугодишњу и годишњу смотру ученика. Методом читања (радом на нотном тексту), методом разговора; методом демонстрације зарад правилног интерпретирања музичког садржаја; - индивидуалним практичним радом на часу и код куће. - Провера остварености циљева врши се на часовима утврђивања, кроз полугодишњу и годишњу смотру ученика. - Методом читања (радом на нотном тексту), методом усменог излагања упознавање са стилским карактеристикама; методом разговора ; методом демонстрације зарад правилног интерпретирања музичког садржаја, као кроз слушање музике различитих стилских епоха; - индивидуалним практичним радом на часу и код куће.</p>
<p>Исходи</p>	<p>По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. препозна делове клавира и разликује различите начине добијања тона на клавиру; 2. да се оријентише на клавијатури; 3. правилно седи за клавиром; 4. примени основне елементе нотне писмености у свирању и чита нотни текст у виолинском и бас кључу; 5. препозна основне ознаке за темпо, динамику, понављање, артикулацију и опише их својим речима; 6. примени различита музичка изражајна средства у складу са карактером музичког дела; 7. самостално свира кратке композиције напамет; 8. самостално и уз помоћ наставника контролише квалитет звука. 		
<p>Литература</p>	<p>– Једна од почетних школа за клавир – Томсон, Јела Кршић, Николајев – Бајер: <i>Школа за клавир</i> – од вежбе 85 и даље – Диверноа: <i>Етиде оп. 76</i> – основне вежбе за клавир – Черни: Оп. 599, Оп. 453, Оп. 139, 1. свеска – Гњесина: <i>Клавирска абецеда</i>, избор – Лешхорн: <i>Мелодичне етиде оп. 192</i>, избор – М. Лили Петровић: <i>Школица за клавир</i> - Ниво А и Ниво Б - Обrade и аранжмани познатих мелодија и друге композиције примерене узрасту и способностима ученика.</p>		
<p>Обавезан минимум програма</p>	<p>– лествице и трозвуци по програму – тридесет композиција – вежбе, етиде и разни комади.</p>		

Смотра	На крају првог полугодишта: – једна лествица или један комад
	На крају школске године (годишња): - 3 композиције различитог карактера Програм се може изводити из нота.
Јавни наступ	- Један јавни наступ током школске године

Други разред

Област	Садржаји	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
Извођење музике	<p>Технички и музички захтеви: Повезивање прсторедних група навише и наниже, развијање спретности прстију кроз активно осмишљавање, слушање и свирање техничких вежби, лествица и етида. Увођење у основне елементе форме – мотив, реченица, облик песме, сонатина. Упознавање са законима метрике – разне врсте тактова, слаб и јак део такта, акценти. Динамичко нијансирање лествица – пиано, пианисимо и мецопиано. Диференцирање мелодије од пратње, рад на полифонији. Увођење у педализацију – вежбе. Скале и трозвуци</p>	<p>- Овладавање елементима технике свирања; уједначено извођење низова тонова у различитим темпима; - Усвајање основа и извођење интервала и акорада у низу. - Свирање лествица у обиму две октаве, трозвуци разложено па истовремено у обиму две октаве – завршетак секстакордом. - Усавршавање вештина свирања и коришћења правилног прсторед; - савладавање различитих техничких захтева у виртуозним композицијама - Упознавање са основним значењем и појмом полифоније, овладавање појмовима музичког мотива, фразе; - Усвајање основне технике полифоније – изједначавање важности гласова. - Увођење у цикличну форму, упознавање ставова цикличне форме; сонатни облик, облик ронда;</p>	<p>Усменим методама – кроз фронтални облик рада у циљу представљања новог садржаја, као и дијалогом ради утврђивања разумевања садржаја; - методом демонстрације; - радом у пару, као и индивидуалним радом на часу и код куће. - Провера остварености циљева врши се на часовима утврђивања, кроз полугодишњу и годишњу смотру ученика. - Методом читања (радом на нотном тексту), методом разговора; методом демонстрације зарад правилног интерпретирања музичког садржаја; - индивидуалним практичним радом на часу и код куће. - Провера остварености циљева врши се на часовима утврђивања, кроз полугодишњу и годишњу смотру ученика. - Методом читања (радом на нотном тексту), методом разговора; методом демонстрације зарад правилног интерпретирања музичког садржаја; - индивидуалним практичним радом на часу и код куће. - Провера остварености циљева врши се на часовима утврђивања, кроз полугодишњу и годишњу смотру ученика. - Методом читања (рад на нотном тексту), усменим методама (дијалогским и фронталном обликом рада), методом демонстрирања музичког материјала кроз извођење наставника или слушање музике; - индивидуалним практичним радом ученика на часовима и код куће. - Провера остварености циљева врши се на часовима утврђивања, кроз полугодишњу и годишњу смотру ученика.</p>

	<p>Најмање 2 дурске и 2 молске скале у осминама и у четвртинама у размаку од две октаве, паралелно.</p> <p>Трозвучи, разложено и истовремено, у размаку две октаве – завршетак секстакордом.</p>	<p>- Развијање музичке слободе и фантазије за извођење композиције;</p> <p>- Оспособљавање ученика за правилно слушање сопственог извођења, као и за препознавање музичких мотива и фраза.</p>	<p>- Методом читања (радом на нотном тексту), методом усменог излагања упознавање са стилским карактеристикама; методом разговора; методом демонстрације зарад правилног интерпретирања музичког садржаја, као кроз слушање музике различитих стилских епоха;</p> <p>- индивидуалним практичним радом на часу и код куће.</p>
<p>Исходи</p>	<p>По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. чита течно нотни текст у виолинском и бас кључу; 2. одвира основне елементе музичке форме: мотив, реченица, облик песме, облик сонатине; 3. препозна и примени основне законе метрике, слаб и јак део такта; 4. користи педал у делима; 5. уочи у нотном тексту и примени у извођењу акценте; 6. чује и примени више динамичких нивоа пијанисимо, мецопијано, фортисимо, мецофорте; 7. јасно дистанцира у свом извођењу мелодијску линију од пратње; 8. осмисли уз помоћ наставника и примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког дела; 9. самостално и/или по потреби уз помоћ наставника контролише квалитет звука; 10. повезује прсторедне групе подметањем и пребацивањем палца уз слушну контролу самостално и уз помоћ наставника; 11. развија спретност целокупног апарата уз помоћ наставника; 12. самостално, изражајно свира композиције напамет; 13. развија и испољи самопоуздање у току јавног наступа; 14. поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 		
<p>Литература</p>	<p>– Јела Кршић: Клавирска читанка за други разред Ханон за почетнике</p> <p>– Диверноа: Оп. 176</p> <p>– Лемоан: Дечије етиде оп. 37</p> <p>– Гњесина: Мале етиде, I део</p> <p>– Беренс: Оп. 70</p> <p>– Черни: Оп. 139, 24 етиде</p> <p>– М. Живковић: Међумурје мало, Текла вода Карашица</p> <p>– Ј. С. Бах: Мале композиције, избор лакших</p> <p>– Хендл: Избор композиција у редакцији Јеле Кршић</p> <p>– Избор сонатина: Ванхал, Хаслингер, Плејел, Бетовен, Хор, Рајнеке, Кулау, Клементи. Сонатине домаћих аутора и других композитора одговарајуће тежине</p> <p>– Збирка „Наши композитори за младе пијанисте”</p> <p>– З. Христић: Тачкице</p> <p>– Р. Петровић: Игра, Циркус за мичиће, Украјинска игра</p> <p>– С. Хофман: Две басне</p>		

	<ul style="list-style-type: none"> – Б. Предић: Прича моје лутке – М. Тајчевић: За мале – В. Миланковић: Дечје приче, 25 мијатура за I и II разред – Избор лаких композиција (Просвета, Београд) – Шуман: Оп. 68 – Гречанинов: Оп. 99 – Гедике: Оп. 36 – Гурлит: Оп. 82 – Раули: Оп. 36 и 37 – Б. Барток: За децу – Клавирска музика за почетнике, Микрокосмос I, избор – Мајкапар: 24 лаке композиције оп. 16 – Кабалевски: Оп. 30 – Скот: Кутија играчака - Лили Петровић ниво Б и Ц <p>Друге композиције одговарајуће тежине.</p>
Обавезан минимум програма	<ul style="list-style-type: none"> – лествице и акорди по програму; – осам композиција по слободном избору од чега обавезно 3 виртуозног карактера етиде; – две полифоне композиције; – једна цела сонатина и један до два става из различитих сонатина или варијације
Смотра	<p>на крају првог полугодишта:</p> <ul style="list-style-type: none"> - једна лествица - једна композиција по слободном избору
Испит	<ol style="list-style-type: none"> 1. Етида 2. Барокни комад 3. Комад по слободном избору <p>Програм се не мора изводити напамет.</p>
Јавни наступ	<ul style="list-style-type: none"> - Један јавни наступ током школске године

Трећи разред

<i>Област</i>	<i>Садржаји</i>	<i>Циљеви наставне области</i>	<i>Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева</i>
<p>Извођење музике</p>	<p>Читање с листа. Унапређивање основних врста удара – легато, стакато из подлактице, из прста, нон легато, портато, репетиција. Техничке вежбе са ритмичким варијантама. Анализа музичких облика уз тумачење значења и конструкције дела која се обрађују – сонатина, менует, гавота, марш ... Шире упознавање са елементима полифоније – држани тонови, свирање двохвата, истицање гласова, динамизирање деоница. Употреба истовременог и синкопираног педала. Упознавање са украсима и припремне вежбе: дуги и кратки предудар, пралтрилер и краћи трилер. Техничке вежбе, скале и трозвучи Вежбе за: правилно низање тонова, изједначавање удара, учвршћивање прстију, различиту артикулацију. Најмање 2 дурске скале (које нису рађене у II разреду) у распону две октаве у четвртинама и осминама паралелно и супротно, као и у распону три октаве у осминским триолама, паралелно. Најмање 2 молске скале у распону две октаве, паралелно и изводе се у четвртинама и осминама. Хроматске скале у распону две октаве, паралелно. Трозвук четворогласно кроз две октаве разложено. Читање с листа лаганих вежби, одвојено и заједно.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Овладавање елементима технике свирања; уједначено извођење низова тонова у различитим темпима; - Усвајање основа и извођење интервала и акорада у низу. - Свирање лествица у обиму две октаве, трозвучи разложено па истовремено у обиму две октаве – завршетак секстакордом. - Усавршавање вештина свирања и коришћења правилног прстореда; - савладавање различитих техничких захтева у виртуозним композицијама - Упознавање са основним значењем и појмом полифоније, овладавање појмовима музичког мотива, фразе; - Усвајање основне технике полифоније – изједначавање важности гласова. - Увођење у цикличну форму, упознавање ставова цикличне форме; сонатни облик, облик ронда; - Развијање музичке слободе и фантазије за извођење композиције; - Оспособљавање ученика за правилно слушање сопственог извођења, као и за препознавање музичких мотива и фраза. - Оспособљавање ученика за читање с листа. 	<p>Усменим методама – кроз фронтални облик рада у циљу представљања новог садржаја, као и дијалогом ради утврђивања разумевања садржаја;</p> <ul style="list-style-type: none"> - методом демонстрације; - радом у пару, као и индивидуалним радом на часу и код куће. - Провера остварености циљева врши се на часовима утврђивања, кроз полугодишњу и годишњу смотру ученика. - Методом читања (радом на нотном тексту), методом разговора; методом демонстрације зарад правилног интерпретирања музичког садржаја; - индивидуалним практичним радом на часу и код куће. ученика на часовима и код куће. - Провера остварености циљева врши се на часовима утврђивања, кроз полугодишњу и годишњу смотру ученика. - Методом читања (радом на нотном тексту), методом усменог излагања упознавање са стилским карактеристикама; методом разговора; методом демонстрације зарад правилног интерпретирања музичког садржаја, као кроз слушање музике различитих стилских епоха; - индивидуалним практичним радом на часу и код куће.

<p>Исходи</p>	<p>По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. свира с листа лакше вежбе са обе руке или одвојено уз помоћ наставника; 2. јасно разликује и доследно изводи различите врсте удара; 3. транспонује хроматски лакше мотиве или реченице; 4. примени више динамичких нијанси у свирању; 5. негује культуру тона; 6. појасни конструкцију дела и да својим речима објасни значења термина музичке форме; 7. свира двохвате са јасним диференцирањем мелодијске линије; 8. свесно користи директан и синкопирани педал; 9. јасно разликује врсте украса и може да одсвира краћи трилер; 10. свира једноставну пратњу на задату мелодију;
<p>Литература</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Јела Кршић: Клавирска вежбанка – Лемоан: Дечје етиде оп. 37 – Черни: оп. 849, избор – Бертини: 25 етида оп. 100, избор – Диверноа оп. 176 – Гедике: Оп. 32 и 47, број 5, 6 и 8 – Лак: Оп. 172 <p>Друге етиде одговарајуће тежине.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ј. С. Бах: Мале композиције – Ј. С. Бах: Мали прелудијуми – Јела Кршић: Клавирска вежбанка, избор – Хендл: Избор композиција, у редакцији Јеле Кршић <p>Друге композиције одговарајуће тежине.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Клементи, Дијабели, Кулау, Дусик, Хајдн (лакше) као и сонатине домаћих и других аутора одговарајуће тежине. – Гњесина: Тема и шест малих варијација – Кабалевски оп. 51: Варијације Еф-дур – Сорокин: Тама са варијацијама а-мол – Кулау: Варијације Ге-дур – Кршић и Шишмановић: Збирка Наши композитори за младе пијанисте – Логар, Рајичић и Илић: За мале клавиристе – Рајичић: Дечја збирка, избор – Тајчевић: Дјец и И мала свита – Душан Радић: Рондино – Р. Мац: Стара ура игра полку – Чајковски: Албум за младе, оп. 39, избор – Шуман: Албум за младе, оп. 68, избор – Б. Барток: Деци, Микрокосос II – Гречанинов: Дечја књига оп. 98 – О. Шин: Од јутра до сумрака

	<ul style="list-style-type: none"> – Шите: Из веселог дечјег доба, избор – Хајдн: Мале игре, избор – Моцарт: 14 дечјих композиција – Скот: Животиње, избор – Сарауер: Сlike из дечјег доба – Хачатуријан: Андантино – Лутославски: 12 малих комада – Мајкапар оп. 33: Минијатуре – Вилалобос: Изабрани лаки комади – Јела Кршић: Клавирска вежбанка, избор – Раули: 19 малих комада, избор – Поцоли: Мали комади – Раули: Оп. 36 и 37 – Б. Барток: За децу – Клавирска музика за почетнике, Микрокосмос I, избор – Мајкапар: 24 лаке композиције оп. 16 – Кабалевски: Оп. 30 – Скот: Кутија играчака - Лили Петровић ниво Ц <p>Друге композиције одговарајуће тежине.</p>
Обавезан минимум програма	<ul style="list-style-type: none"> – лествице и акорди по програму; – 6 композиција по слободном избору од чега обавезно 3 виртуозног карактера (етиде) – две полифоне композиције; – два става из различитих сонатина или варијације и један став или два циклуса варијација;
Смотра	<p>на крају првог полугодишта:</p> <ul style="list-style-type: none"> - једна лествица - једна композиција по слободном избору
Испит	<ol style="list-style-type: none"> 1. Етида 2. Полифона композиција или барокни комад 3. Став цикличне композиције или комад по слободном избору <p>Програм се не мора изводити напамет.</p>
Јавни наступ	<ul style="list-style-type: none"> - Један јавни наступ током школске године

Четврти разред

Област	Садржаји	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
<p>Извођење музике</p>	<p>Решавање техничких и музичких проблема. Вежбе за: – јачање прстију (нарочито 4. и 5. прста); – подметање палца и брзо низање и промену прсторедних група; – повећање распона шаке. Припремне вежбе за веће интервале. Проширење динамичке лествице као рад на упознавању елемената правилне интерпретације. Примена педала. Анализа облика – дводелна песма, троделна песма, прелудијум ... Читање с листа лаких композиција. Скале и трозвуци Дурске скале кроз четири октаве у шеснаестинама, у паралелном кретању. Молске скале кроз четири октаве у осминама, у паралелном кретању. Хроматске скале кроз четири октаве у шеснаестинама, у паралелном кретању. Велико разлагање трозвука (арпеђо) у осминама, кроз две октаве. Доминантни и умањени септакорд (арпеђо) у осминама, кроз две октаве.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Овладавање елементима технике свирања; уједначено извођење низова тонова у различитим темпима; - Усвајање основа и извођење интервала и акорада у низу. - Свирање лествица у обиму две октаве, трозвуци разложено па истовремено у обиму две октаве – завршетак сектакордом. - Усавршавање вештина свирања и коришћења правилног прсторедја; - савладавање различитих техничких захтева у виртуозним композицијама - Упознавање са основним значењем и појмом полифоније, овладавање појмовима музичког мотива, фразе; - Усвајање основне технике полифоније – изједначавање важности гласова. - Увођење у цикличну форму, упознавање ставова цикличне форме; сонатни облик, облик ронда; - Развијање музичке слободе и фантазије за извођење композиције; - Оспособљавање ученика за правилно слушање сопственог извођења, као и за препознавање музичких мотива и фраза. 	<p>Усменим методама – кроз фронтални облик рада у циљу представљања новог садржаја, као и дијалогом ради утврђивања разумевања садржаја;</p> <ul style="list-style-type: none"> - методом демонстрације; - радом у пару, као и индивидуалним радом на часу и код куће. - Провера остварености циљева врши се на часовима утврђивања, кроз полугодишњу и годишњу смотру ученика. - Методом читања (радом на нотном тексту), методом разговора; методом демонстрације зарад правилног интерпретирања музичког садржаја; - индивидуалним практичним радом на часу и код куће. - Провера остварености циљева врши се на часовима утврђивања, кроз полугодишњу и годишњу смотру ученика. - Методом читања (радом на нотном тексту), методом разговора; методом демонстрације зарад правилног интерпретирања музичког садржаја; - индивидуалним практичним радом на часу и код куће. - Провера остварености циљева врши се на часовима утврђивања, кроз полугодишњу и годишњу смотру ученика. - Методом читања (рад на нотном тексту), усменим методама (дијалогским и фронталним обликом рада), методом демонстрирања музичког материјала кроз извођење наставника или слушање музике; - индивидуалним практичним радом ученика на часовима и код куће. - Провера остварености циљева врши се на часовима утврђивања, кроз полугодишњу и годишњу смотру ученика. - Методом читања (радом на нотном тексту), методом усменог излагања упознавање са стилским карактеристикама; методом разговора; методом демонстрације зарад правилног интерпретирања музичког садржаја, као кроз слушање музике различитих стилских епоха;

		- Оспособљавање ученика за читање с листа.	- индивидуалним практичним радом на часу и код куће.
Исходи	<p>По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. чита и свира течно с листа лакше вежбе са обе руке или одвојено; 2. самостално изведе различите врсте артикулације које се захтевају у музичком делу; 3. примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања; 4. коригује лоше извођење у току свирања; 5. у свирању примени више динамичких нијанси и јасно диференцира мелодијску линију од пратње; 6. појасни конструкцију дела и да својим речима објасни значења термина музичке форме; 7. јасно разликује врсте украса и може да одсвира различите врсте трилера; 8. негује културу тона; 9. критички прати сопствени развој; 10. самостално вежба по плану који је утврдио са наставником; 11. поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 		
Литература	<ul style="list-style-type: none"> – Черни: Оп. 849 избор етида – Кршић и Ранковић: Збирка за савлађивање техничких проблема 1. и 2. свеска – Беренс: Оп. 61, избор – Лешхорн: Оп. 381 избор <p>Друге етиде одговарајуће тежине.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ј. С. Бах: Мали прелудијуми – избор – Хендл: Избог композиција, у редакцији Јеле Кршић <p>Друге композиције одговарајуће тежине:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Хајдн Сонатине (редакција Кршић и Шишмановић) <p>Друге сонатине или сонате одговарајуће тежине:</p> <ul style="list-style-type: none"> – С. Рајичић: Мала свита – Славенски: Игре и песме са Балкана 1. и 2. свеска, избор лакших – В. Мокрањац: Мала свита – Кршић и Шишмановић: Наши композитори за младе пијанисте <p>Друга дела одговарајуће тежине:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Менделсон: Песме без речи, избор – Григ: Лирски комади, избор – Прокофјев: Музика за децу – Дебиси: Мали црнац – Дусик: Матине 		

	<ul style="list-style-type: none"> – Мартину: Лутке, избор лакших – Душкин: Краљ вилењака, Вашар – Чимароза: Сонате, избор – Кабалевски: Оп. 27 – Лутославски: Народне мелодије – Б. Барток: За децу, Микрокосмос 3. и 4. свеска – Пинтарић и Станковић: Композиције за клавир, избор Аранжмани и обраде разних познатих мелодија за клавир: – Душан Радић: Рондино – Р. Мац: Стара ура игра полку – Чајковски: Албум за младе, оп. 39, избор – Шуман: Албум за младе, оп. 68, избор – Б. Барток: Деци, Микрокосмос 2 – Гречанинов: Дечја књига оп. 98 – О. Шин: Од јутра до сумрака – Шите: Из веселог дечјег доба, избор – Хајдн: Мале игре, избор – Моцарт: 14 дечјих композиција – Скот: Животиње, избор – Сарауер: Слике из дечјег доба – Хачатуријан: Андантино – Лутославски: 12 малих комада – Мајкапар оп. 33: Минијатуре – Вилалобос: Изабрани лаки комади – Јела Кршић: Клавирска вежбанка, избор – Раули: 19 малих комада, избор – Поцоли: Мали комади – Раули: Оп. 36 и 37 – Б. Барток: За децу – Клавирска музика за почетнике, Микрокосмос 1, избор – Мајкапар: 24 лаке композиције оп. 16 – Кабалевски: Оп. 30 – Скот: Кутија играчака Друге композиције одговарајуће тежине.
<p>Обавезан минимум програма</p>	<ul style="list-style-type: none"> – лествице и акорди по програму; – 6 композиција по слободном избору од чега обавезно 3 виртуозног карактера (етиде) – две полифоне композиције – два става из различитих сонатина или варијације и један став или два циклуса варијација – једна композиција домаћег аутора.

Смотра	на крају првог полугодишта: – једна лествица - једна композиција по слободном избору
Испит	1. Етида 2. Полифона композиција или барокни комад 3. Став цикличне композиције или комад по слободном избору Програм може да се изводи из нота.
Јавни наступ	- Један јавни наступ током школске године

4.2.4. Српско традиционално певање

Правилник о плану и програму наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање – „Службени гласник РС - Просветни гласник“ број: 5 од 27.05.2019. године

Циљ учења предмета Српског традиционално певање и групног певања је да код ученика развије интересовање и љубав према певању и музици кроз индивидуално и групно музичко искуство којим се подстиче развијање певачког апарата и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан и групни јавни наступ и наставак школовања.

Задаци:

Развијање заинтересованости за ширење вокалног потенцијала, навике слушања традиционалне вокалне музике, позитивно доживљавање и вредновање наставе српског традиционалног певања.

Облик рада	Индивидуални
Недељни фон часова и трајање часа	Први циклус – 1 час недељно, 30 минута
	Други циклус - 1 часа недељно, 45 минута
Годишњи фон часова	35 часова за ученике од 1. до 3. разреда
	33 часа за ученике четвртог разреда
Литература за све разреде	<ul style="list-style-type: none"> – Ст. Ст. Мокрањац: <i>Српске народне песме и игре са мелодијама из Левча</i>, СКА, Београд, 1902. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Југословенски музички фолклор 1</i> (народне мелодије које се певају на Косову), Београд, 1950. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Народне мелодије из Санџака</i>, САНУ, Београд, 1953. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Народне мелод ије из лесковачког краја</i>, САНУ, Београд, 1960. – Оливера Васић и Димитрије Големовић: <i>Народне песме у околини Бујановца</i>, Етнографски институт САНУ, Београд, 1980. – П. Вукосављевић, О. Васић и Ј. Бјеладиновић: <i>Народне мелодије, игре и ношње Пештерско-сјеничке висоравни</i>, Београд, Радио Београд, 1984, 6-189. – Димитрије О. Големовић: <i>Рефрен у народном певању-од обреда до забаве</i>, Реноме, Бијељина, Академија уметности, Бања Лука, 2000. – Драгослав Девић: <i>Народна музика Драгачева (облици и развој)</i>, ФМУ, Београд, 1986.

- Драгослав Девих: *Народна музика Црноречја* (у светлости етногенетских процеса), ЈП ШРИФ Бор, Културно-образовни центар, Бољевац, ФМУ, Београд, 1990.
- Драгослав Девих: *Антологија српских и црногорских народних песама с мелодијама*, Београд, 2001.
- Владимир Ђорђевић: *Српске народне мелодије* (предратна Србија), Београд, 1931.
- Коста П. Манојловић: *Народне мелодије из источне Србије*, САНУ, Београд, 1965.
- Радмила Петровић: *Српска народна музика* (песма као израз народног музичког мишљења), САНУ, Београд, 1989.
- Радмила Петровић и Јелена Јовановић: *Еј, Руднице, ти планино стара, Традиционално певање и свирање групе Црнућанка*, Музиколошки институт САНУ, Културни центар Горњи Милановац, *Вукова задужбина Београд*, Београд, 2003.
- Живојин Станковић: *Народне песме у Крајини*, САНУ, Београд, 1951.
- Сања Ранковић: “Основни принципи учења народног певања, Једногласно певање I”, Београд, Завод за уџбенике, 2008.
- Димитрије О.Големовић: “Народна музика Југославије”, „Нота“, Књажевац, 1998.
- Оливера Васић, Димитрије Големовић: “Таково у игри и песми”, Типопластика, Горњи Милановац, 1994.
- Драгослав Девих: “Антологија српских и црногорскиј народних песама с мелодијама”, Карић фондација, Београд, 2001.
- Даница и Љубица Јанковић, „Народна игре“, Књиге 1-6, „Просвета“, Београд
- Димитрије О. Големовић, „Свака птица својим гласом пева“, „Балканско културно наслеђе“ и „Друштво за очување српског фолклора „Градац““, Београд, 2019.
- Сања Ранковић и Мирјана Закић, „Приручник за учење традиционалног певања“, Традиционална музика Косова и Метохије“, Свеска бр. 1, ЦИОТИС, Београд, 2014.
- Часопис „Нови звук“
- Аудио и видео теренски снимци (САНУ, ФМУ, РТС...), радни материјал.
- Програм сличног саджаја и тежине по избору наставника

Први разред

Област	Садржаји	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
	Кључни појмови садржаја: тон, интонација, техника дусања, текст, певање, слушање музике, музички бонтон.		
Извођење музике	<p>Карактеристике традиционалног певања</p> <p>Техничке вежбе:</p> <ul style="list-style-type: none"> – правилан став и држање тела при певању – вежбе за разгибавање виличних мишића који учествују у певању – вежбе дусања – различите вежбе за распевавање (вокализе) <p>Обрада једногласних песама: (Сваки пример који се обрађује је аутентичан традиционални напев научен са теренских снимака)</p> <ul style="list-style-type: none"> – обрада и тумачење текста – лоцира географско порекло на карти – стилске карактеристике певања у односу на географску област из које песма потиче – обрађивање засебно свих мелодијских елемената дате песме – усаглашавање свих мелопоетских особености песме кроз певање прве строфе, а затим и кроз читаву песму <p>Обрада антифонних песама: (Сваки пример који се обрађује је аутентичан традиционални напев научен са теренских снимака или литературе)</p> <ul style="list-style-type: none"> – обрада текста и тумачење текста – лоцира географско порекло на карти – стилске карактеристике певања у односу на географску област из које песма потиче – обрађивање засебно свих мелодијских елемената дате песме – усаглашавање свих мелопоетских особености песме кроз певање прве строфе, а затим и кроз читаву песму – спајање гласова у чему наставник и ученик мењају улоге – приликом самосталног рада, ученик спроводи вежбање по узору на вежбање на часу. 	<ul style="list-style-type: none"> - Упознавање ученика са деловима вокалног апарата; - правилно формирање тона као припрема за стилски аутентично извођење српске традиционалне вокалне музике; - Овладавање једноставнијим једногласним и антифоним примерима вокалне праксе различитих области Србије; - указивање на различите стилске карактеристике песама, чему ће већа пажња бити посвећена у другом разреду; - Упознавање ученика са улогом и значајем вокалног музицирања у некадашњем руралном контексту, као и у савременом тренутку, што је важно за разумевање музике и за њено што аутентичније извођење; 	<p><u>Поступци:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - индивидуални облик рада - демонстративни, дијалогски и метод самосталног и активног рада ученика - коришћење мултимедијалних извора <p><u>Начин провере:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - формативно оцењивање, редовно месечно проверавање постигнућа ученика на часу у току савладавања школског програма - сумативно оцењивање, на крају програмске целине или за класификациони период (смotra)
Исходи	По завршеној области ученик ће бити у стању да:		

	<ol style="list-style-type: none"> 1. својим речима опише значај традиционалног певања; 2. уз правилно држање тела исправно изводи техничке вежбе дисања; 3. правилно изводи вокалне вежбе за поставку гласа и вежбе за промену интонације и покретљивост гласа уз помоћ наставника; 4. самостално себи задаје интонацију за упевавање са или без клавира; 5. препозна структуру и смисао певаног текста и изражајно рецитије текст без певања; 6. примени основне елементе нотне писмености у певању; 7. изведе једногласне примере у целини; 8. отпева деоницу водеће и пратеће групе у антифоним примерима; 9. изведе примере антифоног типа у целини уз пратњу наставника; 10. комуницира са наставником кроз извођење антифоних примера; 11. уз помоћ наставника или самостално броји у циљу постизања метрички тачног и ритмичног певања; 12. интерпретира пример научен по слуху према теренском снимку; 13. учествује на јавним наступима у школи и ван ње и поштује правила понашања при слушању и извођењу музике; 14. прати концерте традиционалне музике; 15. користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике; 16. разликује традиционално од стилизованог певања 17. активно слуша и спонтано решава спорне ситуације у току певања.
Обавезан минимум програма	<p>– осам једногласних примера из различитих крајева Србије са једноставнијим вокалним захтевима</p> <p>- 4 једногласна антифона примера</p>
Смотра	<ol style="list-style-type: none"> 1. смотра – у децембру: <ul style="list-style-type: none"> - Један једноглас соло 2. смотра – на крају школске године (Годишња): <ul style="list-style-type: none"> - Један једногласни соло - Један антифони пример <p>Програм се изводи напамет!</p>
Јавни наступи	<p>Два јавна наступа у току године.</p>

Други разред

Област	Садржаји	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
	Кључни појмови садржаја: Тон, интонација, техника дисања, текст, певање, слушање музике, музички бонтон.		
Извођење музике	<p>Карактеристике традиционалног певања.</p> <p>Техничке вежбе:</p> <ul style="list-style-type: none"> – правилан став и држање тела при певању; – вежбе за разгибавање виличних мишића који учествују при певању; – вежбе дисања; – различите вежбе за распевавање (вокализе.) <p>Обрада једногласних песама: (Сваки пример који се обрађује је аутентичан традиционални напев научен са теренских снимака или литературе)</p> <ul style="list-style-type: none"> – обрада и тумачење текста; – лоцирање географског порекла на карти; – стилске карактеристике певања у односу на географску област из које песма потиче; – обрађивање засебно свих мелодијских елемената дате песме; – усаглашавање свих мелопоетских особености песме кроз певање прве строфе, а затим и кроз читаву песму; – атифони примери сложенијег типа. <p>Обрада двогласних песама: (Сваки пример који се обрађује је аутентичан традиционални напев научен са теренских снимака или литературе)</p> <ul style="list-style-type: none"> – обрада текста и тумачење текста; – лоцирање географског порекла на карти; – стилске карактеристике певања у односу на географску област из које песма потиче; – обрађивање засебно свих мелодијских елемената дате песме; – усаглашавање свих мелопоетских особености песме кроз певање прве строфе, а затим и кроз читаву песму; – обрада гласова одвојено; – спајање гласова у чему наставник и ученик мењају улоге (водећа и пратећа деоница); 	<ul style="list-style-type: none"> - Овладавање вокализама технички компликованијим и захтевнијим него у првом разреду (на пример, у више гласова - приликом групне наставе); - Продубљивање рада на певачкој техници уз увођење сложених једногласних и двогласних примера бордунског типа из различитих области Србије; - савладавање сложених једногласних примера; оспособљавање ученика за самостално извођење пратећег гласа у двогласним примерима; - Упознавање ученика са улогом и значајем вокалног музицирања у некадашњем руралном, као и у савременом тренутку, што је важно за разумевање музике и 	<p><u>Поступци:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - индивидуални облик рада - демонстративни, дијалошки и метод самосталног и активног рада ученика - коришћење мултимедијалних извора <p><u>Начин провере:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - формативно оцењивање, редовно месечно проверавање постигнућа ученика на часу у току савладавања школског програма - сумативно оцењивање, на крају програмске целине или за класификациони период (смотра)

	Самостално вежбање по узору на вежбање на часу.	за њено што аутентичније извођење;	
Исходи	<p>По завршеној области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. својим речима опише значај традиционалног певања; 2. уз правилно држање тела исправно изводи техничке вежбе дисања; 3. правилно изводи вокалне вежбе за поставку гласа и вежбе за промену интонације и покретљивост гласа уз помоћ наставника; 4. самостално себи задаје интонацију за упевавање уз или без клавира; 5. препозна структуру и смисао певаног текста и изражајно рецитије текст без певања; 6. примени основне елементе нотне писмености у певању; 7. изведе једногласне примере у целини; 8. отпева деоницу водећег и пратећег гласа у примерима бордунског типа; 9. изведе примере бордунског типа у целини уз пратњу наставника; 10. комуницира са наставником кроз извођење двогласних примера; 11. уз помоћ наставника или самостално броји у циљу постизања метрички тачног и ритмичног певања; 12. интерпретира пример научен по слуху према теренском снимку или нотном запису; 13. учествује на јавним наступима у школи и ван ње и поштује правила понашања при слушању и извођењу музике; 14. прати концерте традиционалне музике; 15. користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике; 16. разликује традиционално од стилизованог певања; 17. активно слуша и спонтано решава спорне ситуације у току певања; 		
Обавезан минимум програма	<p>– осам једногласних примера из различитих крајева Србије са једноставнијим вокалним захтевима, од којих два антифона једногласна примера сложенијег типа (лазарице)</p> <p>– четири једноставна двогласна примера бордунског типа</p>		
Смотра	<p>током првог полугодишта у децембру:</p> <p>- Један једногласни антифони пример</p>		
Испит	<p>- Један једноглас</p> <p>- Један двогласни пример бордунског типа.</p> <p>Програм се изводи напамет!</p>		
Јавни наступ	<p>- Два јавна наступа током школске године</p>		

Трећи разред

Област	Садржаји	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
	Кључни појмови садржаја: тон, интонација, техника дисања, текст, певање, слушање музике, музички бонтон.		
Извођење музике	<p>Карактеристике традиционалног певања</p> <p>Техничке вежбе:</p> <ul style="list-style-type: none"> – правилан став и држање тела при певању; – вежбе за разгибавање виличних мишића који учествују при певању; – вежбе дисања; – различите вежбе за распевавање (вокализе). <p>Рад на певачкој техници кроз сложеније примере.</p> <p>Обрада једногласних песама: (Сваки пример који се обрађује је аутентичан традиционални напев научен са теренских снимака и литературе)</p> <ul style="list-style-type: none"> – обрада и тумачење текста; – лоцирање на географској карти; – стилске карактеристике певања у односу на географску област из које песма потиче; – обрађивање засебно свих мелодијских елемената дате песме; – обрађивање сложенијих једногласних примера са већим бројем украса и већим мелодијским амбитусом; – усаглашавање свих мелопоеетских особености песме кроз певање прве строфе, а затим и кроз читаву песму. <p>Обрада двогласних песама „на бас“: (Сваки пример који се обрађује је аутентичан традиционални напев научен са теренских снимака и литературе)</p> <ul style="list-style-type: none"> – обрада и тумачење текста; – активно слуша и спонтано решава спорне ситуације у току певања; – разликује традиционално од стилизованог певања. <p>лоцирање на географској карти;</p> <ul style="list-style-type: none"> – стилске карактеристике певања у односу на географску област из које песма потиче; – обрађивање засебно свих мелодијских елемената дате песме; 	<ul style="list-style-type: none"> - Овладавање вокализама технички компликованијим и захтевнијим него у другом (на пример, у више гласова - приликом групне наставе); - Продубљивање рада на певачкој техници уз увођење сложених једногласних и двогласних примера на бас из различитих области Србије; - савладавање сложених једногласних примера у <i>parlando rubato</i> систему, оспособљавање ученика за самостално извођење пратећег гласа у двогласним примерима; - Упознавање ученика са улогом и значајем вокалног музицирања у некадашњем 	<p><u>Поступци:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - индивидуални облик рада - демонстративни, дијалошки и метод самосталног и активног рада ученика - коришћење мултимедијалних извора <p><u>Начин провере:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - формативно оцењивање, редовно месечно проверавање постигнућа ученика на часу у току савладавања школског програма - сумативно оцењивање, на крају програмске целине или за класификациони период (смотра)

	<ul style="list-style-type: none"> – усаглашавање свих мелопоетских особености песме кроз певање прве строфе, а затим и кроз читаву песму; – успостављање сазвука који су типичани за српско певање у двогласним примерима; – обрада гласова одвојено; – спајање гласова у чему наставник и ученик мењају улоге (водећа и пратећа деоница); – постизање стабилности и самосталности у пратећем гласу и сигурно вођење деонице првог гласа уз пратњу наставника. 	<p>руралном, као и у савременом тренутку, што је важно за разумевање музике и за њено што аутентичније извођење;</p>	
Исходи	<p>По завршеној области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. опише значају и улогу традиционалног певања; 2. именује одређене типове певања и њихова карактеристике; 3. уз правилно држање тела исправно изводи вежбе дисања и вокалне технике за поставку гласа; 4. самостално себи задаје интонацију за упевавање са или без клавира; 5. изводи техничке вежбе за промену интонације и покретљивост гласа; 6. препозна структуру и смисао певаног текста и рецитије текст без певања; 7. уз помоћ наставника примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера и стила музичког примера; 8. изведе украсе различитог типа у односу на стил којем песма припада; 9. отпева деоницу водећег и пратећег гласа у песмама новијег двогласног стила 10. комуницира са наставником приликом извођења примера двогласног типа новијег стила у целини; 11. интерпретира пример научен по слуху према теренском снимку и научен самостално према нотном запису; 12. прати концерте и учествује на јавним наступима у школи и ван ње; 13. користи самостално или уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука; 14. активно слуша и спонтано решава спорне ситуације 15. разликује традиционално од стилозованог певања 		
Обавезан минимум програма	<ul style="list-style-type: none"> – пет једногласних примера из различитих српских крајева – пет примера „на бас” 		
Смотра	<p>Током првог полугодишта у децембру:</p> <ul style="list-style-type: none"> - један једноглас - један на бас 		
Испит	<ul style="list-style-type: none"> - један једноглас - један на бас <p>Програм се изводи напамет!</p>		
Јавни наступ	<ul style="list-style-type: none"> - Два јавна наступа током школске године 		

Четврти разред

Област	Садржаји	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
	Кључни појмови садржаја: тон, интонација, техника дисања, текст, певање, слушање музике, музички бонтон.		
Извођење музике	<p>Рад на певачкој техници кроз сложеније једногласне и двогласне примере.</p> <p>Техничке вежбе (вокализе).</p> <p>Обрада сложенијих једногласних песама у дистрибутивном ритму). (Сваки пример који се обрађује је аутентичан традиционални напев научен са теренских снимака и литературе)</p> <p>Обрада сложенијих двогласних песама „на бас”.</p> <p>Обрада једноставнијих двогласних песама „на глас”.</p> <ul style="list-style-type: none"> – обрада и тумачење текста; – лоцирање на географској карти; – отпева деоницу водећег и пратећег гласа у песамама новијег и старијег двогласног стила; – комуницира са наставником приликом извођења примера двогласног типа новијег стила у целини; – интерпретира пример научен по слуху према теренском снимку и научен самостално према нотном запису; – прати концерте и учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – користи самостално или уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука; – активно слуша и спонтано решава спорне ситуације у току певања; – разликује традиционално од стилизованог певања. – стилске карактеристике певања у односу на географску област из које песма потиче; – обрађивање засебно свих мелодијских елемената дате песме; – усаглашавање свих мелопоетских особености песме кроз певање прве строфе, а затим и кроз читаву песму; – успостављање сазвука који су типичани за српско певање у двогласним примерима; – обрада гласова одвојено; 	<ul style="list-style-type: none"> - Овладавање вокализама технички компликованијим и захтевнијим него у трећем (на пример, у више гласова - приликом групне наставе); - Продубљивање рада на певачкој техници уз увођење сложених једногласних и двогласних примера на бас и на глас из различитих области Србије; - савладавање сложених једногласних примера у parlando rubato систему, оспособљавање ученика за самостално извођење водећег и пратећег гласа у двогласним примерима; - Упознавање ученика са улогом и значајем вокалног музицирања у некадашњем сеоском и градском, као и у 	<p><u>Поступци:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - индивидуални и групни облик рада - демонстративни, дијалогски и метод самосталног и активног рада ученика - коришћење мултимедијалних извора <p><u>Начин провере:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - формативно оцењивање, редовно месечно проверавање постигнућа ученика на часу у току савладавања школског програма - сумативно оцењивање, на крају програмске целине или за класификациони период (смотра)

	<p>– спајање гласова у чему наставник мењају улоге (водећа и пратећа деоница);</p> <p>– постизање стабилности и самосталности у пратећем гласу и сигурно вођење деонице првог гласа уз пратњу наставника.</p> <p>(Сваки пример који се обрађује је аутентичан традиционални напев научен са теренских снимака и литературе)</p>	<p>савременом тренутку, што је важно за разумевање музике и за њено што аутентичније извођење;</p>	
Исходи	<p>По завршеној области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. именује одређене типове певања и њихова карактеристике; 2. самостално себи задаје интонацију за упевавање са или без клавира; 3. изводи техничке вежбе за промену интонације и покретљивост гласа; 4. препозна структуру и смисао певаног текста и рецитује текст без певања; 5. уз помоћ наставника примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера и стила музичког примера; 6. изведе украсе различитог типа у односу на стил којем песма припада; 7. отпева деоницу водећег и пратећег гласа у песмама новијег и старијег двогласног стила; 8. комуницира са наставником приликом извођења примера двогласног типа новијег стила у целини; 9. интерпретира пример научен по слуху према теренском снимку и научен самостално према нотном запису; 10. прати концерте и учествује на јавним наступима у школи и ван ње; 11. користи самостално и уз помоћ одраслих доступне носиоце звука; 12. активно слуша и спонтано решава спорне ситуације у току певања; 13. разликује традиционално од стилизованог начина певања. 		
Обавезан минимум програма	<p>– пет једногласних примера из различитих српских крајева</p> <p>– пет примера „на бас”</p> <p>– један пример „на глас”</p>		
Смотра	<p>на крају првог полугодишта:</p> <ul style="list-style-type: none"> - један једноглас - један на бас 		
Испит	<ul style="list-style-type: none"> - један једноглас - један на бас - један на глас <p>Програм се изводи напамет!</p>		
Јавни наступ	<p>- Два јавна наступа током школске године</p>		

4.2.5. Групно певање

Правилник о плану и програму наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање – „Службени гласник РС - Просветни гласник“ број: 5 од 27.05.2019. године

Циљ учења предмета је да код ученика развије интересовање и љубав према певању и музици кроз групно музичко искуство којим се подстиче развијање певачког апарата и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак школовања.

Задаци:

Развијање заинтересованости за ширење вокалног потенцијала, навике слушања традиционалне вокалне музике, позитивно доживљавање и вредновање наставе српског традиционалног певања.

Облик рада	Групни (од 2 до 9 ученика у групи)
Недељни фон часова и трајање часа	Први циклус – 1 час недељно, 30 минута
	Други циклус - 1 часа недељно, 45 минута
Годишњи фон часова	35 часова за ученике од 1. до 3. разреда
	33 часа за ученике четвртог разреда

Литература за све разреде	<ul style="list-style-type: none"> – Ст. Ст. Мокрањац: <i>Српске народне песме и игре са мелодијама из Левча</i>, СКА, Београд, 1902. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Југословенски музички фолклор 1</i> (народне мелодије које се певају на Косову), Београд, 1950. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Народне мелодије из Санџака</i>, САНУ, Београд, 1953. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Народне мелодије из лесковачког краја</i>, САНУ, Београд, 1960. – Оливера Васић и Димитрије Големовић: <i>Народне песме у околини Бујановца</i>, Етнографски институт САНУ, Београд, 1980. – П. Вукосављевић, О. Васић и Ј. Бјеладиновић: <i>Народне мелодије, игре и ношње Пештерско-сјеничке висоравни</i>, Београд, Радио Београд, 1984, 6-189. – Димитрије О. Големовић: <i>Рефрен у народном певању-од обреда до забаве</i>, Реноме, Бијељина, Академија уметности, Бања Лука, 2000. – Драгослав Девећ: <i>Народна музика Драгачева</i> (облици и развој), ФМУ, Београд, 1986. – Драгослав Девећ: <i>Народна музика Црногорчана</i> (у светлости етногенетских процеса), ЈП ШРИФ Бор, Културно-образовни центар, Бољевац, ФМУ, Београд, 1990. – Драгослав Девећ: <i>Антологија српских и црногорских народних песама с мелодијама</i>, Београд, 2001. – Владимир Ђорђевић: <i>Српске народне мелодије</i> (предратна Србија), Београд, 1931. – Коста П. Манојловић: <i>Народне мелодије из источне Србије</i>, САНУ, Београд, 1965. – Радмила Петровић: <i>Српска народна музика</i> (песма као израз народног музичког мишљења), САНУ, Београд, 1989.
----------------------------------	---

- Радмила Петровић и Јелена Јовановић: *Еј, Руднице, ти планино стара, Традиционално певање и свирање групе Црнућанка*, Музиколошки институт САНУ, Културни центар Горњи Милановац, *Вукова задужбина Београд*, Београд, 2003.
- Живојин Станковић: *Народне песме у Крајини*, САНУ, Београд, 1951.
- Сања Ранковић: “Основни принципи учења народног певања, Једногласно певање Г”, Београд, Завод за уџбенике, 2008.
- Димитрије О.Големовић: “Народна музика Југославије”, „Нота“, Књажевац, 1998.
- Оливера Васић, Димитрије Големовић: “Таково у игри и песми”, Типопластика, Горњи Милановац, 1994.
- Драгослав Девић: “Антологија српских и црногорскиј народних песама с мелодијама”, Карић фондација, Београд, 2001.
- Даница и Љубица Јанковић, „Народна игре“, Књиге 1-6, „Просвета“, Београд
- Димитрије О. Големовић, „Свака птица својим гласом пева“, „Балканско културно наслеђе“ и „Друштво за очување српског фолклора „Градац““, Београд, 2019.
- Сања Ранковић и Мирјана Закић, „Приручник за учење традиционалног певања“, Традиционална музика Косова и Метохије“, Свеска бр. 1, ЦИОТИС, Београд, 2014.
- Часопис „Нови звук“
- Аудио и видео теренски снимци (САНУ, ФМУ, РТС...), радни материјал.
- Програм сличног саджаја и тежине по избору наставника

Први разред

Област	Садржаји	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
	Кључни појмови садржаја: тон, интонација, музички бонтон, сценски наступ, дикција, мимика, певање		
Извођење музике	<p>Карактеристике традиционалног певања</p> <p>Техничке вежбе:</p> <ul style="list-style-type: none"> - различите вежбе за распевавање (вокализе) - Заједничко извођење једногласних примера Заједничко извођење антифоних примера - Заједничко певање уз пратњу инструмената - Усаглашавање гласова <p>Припрема за сценски наступ:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Израда традиционалне фризура - сценско шминкање - облачење народне ношње - излазак на сцену -понашање на сцени 	<ul style="list-style-type: none"> - Упознавање ученика са деловима вокалног апарата; - правилно формирање тона као припрема за стилски аутентично извођење српске традиционалне вокалне музике; - Овладавање једноставнијим једногласним и антифоним примерима вокалне праксе различитих области Србије; - указивање на различите стилске карактеристике песама, чему ће већа пажња бити посвећена у другом разреду; - Упознавање ученика са улогом и значајем вокалног музицирања у некадашњем руралном контексту, као и у савременом тренутку, што је важно за разумевање музике и за њено што аутентичније извођење; 	<p><u>Поступци:</u></p> <p>Групни облик рада</p> <ul style="list-style-type: none"> - демонстративни, дијалошки и метод самосталног и активног рада ученика - коришћење мултимедијалних извора <p><u>Начин провере:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - формативно оцењивање, редовно месечно проверавање постигнућа ученика на часу у току савладавања школског програма - сумативно оцењивање, на крају програмске целине или за класификациони период (смотра)
Исходи	<p>По завршеној области ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - усагласи индивидуално певање са групним - усагласи интонацију са осталим члановима групе - усагласи артикулацију са осталим члановима групе - дефинише своју улогу у групи и перципира улогу осталих чланова - примени различита музичка средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника - комуницира са осталим члановима групе кроз музику - учествује у јавним наступима у школи и ван ње - испољи самопоуздање у току јавног наступа - поштује правила понашања при слушању и извођењу песама - покаже спремност за тимски рад 		

	- користи предности дигитализације у слушању и извођењу песама
Обавезан минимум програма	– осам једногласних примера из различитих крајева Србије са једноставнијим вокалним захтевима - 4 једногласна антифона примера
Јавни наступи	Два јавна наступа у току године.

Други разред

<i>Област</i>	<i>Садржаји</i>	<i>Циљеви наставне области</i>	<i>Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева</i>
	Кључни појмови садржаја: тон, интонација, музички бонтон, сценски наступ, дикција, мимика, певање		
Извођење музике	<p>Карактеристике традиционалног певања</p> <p>Техничке вежбе:</p> <ul style="list-style-type: none"> – различите вежбе за распевавање (вокализе) - Заједничко извођење једногласних примера Заједничко извођење антифонних примера - Заједничко извођење бордунских примера (подела на вођу и пратњу и промена улога) - Заједничко певање уз пратњу инструмената - Усаглашавање гласова - Тонско уједначавање гласова (интонација, метроритам, боја, дикција) <p>Припрема за сценски наступ:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Израда традиционалне фризурае - сценско шминкање - облачење народне ношње - излазак на сцену -понашање на сцени 	<ul style="list-style-type: none"> - Упознавање ученика са деловима вокалног апарата; - правилно формирање тона као припрема за стилски аутентично извођење српске традиционалне вокалне музике; - Овладавање једноставнијим једногласним и антифоним примерима вокалне праксе различитих области Србије; - указивање на различите стилске карактеристике песама, чему ће већа пажња бити посвећена у другом разреду; - Упознавање ученика са улогом и значајем вокалног музицирања у некадашњем руралном контексту, као и у савременом тренутку, што је важно за разумевање музике и за њено што аутентичније извођење; 	<p><u>Поступци:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - групни облик рада - демонстративни, дијалогски и метод самосталног и активног рада ученика - коришћење мултимедијалних извора <p><u>Начин провере:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - формативно оцењивање, редовно месечно проверавање постигнућа ученика на часу у току савладавања школског програма - сумативно оцењивање, на крају програмске целине или за класификациони период (смотра)

Исходи	<p>По завршеној области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. усагласи индивидуално певање са групним 2. усагласи интонацију са осталим члановима групе 3. усагласи артикулацију са осталим члановима групе 4. дефинише своју улогу у групи и перципира улогу осталих чланова 5. примени различита музичка средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника 6. комуницира са осталим члановима групе кроз музику 7. води пеме бордунског типа и прати песме бордунског типа 8. учествује у јавним наступима у школи и ван ње 9. испољи самопоуздање у току јавног наступа 10. поштује правила понашања при слушању и извођењу песама 11. покаже спремност за тимски рад 12. користи предности дигитализације у слушању и извођењу песама
Обавезан минимум програма	<ul style="list-style-type: none"> – осам једногласних примера из различитих крајева Србије са једноставнијим вокалним захтевима, од којих два антифона једногласна примера сложенијег типа (лазарице) – четири једноставна двогласна примера бордунског типа

Трећи разред			
<i>Област</i>	<i>Садржаји</i>	<i>Циљеви наставне области</i>	<i>Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева</i>
	<i>Кључни појмови садржаја: тон, интонација, музички бонтон, сценски наступ, дикција, мимика, певање</i>		
Извођење музике	<p>Карактеристике традиционалног певања</p> <p>Техничке вежбе:</p> <ul style="list-style-type: none"> – различите вежбе за распевање (вокализе) - Заједничко извођење једногласних примера Заједничко извођење антифонних примера - Заједничко извођење бордунских примера (подела на вођу и пратњу и промена улога) - Заједничко извођење песама «на бас» - Заједничко певање уз пратњу инструмената - Усаглашавање гласова - Тонско уједначавање гласова (интонација, метроритам, боја, дикција) 	<ul style="list-style-type: none"> - Упознавање ученика са деловима вокалног апарата; - правилно формирање тона као припрема за стилски аутентично извођење српске традиционалне вокалне музике; - Овладавање једноставнијим једногласним и антифонним примерима вокалне праксе различитих области Србије; - указивање на различите стилске карактеристике песама, чему ће 	<p><u>Поступци:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - групни облик рада - демонстративни, дијалогски и метод самосталног и активног рада ученика - коришћење мултимедијалних извора <p><u>Начин провере:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - формативно оцењивање, редовно месечно проверавање постигнућа ученика на часу у току савладавања школског програма

	Припрема за сценски наступ: -Израда традиционалне фризура - сценско шминкање - облачење народне ношње - излазак на сцену -понашање на сцени	већа пажња бити посвећена у другом разреду; - Упознавање ученика са улогом и значајем вокалног музицирања у некадашњем руралном контексту, као и у савременом тренутку, што је важно за разумевање музике и за њено што аутентичније извођење;	- сумативно оцењивање,на крају програмске целине или за класификациони период (смотре)
Исходи	По завршеној области ученик ће бити у стању да: - усагласи индивидуално певање са групним - усагласи интонацију са осталим члановима групе - усагласи артикулацију са осталим члановима групе - дефинише своју улогу у групи и перципира улогу осталих чланова - примени различита музичка средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника -комуницира са осталим члановима групе кроз музику - води песме „на бас“ и прати песме „на бас“ - учествује у јавним наступима у школи и ван ње -испољи самопоуздање у току јавног наступа - поштује правила понашања при слушању и извођењу песама - покаже спремност за тимски рад - користи предности дигитализације у слушању и извођењу песама		
Обавезан минимум програма	– пет једногласних примера из различитих крајева Србије - 5 примера „на бас“		
Јавни наступи	Два јавна наступа		

Четврти разред			
Област	Садржаји	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
	Кључни појмови садржаја: тон, интонација, музички бонтон, сценски наступ, дикција, мимика, певање		
Извођење музике	Карактеристике традиционалног певања Техничке вежбе: – различите вежбе за распевавање (вокализе)	- Упознавање ученика са деловима вокалног апарата;	<u>Поступци:</u> - групни облик рада - демонстративни, дијалогски и метод

	<ul style="list-style-type: none"> - Заједничко извођење једногласних примера - Заједничко извођење бордунских примера (подела на вођу и пратњу и промена улога) - Заједничко извођење песама «на бас» - Заједничко извођење песама на глас - Заједничко певање уз пратњу инструмената - Усаглашавање гласова - Тонско уједначавање гласова (интонација, метроритам, боја, дикција) <p>Припрема за сценски наступ:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Израда традиционалне фризура - сценско шминкање - облачење народне ношње - излазак на сцену -понашање на сцени 	<ul style="list-style-type: none"> - правилно формирање тона као припрема за стилски аутентично извођење српске традиционалне вокалне музике; - Овладавање једноставнијим једногласним и антифоним примерима вокалне праксе различитих области Србије; - указивање на различите стилске карактеристике песама, чему ће већа пажња бити посвећена у другом разреду; - Упознавање ученика са улогом и значајем вокалног музицирања у некадашњем руралном контексту, као и у савременом тренутку, што је важно за разумевање музике и за њено што аутентичније извођење; 	<p>самосталног и активног рада ученика</p> <ul style="list-style-type: none"> - коришћење мултимедијалних извора <p><u>Начин провере:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - формативно оцењивање, редовно месечно проверавање постигнућа ученика на часу у току савладавања школског програма - сумативно оцењивање, на крају програмске целине или за класификациони период (смотра)
Исходи	<p>По завршеној области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. усагласи индивидуално певање са групним 2. усагласи интонацију са осталим члановима групе 3. усагласи артикулацију са осталим члановима групе 4. дефинише своју улогу у групи и перципира улогу осталих чланова 5. примени различита музичка средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника 6. комуницира са осталим члановима групе кроз музику 7. води песме „на бас“ и прати песме „на бас“ 8. води песме „на глас“ и прати песме „на глас“ 9. учествује у јавним наступима у школи и ван ње 10. испољи самопоуздање у току јавног наступа 11. поштује правила понашања при слушању и извођењу песама 12. покаже спремност за тимски рад 13. користи предности дигитализације у слушању и извођењу песама 		
Обавезан минимум програма	<ul style="list-style-type: none"> - пет једногласних примера из различитих крајева Србије - 5 примера „на бас“ - 1 пример „на глас“ 		
Јавни наступи	<p>Два јавна наступа</p>		

5. НАЧИН ОСТАВАРИВАЊА ПРОГРАМА ИНДИВИДУАЛНЕ И ГРУПНЕ НАСТАВЕ

5.1. Начин остваривања програма вокално-инструменталне наставе

(виолина, виолончело, гитара, клавир, хармоника, флаута, српско традиционално певање)

Образовање и васпитање ученика музике је изразито захтеван и одговоран посао. Подразумева се да онај који се њиме бави, поред одговарајућег професионалног знања и искуства треба да, свакако, поседује још и доста широк увид у основне принципе и законитости развојне психологије.

Од наставника се очекује да се редовно, савесно припрема за часове и пажљиво прати и планира развој сваког свог појединог ученика. Ова припрема обухвата читав спектар активности - од детаљног проучавања композиција са учениковог репертоара (аналитичким просвиравањем или, евентуално, припремањем за извођење на подијуму), преко упоређивања различитих издања и допуњавања одабраних редакција, до континуираног вођења обимне евиденције о учениковом раду и напретку.

Претпоставка је да ће добар наставник увек имати на уму комплексност и свеобухватност процеса музичке наставе и да ове њене важне стране никад неће запостављати ради пуког усавршавања искључиво занатске компоненте учениковог свирања, односно певања. То значи да ће се он, током читавог периода учениковог рада на одабраном делу, трудити да му пренесе, не само своје знање о прстореду, техничким поступцима и извођачким изражајним средствима неопходним за примерено извођење дела, него и одређен број суштински важних информација о аутору дела, историјској епохи којој припада и специфичним особинама самог дела.

Квалитет првог и неколицине наредних часова најчешће пресудно утиче на даљи развој учениковог интересовања за музику. Наставнику се, из тог разлога, препоручује да посвети повишену пажњу овој проблематици, изналажењем и практичном применом најподстицајнијих и најинспиративнијих могућих наставних метода. Препоручују се велика умереност и опрез у организовању ученикових такмичарских активности. Обазрив наставник неће допустити да ученикова мотивација временом постане искључиво такмичарски обојена, једнако као што неће упасти у опасну замку вредновања резултата сопственог рада бројем награда и признања које његови ученици освајају.

Равноправан третман свих ученика у класи наставник не сме, ни на какав начин и ни под каквим условима, да доведе у питање. Било какав дискриминаторски став у односу на степен музичке обдарености или неко друго учениково индивидуално својство сматра се педагошки и морално недопустивим.

Савестан наставник ће, разуме се, обазривим, интроспективно-аналитичким приступом проблематици индивидуалног наставног процеса пажљиво штитити ученика од развојно погубног пројектовања сопствених амбиција.

Једна од најважнијих потврда његове исправне педагошке позиције биће упоран рад на сопственом усавршавању - повременим учењем нових дела, стицањем додатних увида у област инструменталне литературе, честим одласцима на концерте, праћењем актуелних збивања у светској дискографији, јавним наступањем, периодичним обнављањем теоријског знања, читањем методолошке, педагошке и психолошке литературе, сталним допуњавањем личног образовања и проширивањем свог културног и духовног хоризонта.

5.2. Начин остваривања програма наставе солфеђа и теорије музике

Основни дидактичко-методички поступци обухватају развијање звучних представа с нотом сликом, како за област мелодике тако и за област ритма. Овим се наставним смером усклађује рад на диктатима с певањем и ритмичким читањем. Звучне представе су, по правилу, мелодијски примери (песме са текстом и примери из литературе), мелодијски мотиви (за транспоновање, ради учвршћивања скокова у поједине ступњеве; за певање увек у оригиналном тоналитету ради постављања боје тоналитета и за постављање метричких врста и ритмичких фигура) и, тек на трећем месту, лествични низови (распевавање ученика, ширење обима гласа, упознавање лествица).

Примери се обрађују по слуху, у почетним разредима, или из нотног текста, наравно, уз помоћ наставника, а и певањем солмизационим слоговима уз тактирање. Свака нова Област праћена је наведеним поступцима, који се потом преносе на опажање појединачних и више тонова, ритмичких фигура, метричких врста и усмених мелодијско-ритмичких диктата.

Приликом планирања наставе за целу годину, полугодиште и тромесечје, треба предвидети време за обнављање већ постављених методских јединица, као и њихово даље разрађивање. После одређења када ће се припремати и поставити један тоналитет треба имати у виду то да се у последња два месеца школске године не постављају нове лествице. То исто важи и за ритмичке поставке јер је и за мелодику и за ритам потребно одређено време како би се звучне представе усвојиле и надоградиле новим захтевима (више скокова, тежи захтеви за ритмичко читање, примена вокалне и инструменталне литературе из градива тог разреда, писмени диктати, певање примера са листа) - а ради припремања ученика за што самосталније извођење и опажање музичког тока.

Када се у оквиру методске јединице планира ново градиво из ритма треба користити певање у већ познатом тоналитету, а када је поставка нове лествице у питању, треба користити познате ритмичке фигуре и метричке врсте. Ново градиво увек прати - после поставке - рад на препознавању, као најелементарнијем виду учења. Писмени диктати и певање са листа (без претходне припреме) следе касније, на другим часовима, као и приликом обнављања претходних поставки, али са већим захтевима. Тиме се гарантује постојање концентричних кругова, познатих у свим педагошким дисциплинама у школама општег образовања.

Припрема тоналитета, у почетним разредима, изводи се учењем песама по слуху, прво са текстом, а потом солмизацијом, опажањем диктираних тонова сличних кретању мелодије у песми (по узору на многе стране школе), приказивањем и теоријским тумачењем лествице.

Поставка подразумева обнављање научене песме, утврђивање лествице абecedним изговором у секундама и терцама, изговором тоничног трозвука и каденце, препознавањем мотива, певањем инструктивних вежби и лакших примера из литературе и савлађивањем једног канона. Опажање тонова и касније интервала и акорада из каденци, певање тежих примера из литературе и двогласних примера одвија се у облику обнављања тоналитета обично следеће године. Тада се утврђују тежи скокови. Ова фаза обраде тоналитета праћена је писаним диктатима, док је претходна базирана на усменим диктатима, од писмених је тражено записивање само појединачних тонова и више тонова.

У старијим разредима, када ученици имају довољно усвојене функционалне односе, односно стабилне ступњеве, припрема и поставка следе непосредно једна иза друге. Оне лествице које имају велики број прецнака савлађују се теоријски или упоређивањем и

изводе се певањем лествица и каденце и илуструју примером из литературе (Цис-дур на пример).

Ритам је изражен у садржајима програма кроз постављање ритмичких фигура и метричких врста. Ове поставке, као и у мелодици, прати коришћење одговарајућих примера песама са текстом или из литературе. Наставник својим извођењем поставља звучне представе (фигуре, врсте), а ученици уче примере напамет и користе их за даљу поставку ритма. Она се одвија на следећи начин: препознавање мотива, извођење кратких ритмичких мотива са новим градивом, мануелно извођење, учење ритмичких примера без тонских висина, савлађивање ритмичких етида парлато уз помоћ наставника ради правилног акцентовања, испитивање наученог градива, самостално извођење нових задатака са сличним садржајем, писмени диктати и читање примера из вокалне и инструменталне литературе. Пре рада на парлату, али и касније (вежбе са променом кључа), користи се читање у једнаком трајању исписаних нота, са или без обележене метричке врсте. Равномерним читањем ученици савлађују континуирано праћење нотног текста са обележеним темпом а тиме и технику читања литературе коју свирају, односно певају (без враћања код учињене грешке).

Домаћи задатак треба да садржи: преписивање нота, вежбе из ортографије, утврђивање научених ритмичких етида, вежбе равномерног читања, утврђивање добро научених примера за поставку мелодике и ритма (песме са текстом и примери из литературе), евентуално, утврђивање оних мелодијских вежби које су обрађене на часу.

Теорија музике је посебан предмет у завршном разреду шестогодишње школе. Од првог до петог разреда шестогодишње школе теорија музике прати сваку поставку и обраду методске јединице, како у мелодици и ритму, тако и у интонирању, опажању и диктатима. Препоручују се писмена вежбања: исписивање предзнака задате лествице у оба кључа, исписивање лествичног низа са прецнацима испред нота, препознавање лествице на основу исписаног низа (не увек од првог ступња), упоређивање лествичних тетра хорда, проналажење једног тетра хорда у више лествица, и друго.

5.3. Начин остваривања програма наставе оркестра, хора и камерне музике

Групно музицирање се у школи организује према могућностима извођења наставе. Ученицима инструменталне наставе, првенствено је потребно омогућити да буду укључени у рад оркестра и камерне музике. Ученици могу бити истовремено укључени у рад оркестра и у рад камерног ансамбла. Наставом хора у школи обухваћени су ученици који нису укључени у рад оркестра, нити су обухваћени наставом камерног музицирања.

Приликом одабира програма у групном музицирању, потребно је обратити пажњу да програм одговара техничким и музичким способностима свих учесника, нарочито када нису у питању ученици истих разреда и узраста. Програм треба да буде подстицајан и прихватљив да би се код ученика развила жеља и позитивна мотивација за рад у оркестру, хору и камерним ансамблима.

5.4. Начин остваривања програма наставе упоредног клавира

На првим часовима ученика треба упознати са кратким историјским развојем инструмента, начином функционисања механизма и саставним деловима клавира. Ученика треба правилно поставити за инструмент водећи рачуна о удаљености и висини клавирске солице у односу на инструмент.

Непосредан контакт почиње поставком руке на клавијатуру и извођењем првих тонова „портаменто“ начином свирања, сваком руком посебно. Ученик постепено спознаје клавијатуру и нотно писмо.

Развијање унутрашњег слуха код ученика је веома важан задатак и корисно је налажење мелодија по слуху.

Сваки нови задатак потребно је остварити на високо професионалном нивоу, поштујући индивидуална својства сваког ученика, интелектуалне потенцијале, мотивисаност за самостални рад, уз јасно постављене захтеве. Упоредо радити на техничком и музичком развоју ученика и развијати његове слабије стране.

У раду са ученицима водити рачуна о различитим могућностима ученика у зависности од његовог талента. Свако дело треба најпре правилно прочитати, објаснити, анализирати са свих страна и поставити високе уметничке захтеве.

Добро припремљен ученик са већом сигурношћу и личним задовољством излази на јавно извођење. Педагог треба да одабере програм према могућностима сваког ученика, посебно водећи рачуна и о његовом нервном склопу и о физичким могућностима.

Међусобно поверење и поштовање личности и атмосфера сарадње на часу доприносе правилном и успешном развијању свих потенцијала које ученик поседује.

Основни циљ учења упоредног клавира за ученике српског традиционалног певања је њихово оспособљавање за самостално праћење и анализирање не само облика композиције коју савлађују, него и за препознавање стила са свим његовим карактеристикама. Такође је неопходно да ученик, радећи на клавирској композицији, уме да препозна основне хармонске токове, модулације, полифонију и друге музичке елементе, што ће му само помоћи да лакше савлада и разуме репертоар српског традиционалног певања.

6. ОСТВАРИВАЊЕ ИНДИВИДУАЛНИХ ОБРАЗОВНИХ ПЛАНОВА

За дете и ученика коме је услед социјалне ускраћености, сметњи у развоју, инвалидитета и других разлога потребна додатна подршка у образовању и васпитању, школа обезбеђује отклањање физичких и комуникацијских препрека и доноси индивидуални образовни план.

Индивидуални образовни план (ИОП) је посебан документ којим се планира додатна подршка у образовању и васпитању за одређено дете и ученика, у складу са његовим способностима и могућностима.

Циљ ИОП-а је оптимални развој детета и ученика, укључивање у вршњачки колектив и остваривање општих и посебних исхода образовања и васпитања, односно задовољавања образовно-васпитних потреба детета и ученика. ИОП се израђује на основу претходно реализованих и евидентираних мера индивидуализације и израђеног педагошког профила за дете.

7. ПРИПРЕМНИ РАЗРЕД ОСНОВНЕ МУЗИЧКЕ ШКОЛЕ „НЕВЕНА ПОПОВИЋ“

Припремни разред	
Правилник о плану и програму наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање – Сл. Гласник РС- Просветни гласник број: 5 од 27.05.2019. године	
У зависности од групе и узраста ученика, програм за предшколски узраст организовати у групама ученика до 6 година и од 6 до 8 година.	
Циљ учења предмета Солфеђо у припремном разреду је да код ученика развије љубав према музици, слободу и способност да се изразе кроз музику, чиме се ствара квалитетна основа за даљи наставак бављења музиком.	
Задаци: <ul style="list-style-type: none"> - упознавање деце са богатством музике - развијање интересовања за музику - откривање богатства и разноврсности звукова - подстицање активног слушања музике - учешће у разним музичким активностима - неговање разних облика спонтаног музичког стваралаштва - стварање основе за развој музичких способности: слуха, осећаја за ритам и музичког памћења.	
Облик рада	Групни
Недељни фонд часова и трајање часа	2 часа, 45 минута
Годишњи фонд часова	70

Област	Садржаји	Циљеви наставне области	Планирани поступци у реализацији наставне области и начини провере остварености циљева
	Кључни појмови садржаја: слушање, покрет, игра, импровизација, мелодија, ритам, музички бонтон		
Слушање музике	Слушање музике уз покрет. Слушање музике уз цртање. Елементи музичке писмености (препознавање кроз слушање). Музички Орфови инструменти, хор, оркестар и ансамбли. Вокална и инструментална музика. Дела различитих музичких жанрова примерени узрасту.	- Усвајање великог броја песама са текстом - Упознавање са елементарним појмовима из теорије музике - Упознавање са елементарним појмовима из теорије музике.	<u>Начини провере:</u> - практичан рад (писање и бојење нота) - активност ученика – препознавање тонске висине преко научених песама - Орфов инструментаријум - Коришћење различитих наставних метода као што су дијалогска, рад са књигом као и наставних облика: групни, тимски и фронтални.
Извођење музике	Певање дечијих и народних песмица примереног садржаја и карактера, различитог тонског рода и песмица модела. Препознавање дурског и молског тонског рода. Развој музикалности.	- Развијање љубави према музици и способности активног слушања музике - Повезивање различитих уметности	
Мелодика, ритам и музичка писменост	Музичка графомоторика: писање нотних вредности у линијском систему, писање виолинског и бас кључа. Основне ознаке за динамику (форте, пиано). Основне ознаке за темпо (спор и брз). Препознавање нотних трајања у примеру. Покрет у функцији ритма. Извођење ритмичке пратње-Орфов инструментаријум (бубњићи, звечке, ...) и ручно израђени инструменти. Опажање и интонирање тонова и мотива неутралним слогом. Записивање нотних трајања: четвртине и осмине. Транспоноване песмица по слуху.		
Музичко стваралаштво	Мелодијске и ритмичке импровизације. Импровизација мелодије на текст бројалице или дечије песмице. Ритмичка пратња дечијим музичким инструментима: звечке, фрулице, даире,...		

Музички бонтон	Слушање и уважавање извођача.		
Исходи	<p>По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. изводи покрете док слуша дечије и народне песме и примере из литературе; 2. изрази доживљај музике коју слуша цртањем; 3. препозна елементе музичке писмености кроз једноставне примере за слушање; 4. препозна различите инструменте и извођачке саставе, и разлику између вокалне и инструменталне музике; 5. наведе композиторе чију је музику имао прилике да слуша и заволи; 6. изведе бројалице, пева песме по слуху и песме различитих жанрова; 7. пева по слуху песмице моделе; 8. опише својим речима доживљај музике у дуру и молу; 9. опише својим речима доживљај музике различитог жанра и карактера; 10. пише ноте различитог трајања и кључеве уз помоћ наставника; 11. препозна и изводи песмице различитом динамиком (јакo и тихо); 12. препозна и изводи песмице различитог темпа (споро и брзо); 13. изводи ритам уз покрет; 14. уочи разлику између дводела и тродела; 15. прати своје певање уз помоћ ритмичког инструмента; 16. пева и препозна задате тонове и мотиве неутралним слогом; 17. мења и допуњава мелодију и ритам научених песмица; 18. смишља мелодију на текст бројалице или дечије песмице; 19. прави музичке инструменте од различитих материјала; 20. пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице. 		
Литература	<ul style="list-style-type: none"> - Зорислава М. Васиљевић: <i>Музички буквар</i> (Завод за уџбенике и наставна средства, Београд) - Љиљана Пантовић: <i>Солфеђо кроз песму</i> (Савез друштва музичких и балетских педагога Србије, Београд) - Бојана Несторовић: <i>Мали музичар</i> (Чаробна фрула, Београд, 2019.) 		
Испит	<p>На крају школске године ученици полажу пријемни испит за упис у први циклус, односно упис у први разред шестогодишњег музичког образовања, који обухвата следеће елементе:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Слух 2. Меморија 3. Хармонски слух 4. Ритам 5. Моторика 		
Јавни наступ	Новогодишњи концерти, интерни часови, јавни часови, концерти хорова, годишњи концерти		

7.1. Начини прилагођавања програма наставног предмета припремног разреда

Примери се обрађују по слуху, или из нотног текста, наравно, уз помоћ наставника, а и певањем солмизационим слоговима уз тактирање. Свака нова Област праћена је наведеним поступцима, који се потом преносе на опажање појединачних и више тонова, ритмичких фигура, метричких врста и усмених мелодијско-ритмичких диктата.

Кроз развијање музикалности, интересовања и љубави према музици и уметности уопште, уз музичко описмењавање и слушање музике, припремни разред упућује децу млађег узраста ка основном музичком образовању и васпитању.

Развијајући слух, гласовни опсег и музичку меморију, деца обогаћују сопствени музички фонд дечјих песама различитог карактера и садржаја, као и народне песме.

Боравак овакве деце у музичкој школи у току припремног разреда, пружа им прилику и за боље упознавање са музичким инструментима, како би били у могућности да, када дође време за то, одаберу управо онај инструмент који им се допада и који им највише одговара.

Учење се постиже на лак и забаван начин кроз певање, покрет, игру, слушање музике, драматизацију и креативни рад деце.

Као васпитно-друштвена установа, школа води бригу о психо-моторном, социо-емоционалном и интелектуалном развоју дечије личности и због тога је неопходно у организовању активности водити рачуна о узрасним особинама, способностима и потребама деце.

8. ИСПИТИ У ОСНОВНОЈ МУЗИЧКОЈ ШКОЛИ

Пре уписа у први разред Основне музичке школе „Невена Поповић“ ученици полажу пријемни испит.

Пријемни испит полаже се по правилу у јунском или августовском року. На пријемном испиту проверава се слух, ритам, музичка меморија. Ученици који су похађали програм припремног разреда, полажу пријемни испит.

У току стицања основног музичког образовања и васпитања ученици полажу:

- пријемни испити,
- годишњи испити,(контролни испити)
- разредни испити,
- поправни испити,
- испити за ванредне ученике,
- испити по приговору или жалби

У обављању испита у школи обавезно су заступљени ови принципи:

- испит се обавља пред комисијом од најмање три члана које именује директор школе.
- испитна питања се односе на градиво из оквира одговарајућег програма који се у школи остварује,
- на испиту из инструмента ученик полаже практичан испит из градива које је унапред припремљено,
- ученик у једном дану може полагати највише један испит,
- испитна комисија утврђује оцену на испиту непосредно по завршеном испиту и истог дана саопштава ученику изузев када ученик полаже испит који представља део комплетног испита, о сваком испиту се води записник који потписују сви чланови испитне комисије, усмени испити у школи су јавни а лица која ометају ток испита испитна комисија има право да удаљи,
- ученик који се у току испита понаша недолично или се служи недозвољеним средствима комисија може удаљити са испита и оценити негативном оценом.

Годишњи испити

Ученик који стиче основно музичко образовање и васпитање полаже годишње испите из предмета који се утврђују одговарајућим Планом и програмом.

Ученик првог разреда основне музичке школе се оцењује описно, а закључна оцена из обавезних предмета утврђује се на крају првог и другог полугодишта.

Оцена се исказује као напредовање ученика у остваривању исхода, ангажовања и препорука.

Закључена оцене у првом разреду уносе се у ђачку књижицу и ученик прелази у наредни разред.

Ученици осталих разреда основне музичке школе који не полаже годишњи испит из главног предмета, понављају разред.

Ученик може само једном понављати разред у току стицања основног музичког образовања.

Поправни испит

Ученик не може полагати поправни испит из предмета који је одређен планом и програмом као главни предмет.

Ученик који стиче основно музичко образовање, почев од другог разреда може да полаже поправни испит само из једног предмета.

Поправни испит полаже и ученик који на разредном испиту има недовољне оцене.

Ученик од другог до завршног разреда ОМШ полаже поправни испит у августовском испитном року, а ученик завршног разреда у јунском и августовском року.

Ученик из предходног става овог члана завршава разред ако положи поправни испит из сваког предмета.

Ученик понавља разред ако не положи поправни испит.

Ученик завршног разреда основног образовања који не положи поправни, или завршни испит завршава започето образовање у истој школи у својству ванредног ученика полагањем испита, уз обавезу плаћања накнаде стварних трошкова које утврди школа.

Разредни испит

Разредни испит полаже ученик ОМШ који није оцењен из обавезног предмета, изборног програма и активности, уколико није похађао наставу више од трећине укупног годишњег броја часова тог обавезног предмета, и уколико се оцењивањем утврди да није достигао образовне стандарде на основном нивоу.

Ученици полажу разредни испит из предмета за који није организована настава најмање за једну трећину укупног годишњег броја часова наставе.

Разредни испит полаже се у јунском и августовском испитном року .

Ванредни ученик полаже испит из свих предмета утврђеног планом образовања. Одредбе о оцењивању редовних ученика ученика примењују се и на ванредне ученике. Владање ванредног ученика не оцењује се.

Испити се полажу на начин и у роковима који се утврђују општим актом школе.

Поред основних облика образовно – васпитног рада, Годишњим планом школе планирају се и остале допунске активности :

- ✓ интерни и јавни часови
- ✓ смотре и преслушавања
- ✓ припремни, допунски и додатни рад.

9. ФАКУЛТАТИВНИ ПРЕДМЕТИ, ВАННАСТАВНЕ И СЛОБОДНЕ АКТИВНОСТИ

9.1. Факултативни наставни предмети

У Основној музичкој школи „Невена Поповић“ није организована настава за факултативне наставне предмете.

9.2. Обавезне ваннаставне активности

Обавезне ваннаставне активности су додатни рад, интерни часови и јавни часови.

Ученици свих разреда основне музичке школе испуњавају прописани минимум обавезних ваннаставних активности. За реализацију обавезних ваннаставних активности одговорни су наставници главног предмета, као и шефови стручних већа.

9.3. Факултативне ваннаставне активности

У факултативне ваннаставне активности спадају такмичења, кампови и остале активности. Ученици свих разреда основне музичке школе у великој мери испуњавају минимум факултативних ваннаставних активности.

Оствареност факултативних ваннаставних активности зависи од социо-економске ситуације породице ученика. За реализацију факултативних ваннаставних активности одговорне су одељењске старешине, наставници главног предмета, као и шефови стручних већа.

10. ПРОГРАМИ ВАННАСТАВАННАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ У ШКОЛИ

Ваннаставна активност, која се испољава кроз утврђене форме које већ функционишу у саставу школе, има велики значај у формирању ученика у зреле, друштвено активне особе.

Циљ ангажовања ученика у активностима школе које се реализују у њихово слободно време је вишеструк. Ученици савладавају нове вештине, суочавају се са новим проблемима, пред њих се стављају изазови са којима се у регуларној настави можда никада не би сусрели. Ученици су посвећенији школи, више слободног времена проводе усавршавајући се у појединим областима, а као посебан циљ ових активности је и одвајање ученика од лоших утицаја окружења, интернета и различитих порока.

Ученицима се на почетку школске године понуди листа ваннаставних и слободних активности, те се они опредељују на основу својих афинитета.

Као конкретне ваннаставне активности школа планира следеће:

10.1. Програм рада новинарске секције

Вођа секције: Мирко Јеремић (нототекар), главни и одговорни уредник школског часописа "Синкопа"

Предвиђен број часова: 18

Предвиђен број ученика: од 3 до 10

Циљеви секције:

- развијање интересовања за новинарство
- уознавање новинарских врста
- оспособљавање ученика за адекватно усмено и писмено изражавање
- прикупљање и објављивање података непосредним контактима, путем интернета, из новина, књига...
- развијање интереса за сарадњу и групни рад
- развијање комуникацијских способности, сигурности, самопоуздања у јавном наступу и опхођењу
- развијање социјалних вештина
- богаћење речника

Задаци секције:

- да се ученици упознају са основним новинарским врстама и њиховим изражајним средствима
- информисати ученике са сајтовима и блоговима који одговарају задацима новинарске секције као и о начинима на које им они могу користити
- развијање аналитичког и критичког мишљења у текстовима које пишу, али и кроз коментаре осталих чланова новинарске секције
- унапређивање писмености ученика
- поспешивање информатичке писмености
- охрабривање ученика да пишу
- развијање и оснаживање привржености школи бележењем свега што обележава школски живот, рад

Исходи секције:

- полазници ће бити способни да пишу новинарске чланке, осврте, интервјуе, вести и сл.
- полазници ће развијати критичко мишљење
- полазници ће учествовати у изради школског часописа
- полазници ће развити културу коришћења апликација и других дигиталних алата

Вођа секције ће оформити чланове уредништва школског часописа ког ће чинити ученици и наставници школе.

Активности	Носиоци активности
Формирање редакције. Дефинисање концепције часописа.	Главни и одговорни уредник и чланови редакције
Подела задатака члановима редакције према афинитетима и интересовањима чланова	Сви чланови
Израда чланака и стручних текстова. Обављање планираних интервјуа. Праћење и извештавање са различитих концерата, такмичења и других дешавања	Сви чланови
Избор предложених текстова, фотографија, ученичких радова и слично.	Сви чланови и ликовни и графички уредник
Рад на сређивању и уређивању текстова	Сви чланови
Припрема за штампу	Сви чланови и графички уредник
Промоција школског часописа	Сви чланови

10.2. ПРОГРАМ РАДА СЕКЦИЈЕ - СОЛФЕЂО У СВЕТУ ДРУШТВЕНИХ ИГАРА

Вођа секције: Мирко Јеремић (нототекар)

Предвиђен број часова: 18

Предвиђен број ученика: од 3 до 10

Циљеви секције:

- развијање интересовања за солфеђо
- упознавање ученика са играма осмишљених за утврђивање градива из солфеђа
- оспособљавање ученика за адекватно извођење мелодијских и ритмичких вежби и задатака из теорије музике кроз друштвене игре
- подстицање креативности ученика кроз самостално осмишљавање нових друштвених игара
- ослобађање страха од солфеђа код ученика
- развијање интереса за сарадњу и групни рад
- развијање комуникацијских способности, сигурности, самопоуздања за предмет солфеђо
- развијање социјалних вештина

Задаци секције:

- да се ученици упознају са занимљивим и њима приступачним начинима за вежбање солфеђа
- информисати ученике о сајтовима, апликација и блоговима на којима могу да вежбају задатке из солфеђа и теорије музике, као и о начинима на које им они могу користити
- развијање аналитичког и критичког мишљења градива солфеђа и теорије музике
- унапређивање музичке писмености ученика
- поспешивање креативности ученика
- елиминисање страха код ученика од солфеђа
- поспешивање информатичке писмености ученика

-охрабривање ученика да постављају питања, буду слободни у интерпретацији мелодијских и ритмичких примера и другог градива из солфеђа

Активности	Носиоци активности
Формирање секције, пријављивање ученика; Представљање секције ученицима, као и разговор са ученицима о областима из предмета солфеђо и теорија музике које им представљају највећи проблем	Нототекар и наставници
Упознавање ученика са различитим друштвеним играма које могу да се користе за учење и утврђивање градива из предмета солфеђо и теорија музике; Примена друштвених игара; Рад на основним елементима из области мелодике и ритма (дужина трајања нота, ритмичке фигуре, именовање нота)	Сви чланови
Упознавање ученика са различитим друштвеним играма које могу да се користе за учење и утврђивање градива из предмета солфеђо и теорија музике; Примена друштвених игара; Рад на основним елементима мелодике и ритма (ритмичке фигуре, лествице)	Сви чланови
Упознавање ученика са различитим друштвеним играма које могу да се користе за учење и утврђивање градива из предмета солфеђо и теорија музике; Упознавање ученика са различитим мобилним апликацијама које се могу користити за утврђивање градива из солфеђа и теорије музике; Примена друштвених игара и мобилних апликација; Рад на елементима из мелодике и ритма и теорије музике (интервали, квинтакорди и обртаји квинтакорда, лествице)	Сви чланови
Упознавање ученика са различитим друштвеним играма које могу да се користе за учење и утврђивање градива из предмета солфеђо и теорија музике; Упознавање ученика са различитим мобилним апликацијама које се могу користити за утврђивање градива из солфеђа и теорије музике; Примена друштвених игара и мобилних апликација; Организовање турнира и такмичења са областима које су обухваћене током првог полугодишта	Сви чланови
Осмишљавање и израђивање нових друштвених игара које ће ученици сами креирати и које ће се користити у савладавању градива солфеђа и теорије музике	Сви чланови
Коришћење нових друштвених игара које су ученици сами осмислили у оквиру савладавања градива	Сви чланови
Коришћење нових друштвених игара које су ученици сами осмислили у оквиру савладавања градива	Сви чланови
Организовање турнира и такмичења са областима које су обухваћене током школске године у којима ће се користити и друштвене игре које су ученици осмислили и које је наставник осмислио	Сви чланови

10.3. Пилот пројекат „Обогаћени једносменски рад“

На основу Одлуке министра просвете, науке и технолошког развоја о увођењу различитих модела програма и активности у једносменској организацији рада основне школе и средње школе у школској 2022/23. години (број: 601-00-00024/2022-15) и Решења министра просвете, науке и технолошког развоја (број: 601-00-00024/1/2022-15) којим се одређује са 398 школа које ће у школској 2022/23. години остваривати различите моделе програма и активности са циљем пружања додатне образовне подршке у учењу и развоју ученика.

Наша школа се и ове године нашла на списку изабраних школа за учешће у пројекту. Заправо, ми смо једина музичка школа у Србији која учествује у пројекту и успешно га реализује већ 2 школске године. Модели програма и активности који имају за циљ да допринесу развоју кључних компетенција за целоживотно учење и општих међупредметних компетенција, а посебно:

- постизању бољих образовних постигнућа ученика,
- превазилажењу препрека у учењу,
- квалитетном планирању учења, слободних активности и слободног времена ученика,
- развоју социјалних вештина и тимског рада ученика,
- развоју предузетничког духа ученика,
- укупном личном и социјалном развоју ученика,
- и развоју квалитетније образовно-васпитне понуде основне музичке школе.

Интерно праћење и вредновање остваривања различитих модела програма остварује Тим за квалитет и развој установе најмање два пута у школској 2022/23. години. Екстерно праћење и вредновање остварују просветни саветници посебним стручно-педагошким надзором најмање једном у школској 2022/23. години.

10.3.1. „Хорски ансамбли“

ФОРМАТ МОДЕЛА/ПРОГРАМА/АКТИВНОСТИ ЗА ДОДАТНУ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНУ ПОДРШКУ РАЗВОЈУ УЧЕНИКА У ОСНОВНОЈ И СРЕДЊОЈ ШКОЛИ

Школска управа: Београд

Назив школе: ОМШ „Невена Поповић“

Место и општина: Гроцка

Број и врста објеката у који се уводи пројекат:

- Матична школа: ДА НЕ
- Издвојена одељења: ДА НЕ

Навести називе издвојених објеката и места у које се уводи пилот пројекат:

1. ОМШ „Невена Поповић“, Гроцка

2. ИО ОМШ „Невена Поповић“, Врчин

Име и презиме директора школе: Бранка Ивковић-Петронић

Контакт директора (телефон и мејл): 064/8545305, direktor.omsgrocka@gmail.com

ОПИС РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПРОЈЕКТА У ШКОЛИ

Област деловања ¹	<p>Подстицање укупног личног и социјалног развоја ученика Развој социјалних вештина и тимског рада ученика Развој предузетништва и предузетничких компетенција</p>
Назив активности ²	ХОРСКИ АНСАМБЛИ
Циљеви и очекивани исходи активности ³	<p>Општи циљ: Циљ активности је да код ученика развије интересовање и љубав према заједничком музицирању и музици кроз музичко искуство којим се подстиче развијање осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за јавни наступ и наставак уметничког школовања</p> <p>Специфични циљеви:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Вежбама правилног дисања и импостације ученици се упознају са основним елементима хорске технике. - Анимирање и оспособљавање ученика за групно музицирање. - Усавршавање интонације и артикулације свих ученика у свим видовима групног рада. <p>Очекивани исходи активности На крају активности ученици:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Користи знања из области теорије музике, приликом читања и интерпретације музичког дела - Певају сами и са групом различити музички репертоар; - Слушају, анализирају и описују музику; - Евалуирају музику и музичка извођења; - Разумеју релацију између музике и других уметности и области изван музике; <p>Такође очекујемо да ће активности индиректно подстаћи одређене развојне аспекте као што су:</p> <ul style="list-style-type: none"> - критичко и аналитичко мишљење - креативно решавање проблема - ефективна комуникација - тимски рад <p>Даваћемо прилику да се полазници:</p> <ul style="list-style-type: none"> - изразе на вербалне и неврбалне начине - поштују различите начине мишљења, буду отворени и флексибилни у размишљању - развију висок ниво самопоуздања и познавања својих могућности - развију и достигну висок ниво осећаја за лепо и имагинацију

¹ Област деловања могу бити кључне области квалитета или били који аспект рада школе (врло специфичан). Може их бити и више.

² Дати што прецизнији назив активности која се предлаже (да буде јасно шта се ради). Може бити више различитих активности.

³ Повезати са општим кључним компетенцијама (ЗОСОВ) и предметним компетенцијама, као и са очекиваним исходима. Навести посебно за сваку предложену активност.

Опис активности ⁴	<p>Активности ће се реализовати у периоду од септембра до јуна месеца, динамиком од два пута недељно: први дан 4 школска часа, а други дан 2 школска часа. Планирани су наступи на којима ће бити изведен припремљен програм.</p> <p><u>Први и други месец</u></p> <p>Планирано је да ученици млађих разреда имају по један час у оба дана, а ученици виших разреда по два. У току првог месеца одржаће се аудиција за пријем ученика који ће учествовати у реализацији пројекта. Ученици ће бити подељени по гласовима у складу са својим гласовним могућностима. Избор програма за активности биће усклађен са могућностима и афинитетима деце као и са програмом који раде бендови ради заједничког извођења. Деца ће имати прилике да слушају музику различитих жанрова и из различитих земаља. Деца ће имати прилику да уче песме које им се највише свиђају од понуђених. Као пратећа активност радионици, у којој ће се непосредно изводити музика и певање кроз покрет, планирано је и упознавање са основама вокалне технике. Покрет и игра уз музику ће додатно стимулисати њихово опуштање и јачати мотивацију за даљи рад. У овом периоду фокус ће бити на увежбавању појединачних гласова и њихово спајање.</p> <p><u>Трећи месец</u></p> <p>Од овог периода, планиране су заједничке пробе у трајању од два школска часа ради увежбавања кореографије, као и усклађивање са члановима бендова ради остваривање заједничких наступа.</p> <p><u>Четврти месец</u></p> <p>Планирана је евалуација у виду концерата/наступа на којем ће ученици извести програм који је спреман у претходном периоду.</p> <p><u>Од петог до деветог месеца</u></p> <p>Настављамо се са горе поменутиим активностима. Такође, радиће се и нови програм.</p> <p><u>Десети месец</u></p> <p>У овом месецу планирано је организовање концерата за децу из других школа, као и на местима где може да их чује шира јавност. Радионица је групног карактера и ради се на увежбавању и усавршавању извођења одабраних композиција са акцентом на динамику, темпо и артикулацију</p>
Циљна група којој је намењено ⁵	Ученици музичке школе од 1. до 6. разреда
Носиоци активности ⁶	<p>Бојана Ђукић, дипломирани музички педагог, наставник теоријских предмета (солфеђа и хора)</p> <p>Бранислава Тријић, дипломирани музички педагог, наставник теоријских предмета (солфеђа, теорије музике, припремног разреда и хора)</p>

⁴ Описати сваку предложену активност (како се планира реализација, динамика – колико пута недељно, трајање у току дана, начин организације, посебне специфичности)

⁵ Навести све циљне групе којима су намењене активности, за сваку активност посебно

⁶ Навести ко треба да буде реализатор (профилација наставника, стручни сарадник..)

	Андријана Ђокић, наставник клавира
Место реализације ⁷	Учионица опремљена потребним инструментаријумом и опремом
Потребно ангажовање извршилаца(наставник, стручни сарадник) ⁸	Бојана Ђукић, наставник теоријских предмета, додатно ангажовање од 30% Бранислава Тријић, наставник теоријских предмета, додатно ангажовање од 30% Андријана Ђокић, наставник клавира, додатно ангажовање од 10%
Потребно ангажовање извршилаца (спремачица, сервирка, куварица, ложач/домар)	/
Исхрана ученика ⁹	/
Процена обухвата ученика ¹⁰	Матична школа у Гроцкој – 2 групе ученика одвојени по циклусима, по групи 15 ученика, укупно око 30 ученика ИО ОМШ у Врчину – 2 групе ученика одвојени по циклусима, први циклус око 15 ученика, а други 10 ученика, укупно око 25 ученика
Додатни ресурси ¹¹	Школа има све потребне ресурсе
Додатне напомене ¹²	План активности прилагођен је и онлајн раду, тј. укључивањем ученика у рад помоћу платформе “G switch for education“ или на други доступан начин. Уколико ситуација буде захтевала реализовање се активности радом од куће у договореним терминима који ће бити прилагођени ученицима.

10.3.2. „Мали бендови“

ФОРМАТ МОДЕЛА/ПРОГРАМА/АКТИВНОСТИ ЗА ДОДАТНУ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНУ ПОДРШКУ РАЗВОЈУ УЧЕНИКА У ОСНОВНОЈ И СРЕДЊОЈ ШКОЛИ

Напомена: Сви предлози треба да буду такви да се могу реализовати након редовне наставе (обогаћен и проширен једносменски рад школе). Подаци се уносе електронски, могуће је проширење редова. Подаци треба да буду јасно приказани, конкретни.

Школска управа: Београд

Назив школе: ОМШ „Невена Поповић“

Место и општина: Гроцка

Број и врста објеката у који се уводи пројекат:

- Матична школа: **ДА** **НЕ**
- Издвојена одељења **ДА** **НЕ**

⁷ Навести где треба да се реализује предложена активност (типска учионица, сала, специјализовани кабинет, лабораторија, спољни терени, локални ресурси)

⁸ За сваког извршиоца написати проценат норме за додатно ангажовање

⁹ Описати начин обезбеђивања ручка/ужине за ученике који се укључују

¹⁰ Дати процену броја ученика који ће бити укључени у пројекат (што прецизније и за оба циклуса)

¹¹ Навести уочене врсте и количину недостајућих ресурса да би пројекат био успешнији (шта требало урадити, купити, обезбедити, прилагодити и навести начин на који се ови ресурси могли обезбедити)

¹² Унети по потреби важне напомене о предлогу/специфичностима школе и/или окружења у којој школа ради

Навести називе издвојених објеката и места у које се уводи пилот пројекат:

1. ОМШ „Невена Поповић“ у Гроцкој

2. ИО ОМШ „Невена Поповић“ у Врчину

Име и презиме директора школе: Бранка Ивковић Петронић

Контакт директора (телефон и мејл): 064/8545305, direktor.omsgrocka@gmail.com

ОПИС РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПРОЈЕКТА У ШКОЛИ

Област деловања ¹³	Подстицање укупног личног и социјалног развоја ученика Развој социјалних вештина и тимског рада ученика Развој предузетништва и предузетничких компетенција
Назив активности ¹⁴	МАЛИ БЕНДОВИ
Циљеви и очекивани исходи активности ¹⁵	Општи циљ: Музика као подстицај за развој, посебно на пољу концентрације, моторике, мотивације и социјабилности као и стицања услова да се деца и млади професионално одреде за музику као животно занимање. Специфични циљеви: - Развијање креативности и подстицање еколошког ланца целовитог учења преко музике; - Стварање и неговање музичког окружења као извора радости, богатијег и целовитијег свакодневног живота у институцији; - Развијање осећаја за тимски рад кроз заједничко свитање у групи; - Усвајање и савладавање вештина потребних за свирање на одабраном инструменту; - Певање као веза између песме и језика и развијање предуслова за целовито учење кроз стимулацију круга учења песмом; - Обезбеђивање довољног корпуса знања и вештина у познавању одређеног инструмента као услова за даљи музички развој и професионално опредељење у циљу што самосталнијег живота у заједници; Очекивани исходи активности На крају активности ученици: - Певају сами и са групом различити музички репертоар; - Изводе на инструментима, сами и са групом различити музички репертоар; - Свирају, импровизују мелодије и прате; - Компонују и аранжирају музику на задати начин; - Читају и пишу музику; - Слушају, анализирају и описују музику; - Евалуирају музику и музичка извођења;

¹³ Област деловања могу бити кључне области квалитета или били који аспект рада школе (врло специфичан). Може их бити и више.

¹⁴ Дати што прецизнији назив активности која се предлаже (да буде јасно шта се ради). Може бити више различитих активности.

¹⁵ Повезати са општим кључним компетенцијама (ЗОСОВ) и предметним компетенцијама, као и са очекиваним исходима. Навести посебно за сваку предложену активност.

	<p>- Разумеју релацију између музике и других уметности и области изван музике;</p> <p>- Разумеју музику у релацији између историје и културе;</p> <p>Такође очекујемо да ће активности индиректно подстаћи одређене развојне аспекте као што су:</p> <ul style="list-style-type: none"> - критичко и аналитичко мишљење - креативно решавање проблема - ефективна комуникација - тимски рад <p>Даваћемо прилику да се полазници:</p> <ul style="list-style-type: none"> - изразе на вербалне и невербалне начине - поштују различите начине мишљења, буду отворени и флексибилни у размишљању - развију висок ниво самопоуздања и познавања својих могућности - развију и достигну висок ниво осећаја за лепо и имагинацију
<p>Опис активности¹⁶</p>	<p><u>Први месец</u></p> <p>Одржаће се аудиција за полазнике у циљу опредељења свирања на инструменту који највише лежи ученику. Утврдиће се распоред проба и индивидуалних часова инструмената.</p> <p>Пажљиво ће се одабрати репертоар песама који деца могу да изводе као почетници, а који задовољава естетско моралне критеријуме школског бенда.</p> <p>Шест часова недељно биће подељени на 2 часа пробе са бендом, и 4 часа индивидуалне наставе за учење инструмената : ел. гитара, бас гитара, бубњеви и клавијатуре. Певање ће се радити индивидуално и на часовима хора са наставницима солфеђа.</p> <p>На групним часовима ће се слушати и анализирати снимци песама које су на репертоару:</p> <p>хармонско – мелодијска анализа, улога датих инструмената у композицији, динамичке промене, стил свирања, корелација са историјом, друштвеним дешавањима, естетско морални критеријуми. Историја популарне музике биће присутна не као посебан предмет већ као део анализе датих композиција.</p> <p>Обрађиваће се почетци популарне музике и развој у нашем региону - 50те и 60те године прошлог века</p> <p>На индивидуалним часовима упознаћемо се са основама свирања инструмената и функцијом сваког у бенду: гитара, бас гитара, клавијатуре, бубањ и вокал.</p> <p>На крају сваког месеца предвиђени су јавни часови где ће деца полазници приказати свој рад и труд. Предвиђена је свечана сала у ОШ «Свети Сава» или учионица за солфеђо где ће се одржавати пробе.</p> <p><u>Други и трећи месец</u></p>

¹⁶ Описати сваку предложену активност (како се планира реализација, динамика – колико пута недељно, трајање у току дана, начин организације, посебне специфичности),

	<p>Полазници ће добити прилику да мењају инструменте и пробају различите улоге у бенду.</p> <p>Урадиће се хармонске анализе компликованијих песама, као и сврха транспозиције.</p> <p>Обрадићемо период 70-тих година кроз историју популарне музике. Планирају се два јавна часа.</p> <p><u>Од четвртог до шестог месеца</u> подстицаћемо ауторски рад и креирање сопствених композиција. Деца ће бити упозната са механизмима компоновања музике и писања текстова.</p> <p>Обрадићемо период 80-тих и 90-тих година кроз историју популарне музике.</p> <p>Планирају се три јавна часа.</p> <p><u>Од седмог до десетог месеца</u> ученици ће бити упознати са механизмима снимања и продукције популарне музике. Планира се посета професионалном студију, као и гостовање сниматеља и продуцента у циљу снимања једне ауторске композиције.</p> <p>Обавезан јавни концерт у трајању од минимум 30 минута где ће ученици представити свој рад.</p> <p>Обрадићемо период 2000-тих година кроз историју популарне музике са освртом на тренутна дешавања. Ученици ће полагати тест историје популарне музике и проћи проверу основних знања и вештина потребних за свирање у бенду.</p>
Циљна група којој је намењено ¹⁷	Ученицима наше школе од другог до завршног (шестог) разреда
Носиоци активности ¹⁸	Бранко Тријић, наставник гитаре Милош Зубац, наставник гитаре
Место реализације ¹⁹	Учионица у матичној школи у Гроцкој и ИО у Врчину опремљене су потребним инструментима и опремом
Потребно ангажовање извршилаца (наставник, стручни сарадник) ²⁰	Бранко Тријић, наставник гитаре са додатним ангажовањем од 30% Милош Зубац, наставник гитаре са додатним ангажовањем од 30%
Потребно ангажовање извршилаца (спремачица, сервирка, куварица, ложач/домар)	/
Исхрана ученика ²¹	/
Процена обухвата ученика ²²	Обухват ученика у Врчину је од 10 до 12 ученика другог циклуса (2 групе ученика за бенд)

¹⁷ Навести све циљне групе којима су намењене активности, за сваку активност посебно

¹⁸ Навести ко треба да буде реализатор (профилација наставника, стручни сарадник..)

¹⁹ Навести где треба да се реализује предложена активност (типска учионица, сала, специјализовани кабинет, лабораторија, спољни терени, локални ресурси)

²⁰ За сваког извршиоца написати проценат норме за додатно ангажовање

²¹ Описати начин обезбеђивања ручка/ужине за ученике који се укључују

²² Дати процену броја ученика који ће бити укључени у пројекат (што прецизније и за оба циклуса)

	Обухват ученика у Гроцкој је од 10 до 12 ученика другог циклуса (2 групе ученика за бенд)
Додатни ресурси ²³	Школа има све потребне ресурсе
Додатне напомене ²⁴	Школа је две године за редом реализовала Школски пројекат „Ритам срца“, односно „Свирање у бенду“ за који је чуло доста ученика и родитеља. Одзив за реализацију овог пројекта је био велики, али због опреме за реализацију пројекта (инструменти и пратећа опрема) спровели смо аудицију и одабрали ученике другог циклуса за реализацију истог. Разлог за наведено је молба родитеља ученика старијих разреда, због склањање деце са улице и од вишесатног боравка за комјутерима и играња видео игрица. Такође, реализација овог пројекта представља добар вид афирмације популарне забавне, џез, поп и рок музике. План активности прилагођен је и онлајн раду, тј. укључивањем ученика у рад помоћу платформе “G switch for education“ или на други доступан начин. Уколико ситуација буде захтевала реализоваће се активности радом од куће у договореним терминима који ће бити прилагођени ученицима.

10.3.3. „Свирање у хору флаута“

ФОРМАТ МОДЕЛА/ПРОГРАМА/АКТИВНОСТИ ЗА ДОДАТНУ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНУ ПОДРШКУ РАЗВОЈУ УЧЕНИКА У ОСНОВНОЈ И СРЕДЊОЈ ШКОЛИ

Напомена: Сви предлози треба да буду такви да се могу реализовати након редовне наставе (обогаћен и проширен једносменски рад школе). Подаци се уносе електронски, могуће је проширење редова. Подаци треба да буду јасно приказани, конкретни.

Школска управа: Београд

Назив школе: ОМШ „Невена Поповић“

Место и општина: Гроцка

Број и врста објеката у који се уводи пројекат:

- Матична школа: ДА НЕ
- Издвојена одељења ДА НЕ

Навести називе издвојених објеката и места у које се уводи пилот пројекат:

1. Матична школа, ОМШ „Невена Поповић“
2. ИО ОМШ „Невена Поповић“ у Винчи
3. ИО ОМШ „Невена Поповић“ у Врчину
4. ИО ОМШ „Невена Поповић“ у Умчарима

²³ Навести уочене врсте и количину недостајућих ресурса да би пројекат био успешнији (шта требало урадити, купити, обезбедити, прилагодити и навести начин на који се ови ресурси могли обезбедити)

²⁴ Унети по потреби важне напомене о предлогу/специфичностима школе и/или окружења у којој школа ради

ОПИС РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПРОЈЕКТА У ШКОЛИ

Област деловања ²⁵	Подстицање укупног личног и социјалног развоја ученика Развијање осећања припадности колективу- тимски рад,развијање толеранције, дисциплине, одговорности и стицање самопоуздања,уознавање разноврсних дела домаћих и страних композитора доприноси развоју опште културе.
Назив активности ²⁶	СВИРАЊЕ У ХОРУ ФЛАУТА
Циљеви и очекивани исходи активности ²⁷	<p>Општи циљ: Музика као подстицај за развој музичког укуса,стваралачких способности, музичког слуха и ритма, учвршћивање интонације, способност за фино нијансирање и изражајно свирање са свим музичким ознакама. Правилно држање инструмента, дисање, интонација,изговор и артикулација .</p> <p>Специфични циљеви:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Развијање интересовања према музици кроз колективно музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности, креативности као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ наставак музичког школовања - Развијање осећаја за тимски рад кроз заједничко свирање у групи; - Стабилизација интонације кроз заједничко музицирање и заједничко слушање - Свирање у групама у циљу развоја духа заједништва,као и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања - Настава је усмерена на остваривању исхода при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици <p>Очекивани исходи активности На крају активности ученици:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Примењују основне елементе нотне писмености у свирању - Изводе на инструментима, сами и са хором различити музички репертоар; - Читају нотни текст с листа - Препознају основне ознаке за темпо, динамику, понављање - Прилагоде боју и динамику осталим извођачима - Свирањем у хору примене прицип међусобног слушања - Преузме иницијативу приликом давања знакова за почетак,крај,промену темпа - Дише уз подршку трбушних мишића уз контролу наставника - Правилно поставља и држи инструмент - Укратко опише технику свирања коју користи при свирању - Изводе правилно вежбе за развој и обликовањ тона уз помоћ наставника

²⁵ Област деловања могу бити кључне области квалитета или били који аспект рада школе (врло специфичан). Може их бити и више.

²⁶ Дати што прецизнији назив активности која се предлаже (да буде јасно шта се ради). Може бити више различитих активности.

²⁷ Повезати са општим кључним компетенцијама (ЗОСОВ) и предметним компетенцијама, као и са очекиваним исходима. Навести посебно за сваку предложену активност.

	<ul style="list-style-type: none"> - Самостално се штимује уз контролу наставника - Испољи позитиван однос према уметничкој музици и заједничком музицирању - Учествује на јавним наступима у школи и ван ње <p>Такође очекујемо да ће активности индиректно подстаћи одређене развојне аспекте као што су:</p> <ul style="list-style-type: none"> - критичко и аналитичко мишљење - креативно решавање проблема - ефективна комуникација - тимски рад <p>Даваћемо прилику да се полазници:</p> <ul style="list-style-type: none"> - изразе на вербалне и невербалне начине - поштују различите начине мишљења, буду отворени и флексибилни у размишљању - развију висок ниво самопоуздања и познавања својих могућности - развију и достигну висок ниво осећаја за лепо и имагинацију
<p>Опис активности²⁸</p>	<p><u>Први месец</u></p> <p>Током првог месеца вршиће се одабир деце за хор флаута по издвојеним одељењима (Врчин, Винчаи Умчари) и у матичној школи у Гроцкој. На самом почетку ће бити индивидуална настава /мање групе/ како у Гроцкој тако и у издвојеним одељењима. У првом месецу акценат ће бити на квалитету тона и усаглашеном свирању. Бираће се једноставне музичке форме са популарним мелодијама из филмова, цртаних филмова, староградска музика... Посебна пажња ће се посветити правилној техници дисања и правилном држању тела. Хор ће бити организован 3 дан по 2 часа.</p> <p><u>Други и трећи месец</u></p> <p>Током даљег вежбања ће се радити на квалитету тона и чистој интонацији. Ученици ће учити како да се самостално штимују и усклађују боје са другим флаутама. У плану је вежбање у мањим групама како би што активније радили на контроли интонације. Акценат је на слушању других свирача и уједначеном свирању. Хор ће бити организован 3 дан по 2 часа. Планиран је јавни наступ у школи.</p> <p><u>Од четвртог до деветог месеца</u></p> <p>Наставља се са горе поменитим активностима, а деца се од четвртог месеца деле на веће групе, тачније спајаће се по 4 групе ученика, а једном месечно ће бити заједничке пробе.</p> <p>Радионице су групног карактера и ради се на увежбавању и усавршавању извођења одабраних композиција са акцентом на динамику, темпо артикулацију и интонацију.</p> <p>Рад у заједничким радионицама ће бити организован у мањим групама и трајаће 45 минута. Током овог периода планирано је спајање три активности обогаћеног једносменског рада у оквиру школе/ Хорски ансамбли, Мали бендови у смислу извођења музике. Такође ће ученици између осталог моћи</p>

²⁸ Описати сваку предложену активност (како се планира реализација, динамика – колико пута недељно, трајање у току дана, начин организације, посебне специфичности),

	<p>да примене знања стечена у активности обogaћеног једносменског рада «Не учимо за школу него за живот» из области сарадње, тимског рада и комуникације.</p> <p>Током петог месеца почеће се са учесталим заједничким пробама уз пратњу клавира или хора на неутрални слог. Изводиће се композиције различитих жанрова уз комбинацију различитих пратњи.</p> <p><u>Десети месец</u></p> <p>У овом месецу предвиђено је организовање концерата у школи и ван ње са разноврсним музичким репертоаром, како соло хора флаута тако и са пратањама и заједничким аранжманима са Хорским ансамблима и бендовима.</p>
Циљна група којој је намењено ²⁹	Ученици од 2. до 6. разреда, а први разреди се укључује након три месеца рада са хором
Носиоци активности ³⁰	Александра Стевановић, дипломирани флаутиста, наставник флауте Андријана Ђокић, дипломирани пијаниста, наставник клавира и клавирски сарадник
Место реализације ³¹	Матична школа у Гроцкој - нототека, ИО у Врчину – свечана сала, ИО у Винчи – свечана сала и ИО у Умчарима - свечана сала
Потребно ангажовање извршилаца (наставник, стручни сарадник) ³²	Александра Стевановић, дипломирани флаутиста, додатно ангажовање од 30% Андријана Ђокић, дипломирани пијаниста, додатно ангажовање од 10%
Потребно ангажовање извршилаца (спремачица, сервирка, куварица, ложач/домар)	/
Исхрана ученика ³³	/
Процена обухвата ученика ³⁴	Планирано је да учешће у хору флаута учествује 8 ученика из првог циклуса, а 5 из другог циклуса основног музичког образовања и васпитања.
Додатни ресурси ³⁵	Школа има све потребне ресурсе
Додатне напомене ³⁶	Важно је нагласити да ће се пробе реализовати прво у мањим групама по издвојеним одељењима, а заједничке пробе ће бити реализоване у матичној школи у Гроцкој, са могућношћу измене локације, у зависности од слободних просторија у школи.

²⁹ Навести све циљне групе којима су намењене активности, за сваку активност посебно

³⁰ Навести ко треба да буде реализатор (профилација наставника, стручни сарадник..)

³¹ Навести где треба да се реализује предложена активност (типска учионица, сала, специјализовани кабинет, лабораторија, спољни терени, локални ресурси)

³² За сваког извршиоца написати проценат нормe за додатно ангажовање

³³ Описати начин обезбеђивања ручка/ужине за ученике који се укључују

³⁴ Дати процену броја ученика који ће бити укључени у пројекат (што прецизније и за оба циклуса)

³⁵ Навести уочене врсте и количину недостајућих ресурса да би пројекат био успешнији (шта требало урадити, купити, обезбедити, прилагодити и навести начин на који се ови ресурси могли обезбедити)

³⁶ Унети по потреби важне напомене о предлогу/специфичностима школе и/или окружења у којој школа ради

	План активности прилагођен је и онлајн раду, тј. укључивањем ученика у рад помоћу платформе “G switch for education“ или на други доступан начин. Уколико ситуација буде захтевала реализоваће се активности радом од куће у договореним терминима који ће бити прилагођени ученицима.
--	--

10.3.4. „Музичка маштаоница“

ФОРМАТ МОДЕЛА/ПРОГРАМА/АКТИВНОСТИ ЗА ДОДАТНУ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНУ ПОДРШКУ РАЗВОЈУ УЧЕНИКА У ОСНОВНОЈ И СРЕДЊОЈ ШКОЛИ

Напомена: Сви предлози треба да буду такви да се могу реализовати након редовне наставе (обогаћен и проширен једносменски рад школе). Подаци се уносе електронски, могуће је проширење редова. Подаци треба да буду јасно приказани, конкретни.

Школска управа: Београд

Назив школе: ОМШ „Невена Поповић“

Место и општина: Гроцка

Број и врста објекта у који се уводи пројекат:

- Матична школа: ДА НЕ
- Издвојена одељења ДА НЕ

Навести називе издвојених објекта и места у које се уводи пилот пројекат:

1. предшколци ОШ „Илија Гарашанин“
2. ПУ „Лане“, Гроцка
3. предшколци ОШ „Свети Сава“ у Врчину
4. ИО ОМШ „Невена Поповић“ у Умчарима

ОПИС РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПРОЈЕКТА У ШКОЛИ

Област деловања ³⁷	Хармонично развијање и учешће комплетне личности детета Благотворни утицај на психомоторни развој Развијање крупне и fine моторике кроз дидактичке игре уз покрет Инсистирање на стваралачком раду и подстицај за нова сазнања Развој и неговање способности комуникације и креативне сарадње међу децом Увођење у основне музичке појмове кроз садржаје у корелацији са наставом инструмента и солфеђа Неговање културних и традиционалних вредности кроз музику од раног узраста
Назив активности ³⁸	„МУЗИЧКА МАШТАОНИЦА“ - радионица за децу предшколског узраста припремног разреда музичке школе

³⁷ Област деловања могу бити кључне области квалитета или били који аспект рада школе (врло специфичан). Може их бити и више.

³⁸ Дати што прецизнији назив активности која се предлаже (да буде јасно шта се ради). Може бити више различитих активности.

<p>Циљеви и очекивани исходи активности³⁹</p>	<p>Општи циљ: Повезивање емоционалних, креативних, естетских и психомоторних способности деце кроз музику. Оживљавање индивидуалне креативности. Утицање на психолошки развој деце кроз појаву апстрактног мишљења, ослобађања емоција као и способности репродукције наученог. Инсистирање на самосталном размишљању и развијању стваралачког духа. Развијање умећа поштовања и неговања културних вредности. Присан и другарски однос међу децом путем комуникације кроз музику.</p> <p>Специфични циљеви:</p> <ul style="list-style-type: none"> - активно учествовање сваког детета у музици као најкомплекснијој, а истовремено и најпопуларнијој врсти уметности у складу са својим могућностима и интересовањима - развијање музичких способности - слуха, осећаја за ритам, музичке меморије и музичке фантазије - развој правилног говора, дикције и артикулације помоћу правилног изговарања речи у песмама и путем бројалица - изражавање сопственог доживљаја музике помоћу асоцијација и метафора из свакодневног живота кроз илустрације и самосталне цртеже песмица које се обрађују - упознавање са основном нотацијом и ритмичким фигурама - осликавање музичког садржаја покретима кроз музичко-дидактичке игре и у мјузиклу „Веселе ноте“ - усвајање разноврсних динамичких (гласно, тихо...) и артикулационих (везано, кратко...) ознака као средстава у креативном и стваралачком доживљају музике - Учествовање у музичким играма за развијање ритма и координације свих делова тела уз коришћење различитих врста удараљки и уз пратњу клавира, а у циљу правилног физичког и моторичког развоја сваког детета и слободне комуникације у групи - развијање способности изражавања сопственог мишљења, сарадње са другима и неговање другарства - правилно меморисање и репродуковање наученог текста, покрета и мелодије као добре основе за наставак музичког и основног школовања <p>Очекивани исходи активности: По завршеном програму дете ће моћи да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - самостално и у групи изведе песмицу уз прецизно изговарање текста са правилном дикцијом - изражајно пева користећи динамичке и артикулационе елементе музике - илуструје садржај обрађене песме и композиције у складу са сопственим доживљајем - препозна и именује основне ноте у оквиру линијског система и једноставне ритмичке фигуре
--	--

³⁹ Повезати са општим кључним компетенцијама (ЗОСОВ) и предметним компетенцијама, као и са очекиваним исходима. Навести посебно за сваку предложену активност.

	<ul style="list-style-type: none"> - препозна различите музичке инструменте и опише њихов звук путем асоцијација и метафора - правилно свира једноставне врсте удараљки - својим речима опише емоције које осећа слушајући композиције различитих епоха и музичких жанрова - прецизним покретима представи научене музичко-дидактичке игре - повезује призоре из свакодневног живота са сегментима слушаних композиција, да их анализира и доноси сопствене закључке и ставове као увод у развијање критичког мишљења - слободно комуницира у групи и на тај начин ојача самопоуздање и неговање пријатељства - усвоји правила позитивне сарадње и успешног тимског рада - прецизно меморише и правилно репродукује у складу са својим могућностима научене песмице и игре - повеже елементе различитих врста уметности-мелодију, ритам, покрет и глуму у целину кроз мјузикл „Веселе ноте“
<p>Опис активности⁴⁰</p>	<p>Планирано је да се програм изведе у два циклуса: први циклус обухвата период септембар-децембар, а други циклус период јануар-јун.</p> <p>У програму учествују деца предшколског узраста, односно припремног разреда ниже музичке школе. Програм обухвата три различите групе по два часа недељно. На наступима који су предвиђени за завршетак сваког циклуса сви учесници програма наступају заједно и презентују исти програм.</p> <p>Активности које су предвиђене за први циклус су:</p> <ul style="list-style-type: none"> - обрада дечјих песмица, усвајање текста и значења стихова - рад на дикцији и артикулацији - учење основне нотације и ритма и вежбање записа у линијском систему кроз игру - музичко-дидактичке игре уз покрет - увођење естетских елемената музике у певање (динамика, артикулација, темпо) - упознавање и свирање различитих врста удараљки у једноставним ритмовима и као ритмичка подлога у слушаним композицијама класичне музике. - слушање музике, анализирање и рад на самосталном описивању сопственог доживљаја - развијање слуха и ритма и прецизно меморисање мелодије, текста и покрета <p>Концерт у децембру који ће обухватити све учеснике пројекта и на коме ће бити изведене научене песмице, музичко-дидактичке игре и композиције уз ритмичку пратњу удараљки.</p> <p>Активности које су предвиђене за други циклус су:</p> <ul style="list-style-type: none"> - креирање мјузикла „Веселе ноте“ као синтезу научених музичких елемената из првог циклуса, самосталног креативног и естетског доживљаја и израза у музици и различитих врста уметности (музика, балет, глума...)

⁴⁰ Описати сваку предложену активност (како се планира реализација, динамика – колико пута недељно, трајање у току дана, начин организације, посебне специфичности),

	- понављање и утврђивање градива првог циклуса Концерт у јуну на коме ће бити изведен мјузикл „Веселе ноте“ уз учешће свих полазника програма.
Циљна група којој је намењено ⁴¹	Деца предшколског узраста
Носиоци активности ⁴²	Катарина Фаркаш-дипломирани музичар-пијаниста
Место реализације ⁴³	Учионица опремљена потребним инструментима и опремом
Потребно ангажовање извршилаца (наставник, стручни сарадник) ⁴⁴	Катарина Фаркаш, дипломирани музичар – пијаниста, додатно ангажовање од 30%
Потребно ангажовање извршилаца (спремачица, сервирка, куварица, ложач/домар)	/
Исхрана ученика ⁴⁵	/
Процена обухвата ученика ⁴⁶	Матична школа у Гроцкој – 2 групе ученика око 15 у групи, укупно око 30 предшколаца ИО ОМШ у Врчину – 2 групе ученика око 15 у групи, укупно око 30 предшколаца
Додатни ресурси ⁴⁷	Школа има све потребне ресурсе
Додатне напомене ⁴⁸	План активности прилагођен је и онлајн раду, тј. укључивањем ученика у рад помоћу платформе “G switch for education“ или на други доступан начин. Уколико ситуација буде захтевала реализоваће се активности радом од куће у договореним терминима који ће бити прилагођени ученицима.

⁴¹ Навести све циљне групе којима су намењене активности, за сваку активност посебно

⁴² Навести ко треба да буде реализатор (профилација наставника, стручни сарадник..)

⁴³ Навести где треба да се реализује предложена активност (типска учионица, сала, специјализовани кабинет, лабораторија, спољни терени, локални ресурси)

⁴⁴ За сваког извршиоца написати проценат норме за додатно ангажовање

⁴⁵ Описати начин обезбеђивања ручка/ужине за ученике који се укључују

⁴⁶ Дати процену броја ученика који ће бити укључени у пројекат (што прецизније и за оба циклуса)

⁴⁷ Навести уочене врсте и количину недостајућих ресурса да би пројекат био успешнији (шта требало урадити, купити, обезбедити, прилагодити и навести начин на који се ови ресурси могли обезбедити)

⁴⁸ Унети по потреби важне напомене о предлогу/специфичностима школе и/или окружења у којој школа ради

11. ПОСЕБНИ ПРОГРАМИ

11.1. Програм додатне, допунске и припремне наставе

Распоред часова додатне и допунске наставе планира се у току септембра, у односу на распоред редовне наставе, а у складу са годишњим планом и програмом. Циљеви и задаци постављају се за сваки разред, а у индивидуалној настави за сваког ученика појединачно.

Оценом наставника утврђује се степен ангажованости и интересовање ученика за одређени предмет. На основу тога, прецизира се садржај и облик наставе (додатне или допунске), која се изводи са једним учеником у индивидуалној, или са мањим бројем ученика у групној настави. Ови облици наставе одржавају се континуирано у току целе школске године, а у току свог остваривања могу се иновирати.

Додатна настава организује се за изузетно надарене ученике. Ови ученици са лакоћом савлађују садржаје предвиђене планом и програмом, и поред тога показују велико интересовање за унапређењем вештина, и проширењем знања. Такође, као учесници многобројних такмичења, постижу изванредне резултате и често су ангажовани на јавним наступима. Садржај и циљ додатне наставе подразумевају усавршавање и обраду јединица, којима се најчешће превазилази градиво прописано планом и програмом. Реализација додатне наставе углавном се планира у односу на ваннаставне активности, као што су концерти, такмичења итд.

Програм допунске наставе мора бити у корелацији са месечним планом и програмом. Намењен је ученицима који имају тешкоћа у савладавању предвиђеног градива. Потреба за одржавањем додатне наставе јавља се из оправданих разлога, а то могу бити: дуже одсуство због болести, лоши социјални услови, прелазак из друге школе, спорије савладавање наставних јединица и друго. Циљ одржавања наставе је надокнада пропуста и постизање позитивних резултата. На овим часовима, наставник помаже ученику који заостаје у редовном процесу, примењујући различите методе. Вежба са учеником, помаже му у учењу, подстиче му интересовање, самопоуздање и позитиван став према школи и раду.

Припремна настава се организује за ученике завршних разреда и за ученике који полажу разредни или поправни испит. Распоред одржавања наставе за завршне разреде, организује се на почетку, а реализује у току целог другог полугодишта. Циљ наставе је додатна помоћ и подршка ученику ка усавршавању програма у припремама за прелазак на виши степен школовања, средњу школу или факултет. За ученике који полажу разредни или поправни испит, припремна настава се организује најмање пет дана пре полагања испита, у сваком испитном року.

11.2. Програм културне и јавне делатности школе

- организовање школских и ваншколских ученичких јавних наступа и концерата;
- организовање концерата професора;
- организовање концерата гостујућих музичких уметника;
- активности везане за организовање ученичког учешћа на домаћим и међународним музичким такмичењима (за појединце и камерне ансамбле), смотрема, фестивалима и сличним манифестацијама;

- организовање разних врста прослава, меморијала, размена, гостовања и сличних манифестација;
- организовање концертних размена и гостовања и сличних манифестација на нивоу појединих одсека и на нивоу школе;
- организовање мајсторских курсева истакнутих музичких педагога и извођача;
- организовање предавања, семинара, трибина, саветовања и сличних скупова, везаних за музичку педагошко-извођачку проблематику;
- обезбеђивање редовне медијске промоције школе путем електронских и писаних медија и путем сајта школе;
- успостављање разних облика сарадње са домаћим и иностраним институцијама културе.

11.3. Програм професионалне оријентације

Циљ програма професионалне оријентације: подстицање развоја личности ученика до промишљене, ваљане и реалне одлуке о даљем избору смера, школе и занимања.

Концепт програма који ће се реализовати у нашој школи:

- Самоспознаја- препознавање сопствених потенцијала
- Информисање о занимањима и каријери- наставници инструменталне наставе
- Упознавање са путевима естетског и уметничког образовања – кроз радионице са нототекарном
- Реални сусрети са стручњацима из различитих области музике где ће ученици у непосредном контакту сазнати све што их интересује о важним питањима и даљем профилисању
- Доношење одлуке о избору школе и занимања – самостално, промишљено и одговорно доношење одлуке

Програм професионалне оријентације биће реализован на следећи начин:

- Рад са ученицима – одељењске старешине континуирано и стручни сарадник у индивидуалном раду са ученицима и кроз радионице и предавања
- рад са родитељима – одељењске старешине и стручни сарадник на родитељским састанцима и индивидуалним разговорима, Савету родитеља, Школском одбору
- Организовање посета страних стручних лица из различитих области уметности
- Активности школског тима за професионалну оријентацију на одређивању садржаја, музичке школе

11.3.1. Улога родитеља у професионалној оријентацији

Родитељи и старатељи су у фази одлучивања о избору даљег школовања и занимања неизоставни саговорници за своју децу. Како они познају добре стране и таленте својих кћери и синова, они имају јединствену могућност да им пруже подршку на њиховом путу ка одлуци.

У програму, родитељи се подржавају и оснажују кроз родитељске састанке за препознавање интересовања и способности сопственог детета, како би му помогли да на промишљени начин одаберу чиме ће се даље у у животу бавити.

С обзиром да је музичка школа већ профилисана, нагласак ће бити на сарадњи са родитељима у информисању о оним одсецима и музичким правцима који одређеним ученицима, према мишљењу одељењских старешина, највише одговарају.

Родитељи представљају значајан извор информација о свету рада, јер своје знање и искуство могу да пренесу кроз сусрете са експертима-стручњацима за поједина занимања, и као важан ресурс за испробавање праксе. Укључивање родитеља као подршке у самоспознаји и самосталном одлучивању детета о будућем школовању, даје задовољство родитељу за испуњавањем нове улоге у школском животу, као и у родитељству.

Неке од радионица на тему професионалне оријентације спроводиће педагог школе.

11.4. Програм заштите ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања

Школа, као институција чија је основна делатност васпитање и образовање, има велику улогу у спречавању јављања непожељних и подстицању пожељних образаца понашања деце/ученика. У остваривању те њене улоге, значајну основу чине и програмска документа којима се дефинише правац превентивног и интервентивног деловања школе. Полазећи од тога, у раду се анализирају законска документа у области образовања и васпитања, подзаконска акта којима се ближе уређују питања превенције дискриминације и насиља, као и програмска документа која се израђују на нивоу школе.

Наша Школа располаже знатним капацитетима који јој омогућавају да развије један свеобухватан систем подршке који уважава потребе све деце/ученика, односно има могућности да систематски, плански и стручно реализује различите активности у циљу подстицања просоцијалних облика понашања, а спречаваразвивање различитих форми неприлагођених и неприхватљивих понашања, која су у супротности са насиљем, злостављањем и занемаривањем.

У складу са међународним документом Конвенција о правима детета и документима које је усвојила Влада Републике Србије (Национални план акције за децу и Општи протокол за заштиту деце од злостављања и занемаривања). Министарство просвете Републике Србије је објавило Посебан протокол за заштиту деце и ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања у образовно-васпитној установи.

У Посебном протоколу су представљене превентивне активности и дефинисане процедуре у заштити деце од насиља у којима је прецизирана улога свих актера који су укључени у живот и рад образовно-васпитних установа.

Појам и врсте насиља

Насиље је појам, који обухвата различите врсте и облике насилног понашања, злостављања, занемаривања, злоупотребе и искоришћавања. Насиље може бити у оквиру вршњачких односа, као и односа одрасли-деца, који укључују одговорност, поверење и моћ.

Насиље се дефинише као сваки облик једанпут учињеног или поновљеног вербалног или невербалног понашања које има за последицу стварно или потенцијално угрожавање здравља, развоја и достојанства ученика.

Полазећи од става да се **свако насиље над децом/ученицима може спречити**, важно је да установа креира климу у којој се:

- учи, развија и негује култура понашања и уважавања личности;

- не толерише насиље;
- не ћути у вези са насиљем;
- развија одговорност свих;
- сви који имају сазнање о насиљу обавезују на поступање.

Насиље може имати различите форме:

Физичко насиље се односи на понашање које доводи до стварног или потенцијалног телесног повређивања ученика. Примери физичког насиља су: ударање, шутирање, гурање, шамарање, чупање, дављење, бацање, гађање, напад оружјем, тровање, паљење, посипање врућом водом, ускраћивање хране, сна и слично.

Емоционално/психолошко насиље односи се на оно понашање које доводи до тренутног или трајног угрожавања психичког и емоционалног здравља и достојанства ученика. Односи се и на ситуације у којима се пропушта обезбеђивање прикладне и подржавајуће средине за здрав емоционални и социјални развој у складу са потенцијалима ученика. Емоционално насиље и злостављање обухвата поступке којима се врши омаловажавање, етикетање, игнорисање, вређање, уцењивање, називање погрдним именима, оговарање, подсмевање, исмејавање, неприхватање, изнуђивање, манипулисање, претња, застрашивање, ограничавање кретања ученика, као и други облици непријатељског понашања.

Искључивање из групе и дискриминација представљају **социјално насиље**. Односи се на следеће облике понашања: одвајање ученика од других на основу различитости, довођење у позицију неравноправности и неједнакости, изолацију, недружење, игнорисање и неприхватање по било ком основу.

Сексуално насиље и злоупотреба ученика подразумева њихово укључивање у сексуалну активност коју она не схватају у потпуности, за коју нису развојно дорасла (не прихватају је, нису у стању да се са њом сагласе) и која има за циљ да пружи уживање или задовољење потреба друге особе.

Дигитално насиље до појаве насиља коришћењем **информационих технологија** (електронско насиље): поруке послате електронском поштом, СМС-ом, ММС-ом, путем веб-сајта, четовањем, укључивањем у форуме и слично.

Злоупотреба деце/ученика представља све што појединци и институције чине или не чине, а што директно утиче или индиректно шкоди деци/ученицима или им смањује могућност за безбедан и здрав развој и доводи их у немоћан, неравноправан и зависан положај у односу на појединце и установу.

Занемаривање и немарно поступање представљају случајеве пропуштања установе или појединца да обезбеде услове за правилан развој детета/ученика у свим областима, што, у противном, може нарушити његово здравље, физички, ментални, духовни, морални и друштвени развој.

Занемаривање представља и пропуст родитеља, усвојиоца или старатеља, да обезбеди услове за развој по питању: здравља, образовања, емоционалног развоја, исхране, смештаја и безбедних живогних услова у оквиру разумно расположивих средстава породице или пружаоца неге, што изазива, или може, са великом вероватноћом, нарушити здравље детета или физички, ментални, духовни, морални и његов социјални развој. Ово обухвата и пропусти у обављању правилног надзора и заштите детета од повређивања у оноликој мери у којој је то изводљиво.

Експлоатација деце/ученика односи се на њихов рад у корист других особа и/или установе. Она обухвата и киднаповање и продају деце у сврху радне или сексуалне

експлоатације. Ове активности имају за последицу нарушавање физичког или менталног здравља, образовања, као и моралног, социјалног и емоционалног развоја детета/ученика.

Основни принципи и циљеви програма заштите ученика од насиља

Принципи на којима се заснива Програм и поступање на основу њега, односе се на:

- право на живот, опстанак и развој;
- најбољи интерес детета, уз обезбеђивање поверљивости података;
- спречавање дискриминације;
- активно учешће ученика, које се обезбеђује правовременим информисањем и давањем могућности да искажу своје мишљење;

Програм заштите ученика од насиља има као општи циљ унапређивање квалитета живота ученика у школи применом мера превенције, ради стварања безбедне средине, и мера интервенције у ситуацијама када се јавља насиље, злостављање и занемаривање ученика.

У оквиру **превентивних активности** можемо нагласити да је пракса наше школе да се током школске године организује дежурство наставника и помоћно-техничког особља ради осигурања безбедности ученика у школи и дворишту, постављен је видео надзор који бележи кретања како запослених у школи, тако и ученика у издвојеном одељењу у Винчи. Редовно се води Књига дежурства у коју се бележе све активности . Остварује се сарадња са МУП-ом (око регулације саобраћаја око школе, по потреби и приликом школских манифестација).

Школска библиотека располаже разноврсном литературом, како у стручном тако и у општеобразовном смислу.

Такође, учествујемо у хуманитарним акцијама са циљем да се код ученика развије емпатија и солидарност. Педагог школе реализује радионице са ученицима на тему насиља, толеранције, дискриминације.

Здраво и подстицајно окружење је саставни део професионалне и личне одговорности свих запослених у школи, те можемо резимирати да се превентивним активностима:

- подиже ниво свести и осетљивости детета и ученика, родитеља и свих запослених за препознавање насиља, злостављања и занемаривања;
- негује атмосфера сарадње и толеранције, уважавања и конструктивне комуникације у којој се не толерише насиље, злостављање и занемаривање;
- истичу и унапређују знања, вештине и ставови потребни за конструктивно реаговање на насиље;
- обезбеђује заштита детета и ученика, родитеља и свих запослених од насиља, злостављања и занемаривања.

Превентивне активности планиране програмом заштите од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања остварују се кроз више области:

Област	Активност и начин реализације	Временска динамика	Носиоци активности
Услови рада школе	<ul style="list-style-type: none"> - поштовање Кућног реда школе; - дежурство наставника и помоћног особља у школи; - физичко обезбеђење објекта; - обавеза пријављивања лица који нису радници школе дежурним наставницима или помоћном особљу; - развијање и неговање богатства различитости и културе понашања у оквиру васпитно-образовних активности; - обележавање светског дана борбе против трговине људима; 	Током школске године	Сви запослени, Тим, НВ
Рад са наставницима	<ul style="list-style-type: none"> - упознавање са Програмом заштите деце/ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања; - упознавање са функционисањем Система социјалне заштите деце / ученика; -организовање предавања користећи се Водичем за примену ревидираних индикатора за прелиминарну идентификацију ученика који су потенцијалне жртве трговине људима; - упознавање са постојањем и начином коришћења <u>Листе индикатора за прелиминарну идентификацију ученика који су потенцијалне жртве трговине људима</u> - упознавање наставника са њиховом улогом када јен реч о трговини људима кроз организована предавања - примена правила понашања; - развијање комуникацијских вештина (семинари, обуке, стручна литература); - рад на развијању кооперативне климе на групној настави- радионице, излети, дружења; - сензибилизација наставника за препознавање дискриминације, насиља, злостављања, занемаривања и 	Током године	Сви запослени

	<p>препознавање могућих жртава трговине људима;</p> <ul style="list-style-type: none"> - спровођење истраживања како би се снимило почетно стање у смислу информисаности наставника о трговини људима; - организација предавања, трибина и радионица на теме које се тичу трговине људима у циљу повећања компетенција наставника за решавање проблема ученика и пружање подршке жртвама дискриминације, злостављања, насиља, занемаривања и жртава трговине људима; – развијање вештина ефикасног реаговања у ситуацијама насиља (семинари, обуке, консултације, праћење литературе); - Обуке и садржаји за наставнике са платформе «Чувам те» и континуирано упућивање на ову платформу 		
	<ul style="list-style-type: none"> - Упознавање ученика са Програмом заштите деце/ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања; - Активно учешће ученика приликом дефинисања правила понашања у школи и последица за њихово кршење; - Анкете ученицима и родитељима о осећању безбедности у школском окружењу; 	Током године	Тим, сви запослени
Рад са ученицима	<ul style="list-style-type: none"> - Организовање радионица за вежбање ненасилне и асертивне комуникације; - Оргнизовање радионица на тему толеранције, различитости; -Упознавање ученика са конструктивним начином решавања проблема и конфликта; -Развијање вештина ефикасног реаговања у ситуацији насиља. Оспособљавање деце за пружање помоћи вршњаку-жртви насиља; - спровођење истраживања како би се снимило почетно стање у смислу информисаности ученика о трговини људима; - организација предавања, трибина и радионица на теме које се тичу трговине људима (Шта је трговина људима? Облици трговине људима, Ко су жртве трговине 	Током године	Педагог школе

	<p>људима, ко су трговци? Фактори рањивости, Митови о трговини људима, Последице трговине људима, Мрежа подршке - коме се обратити када имамо сазнања о трговини људима? На који начин се заштити од трговине људима- безбедна понашања у различитим ситуацима (путовање, упознавање непознатих особа, огласи за посао и др?)</p> <ul style="list-style-type: none"> - упознавање ученика са њиховом улогом када јен реч о трговини људима кроз организована предавања; - организовање израде плаката, брошура, флајера од стране ученика/ученица на теме трговине људима; - Обуке и садржаји за ученике са платформе «Чувам те» и континуирано упућивање на ову платформу; 		
<p>Сарадња са родитељима</p>	<ul style="list-style-type: none"> - упознавање родитеља са Програмом заштите деце/ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања- кроз родитељске састанке и Савет родитеља; - активно учешће родитеља у дефинисању Програма заштите деце/ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања; 	<p>Током године</p>	<p>Тим</p>
	<ul style="list-style-type: none"> - Организовање разговора, радионица, предавања /трибина о безбедности и заштити од насиља; 		
	<ul style="list-style-type: none"> - Сензибилизација родитеља за проблеме детета (предавања, индивидуални разговори); - спровођење истраживања како би се снимило почетно стање у смислу информисаности родитеља о трговини људима; - организација предавања, трибина и радионица на теме које се тичу трговине људима и при организацији и реализацији укључити Савет родитеља; - упознавање родитеља са њиховом улогом када је реч о трговини људима кроз организована предавања; 		

	- Обуке и садржаји за родитеље са платформе «Чувам те» и континуирано упућивање на ову платформу;		
--	---	--	--

Интервентне активности

Интервенцију у одговору на насиље, злостављање и занемаривање чине мере и активности којима се оно зауставља, осигурава безбедност учесника (оних који трпе, чине или сведоче), смањује ризик од понављања, ублажавају последице за све учеснике и прате ефекти предузетих мера.

У установи се интервенише на насиље, злостављање и занемаривање, када се оно дешава или се догодило између: деце или ученика (вршњачко насиље); запосленог и детета, односно ученика; родитеља и детета, односно ученика; родитеља и запосленог, као и када насиље, злостављање и занемаривање чини треће лице у односу на дете, запосленог или родитеља.

Установа је дужна да интервенише увек када постоји сумња или сазнање да дете и ученик трпи насиље, злостављање и занемаривање, без обзира на то где се оно догодило, где се догађа или где се припрема.

Разврставање насиља, злостављања и занемаривања по нивоима

Разврставање насиља, злостављања и занемаривања на нивое има за циљ обезбеђивање уједначеног поступања (интервенисања) установа у ситуацијама насиља и злостављања када су актери деца, односно ученици (дете - дете, ученик - ученик, дете и ученик - запослени). Исти облици насиља, злостављања и занемаривања могу да се појаве на више нивоа, али се разликују у интензитету, степену ризика, учесталости, последицама и учесницима.

Први ниво:

Облици физичког насиља и злостављања су, нарочито: ударање чврга, гурање, штипање, гребање, гађање, чупање, уједање, саплитање, шутирање, прљање, уништавање ствари.

Облици психичког насиља и злостављања су, нарочито: омаловажавање, оговарање, вређање, ругање, називање погрдним именима, псовање, етикетирање, имитирање, "прозивање".

Облици социјалног насиља и злостављања су, нарочито: добацивање, подсмевање, искључивање из групе или заједничких активности, фаворизовање на основу различитости, ширење гласина.

Облици сексуалног насиља и злостављања су, нарочито, неумесно, са сексуалном поруком: добацивање, псовање, ласцивни коментари, ширење прича, етикетирање, сексуално недвосмислена гестикалација.

Облици насиља и злостављања злоупотребом информационих технологија и других комуникационих програма су, нарочито: узнемиравајуће позивање, слање узнемиравајућих порука СМС-ом, ММС-ом.

Други ниво:

Облици физичког насиља и злостављања су, нарочито: шамарање, ударање, гажење, цепање одела, "шутке", затварање, плување, отимање и уништавање имовине, измицање столице, чупање за уши и косу.

Облици психичког насиља и злостављања су, нарочито: уцењивање, претње, неправедно кажњавање, забрана комуницирања, искључивање, манипулисање.

Облици социјалног насиља и злостављања су, нарочито: сплеткарење, ускраћивање пажње од стране групе (игнорисање), неукључивање, неприхватање, манипулисање, искоришћавање.

Облици сексуалног насиља и злостављања су, нарочито: сексуално додиривање, показивање порнографског материјала, показивање интимних делова тела, свлачење.

Облици насиља и злостављања злоупотребом информационих технологија су, нарочито: оглашавање, снимање и слање видео записа, злоупотреба блогова, форума и четовања, снимање камером појединаца против њихове воље, снимање камером насилних сцена, дистрибуирање снимака и слика.

Трећи ниво:

Облици физичког насиља и злостављања су, нарочито: туча, дављење, бацање, проузроковање опекотина и других повреда, ускраћивање хране и сна, излагање ниским температурама, напад оружјем.

Облици психичког насиља и злостављања су, нарочито: застрашивање, уцењивање уз озбиљну претњу, изнуђивање новца или ствари, ограничавање кретања, навођење на коришћење наркотичких средстава и психоактивних супстанци, укључивање у деструктивне групе и организације.

Облици социјалног насиља и злостављања су, нарочито: претње, изолација, малтретирање групе према појединцу или групи, организовање затворених група (кланова) које има за последицу повређивање других.

Облици сексуалног насиља и злостављања су, нарочито: завођење од стране одраслих, подвођење, злоупотреба положаја, навођење, изнуђивање и принуда на сексуални чин, силовање, инцест.

Облици насиља и злостављања злоупотребом информационих технологија су, нарочито: снимање насилних сцена, дистрибуирање снимака и слика, дечија порнографија.

Ради уједначеног и примереног поступања, установа у превенцији и интервенцији на насиље, злостављање и занемаривање, општим актом утврђује као лакше повреде обавеза ученика:

- понављање насилног понашања са првог нивоа када васпитни рад није делотворан;
- насилно понашање са другог нивоа када појачани васпитни рад није делотворан.

Насилно понашање са трећег нивоа може да буде третирано као тежа повреда обавеза и као повреда забране утврђене Законом, у зависности од околности (последнице, интензитет, учесталост, учесници, време, место, начин и др.), што процењују тим за заштиту и директор.

Интервенција према нивоима насиља, злостављања и занемаривања Ниво насиља и злостављања условљава и предузимање одређених интервентних мера и активности.

На првом нивоу, по правилу, активности предузима самостално одељењски старешина, наставник, односно васпитач, у сарадњи са родитељем, у смислу појачаног васпитног рада са васпитном групом, одељењском заједницом, групом ученика и индивидуално.

Изузетно, ако се насилно понашање понавља, ако васпитни рад није био делотворан, ако су последице теже, ако је у питању насиље и злостављање од стране групе према појединцу или ако исто дете и ученик трпи поновљено насиље и злостављање за ситуације првог нивоа, установа интервенише активностима предвиђеним за други, односно трећи ниво.

На другом нивоу, по правилу, активности предузима одељењски старешина, односно васпитач, у сарадњи са педагогом, психологом, тимом за заштиту и директором, уз обавезно учешће родитеља, у смислу појачаног васпитног рада. Уколико појачани васпитни рад није делотворан, директор покреће васпитно-дисциплински поступак и изриче меру, у складу са Законом.

На трећем нивоу, активности предузима директор са тимом за заштиту, уз обавезно ангажовање родитеља и надлежних органа, организација и служби (центар за социјални рад, здравствена служба, полиција и друге организације и службе). Уколико присуство родитеља није у најбољем интересу ученика, тј. може да му штети, угрози његову безбедност или омета поступак у установи, директор обавештава центар за социјални рад, односно полицију.

На овом нивоу обавезни су васпитни рад који је у интензитету примерен потребама ученика, као и покретање васпитно-дисциплинског поступка и изрицање мере, у складу са Законом. Ако је за рад са учеником ангажована и друга организација или служба, установа остварује сарадњу са њом и међусобно усклађују активности.

Информације о насиљу, злостављању и занемаривању од ученика прикупља, по правилу, психолог, педагог, односно друго задужено лице у установи - одељењски старешина, васпитач групе или члан тима за заштиту.

Изјаву о насиљу, злостављању и занемаривању ученик даје директору у присуству психолога или педагога и родитеља, осим ако је родитељ спречен да присуствује.

Изузетно, ако постоји сумња или сазнање на насиље, злостављање и занемаривање детета и ученика у породици, директор обавештава центар за социјални рад и полицију, који обавештавају родитеља, у складу са законом.

Уколико се ради о догађају који захтева предузимање неодложних интервентних мера и активности, директор обавештава родитеља и у процес заштите укључује центар за социјални рад.

Ако постоји сумња да насилни догађај може да има елементе кривичног дела или прекршаја, директор обавештава родитеља и полицију.

Увек када је запослени починилац насиља, злостављања и занемаривања према детету и ученику у установи, директор предузима мере према запосленом, у складу са законом, а према детету и ученику мере за заштиту и подршку (план заштите) на основу Правилника о протоколу.

Када је родитељ починилац насиља и злостављања према запосленом, установа је дужна да одмах обавести полицију.

Када је ученик починилац насиља према запосленом, директор је дужан да обавести родитеља, а у зависности од случаја и полицију, односно центар за социјални рад; да покрене васпитно-дисциплински поступак и да изрекне васпитно-дисциплинску меру, у складу са Законом.

Уколико постоји сумња да је починилац насиља, злостављања и занемаривања треће одрасло лице (укључујући пунолетног ученика) према детету и ученику, директор је обавезан да истовремено обавести родитеља детета које је изложено насиљу, злостављању и занемаривању, надлежни центар за социјални рад и полицију.

Када се насиље и злостављање дешава у установи између одраслих лица (запослени - запослени; запослени - родитељ; запослени, родитељ - треће лице), директор предузима мере, у складу са законом.

У поступку заштите детета и ученика од насиља, злостављања и занемаривања установа је дужна да: поступак води ефикасно и економично; обезбеди заштиту и поверљивост података до којих дође пре и у току поступка; да ученика не излаже поновном и непотребном давању изјава.

Редослед поступања у интервенцији

1) Проверавање сумње или откривање насиља, злостављања и занемаривања обавља се прикупљањем информација - директно или индиректно.

Прикупљање информација има за циљ утврђивање релевантних чињеница на основу којих се потврђује или одбацује сумња на насиље, злостављање и занемаривање. Током прикупљања информација поштују се принципи утврђени Конвенцијом и правила која се примењују у поступцима у којима учествује малолетно лице - дете и ученик.

Установа проверава сваку информацију о могућем насиљу, злостављању и занемаривању. Врши се преглед видео записа уколико установа има електронски надзор над простором. Када родитељ пријави директору непримерено понашање запосленог према његовом детету, директор поступа у складу са Законом.

У случају неосноване сумње појачава се васпитни рад и прати понашање учесника. Када се потврди сумња, директор и тим за заштиту предузимају мере и активности за извршено насиље, злостављање и занемаривање.

2) Зауостављање насиља и злостављања и смиривање учесника је обавеза свих запослених у установи, анарочито најближег присутног запосленог и дежурног наставника, односно васпитача да одлучно прекине све активности, раздвоји и смири учеснике у акту насиља. У случају да запослени процени да је сукоб високо ризичан и да не може сам да га заустави, одмах ће тражити помоћ.

3) Обавештавање родитеља и предузимање хитних акција по потреби (пружање прве помоћи, обезбеђивање лекарске помоћи, обавештавање полиције и центра за социјални рад) обавља се одмах након зауостављања насиља и злостављања. Уколико родитељ није доступан или његово обавештавање није у најбољем интересу детета и ученика, установа одмах обавештава центар за социјални рад.

4) Консултације у установи се врше ради: разјашњавања околности, анализирања чињеница на што објективнији начин, процене нивоа насиља и злостављања, нивоа ризика и предузимања одговарајућих мера и активности, избегавања конфузије и спречавања некоординисане акције. У консултације у установи укључују се: одељењски старешина, дежурни наставник, психолог, педагог, тим за заштиту, директор, ученички парламент. Уколико у току консултација у установи директор и тим за заштиту, услед сложених околности не могу са сигурношћу да процене ниво насиља, злостављања и занемаривања, као и да одреде мере и активности, у консултације укључују надлежне органе и друге организације и службе: Министарство просвете - школску управу, центар за социјални рад, полицију, здравствену службу и др.

5) Мере и активности предузимају се за све нивое насиља и злостављања. Оперативни план заштите (у даљем тексту: план заштите) сачињава се за конкретну ситуацију другог и трећег нивоа за сву децу и ученике - учеснике насиља и злостављања (оне који трпе, који чине и који су сведоци насиља и злостављања).

План заштите зависи од: врсте и тежине насилног чина, последица насиља по појединца и колектив, броја учесника и сл.

План заштите садржи: активности усмерене на промену понашања - појачан васпитни рад, рад са родитељем, рад са одељењском заједницом, укључивање ученичког парламента и савета родитеља, а по потреби и органа управљања; носиоце тих активности временску динамику; начине којима ће се обезбедити поновно укључивање свих учесника насиља, злостављања и занемаривања у заједницу. Мере и активности треба да буду предузете уз учешће детета и ученика и да буду у складу са његовим развојним могућностима. Када тим за заштиту процени да постоји потреба да се, осим појачаног васпитног рада или васпитног рада који у интензитету одговара потребама ученика, прилагоди и образовни рад, предложиће тиму за пружање додатне подршке ученицима припрему индивидуалног образовног плана.

План заштите сачињава тим за заштиту заједно са одељењским старешином, односно васпитачем, психологом, педагогом (уколико нису чланови тима за заштиту), директором и родитељем, а по потреби и са другим надлежним организацијама и службама. У припрему плана заштите, када год је могуће, установа ће укључити представнике одељењске заједнице, односно групе, ученичког парламента, као и ученике - учеснике у насиљу и злостављању.

План заштите укључује и информације о мерама и активностима које установа предузима самостално, у сарадњи са другим надлежним организацијама и службама и када друге надлежне организације и службе спроводе активности самостално. Када су у мере и активности укључене друге организације и службе, одређују се задаци, одговорна лица, динамика и начини међусобног извештавања.

За трећи ниво насиља и злостављања директор установе подноси пријаву надлежним органима, организацијама и службама и обавештава Министарство просвете, односно надлежну школску управу, у року од 24 сата. Пре пријаве обавља се разговор са родитељима, осим ако тим за заштиту, полиција или центар за социјални рад процене да тиме може да буде угрожен најбољи интерес детета и ученика.

Уколико је комуникација са медијима неопходна, одговоран је директор, осим ако је директор учесник насиља, злостављања или занемаривања. У том случају комуникацију са медијима остварује председник органа управљања.

б) Ефекте предузетих мера и активности прати установа (одељењски старешина, васпитач, тим за заштиту, психолог и педагог) ради провере успешности, даљег планирања заштите и других активности установе. Установа прати понашање детета и ученика које је трпело и које је извршило насиље и злостављање, али и децали и деце и ученика који су индиректно били укључени (сведоци).

Прати се и укљученост родитеља и других надлежних органа, организација и служби. Ефекте предузетих мера прате и надлежне службе Министарства просвете.

Документација, анализа и извештавање

У спровођењу превентивних и интервентних мера и активности установа:

- 1) прати остваривање програма заштите установе;
- 2) евидентира случајеве насиља, злостављања и занемаривања другог и трећег нивоа;
- 3) прати остваривање конкретних планова заштите другог и трећег нивоа;
- 4) анализира стање и извештава.

Одељењски старешина, односно васпитач бележи насиље на првом нивоу; прати и процењује делотворност предузетих мера и активности; подноси извештај тиму за заштиту, у складу са динамиком предвиђеном програмом заштите.

О случајевима који захтевају укључивање тима за заштиту (други и трећи ниво) документацију (службене белешке и сви други облици евидентирања података о лицу, догађају, предузетим радњама и др.) води, чува и анализира за потребе установе педагог, а изузетно, други члан тима за заштиту кога је одредио директор. Тим подноси извештај директору два пута годишње. Директор извештава орган управљања, савет родитеља и ученички парламент.

Поступање установе у случају сумње на постојање дискриминаторног понашања и вређања угледа, части и достојанства личности

Редослед поступања у интервенцији:

- 1) Проверавање добијене информације
- 2) Зауостављање ДП и смиривање учесника
- 3) Обавештавање и позивање родитеља
- 4) Прикупљање релевантних информација и консултације
- 5) Предузимање мера и активности
- 6) Праћење ефеката предузетих мера и активности прати установа

Поступање установе у случају утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части и достојанства личности

Редослед поступања у интервенцији:

- 1) Зауостављање дискриминаторног понашања – обавеза сваког лица које сазна за ДП, прекидање, позивање помоћи
- 2) Смиривање ситуације - обезбеђивање сигурности и подршке за учесника у образовању
- 3) Обавештавање и позивање родитеља – у најкраћем року обавештавање одељењског старешине/васпитача и позивање родитеља
- 4) Подношење пријаве директору установе – покретање дисциплинског поступка, тим за заштиту предузима мере и активности према дискриминисаном лицу
- 5) Консултације тима за заштиту - ради припреме плана заштите
- 6) Обавештавање МПНТР – надлежне ШУ- рок 24h
- 7) Праћење ефеката - континуирано

Директор одлучује о дозволи приступа документацији и подацима у поступку заштите детета и ученика, осим ако је на основу закона, а на захтев суда, односно другог надлежног органа обавезан да их достави. Коришћење документације у јавне сврхе мора бити у складу са законом.

На основу анализа стања, праћења дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања, вредновања квалитета и ефикасности предузетих мера и активности у области превенције и интервенције, установа дефинише даљу политику заштите деце и ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања.

Значај система образовања и васпитања у борби против трговине људима

У Републици Србији реализује се Стратегија превенције и сузбијања трговине људима, посебно женама и децом и заштите жртава за период од 2017. до 2022. године („Сл. гласник РС“, бр.77/2017) којом се обезбеђује свеобухватан и континуиран одговор друштва на трговину људима у складу са динамиком нових изазова, ризика и претњи, тако што ће се фокусирати на унапређивање система превенције, помоћи и заштите жртава и сузбијања

трговине људима, посебно женама и децом. Улога образовног система је у овом процесу веома значајна и процењује се као једна од кључних у превенцији трговине људима, пре свега трговине децом, односно ученицима.

Установе образовања и васпитања су у обавези да осигурају заштиту од свих облика, насиља, злостављања и занемаривања, без обзира да ли се насиље догађа у школи или установа има сазнања о томе да су ученици изложени некој врсти насиља и/или да се над њима врше кривична дела. Запослени у систему образовања и васпитања имају задатак да подрже ученике у развоју специфичних способности и животних вештина које су им неопходно за укључивање за живот у демократском друштву.

Појам трговине људима је уведен и дефинисан у Правилнику о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање¹ (у даљем тексту Правилник) изменама и допунама Правилника 2019. године. Правилником су ближе прописане процедуре поступања установа образовања и васпитања у случајевима свих облика насиља, злостављања и занемаривања, међу којима је и трговина људима. Поред тога, прописане су и дужности установа да систематски и континуирано планирају активности превенције свих облика насиља и дискриминације.

Улога установа образовања и васпитања у борби против трговине људима огледа се у:

- ✓ реализацији превентивних активности ради јачања компетенција запослених у установама за препознавање феномена трговине људима, ризика и начина заштите;
- ✓ благовременом препознавању ризика од потенцијалног укључивања ученика/ца у ланац трговине људима;
- ✓ благовременој интервенцији ако је ученик/ца већ изложен неком облику трговине људима;
- ✓ обезбеђивању подршке ученику/ци у процесу реинтеграције, након што је био изложен неком од облика трговине људима.

Поступање у ситуацијама сумње или сазнања да је ученик укључен у било који облик трговине људима

Уколико постоји сумња или сазнање да је ученик укључен у било који облик трговине људима, школа је дужна да реагује у складу Правилником о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање. Приликом процењивања ситуације важно је применити ревидирану Листу индикатора за прелиминарну идентификацију ученика који су потенцијалне жртве трговине људима, која може послужити као помоћно средство приликом поступања и предузимања даљих активности. Приликом примене листе индикатора, потребно је означити индикаторе за које се процени да се односе на ученика/цу и предузети даље мере и активности у складу са поменутиим Правилником. У складу са Правилником, директор установе је у обавези да, уколико постоји сумња или сазнање да је ученик укључен у било који облик трговине људима, о томе обавести службу надлежну за идентификацију и подршку жртава трговине људима, односно Центар за заштиту жртава трговине људима, надлежни центар за социјални рад и полицију.

О ситуацији и предузетим активностима установа образовања и васпитања обавештава Министарство просвете, науку и технолошког развоја, односно надлежну школску управу. Смернице за примену листе индикатора и за даље поступање:

- ✓ Уколико су идентификовани одређени фактори ризика и/или мањи број слабих индикатора у односу на целокупну листу, потребно је праћење и предузимање мера и активности у оквиру установе у складу са законском регулативом.
- ✓ Уколико се идентификује најмање три индикатора, без обзира на област и степен интензитета (слаб, умерен и/или јак индикатор), у односу на целокупну листу индикатора, потребне су консултације са Центром за заштиту жртава трговине људима ради предузимања даљих мера и активности.
- ✓ Уколико се идентификује најмање три индикатора у односу на целокупну листу индикатора (без обзира на област) од којих је један јак индикатор (3 – јак индикатор), потребно је да установа обавести Центар за заштиту жртава трговине људима⁸, надлежни центар за социјални рад и полицију.

*** Приликом пријаве сумње или сазнања о укљученост ученика у ланац трговине људима наведеним надлежним државним органима и институцијама потребно је доставити све неопходне податке (којима располажете или сте их прикупили у конкретном случају), како би благовремено предузели мере из своје надлежности у складу са Закоником о кривичном поступку („Службени гласник РС” бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 - одлука УС и 62/2021 - одлука УС), Законом о социјалној заштити („Службени гласник РС“, бр. 24/2011), Породичним законом („Службени гласник РС“ бр. 18/2005, 72/2011 - др. закон и 6/2015), Законом о заштити података о личности („Службени гласник РС“, бр. 87/2018) и другим позитивноправним прописима релевантим за превенцију и заштиту деце од трговине људима.

Уколико запослени у установама образовања и васпитања имају сазнање или сумњу да је ученик укључен у ланац трговине људима, поступају са унапред датим смерницама, ситуација се пре свега пријављује Центру за заштиту жртава трговине људима (који врши формалну идентификацију да ли је тај ученик жртва трговине људима или није), надлежном центру за социјални рад и полицији. Уколико се утврди да је реч о трговини људима, Центар за заштиту жртава трговине људима одмах обавештава надлежног јавног тужиоца у Вишем јавном тужилаштву, који руководи предистражном фазом поступка и предузима радње из своје надлежности.

У случајевима када су живот или здравље детета/ученика непосредно угрожени или постоји могућност да услед непредузимања хитних мера заштите, могу бити непосредно озбиљно угрожени, било који представник система или грађанин ОДМАХ обавештава полицију која интервенише у циљу пружања безбедносне заштите ученику (и укључује здравствене службе ради указивања хитне медицинске помоћи ученику, надлежни центар за социјални рад, ради пружања породично правне и социјалне заштите и Центар за заштиту жртава трговине људима који ће обавити разговор са учеником чим се процени од стране лекара да је у могућности). Даљи рад се наставља по наредбама или захтевима надлежног тужиоца који руководи процесом.

Важно је имати у виду и то да се у случајевима када ученик није непосредно животно угрожен, сумња или сазнање на трговину људима пријављује пре свега Центру за заштиту жртава трговине људима, надлежном центру за социјални рад и полицији, писменим или усменим путем. Уколико се пријава прво поднесе полицији, она ће пријаву примити и одмах доставити надлежном јавном тужиоцу на поступање

Пружање подршке ученицима/деци жртвама трговине људима

Приликом пружања подршке ученицима који су жртве трговине људима неопходно је поштовати и реаговати у складу са принципима заштите деце жртава трговине људима.

Основни принципи заштите деце жртава трговине људима⁹ полазе од уважавања основних права детета, а у складу са међународном Конвенцијом о правима детета.

Основни принципи заштите деце жртава трговине људима су:

- ✓ Поштовање поверљивости података и приватности
- ✓ Поступање у најбољем интересу детета
- ✓ Обезбеђивање сигурности детета
- ✓ Поштовање личности и достојанства детета
- ✓ Не наношење штете
- ✓ Учешће детета
- ✓ Праведност и антидискриминација

У свакој фази обезбеђивања подршке важна је интерсекторска сарадња, а координацију подршке детету врши надлежни центар за социјални рад. Након процене потреба детета центри у сарадњи са Центром за заштиту жртава трговине људима доносе индивидуални план заштите, који подразумева укључивање свих релевантних субјеката, међу којима су и установе образовања и васпитања.

Планирање, обезбеђивање и праћење мера подршке детету врше стручни радници Центра за заштиту жртава трговине људима, а установе образовања и васпитања треба да сарађују са њима као и са надлежним центром за социјални рад.

Подршка школе се превасходно односи на реинтеграцију детета у школску средину, наставак школовања и подршку учењу, укључивање у свет вршњака као и праћење детета и иницирање додатне стручне и других видова подршке, када је то потребно.

Важно је да установе образовања и васпитања:

- ✓ обезбеде психосоцијалну помоћ и подршку стручних сарадника - психолога и педагога;
- ✓ осигурају безбедност детета у школском окружењу;
- ✓ обезбеде емоционалну подршку-показивање емпатије, неосуђивање, прихватање, показивање разумевања, давање могућности да разговара о свом искуству колико и када оно жели да о томе говори;
- ✓ информишу дете о свим питањима која су значајна за њега као и за врсту подршке која може да му се обезбеди;
- ✓ обезбеде потребну образовну подршку;
- ✓ обезбеде подршку вршњака и укључивање у вршњачку групу; превенирају секундарну трауматизацију;
- ✓ обезбеде заштиту података и приватности детета (о самом догађају и детаљима догађаја не треба разговарати/препричавати га са запосленима и ученицима у школи);
- ✓ мапирају факторе рањивости и отпорности.

Приликом пружања подршке, школе треба да:

- ✓ Дају родитељима/другим законским заступницима детета, прилику да кажу како се осећају и шта мисле о ситуацији;
- ✓ Информишу родитеља/другог законског заступника детета о томе како је њихово дете, а на основу разговора са њима, да размењују информације о напретку и развоју детета;
- ✓ Одговарају на питања родитеља/другог законског заступника, како да се они поставе, о томе шта би требало да раде;
- ✓ Укључују родитеље, односно другог законског заступника, у израду операционих планова у циљу пружања адекватне образовне и психолошке подршке детету.

У раду са децом, као и са члановима породице, школа може да обезбеди саветодавну подршку и да у зависности од контекста и ситуације учествује у пружању прве психолошке

помоћи тзв. интервенције у кризи. Важно је да запослени у школи препознају и уколико је детету и породици потребан други вид подршке која захтева интензивнији психолошки и психотерапијски третман упуते надлежним институцијама.

11.5. Програми превенције других облика ризичног понашања – малолетничка деликвенција

Основна полазишта програма превенције малолетничке деликвенције

Малолетничка деликвенција се може дефинисати као испољавање друштвено неприхватљивих облика понашања, односно свих атипичних понашања младих у оквиру друштвене заједнице. Јављање малолетничке деликвенције указује на чињеницу да друштво није реаговало на сигнале које је слала млада особа породици, школи, вршњацима.

Четири категорије малолетничке деликвенције су: радње деструктивно уперене против интегритета других личности, радње деструктивно уперене против власништва и материјалних добара других, радње повлачења и радње самоуништења.

Најчешћи облици ризичног социјалног понашања младих који су предуслов јављања малолетничке деликвенције:

- физичка агресивност
- вербална агресивност
- лагање
- крађа
- конзумирање никотина, алкохола и дрога
- немарност
- плашљивост, повученост
- инат

Социо-културни узроци деликвентног понашања младих. Социјални фактори чине битну компоненту међу узроцима малолетничке деликвенције. Међу социјалним факторима који утичу на деликвентно понашање истичу се тешке економске прилике, миграције, промене у породици, школа и средства масовне комуникације. Сиромаштво је један од узрока деликвентног понашања, те су посебне последице сиромаштва и необразованост, незапосленост и недовољни приходи, што се негативно одражава на статус породице. С обзиром на то да је савремена породица самостална и сама себи довољна, има све мање чланова, што указује да се много већа пажња посвећује васпитању, али и међусобним односима, разумевању. С друге стране, све је већи број разведених бракова, а један од главних узрока томе јесте неслагање партнера и економска независност. Због природе родитељских односа и зависности деце од родитељске бриге, могу се јавити различите тешкоће које се првенствено одражавају на децу.

Један од значајних социо-културних узрока деликвентног понашања јесте и неорганизовано провођење слободног времена од стране ученика. Непостојање осмишљеног слободног времена доводи најчешће до досаде, па млади, могу упражњавати различите видове преступничких активности. Данас млади широм света одрастају у окружењу где су неизбежни елементи свакодневног живота попут телевизије, штампе, интернета. Путем медија они добијају читав низ едукативних, информативних и забавних садржаја, међутим, поред низа позитивних страна, средства масовних комуникација, кроз презентацију садржаја који величају насиље, криминалитет, лагодан живот без рада и слично, могу вршити, и врше, негативан утицај на младе.

Насиље се са појавом савремених комуникационих технологија, пре свега инстант дописивања, друштвених мрежа и чет група (данас на сервисима као што су вајбер или ватсап) проширило и на овај домен. Од учесника у васпитном процесу се очекује праћење и реаговање на насиље које се јавља у овим облицима комуникације. Као и друге радње на овим сервисима, и насилно понашање често није видљиво као кад се оно одвија у „реалном“ животу, иако оно исто тако може бити присутно у време школе као и у било које друго време.

Циљ превенције малолетничке деликвенције: спречавање јављања будућих деликвената путем добро дефинисаних превентивних мера. Циљ ових мера се састоји у спречавању, онемогућавању, предупређењу девијација у понашању младих.

Мере превенције на годишњем нивоу

<i>Активност</i>	<i>Садржај активности</i>	<i>Циљна група</i>	<i>Носиоци активности</i>	<i>Временски оквир</i>
Радионице, трибине	- Циљ ове групе активности јесте да ученике припреми на ненасилно решавање конфликта, исходиште конфликту, као и како прихватити другачије и различито	Ученици свих разреда	Педагог Одабрано лице по потреби	Радионице ће пратити датуме и дане који се тичу борбе против малолетничке деликвенције
Ваннаставне активности	- Промовисање позитивних вредности код ученика у интересу стварања позитивне климе. - Активности ће бити промовисане кроз секције	Ученици свих разреда	Педагог Нототекар	Континуирано
Едукације	- Едукација родитеља у циљу јачања родитељских компетенција. - Родитељски састанци, радионице, предавања	Родитељи ученика свих разреда	Педагог Наставници	Континуирано
Реализација разних врста сарадње	- Центром за социјални рад, - Домом здравља, - МУП-ом - Успостављање сарадње са културним институцијама и медијима	Релевантне установе	Педагог, помоћник директора, наставници	По потреби

11.6. Програм здравствене заштите

Задаци који доприносе развоју психолошког и физичког здравља ученика биће обухваћени, у највећој мери, програмима у оквиру ваннаставних активности- у оквиру предавања, на појединим родитељским састанцима, кроз рад секција, трибина и рад педагога.

Што се тиче здравственог осигурања запослених и њихових сродника школа као установа врши осигурање поменутих у складу са позитивним прописима који регулишу ту област.

11.6.1. Програм превенције употребе дрога

Тим за заштиту ученика од насиља, злостављања и занемаривања саставио је у оквиру програма здравствене заштите ученика, план којим су дефинисане мере превенције употребе дрога. План је сачињен на основу Протокола о поступању у ситуацијама коришћења дрога у васпитно-образовним институцијама, који је сачинило Министарство просвете, науке и технолошког развоја у сарадњи са Канцеларијом за борбу против дрога. Основни циљ програма јесте унапређивање квалитета живота деце/ученика применом следећих мера:

- за стварање безбедне средине за живот и рад деце/ученика;
- Интервенције у ситуацијама када се појави сумња на употребу дрога или сазнање о употреби дрога;
- јасно изражен негативан став према употреби дрога;

Поступање у ситуацијама сумње на употребу дрога или сазнање о употреби дрога

Чланом 83. став 3. тачка 4 Закона о основама система образовања и васпитања прописано је да је „ поседовање, подстрекивање, помагање, давање другом ученику и употреба алкохола, дувана, наркотичког средства или психоактивне супстанце“ тежа повреда обавеза ученика и у складу са тим установа је у обавези да води васпитно-дисциплински поступак. У оквиру плана појачаног васпитног рада и сарадње са родитељем , установа може да иницира укључивање здравствених институција и стручњака из здравственог система. У току поступка који се води у установи, запослени су у обавези да обезбеде поверљивост података и да превенирају стигматизацију и етикетирање ученика.

У случају сумње на употребу дрога међу ученицима, могуће је организовање родитељских састанака. На оваквом родитељском састанку родитељима се даје информација о томе да је у школи, примећена могућност присуства употребе дрога или ризичног обрасца понашања, које би могло резултирати таквом злоупотребом. Овако сазван родитељски састанак има за циљ да „ позове“ родитеље на повећан опрез, будност, те да их алармира да у својим породицама сталожено и смирено интензивирају разговоре на ову тему. Да би се могли спровести даљи кораци у школи, потребно је да родитељи претходно буду упознати и обавештени о могућности сазивања оваквих састанака.

Активности на превенцији употребе дрога код ученика у образовно-васпитној установи треба:

- ✓ да су добро планиране и осмишљене;
- ✓ да укључују сарадњу различитих тела и органа школе (наставничко веће, педагошки колегијум, одељенска већа, стручна већа тим за заштиту ученика од насиља, злостављања и занемаривања, савет родитеља, као и други тимови и стручни активи);
- ✓ да повезују наставне и ваннаставне активности;
- ✓ да се ослањају на ресурсе локалне заједнице и укључују међусекторску сарадњу;
- ✓ да поштују међународне стандарде превенције употребе дрога;

11.6.2. План превенције употребе дрога

Област	Активност	Време реализације	Носиоци активности
Активности са ученицима	- Садржаји у вези са превенцијом употребе дрога, обрађиваће се на трибинама „ Животне вредности“	Током школске године	Педагог Нототекар
	- Реализација осталих ваннаставних активности и секција;		
	- Радионице		
	- Филмови из пројекта „ Слободна зона“		
Циљ ових активности			
Развијање одговорности за сопствено здравље; Рад на превенцији употреба дрога; Квалитетно провођење времена; Повећање резилијентности ученика у односу на развијање различитих поремећаја понашања;			
Активности наставника	Планирање стручног усавршавања запослених;	Септембар	Педагог Наставници
	Информисање запослених у вези са обавезама и процедурама реаговања у ситуацијама сумње или сазнања о употреби дрога;		
Циљ ових активности			
Развијање компетенција за превентивни рад са ученицима и родитељима;			
Активности родитеља	Трибине и радионице на теме: Улога родитеља у формирању самопоуздања деце;	Током школске године	Педагог Наставници
	Утицај васпитних стилова у формирању личности родитеља;		
Циљ ових активности			
Развијање родитељских компетенција; Освешћивање улоге и значаја који родитељи имају у развоју личности детета;			

11.7. Програм социјалне заштите

Социјална заштита је организована друштвена делатност од јавног интереса, чији је задатак пружање помоћи и оснаживање за самосталан и продуктиван живот у друштву појединца и породице, као и спровођење настојања и отклањање последица социјалне искључености. Дете има право да, у складу са узрастом и зрелошћу, учествује и да слободно изрази своје мишљење у свим поступцима у којима се одлучује о његовим правима. Малолетно лице може да буде корисник права или услуга, између осталог, ако му је угрожено здравље, безбедност и развој.

Програм социјалне заштите подразумева пружање помоћи и оснаживање ученика за самосталан и продуктиван живот и регулисање питања социјалне искључености. Овим програмом се жели заштитити право сваког ученика на квалитетан живот и рад у школи и оспособити га за самостално и несметано укључивање у васпитно-образовни процес.

Циљ:

- Створити једнаке могућности за живот ученика у школи и подстицати социјалну укљученост;
- Свим ученицима обезбедити доступност услуга и остваривање права;
- Пружање помоћи ученицима у превазилажењу социјалних и животних тешкоћа;
- Сарадња Центра за социјални рад и школе у пружању социјалне заштите ученика;
- Пружање помоћи ученицима с поремећајима у понашању;
- Пружање помоћи васпитно запуштеним или угроженим ученицима, ученицима који долазе из дефицијентних породица или породица с проблематичним односима (ризичне породице) – надзор над родитељским стараљством;
- Утврђивање социо-економског статуса родитеља; упућивање родитеља на начине остварења права;
- Упућивање родитеља на извршење родитељских обавеза.

Носиоци активности:

- Стручни сарадници – педагог
- Директор школе
- Центар за социјални рад
- Ученици с поремећајима у понашању
- Ученици који долазе из породица са несрећеним односима, као и ризичним породицама
- Родитељи

Наставници, одељењски старешина и стручни сарадници школе откривају и идентификују социјални проблем, информишу путем дописа или лично Центар за социјални рад. Идентификација ученика с одређеним социјалним проблемима се у школи одвија свакодневно. Школа предузима следеће кораке:

Идентификација - Одељењски старешина и стручни сарадници остварују прво сарадњу са родитељима (службеним позивима у школу и информативним разговорима). Уколико нема резултата, по потреби током школске године, шаљу дописе Центру за социјални рад те тиме укључују Центар за социјалну рад у решавање одређеног проблема. Пружање помоћи социјално угроженим ученицима, праћење њихових промена у понашању и уклањању социјално угрожавајућих и ризичних чинилаца из социјалне околине ученика (зависно од проблема).

Програм социјалне заштите школа остварује путем секција и трибина. Овај програм, такође, подразумева укључивање родитеља у читав процес превазилажења социјалних и

животних тешкоћа ученика. Програм социјалне заштите представља добру основу за рано откривање и предупређивање тешкоћа са којима се млади сусрећу. Такође, окосница је продубљивања сарадње са родитељима и релевантним установама из локалне заједнице, као и међусобног повезивања ова два чиниоца васпитно- образовног рада (породице и институција из локалне заједнице).

11.8. Програм васпитног рада са ученицима

Програм васпитног рада Школе обухвата елементе који се односе на васпитно осмишљавање садржаја, облика и метода рада у настави, као и планирање и програмирање ваннаставних активности, културне и јавне делатности Школе, рада одељењског старешине, сарадње са родитељима, активности ученика у мањим групама и рада стручних органа, а све у циљу подстицања развоја ученика као здраве личности.

<i>Циљ</i>	<i>Активности</i>	<i>Носиоци</i>
Реализовање способности и интересовања ученика у различитим људским делатностима	редовна настава, додатна настава, културна и јавна делатност	одељенски старешина, стручни сарадник
Израђивање стваралачког односа према раду, материјалним и духовним добрима	редовна настава, додатна настава, културна и јавна делатност	одељенске старешине, наставници, стручни сарадник
Оспособљавање за укључивање младих у активан друштвени живот	редовна настава, културна и јавна делатност,	наставници, одељенске старешине, стручни сарадник
Оспособљавање за примену стеченог знања и вештина	редовна настава	наставници
Оспособљавање за правилно коришћење слободног времена	културна и јавна делатност	стручни сарадник, одељенске старешине, наставници
Развијање хуманости, истинољубљивости, патриотизма и других етичких својстава	Редовни часови, радионице	наставници, стручни сарадник
Васпитање за хумане и културне односе међу људима, без обзира на пол, расу, веру, националност, уверење	Редовни часови, радионице	Одељенске старешине, стручни сарадник

Основни носиоци активности у остваривању васпитног рада су:

- Наставничко веће - прати реализацију овог програма и решава конкретна питања васпитног рада, која су од општег интереса за школу.
- Педагошки колегијум -утврђује предлог Годишњег програма васпитног рада и прати његову реализацију и предлаже одговарајуће мере Наставничком већу.

- Одељењска већа - На основу сагледавања структуре ученика и уочених проблема и потреба, Одељењска већа конкретно планирају васпитне задатке и остварују координацију рада наставника инструмента и солфеђа. Ова већа прате реализацију програма у свом домену, али се баве и појединачним проблемима ученика, као и проналажењем начина за развијање њихових уочених способности и склоности.
  - Одељењске старешине - Одељењске старешине, као главни субјекти васпитног рада, програмирају, планирају и организују рад својих класа. Они прате резултате рада ученика у настави и другим активностима, непосредно сарађују са другим наставницима, стручним сарадницима, родитељима и помажу и подстичу рад класе и сваког појединца у њему. Управо одељењске старешине имају најзначајнију улогу уоткривању евентуалних проблема код ученика (њиховог дисфункционалног понашања, емоционалних или других криза), али и интересовања ученика, па су они иницијатори за предузимање одређених конкретних мера.
  - Основну активност Школе остварују наставници. Они су најближи ученицима и могу највише да допринесу остваривању васпитног рада у Школи (остварујући конкретне задатке, иницирајући решавање проблема, предлажући решења и пре свега, радећи са ученицима). Њихови појединачни програми рада ће, поред образовне, обухватити и васпитну димензију.
  - Педагог школе, кроз различите активности, сагледава целину васпитно-образовног процеса, као и све битне чиниоце који утичу на остваривање васпитних задатака. Његова улога је нарочито значајна у раду са млађим колегама и раду са ученицима и родитељима.
  - Директор – обезбеђује, координира и организује деловање свих носилаца васпитног рада у школи, укључујући и ученике. Тај задатак директор остварује годишњим планирањем и програмирањем васпитног рада, праћењем реализације предвиђених задатака и активности и предузимањем правовремених и примерених мера у одређеним ситуацијама.
- Остваривање програма васпитног рада се обезбеђује на следеће начине:
- Програм васпитног рада Школе постаје саставни део Годишњег плана рада школе, а његова конкретизација се врши уграђивањем планираних активности у планове рада свих субјеката у школи.
  - Кроз наставу и програме наставних предмета, преко програмских садржаја врши васпитни утицај на ученике. У припремама за час један од битних делова су и васпитни циљеви и задаци. Правилним планирањем ових циљева и задатака, њиховом реализацијом и анализом оствареног, сваки наставник може битно допринети изграђивању ученика као здраве и моралне личности.
  - Остваривање циљева и задатака васпитног рада кроз ваннаставне активности. Школа планира према захтевима потављеним законом, при чему се поштује принцип добровољности у смислу самосталног опредељивања ученика за оне облике делатности које највише одговарају њиховим способностима, склоностима и испољеним интересовањима.
  - У циљу остваривања овог облика рада остварује се сарадња Школе са родитељима ученика, локалном заједницом и другим институцијама.

11.9. Програм корективног рада са ученицима

Из образовно–васпитне праксе евидентно је да поједини ученици имају тешкоће при савладавању наставног градива. Неки ученици имају сметње у психичком физичком развоју и испољавају карактеристике које су последица тих сметњи.

Узроци неуспеха и манифестоване сметње такве су природе да им није потребан третман у оквиру специјализоване установе. Тој групи деце је неопходан педагошки третман, тј. корективни педагошки рад. Задаци корективног рада су:

- максимално стимулисање потенцијалних снага ради ублажавања многих последица слабијег интелектуалног развоја;
- ублажавање и отклањање евентуалних телесних и психичких сметњи које могу неповољно утицати на развој ученика;
- обезбеђивање услова за дружење свих ученика и заједнички живот и рад са ученицима који имају тешкоће у развоју.

Стручни сарадник – педагог има обавезу да, на молбу наставника, позове родитеље и ученика коме је потребна посебна помоћ. Правовремено пружање помоћи овим ученицима утиче на побољшање успеха у настави, на промену односа ученика према себи, другим ученицима, наставницима и према школи и друшву у целини.

У музичкој школи се корективно–педагошки рад углавном реализује кроз допунске часове ученицима који имају проблема у савладавању одређених делова програма музичког образовања.

Одељењски старешина сарађује са стручним сарадником – педагогом, као и са тимом за додатну подршку ученицима, у зависности од степена идентификованог проблема у раду.

11.10. Програм инклузивног образовања

Инклузија је процес или приступ у коме сегмент нечега или појединца у друштву посматрамо као део целине. Инклузивно образовање и васпитање стога подразумева активности појединца и друштва као процеса учења и поучавања у коме долази до релативно трајних и прогресивних промена појединца у условима подршке и социјалне укључености. Овај процес се не треба схватити искључиво као школски, иако се он у периоду одрастања фокусира на школске утицаје. Тај процес у себе укључује поред интенционалног васпитања и образовања, и далеко значајно спонтано учење и самоваспитање односно самообразовање. У складу са тим, инклузију не треба искључиво посматрати као процес укључивања деце са посебним потребама у редовне школе, јер је она шира и свеобухватнија. Такав вид посматрања представља најчешћи појмовни контекст схватања инклузије, али и најужи.

Да би инклузивно образовање остварило своју основну функцију, културни контекст у коме се оно покреће и одвија, треба да пружи услове који ће да га подрже. У затвореним културама које су неповерљиве према деци и људима са сметњама у развоју, које карактерише присуство предрасуда и стереотипа, где је снажна конкуренција међу члановима заједнице итд., теже је говорити са смислом о инклузији и њеним добробитима за појединце. Потребно је радити на рекултурацији система заједнице у којој живимо, демистификацији уврежених мишљења и уверења. Култура у којој је значајно помагати другим људима, у коме се људи концентришу на потребе других, у коме су људи отворени, информисани, поверљиви, где се пружа подршка индивидуалним компетенцијама, плодно

је тле за развој одговорности свих чланова заједнице за стварање услова у којима ће се појединци са сметњама у развоју лакше укључити у друштво у коме живе.

Општи циљ: Спровођење свих активности везаних за примену принципа инклузивног образовања утврђених законским и подзаконским актима.

Специфични циљеви:

- Информисање свих запослених о принципима инклузивног образовања
- Праћење потребе за едукацијом запослених у овој области
- Праћење и прикупљање информација о ученицима код којих се појави потреба за неким од облика пружања додатне подршке
- Координација и праћење рада тима за пружање додатне подршке ученицима
- Подизање осетљивости наставника, стручних сарадника и запослених за препознавање и прилагођавање рада у случајевима који потпадају под стандарде инклузивног образовања
- Сарадња са свим актерима који се баве инклузивним образовањем у локалној заједници и шире
- Укључивање школе у пројекте који су посвећени подизању квалитета инклузивног образовања

ИОП се израђује према образовно-васпитним потребама детета и ученика и може да буде заснован на:

- 1) прилагођавању начина рада, као и услова у којима се изводи образовно-васпитни рад (ИОП1)
- 2) прилагођавању и измени садржаја образовно-васпитног рада, исхода и стандарда постигнућа (ИОП2)
- 3) обогаћивању и проширивању садржаја образовно-васпитног рада за дете и ученика са изузетним способностима (ИОП3)

Доношењу ИОП-а 2, претходи доношење, примена и вредновање ИОП-а 1, као и прибављање мишљења интерресорне комисије за процену потреба за додатном образовном, здравственом и социјалном подршком детету и ученику.

Тим за инклузивно образовање радио је на предлогу обрасца за идентификовање ученика са изузетним способностима.

Индивидуални образовни планови ученика који се образују по ИОП-у, саставни су део Школског програма. Они се налазе у документацији Тима за инклузивно образовање, стручног сарадника-педагога и педагошкој документацији наставника индивидуалне и групне наставе.

11.11. Програм заштите животне средине

Систем заштите животне средине је систем којим се обезбеђује остваривање права човека на живот и развој у здравој животној средини и уравнотежен однос привредног развоја и животне средине у Републици Србији.

Школа предузима све мере заштите животне средине, у складу са законом. Такође, као установа у области образовања, у оквиру своје делатности подстиче, усмерава и обезбеђује јачање свести о значају заштите животне средине.

Циљеви програма:

1. развијање еколошке и опште научне писмености ученика,
2. развијање способности, вештина и ставова корисних у свакодневном животу и раду,

3. развијање мотивације за учење уз примену концепта одрживог развоја, етичности и права будућих генерација на очувану животну средину.

Задаци програма:

- развијање позитивног односа према природи, као и природом и радом створеним вредностима
- изграђивање свести о природном односу човека према природи,
- формирање и развијање културног понашања и опхођења, као и способности за заштиту естетских вредности
- стицање одговарајућих знања и формирање правилног односа према уређивању школе, школског дворишта, култивисању расада и неговању паркова,
- оплемењивање уже и шире средине, односно уређење школског дворишта и одржавањем спомен-обележја,
- развијање свести о важности здравља и практиковања здравих стилова живота,
- редовно дружење са вршњацима, међусобно помагање и одређено одрицање ради пружања могућности да се и други остваре и подрже заштиту животне средине,
- развијање потребе за учешћем у акцијама солидарности,
- развијање толерантног, хуманог понашања без обзира на религијске, полне и друге разлике међу људима,
- формирање здравих радних навика и одговорног односа према раду,
- прихватање чињенице да су очување природе и заштита животне средине, поштовање и чување националне и светске културне баштине, одговорно коришћење природних ресурса и заштита животиња њихови приоритетни задаци.

Акције у оквиру програма животне средине:

- ✓ Постављање еко кутија у школи у циљу подршке коришћењу рециклираног папира.
- ✓ Гашење рачунара и монитора преко прекидача за напајање чиме се „освежава“ електроника уређаја, исти се хладе, мање троше струју, а и безбедније је, јер представља облик превенције од пожара, оштећења уређаја од превисоког напона и уједно смањења емисије зрачења.
- ✓ Увођење штедљивих сијалица са ЛЕД дијодама у просторијама школе.
- ✓ Укључивање ученика у израђивање зидних паноа са материјалом који има за циљ промовисање заштите животне средине и здравих стилова живота.

11.12. Програм активности којима се развијају способности за решавање проблема, комуникација, тимски рад, самоиницијатива и подстицање међупредметне компетенције у предузетничког духа

Уводне напомене

Развијање способности за решавање проблема, комуникације, тимског рада, самоиницијативе и подстицање предузетничког духа представљају компетенције које су неопходне свима за добро сналажење у свакодневном животу, а посебно у професионалном животу. Због тога је потребно да се и током наставе и током ваннаставних активности сви просветни радници труде како би ове компетенције код сваког ученика понаособ, биле развијене на највишем могућем нивоу.

Способност за решавање проблема

Проблеми су део живота, стога је имати проблеме нормална ствар. Ипак, једно је сигурно, од става особе према проблемима зависиће и начин на који се особа односи према њима, да ли има склоност да их решава или одлаже, да ли су начини на који покушава да их реши функционални (у складу са њеним жељама и циљевима) или дисфункционални (штетни).

Проблеми, се најбоље решавају рационалним размишљањем. Међутим, рационални приступ и рационално размишљање нису једини начини решавања проблема. Често људи решавају проблеме и доносе одлуке на основу свог емоционалног стања, ослањања на мишљење ауторитета и сл. Када су у питању важне животне одлуке рационално доношење одлука је ипак најбољи приступ.

Решавање проблема је процес који укључује седам фаза: препознавање проблема, формулисање проблема и циља, креирање могућих решења, процена могућих решења, доношење одлуке, примена могућег решења, провера ефекта могућег решења.

1. Препознавање проблема - подразумева препознавање незадовољене жеље.
2. Дефинисање проблема и циља - потребно је дефинисати проблем - начин који омогућава трагање за решењем. Након препознавања проблема и ситуација у којима се проблем манифестује, јако важан део за процес решавања проблема је прецизно дефинисање циља - шта је то што желите да постигнете? Без дефинисања циља не можете трагати за адекватним решењем.
3. Креирање могућих решења – потребно је смислити бар три алтернативна решења за проблем.
4. Процена могућих решења - представља одговор на питања: да ли решење задовољава незадовољену жељу која је у основи проблема, да ли решење уважава жеље других актера укључених у проблем, да ли је легално и социјално прихватљиво решење и да ли је у оквиру мојих моћи?
5. Доношење одлука - решења која не задовољавају све горе описане услове, се одбацују. У случају да постоји више решења која задовољавају све услове особа бира себи најбоље.
6. Примена решења - подразумева планирање, одигравање (увежбавање), бирање најефикаснијег начина и примену у конкретној ситуацији.
7. Провера ефекта решења - да ли је одабрани вид понашања довео до постизања жељеног циља? Ако није особа се враћа на почетак решавања проблема како би видела у ком стадијуму процеса решавања проблема је дошло до грешке.

Неконструктивни стилови решавања проблема су импулсивни стил и избегавање. Особе са импулсивним стилем су у проблематичним ситуацијама плаховите, брзоплете и нефокусиране. Уместо да плански решавају проблем, определе се за прво решење које им прође кроз главу.

Комуникација – Полазиште за све

Сваки тимски рад почиње од исте основе, која је створена комуникацијом. Без знања о личној комуникацији немогуће је анализирати комуникацију других и због тога је тешко бити дипломатичан и превазилазити разлике у мишљењима.

Ако сте добри у комуникацији, са другима можете дискутовати о проблемима, уместо што би сте се свађали због њих.

Врсте асертивних реченица

Асертивност подразумева директно, јасно и искрено исказивање својих осећања, потреба и ставова особи која својим понашањем крши туђа права. То је способност супротстављања на неагресиван и неманипулативан начин.

Проста асертивна реченица садржи став, чињеницу или опсервацију. То је кратка реченица која исказује потребу или право онога који је изговара.

Емпатичка асертивност садржи емпатију, препознавање стања и осећања друге особе и асертивност, исказивање сопствених потреба.

Асертивност

Принципи асертивног реаговања:

- Ја имам права да изражавам себе све док тиме не угрожавам друге.
- Када се залажем за своја права ја поштујем себе и добијам поштовање других.
- Јасним изражавањем својих права и потреба ја преузимам одговорност за себе и не пребацујем је другима.
- Ако не кажем другима како њихово понашање делује на мене, ускраћујем им прилику да нешто промене.
- Жртвујући своја права и потребе ја дајем дозволу другима да не воде рачуна о мени.
- У мери у којој сам слободна да се залажем за себе и да то право признам другима ја више добијам од живота.
- Недозвољавање другима да сазнају како се ја осећам јесте једна врста и начин контролисања других.
- Када чиним за себе оно што осећам као право, ја се осећам боље и градим аутентичнији и задовољавајући однос са другима.

Активно слушање

Оно што нас чини људима је и умеће слушања, али управо то представља потешкоћу за много људи. Слушање захтева активан напор да би се истражио и разумео смисао онога што је речено. То значи да морате активно покушавати да разумете оно што ваше други говоре, а не да чујете оно што желите да чујете. Активно слушање је свесна радња коју можете вежбати.

Добри савети у вези са активним слушањем

- Немојте да имате предрасуде у вези са говорником или оном шта је речено.
- Не зајкључујте пребрзо.
- Не планирајте одговор док слушате.
- Сачувајте дистанцу у односу на ваше мишљење и проблеме.
- Будите сконцентрисани и посебно слушајте есенцијалне ставке.
- Обратите пажњу на говорников тон и говор тела.
- Обратите пажњу на сопствени говор тела.
- Употребљавајте рефлексије, климање главом и звуке који означавају разумевање
- Ако нисте сигурни питајте шта је речено.
- Реците ако немате времена.

Тимски рад

Сврха рада у тимовима јесте постизање резултата који су бољи од индивидуалних. Ефективан тимски рад представља тежњу сваке организације, а често смо сведоци контрапродуктивних ефеката лошег тимског рада на учинак и организациону климу. Да би

тим постигао синергију и давао добре резултате, потребно је да буде испуњен низ предуслова.

Проценом тимске динамике и синергије:

- Анализира се комуникација унутар тима
- Анализира се приступ задацима у тиму
- Мери се квалитет при решавању практичног проблема
- Учи се о тимској синергији и о вештинама које су неопходне да би се она постигла

Мерењем тимске синергије процењује се да ли је тимски рад био ефикасан, тј. да ли је тимско решење било боље од индивидуалних решења. Мерење тимске динамике даје увид у интеракцију између чланова тима, како су комуницирали, да ли су подржавали једни други, надовезивали се на туђе идеје или су их критиковали, противили се свим решењима истичући само сопствена решења, да ли су лични циљеви били стављени испред тимских и др.

Мерење тимске синергије се ради кроз мерење квалитета групних решења и одлука уз различите симулације. Учесници добијају одређену ситуацију коју треба да реше, најпре индивидуално, а затим у оквиру тима. Ефикасан тимски рад доноси решења која су далеко боља од свих индивидуалних.

Самоиницијатива

Уколико желимо да заблистамо на било ком плану и да покажемо колико можемо да постигнемо, пре свих, морамо имати максимална очекивања од нас самих. То је у неку руку самопоуздање - амбиција коју је неопходно да поседујемо како бисмо могли храбро доносити одлуке. Зашто је важно донети одлуку? Као прво, морамо знати одредити приоритете и према њима одређивати посао који ћемо обављати, јер не можемо очекивати да будемо корак испред свих обавеза. Као друго, морамо знати шта је то што треба да се уради, али без да нам неко изнова понавља.

Подстицање предузетничког духа

Предузетништво и предузетници за сад имају исти судбину као лидерство и лидер. Често се користе, сви говоримо о њиховом значају, али кад дође до дефиниције истог ту већ имамо проблем. Предузетништво се углавном везује за мала и средња предузећа, лидерство за велике фирме и компаније. Форма и окружење је различита, али суштина иста. Предузетништво, као и лидерство, је начин живота: наш став како приступамо послу и колико смо проактивни и иновативни у томе што радимо.

Из тих разлога је и потреба за наглашавањем предузетничког учења у наставним програмима на свим нивоима, као и програмима стручног усавршавања наставника и директора образовних институција.

Оно што је најчешће случај да неку врсту предузетничке едукације деца добијају тек са средњом школом и то на жалост углавном у стручним школама као што је нпр. економска, и да се она наставља кроз факултетског образовање. Недостатак ове едукације у основним школама, тј. периоду у коме можемо највише допринети у развоју предузетничких ставова и понашања, смањујемо реалну шансу да дугорочно гледамо имамо економију предузетништва. С друге стране, многи ће рећи да наше тржиште још увек није толико развијено за квалитетну и различиту едукацију ван формалног окружења.

Углавном постоје стандардни пословни тренинзи и семинари фокусиране на „атрактивне“ теме: бизнис планови, развој бизниса, маркетиншки наступ, вештине комуникације, преговарања, тимског рада итд.

Предузетништво се односи на могућност појединца да идеју претвори у дело. Оно укључује креативност, иновацију и преузимање ризика, као и могућност да појединац планира да спроведе пројекте како би постигао одређене циљеве.

Развој предузетничког духа се тиче стварања окружења где људи могу бити иновативни, решавати проблеме, бити креативни, размишљати позитивно, стварати прилике, бити самомотивисани, размишљати критички, преузимати ризике, бити проактивни, преузимати иницијативу, сакупљати идеје и проналазити решења.

Једна од активности чији је циљ развијање способности за решавање проблема, комуникације, тимског рада, самоиницијативе и подстицање предузетничког духа јесте често организовање разних такмичења.

11.12.1. Програм оријентације ка општим међупредметним компетенцијама ученика

Међупредметне компетенције представљају корак више у разумевању градива и примени наученог, а одговорност за њихово развијање носе сви наставници и школски предмети. То значи да подржавање општих и међупредметних компетенција тражи заједничко планирање на нивоу школских тимова, примену интерактивних и активних облика учења, као и већу аутономију школе и наставника у реализацији образовних исхода.

Међупредметне компетенције су:

- ✓ Компетенција за целоживотно учење;
- ✓ Комуникација;
- ✓ Рад с подацима и информацијама;
- ✓ Дигитална компетенција;
- ✓ Решавање проблема;
- ✓ Сарадња;
- ✓ Одговорно учешће у демократском друштву;
- ✓ Одговоран однос према здрављу;
- ✓ Одговоран однос према околини ;
- ✓ Естетичка компетенција;
- ✓ Предузимљивост и оријентација ка предузетништву

Компетенција за целоживотно учење

Лични и професионални развој појединца превасходно почива на његовој способности да управља процесом учења. Ученик треба да буде оспособљен да иницира учење, да изабере стратегије учења и дизајнира контекст у којем учи, да прати и контролише напредак током учења, да управља учењем у складу са намерама и циљем који има. Ученик уме да пронађе и асимилује нова знања и вештине, користећи претходно учење и ваншколско искуство. Свестан је процеса учења, могућности и тешкоћа у учењу; уме да превазиђе тешкоће и да истраје у учењу. Примењује знања у различитим ситуацијама у зависности од карактеристика ситуације и сопствених циљева.

Компетенција за целоживотно учење се код ученика развија кроз програме свих предмета и подразумева да ученик:

Уме да планира време за учење и да организује процес учења и управља њим.

- Активно конструише знање; уочава структуру градива, активно селекује познато од непознатог, битно од небитног; уме да резимира и елаборира основне идеје.

- Ефикасно користи различите стратегије учења, прилагођава их природи градива и циљевима учења.
- Познаје различите врсте текстова и уме да изабере адекватну стратегију читања.
- Разликује чињенице од интерпретација, ставова, веровања и мишљења; препознаје и продукује аргументацију за одређену тезу, разликује аргументе према снази и релевантности.
- Уме да процени сопствену успешност у учењу; идентификује тешкоће у учењу и зна како да их превазиђе.

Комуникација

Ученик влада различитим модалитетима комуникације и користи их на сврсисходан и конструктиван начин када комуницира у приватном, јавном, образовном и професионалном контексту. Ученик прилагођава начин и средства комуникације карактеристикама ситуације (сврси и предмету комуникације, комуникационим капацитетима и карактеристикама партнера у комуникацији итд.). Користи на одговарајући и креативан начин појмове, језик и стил комуникације који су специфични за различите научне, техничке и уметничке дисциплине. У комуникацији са другима уме да изрази себе (своје мишљење, осећања, ставове, вредности и идентитете) и да оствари своје циљеве на позитиван, конструктиван и аргументован начин поштујући и уважавајући другог. Критички процењује садржај и начин комуникације у различитим комуникативним ситуацијама. Ученик има развијену свест о значају позитивне и конструктивне комуникације и активно доприноси неговању културе дијалога у заједницама којима припада.

Компетенција за комуникацију подразумева да ученик:

- Активно доприноси неговању културе дијалога, уважавању и неговању различитости и поштовању основних норми комуникације.
- Ученик познаје специфичне карактеристике различитих модалитета комуникације (усмена и писана, непосредна и посредована комуникација, нпр. телефоном, преко интернета).
- Уме јасно да искаже одређени садржај, усмено и писано, и да га прилагоди захтевима и карактеристикама ситуације: поштује жанровске карактеристике, ограничења у погледу дужине, намену презентације и потребе аудиторијума.
- Уважава саговорника – реагује на садржај комуникације, а не на личност саговорника; идентификује позицију (тачку гледишта) саговорника и уме да процени адекватност аргументације и контрааргументације за ту позицију.
- У ситуацији комуникације, изражава своје ставове, мишљења, осећања, вредности и идентитете на позитиван, конструктиван и аргументован начин како би остварио своје циљеве и проширио разумевање света, других људи и заједница.
- Ученик користи на одговарајући и креативан начин језик и стил комуникације који су специфични за поједине научне, техничке и уметничке дисциплине.

Ова компетенција се код ученика развија кроз редовну наставу, рад у радионицама и секцијама.

Рад са подацима и информацијама

Ученик разуме значај коришћења поузданих података за рад, доношење одлука и свакодневни живот. Користи знања и вештине из различитих предмета да представи, прочита и протумачи податке користећи текст, бројеве, дијаграме и различите аудио-

визуелне форме. Ученик користи различите изворе информација и података (библиотеке, медије, интернет, личну комуникацију, итд.) и критички разматра њихову поузданост и ваљаност. Ефикасно проналази, селекује и интегрише релевантне информације из различитих извора.

Компетенција за рад с подацима и информацијама подразумева да ученик:

- Зна да је за разумевање догађаја и доношење компетентних одлука потребно имати релевантне и поуздане податке.
- Уме да пореди различите изворе и начине добијања података, да процењује њихову поузданост и препозна могуће узроке грешке.
- Користи табеларни и графички приказ података и уме да овако приказане податке чита, тумачи и примењује.
- Користи информационе технологије за чување, презентацију и основну обраду података.
- Зна разлику између података и њиховог тумачења, зна да исти подаци, у зависности од контекста, могу имати различита тумачења и да тумачења могу да буду пристрасна.
- Разуме разлику између јавних и приватних података, зна које податке може да добије од надлежних институција и користи основна правила чувања приватности података.

Ова компетенција се код ученика развија кроз редовну наставу, рад у радионицама и секцијама.

Дигитална компетенција

Ученик је способан да користи расположива средства из области информационо-комуникационих технологија на одговоран и критички начин ради ефикасног испуњавања постављених циљева и задатака у свакодневном животу, школовању и будућем послу.

Дигитална компетенција подразумева да ученик:

- Уме да претражује, процењује релевантност и поузданост, анализира и систематизује информације у електронском облику користећи одговарајућа ИКТ средства (уређаје, софтверске производе и електронске услуге).
- Изражава се у електронском облику коришћењем одговарајућих ИКТ средстава, укључујући мултимедијално изражавање и изражавање са елементима формално дефинисаних нотација карактеристичних за коришћена ИКТ средства (нпр. адресе, упити, команде, формуле, процедуре и сл. изражене у одговарајућој нотацији).
- Помоћу ИКТ уме да представи, организује, структурира и форматира информације користећи на ефикасан начин могућности датог ИКТ средства.--Приликом решавања проблема уме да одабере одговарајућа ИКТ средства, као и да прилагоди начин решавања проблема могућностима тих ИКТ средстава.
- Ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу.
- Препознаје ризике и опасности при коришћењу ИКТ и у односу на то одговорно поступа.

Дигитална компетенција се код ученика развија кроз програме свих предмета јер су уведене иновативне методе у настави које подразумевају употребу рачунара, таблета, паметних телефона, пројектора, паметне табле.

Решавање проблема

Ученик ангажује своје индивидуалне капацитете (знање из различитих предмета, искуство стечено изван школе, као и интелектуалне, емоционалне и социјалне способности) и друге ресурсе који му стоје на располагању (различити извори информација, алати, књиге, искуство других ученика, наставника и других особа из школског и ваншколског окружења,

итд.), селективно и сврсисходно их користи, истрајава у решавању проблема и проналази/осмишљава делотворно решење за јасно или релативно јасно дефинисане проблемске ситуације за које не постоји очигледно решење, а које се јављају током учења и приликом учешћа у животу школе.

Компетенција за решавање проблема подразумева да:

- Испитујући проблемску ситуацију, ученик идентификује ограничења и релевантне карактеристике проблемске ситуације и разуме како су оне међусобно повезане.

- Ученик проналази/осмишљава могућа решења проблемске ситуације.

- Ученик упоређује различита могућа решења проблемске ситуације преко релевантних критеријума, уме да објасни шта су предности и слабе стране различитих решења и да се определи за боље решење.

- Ученик припрема примену изабраног решења, прати његову примену усклађујући се са новим сазнањима које стиче током примене датог решења и успева да реши проблемску ситуацију.

- Ученик вреднује примену датог решења, идентификује његове добре и слабе стране и формулише препоруке за наредно искуство са истим или сличним проблемским ситуацијама.

Компетенција за решавање проблема се код ученика развија на кроз програме свих предмета који постоје у основној музичкој школи, као и кроз рад у радионицама и секцијама.

Сарадња

Ученик је способан да се у сарадњи са другима или као члан групе ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката. Учествоје у заједничким активностима на конструктиван, одговоран и креативан начин афирмишући дух међусобног поштовања, равноправности, солидарности и сарадње. При томе ученик:

- Конструктивно, аргументовано и креативно доприноси раду групе, усаглашавају и остварењу заједничких циљева.

- Доприноси постизању договора о правилима заједничког рада и придржава их се током заједничког рада.

- Активно слуша и поставља релевантна питања поштујући саговорнике и сараднике, а дискусију заснива на аргументима.

- Конструктивно доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима и при томе поштује друге као равноправне чланове групе.

- Ангажује се у реализацији преузетих обавеза у оквиру групног рада на одговоран, истрајан и креативан начин.

- Учествоје у критичком, аргументованом и конструктивном преиспитивању рада групе и доприноси унапређењу рада групе.

Компетенција за сарадњу се код ученика развија кроз програме свих предмета, учешћем ученика у секцијама и тимским такмичењима.

Одговорно учешће у демократском друштву

Ученик је способан да активно, компетентно, критички и одговорно учествује у животу школе, заједница којима припада, као и у ширем демократском друштву, руководећи се правима и одговорностима које има као припадник заједнице и као грађанин. Прихвата и поштује друге као аутономне и једнако вредне особе. Својим активностима у

заједници доприноси заштити и неговању људских и мањинских права, хуманистичких вредности и основних демократских вредности и принципа. Користи право избора културе, субкултуре и традиције које ће неговати и афирмисати, поштујући право других да негују и афирмишу другачије културе, субкултуре и традиције. Поштује равноправност различитих заједница и њихових традиција и идентитета. Посебно води рачуна о могућој маргинализацији или дискриминацији своје или других заједница и активно изражава солидарност са онима који су дискриминисани или маргинализовани. Уме да се удружује са другима како би ангажовано, толерантно, аргументовано и критички заступали одређене ставове, интересе и политике поштујући права оних који заступају супротстављене иницијативе, као и правила и процедуре за доношење одлука.

Ученик:

- Активно учествује у животу школе и заједнице тако што поштује друге учеснике као једнако вредне аутономне особе и њихова људска и мањинска права и тако што се супротставља различитим формама насиља и дискриминације.

- Својим активностима у школи и заједници афирмише дух толеранције, равноправности и дијалога.

- Критички и аргументовано учествује у разматрању отворених питања за која је заинтересован поштујући разлике у мишљењу и интересима и даје лични допринос постизању договора.

- Има осећање припадности одређеним културним заједницама, локалној заједници, региону у којем живи, ширем друштву, држави Србији и међународним организацијама у које је Србија укључена. -Изражава на афирмативан начин свој идентитет и поштује другачије културе и традиције и тако доприноси духу интеркултуралности.

Компетенција за одговорно учешће у демократском друштву се код ученика развија највише кроз рад секција.

Одговоран однос према здрављу

Ученик прикупља информације о темама у вези са ризицима, очувањем и унапређењем психофизичког здравља. Просуђује релевантне околности и, по потреби, доноси одлуке и/или се укључује у активности значајне за превенцију болести и очување здравља. Свестан је свих димензија здравља (физичко, ментално, социјално, емоционално здравље). Познаје факторе који доприносе здрављу или га угрожавају. Својим понашањем, као појединац и део различитих група и заједница, промовише здравље, заштиту здравља и здраве стилове живота.

Ученик:

- Познаје основне састојке хране и промене које утичу на њен квалитет; разуме значај правилне исхране и адекватне прераде хране за очување здравља.

- Познаје карактеристике основних заразних болести, њихове изазиваче и мере превенције.

- Разуме значај лекова и правилног начина њихове употребе за очување здравља.

- Познаје могуће последице коришћења никотина, алкохола и других психоактивних супстанци.

- Бира стил живота имајући на уму добре стране и ризике тог избора (нпр. активно бављење спортом, вегетаријанска исхрана).

- Уме да пружи прву помоћ.

Компетенција за одговоран однос према здрављу се код ученика развија кроз редовну наставу, рад у радионицама и секцијама

Одговоран однос према околини

Одговоран однос према околини подразумева познавање и непосредан доживљај природе; увиђање значаја који природа има за одржавање живота на Земљи; разумевање међузависности живог света, природних ресурса и климатских услова за одржање живота; очување његове разноврсности, еколошких станишта и климатских услова; активно учествовање у неговању здравих заједница. Ученик познаје како људске активности могу да унапреде или угрозе животну средину и одржив развој. Спреман је да се укључи у активности усмерене ка очувању окружења у којем живи, ради и учи.

Ученик:

- Разуме концепт здравог и безбедног окружења (вода, ваздух, земљиште) за живот људи и спреман је да се активно ангажује у заштити и унапређењу квалитета живота у заједници.
- Показује разумевање и спремност за ангажовање у заштити природе и управљању ресурсима тако да се не угрожава могућност будућих генерација да задовоље своје потребе.
- Процењује ризике и користи од употребе неких супстанци по околину и здравље људи и одговорно поступа са њима (правилно их складишти и одлаже отпад).
- Познаје факторе који утичу на загађење земљишта, воде и ваздуха, разуме и предвиђа последице њихове употребе.
- Увиђа предности и недостатке коришћења различитих извора енергије.
- Разуме значај и користи могућности рециклирања.

Компетенција за одговоран однос према околини се код ученика развија кроз редовну наставу, рад у радионицама и секцијама.

Естетичка компетенција

Ученик је упознат са културним наслеђем људске заједнице и има свест о вредности уметничких и културних дела и њиховог значаја за развој друштва. Естетичка компетенција иде корак даље од тога, ка препознавању међуповезаности различитих форми и средстава уметничког изражавања. Свестан је значаја естетске димензије у свакодневном животу, има критички однос према употреби и злоупотреби естетике. Ученик се оспособљава да исказује опажања, осећања и идеје у вези са уметничким изразима у различитим медијима, да култивише културне навике, да изграђује аутономне естетске критеријуме и преференције и суди у скаду с њима.

Естетичка компетенција подразумева да ученик:

- Позитивно вреднује допринос културе и уметности развоју људске заједнице; свестан је међусобних утицаја културе, науке, уметности и технологије.
- Показује осетљивост за естетску димензију у свакодневном животу и има критички однос према употреби и злоупотреби естетике.
- Има изграђене преференције уметничких и културних стилова и користи их за обогаћивање личног искуства.
- Повезује уметничка и културна дела са историјским, друштвеним и географским контекстом њиховог настанка.
- Уме да анализира и критички вреднује уметничка дела која су представници различитих стилова и епоха, као и дела која одступају од карактеристика доминантних праваца.
- Вреднује алтернативне уметничке форме и изразе (субкултурна дела).

Естетичка компетенција се код ученика развија кроз програме свих предмета, рада у радионицама и секцијама.

Предузимљивост и предузетничка компетенција

Кроз образовање за предузетништво, ученик се учи организационим вештинама и способностима, укључујући различите интерперсоналне вештине, као и организацију простора, управљање временом и новцем.

Ученик је оспособљен за комплексно планирање и одлучивање које подразумева поштовање више услова истовремено. Уме да осмишљава пројекте у складу са унапред постављеним захтевима. Зна како да се упозна са карактеристикама одређених послова и радних места.

Предузимљивост и предузетничка компетенција подразумевају да:

- Ученик разуме важност личне активације и показује иницијативу у упознавању са карактеристикама тржишта рада (захтеви појединих радних места, начин функционисања институција, позиционирање у свету бизниса).
- Уме да идентификује и адекватно представи своје способности и вештине
- Уме да искаже и заступа своје идеје, и да утиче на друге, кроз развој вештине јавног говора, преговарања и решавања конфликта.
- Има способност постављања адекватних и реалних циљева процењујући и прихватајући ризике; планира ресурсе и управља њима (знања и вештине, време, новац, технологије и други ресурси) и усредсређен је на постизање циљева.

Предузимљивост и предузетничка компетенција развијају се код ученика у раду кроз радионице, секције, учешћем на такмичењима и конкурсима (као појединац или део тима).

11.13. Програм сарадње са друштвеном заједницом

Циљ програма: Успостављање и одржавања добре везе са друштвеном и локалном заједницом у циљу укључивања друштвене и локалне заједнице у рад школе.

Успешна сарадња са локалним самоуправама је неопходна ради обезбеђивања благовременог и ефикасног одржавања материјалних ресурса установе како би се образовно–васпитни процес одвијао несметано.

Директор ће са својим сарадницима (помоћником директора, стручним сарадником, секретаром, шефом рачуноводства) или са неким од наставника имати следеће активности:

- ✓ Присуство састанцима, седницама;
- ✓ сусрети, стручне посете и сарадња;
- ✓ размена искуства и примера добре праксе;
- ✓ организација и учествовање на заједничким манифестацијама и догађајима;
- ✓ упознавање расположивих ресурса, изграђивање мреже и контаката са стратешким партнерима у заједници;
- ✓ сарадња са локалном самоуправом – општином Гроцка приликом израда финансијског плана, на изради и реализацији пројеката и инвестиција, у заједничким културним и манифестацијама од ширег значаја за локалну средину.
- ✓ сарадња са Центрима за културу, библиотекама, основним и средњим школама, вртићима, црвеним крстом, јавним предузећима...
- ✓ сарадња се одвија не само на локалном нивоу са Школском управом Београд, већ са свим релевантним установама Министарства просвете, науке и технолошког развоја и Министарства културе.
- ✓ унапређење сарадње са средњим музичким школама и Факултетима музичког профила
- ✓ Сарадња са Полицијском управом Гроцка, око организације појединих концерата

11.14. Програм сарадње породице и школе

Партиципација родитеља у школи, тј. њихова укљученост у различите аспекте школског живота представља важну компоненту образовно-васпитног процеса и у непосредној је вези са квалитетом тог процеса. Партнерство породице и школе представља важан предуслов за адекватно подржавање и подстицање развоја детета, будући да је добробит детета централни интерес, како породице тако и школе.

Програмом сарадње са породицом, школа дефинише области, садржај и облике сарадње са родитељима, односно старатељима деце и ученика, који обухватају детаљно информисање, саветовање, укључивање у наставне, и остале активности школе и консултовање у доношењу одлука око безбедносних, наставних, организационих и финансијских питања, с циљем унапређивања квалитета образовања и васпитања, као и обезбеђивања свеобухватности и трајности васпитно-образовних утицаја.

Програм сарадње са породицом обухвата и организацију отвореног дана школе сваког месеца, када родитељи, односно старатељи могу да присуствују образовно-васпитном раду.

Ради праћења успешности програма сарадње са породицом, школа, на крају сваког полугодишта, организује анкетирање родитеља, односно старатеља, у погледу њиховог задовољства програмом сарадње са породицом и у погледу њихових сугестија за наредно полугодиште.

Мишљење родитеља, односно старатеља, добијено као резултат анкетирања, узима се у обзир у поступку вредновања квалитета рада школе.

Приоритети програма сарадње са породицом

- ✓ информисање свих актера образовно-васпитног процеса о значају партиципације родитеља у подстицању квалитета образовања;
- ✓ развијање процедуре за подстицање сарадње са родитељима (израда и конкретизација Правилника о сарадњи: план сарадње у којем би родитељи били информисани о очекивањима и могућностима за сарадњу;
- ✓ оформити Тим за сарадњу са родитељима који ће прецизније одредити начин, облике, садржај и динамику сарадње са родитељима;
- ✓ учесталије упознавање родитеља ученика са евентуалним проблемима, успехом и понашањем ученика;
- ✓ прикупљање података о социјално-економским условима ученика - израдити адекватне формуларе у ту сврху;
- ✓ редовно организовање и припремање родитељских састанака;
- ✓ стваривање сарадње са установама у којима раде родитељи ученика;
- ✓ пружање помоћи у васпитном раду са децом кроз организацију и реализацију радионица, састанака, дискусија и предавања на одређену тему;
- ✓ пружање помоћи родитељима чија деца имају проблема у развоју и понашању у школи;

Сарадња са родитељима ученика треба да се одвија током читаве школске године. Континуирана сарадња се одвија кроз три јавна облика сарадње, и то - индивидуални (контактирање одељењског старешине са родитељима ученика), одржавање одељењских и родитељских састанака, учествовање у Савету родитеља и дручим стручним органима.

Индивидуално контактирање одељењског старешине и наставника са родитељима ученика ће се одвијати кроз:

- благовремено обавештавање и информисање родитеља о промени код ученика које настају у процесу наставног рада;
- разговор са родитељима са циљем што ближег и подобнијег упознавања о свим условима у којима живе ученици;
- разговор са родитељима чији ученици недовољно прате наставу, ометају рад, недолично се понашају, а у циљу заједничког утицаја на ученике;
- разговор са родитељима чији ученици редовно изостају са наставе, у циљу потпунијег налажења узрока тог изостајања;

Током школске године сваки одељењски старешина би требало да одржи најмање по четири родитељска састанка, од чега два у првом, а два у другом полуугодишту.

Поред организованих родитељских састанака, одељењске старешине ће организовати и састанке са групом родитеља чија деца:

- нередовно похађају наставу
- ометају рад на часу
- заостају у раду из одређених предмета
- нередовно раде домаће задатке и не извршавају друге обавезе у школи.

Школа ће преко Савета родитеља решавати и многа друга питања и проблеме у школи, а која су у њиховој надлежности и са њима упознавати остале родитеље ученика.

Развојни циљеви којима се тежи:

- ојачати партиципацију родитеља у свим доменима рада школе
- једнака заступљеност свих облика сарадње са родитељима ученика

Исходи сарадње:

за ученика:

- континуитет породичног и школског образовања и васпитања
- боље прихватање школских обавеза, боља постигнућа ученика
- социјална партиципација (сагледавање родитеља у другим улогама)

за родитеље:

- развој родитељских компетенција (упознавање детета ван породичног контекста, едукација у родитељству, развијање знања и вештина у образовању и васпитању деце)
- развој личних компетенција - испољавање властитих способности, интересовања

за наставнике:

- повећање професионалне компетенције - наставник ће бољим познавањем родитеља боље разумети дете, боље планирати рад и организовати активности
- професионална афирмација као агенса развоја и промена
- подршка - већа подршка, разумевање и уважавање од стране родитеља
- техничка помоћ - од добијања идеја до помоћи у реализацији

Облици сарадње са родитељима које је потребно интензивирати:

1) писана комуникација

- поставити огласну таблу која је посебно намењена за сарадњу са родитељима
- у оквиру сајта школе креирати „кутију за сугестије“ родитеља
- отпочети писање ученичког портфолија

2) непосредна комуникација

- једном недељно организовати отворена врата за родитеље
- интензивније учешће у тимовима школе

3) непосредно учешће родитеља

- родитељи као предавачи и волонтери у различитим активностима
- помоћ у акцијама школе

4) активности за родитеље

- узајамна подршка родитеља
- едукатори деце и родитеља у областима у којима су експерти
- образовне активности (радионице, семинари, трибине, курсеви...)
- социјалне активности (дружење у школи, прославе, годишњице, излети...)

11.15. Програм рада школске нототеке/медијатеке

Циљеви

- Школска нототека представља интегрални део васпитно-образовног рада школе и у том контексту она има значајну улогу подршке целокупном наставном процесу.
- У складу са Планом и програмом рада школе и на основу сопственог Плана и програма рада нототеке, у њој се обављају стручни библиотекарски послови, који обухватају библиотечко-информационе, васпитно-образовне, јавне и културне активности.
- Све активности које се остварују у школској нототеци имају за циљ да пруже информације и идеје које су фундаменталне за успешан развој и функционисање ученика, наставника и стручних сарадника, како у контексту информатичког и теоријског знања, тако и у контексту њихове практичне примене.
- Овим начином школска нототека остварује јединствени систем подршке у подстицању и развијању вештина учења и критичког мишљења код свих корисника.
- Као централно место за читање, културне активности, изградњу знања, дискусију, библиотека представља незаобилазно место у проналажењу информација. Због тога, нототека има за циљ да буде садржајна адекватном грађом, доступна корисницима.

Задаци

- На основу Правилника о програму свих облика рада стручних сарадника („Службени гласник РС – Просветни гласник“ 5/2012), школска нототека обавља следеће задатке:
- Развијање и неговање читања и слушања музике и коришћења библиотеке код ученика и наставника;
  - Стварање услова за интердисциплинарни приступ настави и електронском учењу;
  - Рад на подстицању правилне употребе свих облика извора информација;
  - Стварање услова за што непосреднији приступ библиотечком и медијатечком фонду и расположивим изворима информација;
  - Сарадња са наставницима, ученицима и њиховим родитељима;
  - Обезбеђивање приступа програмима који раде на развијању информационе писмености како би се корисници оспособили за проналажење, анализирање, примену и саопштавање информација;
  - Вођење аутоматизованог нототечког пословања: инвентарисање, сигнирање, каталогизација, класификација, дигитализовање нотне грађе и др.;
  - Коришћење савремених облика и метода рада са ученицима и наставницима;
  - Заштита у чување нототечке грађе и периодична ревизија фонда.
  - Поред наведених, школска нототека обавља и разноврсне задатке који су у складу са специфичностима музичке школе, као што су чување, издавање и вођење евиденције о музичким инструментима и свим пропратним реквизитима потребним за несметано одвијање васпитно-образовног рада, односно наступа ученика и наставника.

- Исто тако, нототека води рачуна и о поклонима (нпр. партитурама или личним стварима композитора) које школа добије од различитих физичких лица, организација или установа.
- Задаци који се остварују у оквиру школске нототеке су структурирани по областима рада стручних сарадника (библиотекара и медијатекара) и могу се даље конкретизовати и класификовати.

Задаци школске нототеке по областима рада стручних сарадника

<p>Планирање и програмирање образовно-васпитног рада</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Планирање набавке литературе и периодичних публикација за ученике, наставнике и стручне сараднике; - Изграђивање годишњег, месечних и оперативних планова; - Планирање и програмирање рада са ученицима у библиотеци; - Планирање развоја школске нототеке, набавка и дигитализација библиотечке и нототечке грађе; - Органозивање такмичења/смотри/конкурса у којима ће учествовати и ученици и наставници; - Организовање радионица у школској нототеци поводом Нове године, Божића и Ускрса и других међународних и верских празника; - Компаративно проучавање књижевних и историјских мотива у различитим врстама уметности (филм, позориште, ликовна уметност, музика и др.); - Обележавање дана рођења значајних личности из области културе, науке, књижевности, уметности и других области; - Покретање школског листа у штампаној или електронској форми;
<p>Праћење и вредновање образовно-васпитног рада</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Учешће у изради годишњег плана рада и самовредновања рада школе; - Вођење аутоматизованог библиотечког пословања; - Одабирање и припремање литературе; - Коришћење сазнања и достигнућа савремене науке; - Побољшање информационе, медијске и информатичке писмености корисника;
<p>Рад са наставницима</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Сарадња са наставницима – на промоцији читања, у припремању ученика за самостално коришћење извора информација, око утврђивања годишњег плана обраде наставних јединица и коришћења наставничко-сарадничког дела фонда; - Коришћење ресурса нототеке у процесу наставе; - Систематско информирање корисника о новим издањима, стручним часописима, тематским изложбама, позоришним представама, операма, концертима... и другим културним догађајима.
<p>Рад са ученицима</p>	<ul style="list-style-type: none"> Припремање ученика за самостално коришћење извора информација; - Пружање помоћи код учења ван школе;

	<ul style="list-style-type: none"> - Помоћ у припреми и обради задатих задатака на часовима инструмената и настави солфеђа, односно српског традиционалног певања; - Помоћ у припреми и обради задатих задатака за часове музичке културе у основним школама; - Упознавање са методама и техникама научног истраживања и библиографског цитирања; - Рад на развијању позитивног и критичког односа према читању; - Рад на развијању позитивног и критичког односа према слушању музике; - Стимулисање навике да пажљиво користе и чувају библиотечку грађу; - Подстицање побољшања информационе, медијске и информатичке писмености; - Рад у читаоници на реализацији школских пројеката; - Рад на секцијама које нототекар организује током школске године;
Рад са родитељима/ старатељима	<ul style="list-style-type: none"> - Давање информација о читалачким интересовањима и потребама ученика; - Давање информација о слушачким интересовањима и потребама ученика;
Рад са директором, стручним сарадницима	<ul style="list-style-type: none"> - Сарадња у вези са набавком и коришћењем грађе; - Информисање о развоју медијске и информатичке писмености; - Припрема мултидисциплинарних пројеката, изложби, радионица, књижевних сусрета, пројеката, секција...; - Припремање и организовање културних активности школе; - Припремање прилога и израда школског листа и интернет презентација школе;
Рад у стручним органима и тимовима	<ul style="list-style-type: none"> - Рад на изради годишњег и развојног плана школе и школског програма; - Рад у тимовима у складу са решењем директора;
Сарадња са надлежним установама, организацијама, удружењима и јединицом локалне самоуправе	<ul style="list-style-type: none"> - Сарадња са другим школама, школским, народним и др. библиотекама; - Сарадња по питању промоције рада библиотеке и школе; - Сарадња са предшколским установама. Организовање посете школској нототеци и упознавање са начином рада у школи и правилима понашања у библиотеци; - Организација посете другој школској или јавној нототеци како би ученици видели како раде друге библиотеке и шта сачињава њихов фонд; - Посета сајмова књига; - Организовање скупова старијих ученика са млађим у смислу размене искустава; - Сарадња са просветним, научним, културним и другим установама (новинско-издавачка предузећа, радио-телевизијски центри, филмске и позоришне куће, домови, установе и центри културе...); - Учешће у раду Друштва школских библиотекара Србије и др. стручних друштава;

Вођење документације, припрема за рад и стручно усавршавање	<ul style="list-style-type: none"> - Праћење и евиденција коришћења литературе; - Инвентарисање и периодична ревизија библиотечке грађе; - Вођење документације о раду нототеке; - Стручно усавршавање (семинари, саветовања, скупови...);
Промоција школске нототеке/медијатеке	<ul style="list-style-type: none"> - Промоција рада нототеке путем друштвених мрежа, школских гласила, изложбених паноа, или присуством библиотекара на састанцима ученичког парламента.
<i>Школска нототека у процесу самовредновања рада школе</i>	
<p>Школска нототека учествује и у планирању развоја установе у целисти кроз самовредновање квалитета рада установе, према Правилнику о стандардима квалитета рада образовно-васпитних установа, односно процени остварености појединих показатеља из области рада библиотекара дефинисаних Правилником о сталном стручном усавршавању и стицању звања наставника, васпитача и стручних сарадника.</p> <p>Самовредновање подразумева процену остварености области рада школског нототекара у свим показатељима који су за те области прописане као и планирање професионалног развоја на основу уочених јаких и слабих страна педагошке праксе.</p>	
<i>Извод о показатељима остварности васпитно-образовних циљева у раду школске нототеке</i>	
Уређеност фонда	<ul style="list-style-type: none"> - Обезбеђује нототечку грађу којом се подржава целопупан наставни процес; - Планира наваку наслова у складу са испитним и утврђеним потребама и интересовањима ученика и наставника; - Прати текућу издавачку продукцију у складу са потребама школе; - Изналази разноврсне начине за обнову књижног и некњижног фонда; - Уводи у фонд нове носаче информација; - Брине о заштити и очувању књижне и некњижне грађе; - Ради на аутоматизацији укупног нототечног пословања. - Дигитализација библиотечке и нототечке грађе
Рад са ученицима	<ul style="list-style-type: none"> - Прати индивидуална интересовања ученика у циљу подстицања њиховог развоја; - Оспособљава ученике за самостално коришћење извора знања; - Подстиче иницијативу и слободу исказивања мисли, ставова и уверења код ученика; - Уважава и поштује интересовања ученика приликом избора наслова; - Континуирано ради на навикавању ученика на пажљиво руковање књижном и некњижном грађом; - Укључује посебно заинтересоване ученике у рад нототеке и секције; - Помаже ученицима у налажењу и избору литературе за израду различитих задатака; - Гради атмосферу међусобног поверења;

	<ul style="list-style-type: none"> - Уважава дечију приватност; - Заступа најбољи интерес детета у образовно-васпитном раду; - Оспособљава ученике за стално образовање након завршетка школовања; - Помаже ученику да развије критички однос према изворима знања.
Сарадња са наставницима	<ul style="list-style-type: none"> - Истражује посебне потребе образовно-васпитног рада у школи у циљу набавке уже и шире литературе; - Уважава потребе и интересовања наставника; - Укључује се у израду развојног плана школе; - Препоручује наставницима различите нове носаче информација; - Помаже наставницима у избору и примени различите литературе за наставу; - Остварује различите видове стручног усавршавања за наставнике; - Организује часове у сарадњи са наставницима; - Обавештава наставнике актуелним догађајима и репертоарима позоришта и других установа културе.
Информационо-документациони рад	<ul style="list-style-type: none"> - Системски информише кориснике о новим издањима; - Припрема тематске изложбе библиотечко-информацијске грађе; - Промовише коришћење различитих извора знања у наставном процесу; - Обучава кориснике у коришћењу каталога и претраживању базе података по различитим параметрима, како школске библиотеке, тако и других библиотека; - Израђује и ажурира каталоге у складу са изменама библиотечке класификације.
Културни и јавни рад	<ul style="list-style-type: none"> - Организује сарадњу са позориштима, музејима, галеријама, концертним и другим установама и организацијама из области културе; - Укључује се у библиотечко-информациони систем; - Организује књижевне сусрете, трибине и сусрете слушања музике; - Сарађује у организовању смотри и такмичења у литерарном и музичком стваралаштву; - Активно учествује у организацији приредби, концерата, трибина и других активности које се припремају у школи или друштвеној заједници; - Сарађује са родитељима у вези са изналажењем заједничких интереса и могућностима за побољшање рада библиотеке.

Планиране активности у раду школске нототеке/медијатеке

Септембар	<ul style="list-style-type: none"> - Упознавање ученика са радом школске нототеке; - Формирање секција и одређивање динамике реализације њихове активности; - У сарадњи са наставницима разредне наставе обавити пописивање ученика прво разреда, а онда организовање упознавања нототеке и њеним фондом; - Обележавање месеца рођења Дмитрија Шостаковича, Арнолда Шенберга и Цона Кејда;
Октобар	<ul style="list-style-type: none"> - Обележавање Дечије недеље; - Планирање набавке потребне литературе и периодичних публикација за ученике, наставнике и стручне сараднике, као и медијатечке грађе; - Посета Сајму књига у Београду; - Обележавање Светског дана школских библиотека (последњи понедељак у октобру); - Обележавање месеца рођења Ђузепеа Вердија;
Новембар	<ul style="list-style-type: none"> - Обележавање Међународног дана детета (20. новембар); - Обележавање месеца рођења Гаетана Доницетија;
Децембар	<ul style="list-style-type: none"> - Обележавање Новогодишњих и Божићних празника радионицама; - Обележавање месеца рођења Лудвига ван Бетовена;
Јануар	<ul style="list-style-type: none"> - Обележавање Светог Саве; - Обележавање месеца рођења Волфганга Амадеуса Моцарта;
Фебруар	<ul style="list-style-type: none"> - Обележавање Националног дана књиге (28. фебруар); - Припрема извештаја о раду школске библиотеке у првом полугодишту; - Обележавање месеца рођења Георга Фридриха Хендла;
Март	<ul style="list-style-type: none"> - Обележавање Светског дана поезије (21. март); - Обележавање месеца рођења Фредерика Шопена;
Април	<ul style="list-style-type: none"> - Обележавање Светског дана књиге (2. април); - Обележавање месеца рођења Сергеја Рахмањина
Мај	<ul style="list-style-type: none"> - За ученике осмог разреда организовати радионице на тему професионалне оријентације у сарадњи са педагогом школе; - Организовати посету средњим музичким и општим школама које ће за ту прилику припремити кратке презентације којима ће својим потенцијалним ученицима представити свој рад; - Обележавање месеца рођења Рихарда Вагнера;

Јун	<ul style="list-style-type: none"> - У сарадњи са наставницима ученике обавестити о задужењима и неопходности враћања позајмљених књига и литературе пре краја школске године; - Анализа потреба за литературом, периодичним публикацијама за ученике, наставнике и стручне сараднике, као и медијатечке грађе; - Припрема извештаја о раду школске нототеке у протеклој школској години; - Обележавање Светског дана музике (21. јун)
Август	<ul style="list-style-type: none"> - Припрема и израда годишњег, месечних и оперативних планова рада; - Сређивање нототечног и књижног фонда, утврђивање стања књига у библиотеци и заштита оштећене нототечке грађе; - Ревизија фонда нототеке (по потреби); - Техничке и организационе припреме за почетак нове школске године; - Просторно уређење школске нототеке ради боље искоришћености простора, функционалности и прилагођености потребама ученика.

11.16. Програм безбедности и здравља на раду

Безбедност и здравље на раду представља обезбеђивање таквих услова на раду којима се у највећој мери смањују повреде на раду, професионална обољења и обољења у вези сарадом. Обухвата заједничке активности школе, родитеља односно старатеља и јединице локалне самоуправе усмерене на развој свести за спровођење и унапређење како безбедноститако и здравља на раду.

Интерес друштва, свих субјеката и сваког појединца је да се оствари највиши ниво безбедности и здравља на раду, да се нежељене последице као што су повреде на раду, професионалне болести и болести у вези са радом сведу на најмању могућу меру, односно да се остваре услови рада у којима би запослени имао осећај задовољства при обављању својих професионалних задатака. За остваривање оваквог циља неопходан је систематски приступ у превентивном деловању.

Изласком Закона о безбедности и здрављу на раду (Сл. гласник РС бр. 101/05 и 91/2015) запослени су добили шансу да се изборе за безбедно радно место и да током рада сачувају своје здравље. Закон је, пре свега, написан уз поштовање Директива Европске Уније (ЕУ) и Међународне организације рада (МОП), из области безбедности и здравља на раду.

Безбедност и заштита здравља на раду једно је од основних права сваког човека, јер једино безбедан рад, здрава и безбедна радна средина омогућавају продуктиван рад и живот.

Безбедност и здравље на раду јесте обезбеђивање таквих услова на раду којима се, у највећој могућој мери, смањују повреде на раду, професионална обољења и обољења у вези са радом и који претежно стварају претпоставку за пуно физичко, психичко и социјално благостање запослених (члан 4. тачка 4.).

Значај безбедности и здравља на раду

Значај безбедности и здравља на раду се сагледава са хуманог, социјалног и економског становишта.

Рад у хуманим условима представља задовољство за сваког појединца, али и успех и понос за организатора, послодавца и за друштво у целини.

Социјални значај БЗР у највећој мери се изражава кроз велики број запослених који се повреде или изгубе живот на радном месту, оболе од професионалних болести и других болести у вези са радом о којима, а често и о њиховим породицама, преузима бригу друштво.

И трећа, економска димензија БЗР сагледава се преко последица повреда на раду, професионалних и других болести и исказује се одређеним финансијским показатељима који зависе од броја и тежине таквих случајева. Наиме, повреде на раду и професионалне болести, често су праћене хаваријама, одсуством са рада чиме се стварају трошкови и издаци због тога што радник не ради, због застоја који настаје у производњи и што се знатна средства издвајају за лечење радника, надокнаду његове зараде и других трошкова и издатака који падају на терет послодавца и фондова социјалног осигурања. То значи да безбедност и здравље на раду утичу на продуктивност и економичност пословања у предузећу, као и на квалитет и конкурентност производа на тржишту, те да послодавац има непосредни интерес да она буде што ефикаснија. Зато је свако улагање у мере заштите за послодавца корисна инвестиција. Од степена безбедности зависи здравствена и радна способност запослених а тиме и продуктивност у оквиру предузећа, која се на националном нивоу одражава на висину националног дохотка. Истовремено бољом заштитом здравља на раду и смањењем броја

повреда на раду, професионалних и других болести, смањује се оптерећење фондова социјалног осигурања што се непосредно одражава на висину издвајања ових средстава по основу доприноса и из националног буџета. Дакле, од степена безбедности зависи здравствена и радна способност запослених а тиме и продуктивност у предузећу али и способност радне популације на националног нивоу што у крајњем утиче на национални доходак и стандард свих грађана.

Правни оквир за безбедност и здравље на раду

Уставом Републике Србије (члан 38. став 2. и члан 72. став 1. тачка 4.), утврђено је право запослених на безбедност и здравље на раду. У складу са Уставом донет је Закон о заштити на раду, који је важио од 1991. године до 2005. године, када је ступио на снагу нови Закон о безбедности и здрављу на раду.

У односу на Закон о заштити на раду, Закон о безбедности и здрављу на раду (Сл. гласник РС 101/05 и 91/2015) доноси одређен број квалитетних новина, пре свега:

- обавезу послодавца да донесе акт о процени ризика свих радних места, као и управљање ризиком
- обавезу формирања Одбора за безбедност и здравље на раду у Предузећу (као тело које има представнике запослених)
- обавезу послодавца да утврди права, обавезе и одговорности у области безбедности и здравља на раду општим актом, односно колективним уговором (уколико предузеће има до десет запослених, послодавац по Закону може уредити обавезе, права и одговорности уговором о раду)
- прецизније прописане превентивне мере

Унапређење безбедности и здравља на раду

Унапређење безбедности и здравља на раду се може посматрати са више аспеката: кроз активности на различитим друштвеним нивоима (држава, привредни субјекти, појединци) и применом савремених алата – софтверских решења која олакшавају рад у области БЗР.

Савремени алати, софтверска решења која олакшавају рад у области БЗР, стручном лицу за БЗР треба да омогуће праћење стања на што једноставнији начин, без пуно папирологије. Такви програми, тј. софтверска решења треба да омогуће, поред остваривања законског минимума, могућност развоја и креирања додатних аналитичких и статистичких извештаја у циљу унапређења безбедности и здравља на раду. На основу поменутих извештаја, стручно лице за БЗР и сам послодавац могу да добију јаснију и свеобухватнију слику о тренутном стању БЗР у свом предузећу као и корисне информације и податке о могућем унапређењу БЗР.

Једно од таквих решења је и ОХСИС – програм за вођење послова БЗР. ОХСИС нуди стручном лицу, да води законом прописане евиденције, развој и генерисање додатних статистичких извештаја који треба да допринесу унапређењу безбедности и здравља на раду код послодавца, а самим тим и широј друштвеној заједници. ОХСИС, поред поменутих предности у односу на класично вођење послова БЗР применом гломазне папирологије и стандардних канцеларијских апликација (као што су нпр. МС Ворд, МС Ексел и сл.), стручном лицу за БЗР скраћује време потребно за обављање административних послова у

области БЗР, а самим тим му пружа више времена за суштинско бављење пословима БЗР и могућност ангажовања на унапређењу стања БЗР код послодавца.

У оквиру Програма безбедности и здравља на раду, орган управљања у школи је у складу са Законом о основама система образовања и васпитања, донео два општа правна акта која уређују тематику везану за безбедност и здравље на раду запослених и ученика. То су Правилник о безбедности и здрављу на раду и Правилник о мерама, начину и поступку заштите и безбедности ученика за време боравка у школи и свих активности које организује школа за основно образовање.

Правилником о безбедности и здрављу на раду се у складу са Законом о безбедности и здрављу на раду уређује спровеђење безбедности и здравља на раду запослених у школи, у циљу стварања безбедних услова рада, заштите живота, здравља и радне способности запослених.

Право на безбедност и здравље на раду имају: запослени, ученици и лица која се затекну у радној околини ради обављања одређених послова ако је школа, односно директор упознат о њиховом присуству.

Школа обезбеђује спровођење безбедности и здравља на раду у складу са техничко-технолошким потребама.

Мере које се могу предузети у програму су свакако у почетку превентивне (чије сепредузимање планира) и оне се обезбеђују применом савремених, техничких, здравствених, образовних, социјалних и других мера и средстава за отклањање ризика од повређивања и оштећења здравља запослених или њихово свођење на најмању могућу меру, у поступку пројектовања, изградње, коришћења и одржавања објекта, технолошких процеса, опреме за рад, коришћење средстава и опреме за личну заштиту на раду, образовања, васпитања.

Мере се базирају на одређеним начелима и то:

1. Избегавање ризика
2. Процена ризика која се не може избећи на радном месту
3. Отклањање ризика на њиховом извору применом савремених техничких решења
4. Прилагођавање рада и радног места запосленог (избором опреме за рад, метод рада и избором технолошког процеса да би се избегла монотонија у раду у циљусмањења њиховог утицаја на здравље запосленог)
5. Замена опасних технолошких процеса мање опасним
6. Давање предности колективним над појединачним мерама безбедности на раду
7. Одговарајуће оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад и издавање упутстава за рад на сигуран начин
8. Прилагођавања техничком напретку
9. Развијања кохерентне целокупне политике превенције

Директор је дужан да донесе акт о процени ризика у писменој форми за сва радна места у радној околини и утврди начин и мере за њихово отклањање, као и лице задужено за безбедност и здравље на раду. Акт о процени ризика јесте акт који садржи опис процеса рада са проценом ризика од повреда и оштећења здравља на радном месту у радној околини и мере за отклањање или смањивање ризика у циљу побољшања безбедности и здравља на раду.

Лице за безбедност и здравље на раду је лице које обавља послове безбедности и здравља на раду, има положен стручни испит о практичној оспособљености.

Програм безбедности подразумева да је директор дужан да:

- 1) актом у писменој форми одреди лице за безбедност и здравље на раду

- 2) запосленом одреди обављање послова на којима су спроведене мере безбедности и здравља на раду
- 3) обавештава запослене о увођењу нових технологија и средстава за рад, као и о опасностима од повреда и оштећења здравља који настају њиховим увођењем, односно да у таквим случајевима донесе одговарајућа упутства за безбедан рад
- 4) оспособљава запослене за безбедан и здрав рад
- 5) обезбеди запосленима коришћење средстава и опреме за личну заштиту на раду
- 6) обезбеди одржавање средстава за рад и средстава и опреме за личну заштиту на раду у исправном стању
- 7) ангажује правно лице са лиценцом ради спровођења превентивних и периодичних прегледа и испитивања опреме за рад, као и превентивних и периодичних испитивања услова радне околине
- 8) обезбеди на основу акта о процени ризика и оцене службе медицине рада прописане лекарске прегледе запослених
- 9) обезбеди пружање прве помоћи, као и да оспособи одговарајући број запослених за пружање прве помоћи, спасавање и евакуацију у случају опасности
- 10) заустави сваку врсту рада који представља непосредну опасност за живот или здравље запослених
- 11) обезбеди мере заштите од пожара, спасавање и евакуацију у складу са посебним законом.

Школа је дужна да води и чува евиденције о повредама на раду, професионалним обољењима и болестима у вези са радом, извршеним испитивањем радне околине, извршеним прегледима и испитивањем опреме за рад и средства и опреме личне заштите, пријавама поднетим инспекцији рада о индивидуалним, колективним, лаким и тешким повредама на раду.

Школа је дужна да запослене осигура од повреда на раду, професионалних обољења или обољења у вези са радом ради обезбеђења накнаде штете.

Запослени има право:

- 1) да послодавцу даје предлоге, примедбе и обавештења о питањима безбедности и здравља на раду;
- 2) да контролише своје здравље према ризицима радног места, у складу са прописима о здравственој заштити.

Запослени који ради на радном месту са повећаним ризиком, има право и обавезу да обави лекарски преглед на који га упућује послодавац.

Запослени има право и обавезу да се пре почетка рада упозна са мерама безбедности и здравља на раду на пословима или на радном месту на које је одређен, као и да се оспособљава за њихово спровођење.

Запослени има право да одбије да ради:

- 1) ако му прети непосредна опасност по живот и здравље због тога што нису спроведене прописане мере за безбедност и здравље на радном месту на које је одређен, све док се те мере не обезбеде
- 2) ако му послодавац није обезбедио прописани лекарски преглед или ако се на лекарском прегледу утврди да не испуњава прописане здравствене услове
- 3) ако у току оспособљавања за безбедан и здрав рад није упознат са свим врстама ризика и мерама за њихово отклањање
- 4) дуже од пуног радног времена, односно ноћу ако би, према оцени службе медицине рада, такав рад могао да погорша његово здравствено стање

5) на средству за рад на којем нису примењене прописане мере за безбедност и здравље на раду

Запослен је дужан:

Запослени је дужан да пре почетка рада прегледа своје радно место укључујући и средства за рад која користи, као и средства и опрему за личну заштиту на раду, и да у случају уочених недостатака извести послодавца или друго овлашћено лице.

Пре напуштања радног места запослени је дужан да радно место и средства за рад остави у стању да не угрожавају друге запослене

Запослени је дужан да, у складу са својим сазнањима, одмах обавести послодавца о неправилностима, штетностима, опасностима или другој појави која би на радном месту могла да угрози његову безбедност и здравље или безбедност и здравље других запослених.

Запослени је дужан да ради на радном месту са повећаним ризиком, на основу извештаја службе медицине рада, којим се утврђује да је здравствено способан за рад на том радном месту.

Активности и мере	Носиоци активности	Временска динамика
- Преглед и провера исправности средстава за рад - Провера опреме за рад у складу са техничким прописима и одређеним стандардима (средства и опрема за рад, музички инструменти, електричне инсталације, грејање...)	Лица са одговарајућом лиценцом	Периодично
- Утврђивање да ли радна средина одговара условима за продуктиван рад и здравље	Запослени у установи	Континуирано
- Промоција културе превенције, примера добре праксе у области безбедности и здравља на раду	Стручна и одговорна лица у области безбедности здравља на раду	Периодично

11.17. Програм за обезбеђивање квалитета и развоја установе

На основу члана 130 , став 14, тачка 4. Закона о основама система образовања и васпитања („ Службени гласник РС“, број 88/2017) формиран је Тим за обезбеђивање квалитета и развој установе.

Назив Тима указује на значај успостављања и функционисања интерног система квалитета у установи.

Тим за обезбеђивање квалитета и развој установе се стара о:

- ✓ обезбеђивању и унапређивању квалитета образовно-васпитног рада установе;
- ✓ прати остваривање школског програма;
- ✓ стара се о остваривању циљева и стандарда постигнућа;
- ✓ развоја компетенција;
- ✓ вреднује резултате рада наставника, васпитача и стручног сарадника;
- ✓ прати и утврђује резултате рада ученика и одраслих ;

Тим за обезбеђивање квалитета и развој установе чине представници запослених, родитеља, представници јединице локалне самоуправе.

Улога Тима за обезбеђивање квалитета и развој установе у функционисању интерног система је посебно значајна у:

- ✓ развоју методологије самовредновања у односу на стандарде квалитета рада установе;
- ✓ коришћењу аналитичко-истраживачких података за даљи развој ученика;
- ✓ давању стручних мишљења у поступцима за стицање звања наставника и стручног сарадника;
- ✓ праћењу развоја компетенција наставника и стручних сарадника у односу на захтеве квалитетног васпитно-образовног рада, резултате самовредновања и спољашњег вредновања;
- ✓ праћењу напредовања ученика у односу на очековане резултате;

Циљ: Обезбеђивање и унапређивање интерног система квалитета у образовно-васпитној установи кроз праћење реализације планираних активности и утврђивање смерница које воде развоју установе на свим пољима.

11.18. Програм школског маркетинга

У циљу боље презентације и маркетинга школе основан је Тим за промоцију и сарадњу са медијима.

Музичка школа у току једне школске године има огроман број наступа, такмичења и многих других активности које презентује на сајту школе и фејсбук страници школе.

Школа има и свој сајт (www.omsgrocka.edu.rs) путем кога обавештава све заинтересоване о догађањима у школи, могућностима уписа и похађању школе, кадру, смеровима, школској документацији..

Школа има одличну комуникацију са бројним медијима у Београду и наравно медијима у оквиру општине Гроцка. Путем разних новинских прилога, ТВ и радио емисија школа се труди да прикаже јавности све информације о дешавањима у школи, постигнутим резултатима ученика и наставника, сарадњи са осталим установама, и тд., трудећи се да промовише културу и уметност, презентујући себе.

Школа редовно сарађује са медијима: Политика, Гроцка Инфо Портал, Грочански глас, Студио Б, РТС, Хепи ТВ.

12. НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ДРУГИХ ОБЛАСТИ РАЗВОЈНОГ ПЛАНА ШКОЛЕ КОЈИ УТИЧУ НА ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНИ РАД

Развојно планирање је стратешки и стваралачки процес који је основа за остваривање промена у школама у свим њеним сегментима. Представља стратегију развоја компетенција наставника и ученика и пут ка аутономији школа. У процесу развојног планирања обавезују се сви партнери ка достизању заједничке визије.

Укључивањем свих партнера у стратешко планирање обезбеђује се већа доступност и објективност у праћењу квалитета образовно-васпитног процеса, спремност за преузимање одговорности и отвореност ка променама. Развојни планови школа пружају јаснију слику школе, пожељно стање у будућности (визија), разрађен план активности (циљеви, задаци, активности) кроз дефинисане методе и поступке остваривања циљева.

Праћење реализације остваривања плана треба да буде олакшано дефинисаним критеријумима евалуације, инструментима вредновања, временским роковима и носиоцима активности.

12.1. Мере унапређивања образовно-васпитног рада на основу анализе резултата ученика на завршном испиту

На основу анализе резултата ученика на завршном испиту, примењиваће се све мере за унапређивању образовно-васпитног процеса које су дате у оквиру приоритетне области Настава и учење. Посебно ће се обратити пажња на унапређивање самог процеса наставе тако да она води ка остваривању исхода учења и развоју међупредметних компетенција код ученика.

Неке од тих мера су:

- ✓ тематско планирање и интегрисана настава
- ✓ примена активних и интерактивних метода рада
- ✓ истраживачки рад и пројектна настава
- ✓ учење ученика техникама учења
- ✓ учење ученика да постављају себи циљеве у учењу

Циљеви:

- ✓ Унапређивање учења и квалитета наставе праћењем напредовања ученика кроз заједничке, јасне, дефинисане и свима доступне критеријуме оцењивања усаглашеним са исходима постигнућа
- ✓ унапређење учења и постигнућа ученика на завршном испиту
- ✓ усвајање трајних и примењивих знања

Поред овога, и даље ће се водити рачуна о квалитету припремне наставе за полагање завршног испита, као и о професионалној оријентацији ученика, информисању ученика и родитеља о полагању завршног испита, акционом плану за полагање завршног испита за ученике из осетљивих група.

12.2. Мере за унапређивање доступности одговарајућих облика подршке и разумних прилагођавања и квалитета образовања и васпитања за децу и ученике којима је потребна додатна подршка

Циљ:

✓ Подршка ученицима, наставницима и родитељима у превазилажењу тешкоћа у учењу и социјализацији и развијање ИОП-а 1,2 и 3.

Задачи:

✓ стручно усавршавање наставника у циљу оснаживања за рад са ученицима којима је потребна додатна подршка, ученицима који су даровити, семинари који подржавају инклузивнообразовање;

✓ развијање и јачање партнерских односа са родитељима кроз тимски рад стручних сарадника, родитеља и наставника;

План рада са посебно талентованим и надареним ученицима

Даровитост је високо развијена способност, било општа, било нека специфична, која омогућава надпросечна постигнућа у одређеном конкретном подручју.

Таленат је даровитост у једном ужем подручју (ученици наше школе имају изражен музички таленат).

Обзиром на то да надарена деца уче брже и лакше од просечног детета, потребан им је шири распон активности од уобичајеног. Због тога је потребно осигурати праве подстицаје, који ће бити разнолики, али који ће и охрабривати учење, осигурати адекватне материјале за учење, пружити ученику могућност да учи по моделу, те осигурати што више искустава, вежби, јер је све то пресудно за каснији развој високих способности. При свему томе, потребно је на нивоу школе, а свакако код сваког наставника подстицати ауторитет који се гради на знању, а не на позицији моћи, као и развијати код ученика доживљај да се његове способности виде, цене и подржавају, као и прилику да комуницира са својим интелектуалним вршњацима. Наставник треба да омогући ученику релативно самостално и самоиницијативно учење усклађено са друштвеним и општим задацима наставе и да подстиче сопствено стваралачко мишљење и оригиналност његове личности.

Рад са посебно талентованим и надареним ученицима се одвија кроз следеће етапе:

Идентификација

Нашу школу похађају деца која већ поседују посебан таленат, положије пријемни испит и напредују у зависности од изражајности талента - често убрзавањем школовања. У нашој школи је заступљен већи број ученика који показују изразит таленат у области музичког извођења. Прво је потребно да наставник препозна таквог ученика и сигнализира другим наставницима, директору, педагогу, родитељу, Стручном тиму за инклузивно образовање.

Образовна решења

Обогаћивање програма и диференцијација курикулума - било кроз индивидуализацију, било кроз ИОП 3. Када се изврши идентификација надарених/талентованих ученика и одреди се степен/ниво на коме ће се радити са њима, планиране активности могу бити следеће, зависно од конкретног случаја.

У редовној настави

- ✓ Коришћење напреднијих уџбеника/музичке литературе (нотног материјала)
- ✓ Прилика да брже прође кроз базично градиво
- ✓ Самосталан рад

- ✓ Сложенији задаци, виши нивои знања, висока индивидуализација
- ✓ Задаци који су блиски ономе што заиста раде стручњаци из датог домена
- ✓ Дивергентни задаци, они који омогућавају различите приступе и различита решења
- ✓ Коришћење аудио-визуелних и других стимулативних материјала у настави
- ✓ Флексибилни временско-просторни услови за рад
- ✓ Посете различитим институцијама
- ✓ Гостујући предавачи, уметници

Ван редовне наставе

- ✓ додатна настава из појединих предмета
- ✓ слободне активности (новинарска секција, активности из пројекта „Обогаћени једносменски рад)
- ✓ семинари, летњи кампови и слично

Начин праћења напредовања посебно талентованих ученика

Напредовање посебно надарених ученика потребно је пратити кроз различите аспекте који могу утицати на њихов развој и напредак

- ✓ начин на који учи,
- ✓ ставове према школи и учењу,
- ✓ самосталност у раду,
- ✓ како окружење утиче на њихов рад и учење,
- ✓ њихове социјалне вештине – опхођење према вршњацима и одраслима, поштовање правила и реаговање у различитим ситуацијама;
- ✓ комуникацијске вештине, као и идентификовање приоритета за напредовање ученика.

Мотивисање посебно талентованих

- ✓ Могућност афирмације ученика кроз јавне наступе;
- ✓ Добијање одређених повластица (кроз оцену или други облик награде) за резултате на такмичењима, или изузетне резултате у неком другом облику активности;
- ✓ Јавно похваљивање, на седници Наставничког већа, на сајту школе или у школском часопису, другим медијима;
- ✓ Укључивање у презентацију школе;
- ✓ Вршњачка едукација - постављање талентованих у улогу оних који и сами едукују друге ученике;
- ✓ Вођење часа;

12.3. Програм заштите од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања и трговине људима

Програм заштите ученика сачињен је на основу Посебног протокола за заштиту деце од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања у образовним и васпитним установама који је сачинила Влада Републике Србије и Министарство просвете.

На основу општег циља Посебног протокола сачињен је програм који подразумева следеће:

- ✓ Мере превенције за стварање безбедне средине за живот и рад деце / ученика;
- ✓ Мере интервенције у случајевима када се јавља дискриминација, насиље, злостављање и занемаривање.

Сам програм је дефинисан у оквиру Школског програма кроз активности Тима за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања. Овај програм садржи следеће мере и активности и спроводи се током читаве школске године:

- ✓ Образовно-васпитни процес као део програма заштите ученика од насиља; нарочита пажња овом питању посвећена је у оквиру секција и активности које су обухваћене пројектом „Обогаћени једносменски рад“;
- ✓ Сарадња са институцијама у општини Гроцка граду Београду – центром за социјални рад, полицијском управом и тужилаштвом, у виду предавања за родитеље чија су деца под ризиком да врше насиље или на други начин долазе у сукоб са законом.
- ✓ Едукација наставника и стручних сарадника о компетенцијама које се тичу превенције насиља, све у оквиру стручног усавршавања.

Да би се кораци који су предвиђени процедуром заштите деце од насиља доследно примењивали, свака васпитно-образовна установа је дужна да формира Унутрашњу мрежу заштите, односно Тим за заштиту деце од насиља, занемаривања и злостављања. Унутрашњу мрежу заштите чине управа школе, Тим за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања и помоћно особље. Главна улога чланова Тима јесте да буду први корак у спречавању насилног понашања и пруже главну подршку деци која се на било који начин нађу у улози жртве, која доживе неки вид насиља или злостављања. У циљу што ефикаснијег пружања подршке чланови овог тима, поред међусобне координације, сарађују са запосленима у установи, родитељима, ученицима, обраћају се релевантним установама, планирају, организују и управљају свим активностима које се тичу насиља. Један од првих задатака чланова тима за заштиту деце од насиља и занемаривања јесте да благовремено планира мере које ће током године спроводити у циљу превенције ове појаве. Оно што је најбитније, јесте да према Правилнику о протоколу поступања у установи у случају насиља, злостављања и занемаривања, Тим чини све оне мере и активности којима се у установи ствара сигурно и подстицајно окружење, негује атмосфера сарадње, уважавања и конструктивне комуникације.

У циљу превенције и заштите од вршњачког насиља, али и у борби против насиља према свим запосленима у установама образовања, направљена је Национална платформа „ЧУВАМ ТЕ“, под покровитељством Владе Републике Србије, а намењена је деци, ученицима, родитељима, просветним радницима. Платформа садржи информативни материјал, обуке за ученике, родитеље, запослене, као и сегменте који се односе на информисање и едукацију.

Мере превенције насиља и повећања сарадње међу ученицима, наставницима и родитељима

Циљ:

- ✓ Превенција насиља у нашој школи има троструки циљ: унапређивање безбедности ученика, повећање квалитета рада у установи ,и дугорочно, стицање вештина неопходних за конструктиван и ненасилан начин решавања будућих животних проблема. Повећавањем сарадње међу ученицима, наставницима и родитељима доприноси се квалитетнијем васпитању и образовању ученика.

Задаци:

- ✓ Задатак Тима за превенцију насиља, злостављања, занемаривања и препознавање свих облика дискриминације је да, у сарадњи са запосленима у школи, родитељима, децом и локалном заједницом обезбеди спровођење Посебног протокола и Програма заштите. Тим планира, организује и управља активностима у школи ради превенције насиља.

Програм превенције дискриминаторног понашања

Програм се утврђује на основу анализе стања у остваривању равноправности, распрострањености различитих облика нетолеранције и дискриминације, сагледавања потреба за додатном подршком, специфичности установе и резултата самовредновања и вредновања квалитета њеног рада и њиме се одређују мере и активности превенције дискриминације.

Програм пружа оквир за превентивне активности и дефинише процедуре и кораке у поступању установе у случају дискриминаторног понашања учесника у образовању и обавезујући је за сва лица која учествују у раду и животу образовно-васпитне установе.

Принципи на којима се заснива Програм превенције дискриминаторног понашања односе се на:

- ✓ право на живот, опстанак и развој;
- ✓ уважавање и поштовање личности и националног, полног, верског, родног, сексуалног и других аспеката идентитета учесника у образовању, родитеља и запослених;
- ✓ поштовање правила установе која се односе на забрану дискриминације;
- ✓ обезбеђивање услова у школи за оптималан развој и рад ученика;
- ✓ обухватање свих ученика Програмом превенције дискриминаторног понашања.

Општи циљ програма превенције дискриминаторног понашања је подизање нивоа свести и повећање осетљивости свих укључених у живот и рад школе за препознавање случајева дискриминаторног понашања.

Задачи Програма превенције дискриминаторног понашања:

- ✓ анализа стања у установи у циљу процене заштите - истраживање;
- ✓ планирање превентивних и интервентних активности и праћење њихове реализације;
- ✓ промовисање примера добре праксе у реализацији превентивних активности;
- ✓ информисање ученика и родитеља о садржајима који су важни за безбедност и активности образовно - васпитне установе на плану превенције

12.4. Мере превенције осипања ученика

Проблем основних музичких школа, је томе што се она похађа паралелно са основном школом. Услед тога, ученици се често жале на преоптерећеност обавезама у редовним основним школама па им због тога не остаје много времена да се повете континуираном вежбању и активностима у музичкој школи, што је неопходан услов за постизање задовољавајућег успеха. То најчешће буде и разлог за напуштање школовања у основној музичкој школи. На ове околности музичка школа не може да утиче у великој мери. Оно што школа ради да задржи ученике јесте пружање квалитетног образовања, подршке у учењу и функционисању у музичкој школи, неговање толеранције и инклузије, као и промовисање успеха њених ученика.

12.5. Друге мере усмерене на dostizaње циљева образовања и васпитања који превазилазе садржаје појединих наставних предмета

Тим за културну и јавну делатност прати, усмерава и координира културне делатности у школи. Својом активношћу доприноси остваривању циљева и задатака школе. Низом концерата, интерних, јавних часова и културних манифестација ученицима се пружа могућност да упознају културне, моралне и етичке вредности и добију прилику да своје знање и умеће јавно прикажу.

Циљеви:

- ✓ успоставити и организовати сарадњу са породицом и свим чиниоцима друштвене средине ради јединственог деловања на васпитање и културни развој деце и омладине;
- ✓ предлагање и унапређивање програма културних и друштвених активности као метода повезивања школе и друштвене средине;
- ✓ омогућити утицај уже и шире друштвене средине (учешће културних и других институција- позоришта- извођење опера, балета..., концертне дворане библиотеке, галерије, музеји и др.) на остваривање програма образовно- васпитног рада;
- ✓ стални доприноси развијању потреба за културним садржајима и интересовања за активно упознавање културних манифестација;
- ✓ обезбеди учешће ученика, наставника и школе као целине у културном и друштвеном животу средине у још већој мери;
- ✓ развијање позитивног односа према културним вредностима и развијање основних појмова о културном окружењу;
- ✓ подстицање радозналости ученика, развијање љубави према музици, културним остварењима, подстицање, неговање код ученика да самостално креира културне догађаје и вреднује их;
- ✓ остваривање школског партнерства кроз сарадњу са школама у земљи и иностранству;

Задаци:

- ✓ предлагање и унапређивање програма културних и друштвених активности и метода повезивања школе и друштвене средине
- ✓ обезбеђивање учешћа ученика, наставника и школе као целине у културном и друштвеном животу средини

12.6. Припреме за испите којима се завршава одређени ниво и врста образовања- завршни испити

За завршни испит ученици се припремају читаве школске године, на редовној настави. Поред редовне наставе, организује се и додана настава из солфеђа и инструмента. Додатну наставу похађају сви заинтересовани ученици, без обзира на ниво знања.

Завршни испит се састоји из полагања писменог и усменог дела из солфеђа и теорије музике. Писмени део из солфеђа подразумева писмени мелодијски диктат, а усмени део извођење мелодијске вежбе и ритмичке вежбе. Писмени део из теорије музике обухвата тест из теорије музике, а усмени део одговор на питања постављена од стране комисије. Завршни испит из инструмента представља извођење лествица и напамет научених композиција (етида, полифона композиција, први став сонате и комад). Комисију чине три члана.

12.7. Укључивање школе у националне и међународне развојне пројекте

Узимајући у обзир претходна искуства школе и наставника, њихово учешће у различитим пројектним активностима (од школских до међународних), а са циљем унапређења квалитета образовно-васпитног рада, Школа планира укључивање у пројекте који ће задовољити следеће потребе:

- ✓ повећање мотивације свих учесника школског живота (ученика, родитеља и наставника)
- ✓ модернизација средстава за рад и наставног процеса (примена ИКТ у настави и нових наставних метода)
- ✓ локално и међународно умрежавање школе уз примену претходних искустава (подизање свести и разумевање других култура);
- ✓ подршка и унапређење потребних знања, вештина и вредносних ставова наставника;
- ✓ пружање додатне подршке ученицима из осетљивих друштвених група, талентованим ученицима и ученицима са тешкоћама у развоју, да остваре образовне и васпитне потенцијале у складу са сопственим могућностима

12.8. Стручно усавршавање наставника, стручних сарадника и директора

Стручно усавршавање наставника према члану 151. Закона о основама система образовања и васпитања, наставници и стручни сарадници су дужни да се стално усавршавају ради успешнијег остваривања и унапређивања образовно-васпитног рада и стицања компетенција потребних за рад, у складу са општим принципима и за постизање циљева образовања и стандарда постигнућа. Стручно усавршавање наставника- приправника, које ће припремати ментори именовани од стране директора школе у складу са потребама, остаје и даље део интегралног стручног усавршавања. У складу са одредбама Правилника о сталном стручном усавршавању и стицању звања наставника, васпитача и стручних сарадника (Сл. гласник РС, бр. 81/2017, 109/2021), сви наставници и стручни сарадници би требало да имају израђен лични план професионалног развоја. Тим за стручно усавршавање је сачинио документ о вредновању стручног усавршавања наставника и стручних сарадника у оквиру развојних активности које предузима установа. Наиме, према члану 23. Правилника о сталном стручном усавршавању и стицању звања наставника, васпитача и стручних сарадника (Сл. гласник РС, бр. 81/2017, 109/2021) у оквиру пуног радног времена, наставник, васпитач и стручни сарадник има 64 сата годишње стручног усавршавања, од чега је 20 сати право на плаћено одсуство из установе ради похађања одобрених програма и стручних скупова, а 44 сата стручног усавршавања које предузима установа у оквиру својих развојних активности. Стручно усавршавање наставника и стручних сарадника Музичка школа „Невена Поповић“ планира у складу са потребама и приоритетима образовања и васпитања, приоритетним областима основу сагледавања нивоа развијености свих компетенција за професију наставника и стручног сарадника у установи.

На основу индикатора вредновања, утврђено је да ће се стручно усавршавање одвијати у правцу који одговара већини наставника то јест, наставници ће развијати компетенције које су до сада биле слабост школе. То се нарочито односи на комуникацију, израду индивидуализованих планова за надарене ученике и ученике који заостају са учењем, корелације, примену савремених мултимедијалних средстава у настави, комуникацију унутар школе и комуникација са родитељима, развијање мреже за превенцију насиља, и подстицање ученика на самооцењивање и

самостално проналажење одговора на питања, као и поступност у постављању задатака од стране наставника.

12.9. Мере за увођење иновативних метода наставе, учења и оцењивања ученика

Иновативне методе односе се највише на примену информационо-комуникационих технологија:

- ✓ информисање ученика, запослених и родитеља о планираним активностима и могућностима тражења подршке и помоћи;
- ✓ учествовање у обукама и пројектима за развијање компетенција наставног особља потребних за увођење ИКТ-а у наставу;
- ✓ праћење и процењивање ефекте предузетих мера за увођење ИКТ-а ;
- ✓ сарађивање са стручњацима из других надлежних органа, организација, служби и медија;
- ✓ осмишљавање друштвених игара којима би се долазило до музичких знања

12.10. Напредовање и стицање знања наставника и стручних сарадника

Основна музичка школа „Невена Поповић“ константно ради на подизању квалитета рада школе сталним подстицањем наставника и стручних сарадника на напредовање и стицање нових знања и вештина из области образовања и васпитања. Школа до сада броји 5 наставника који су напредовали у знања педагошког саветника.

12.11. План укључивања родитеља/старатеља у рад школе

Сарадња школе са родитељима/законским заступницима се одвија кроз:

✓ Групну сарадњу у виду родитељских састанака

Одржаће се четири обавезна родитељска састанка на крају сваког класификационог периода, а по потреби и чешће, на којима ће се разговарати о успеху и дисциплини ученика, условима рада у школи и радиће се на подизању нивоа њиховог педагошког и психолошког образовања.

✓ Индивидуалне контакте родитеља са одељенским старешином и по потреби са стручним сарадницима и директором

Са родитељима ученика који показују извесне тешкоће у савладавању градива или који имају проблеме у понашању, ће се обављати индивидуални саветодавни рад током целе године.

✓ Кроз састанке Савета родитеља

Ово тело се састоји од представника родитеља ученика основне музичке школе (Гроцка и издвојена одељења). Савет родитеља бира председника, а три родитеља из Савета су и чланови Школског одбора. Постојање Савета родитеља у велико олакшава и унапређује сарадњу школе са родитељима, а истовремено омогућује значајну партиципацију родитеља у доношењу одлука од значаја за рад и управљање школом. У току наредних четири године Савет родитеља ће на својим састанцима разматрати следећа питања:

- Предлагање представника родитеља за Школски одбор
- Предлагање мера за осигурање квалитета и унапређивање образовно-васпитног рада (по потреби)
- Разматра мере за унапређење учења и владања и услова рада школе (по потреби)

- Разматра услове за рад установе (по потреби)
- Разматрање и других питања предвиђених Статутом школе

12.12. Сарадња и умрежавање са другим школама и установама

Циљ: обезбеђивање учешћа ученика, наставника и школе као целине у културном и друштвеном животу средине- подстицање сарадње, уважавања и вршњачке едукације.

Нека од поља сарадње су:

- ✓ Информисање о новим сазнањима у одговарајућем подручју рада;
- ✓ Организовање семинара у циљу стручног усавршавања ученика и наставника;
- ✓ Организација концерата гостујућих уметника;
- ✓ Организација наступа ученика и наставника;
- ✓ Израда стручних материјала

Школа сарађује са осталим школама у општини Гроцка и граду Београду, основним и средњим, током целе године и у складу са потребама наше и осталих образовно-васпитних установа.

Нека од поља сарадње су:

- ✓ Сарадња стручног сарадника са осталим сарадницима по питању проблематике везане за ученике;
- ✓ Учешће у хуманитарним акцијама;
- ✓ Организација градских манифестација.

Школа, такође, током целе године и по потреби сарађује са следећим установама и институцијама:

Школска управа

Факултети и Музичке Академије (Београд, Нови Сад, Ниш)

Центар за културу Гроцка

Полицијска станица Гроцка

Народна библиотека Србије

Библиотека града Београда

Друштво школских библиотекара Србије

12.13. Друга питања од значаја за развој школе

Маркетинг школе

Школски маркетинг има за циљ промоцију рада школе и успеха ученика и наставника. У циљу унапређења ове области школа планира и даље да спроводи активности које већ реализује, редовно ажурирање школског сајта, инстаграм и фејсбук странице.

О важним догађајима у школи јавност ће бити обавештавана путем школског сајта, друштвених мрежа, телевизије и новина.

13. НАЧИН ПРАЋЕЊА ОСТВАРИВАЊА ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Праћење остваривања Школског програма вршиће се на следеће начине:

- Кроз редовне састанке Стручног актива за развој школског програма. Чланови стручног актива периодично ће пратити остваривање програма и о томе извештавати директора школе, наставничко веће, школски одбор, савет родитеља.
- Анализом реализације Наставног плана и програма кроз редовну, додатну и допунску наставу.
- Кроз самовредновање рада школе, односно редовне састанке и периодичне извештаје Тима за самовредновање.
- Кроз анализу успеха ученика – периодично, на састанцима стручних већа, Педагошког колегијума и Наставничког већа.
- Кроз анализу свих облика образовно-васпитног рада.
- Кроз рад осталих стручних тимова и актива.

Програми обавезних предмета у основној школи дефинисани су:

- 1) Правилником о плану и програму наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање – Сл. Гласник РС- Просветни гласник број: 5 од 27.05.2019. године
- 2) Приликом израде глобалних и оперативних планова, наставници прилагођавају програме специфичностима групе, а нарочито индивидуалним карактеристикама ученика, када је у питању настава главног предмета – инструмента.

14. ПРИЛОЗИ

Годишњи планови наставних предмета групне и индивидуалне наставе се налазе у Школском програму у виду прилога.

Предлог Школског програма сачинио је Стручни актив за развој школског програма.

Директор школе

Др Бранка Ивковић- Петронић